

తెలుగు మాండలికాలు (విశాఖపట్టణం జిల్లా)

సంపాదకుడు

డా. ఋదరాజు రాధాకృష్ణ

తెలుగు అకాడమి

హైదరాబాదు

1972

TELUGU DIALECT BULLETIN SERIES III (VISAKHAPATNAM DISTRICT) *Editor* : Dr. B. Radhakrishna, First Edition, 1972, pp. xii + 188; Published by TELUGU AKADEMI, Hyderabad - 29 (A.P.).

ACC No 12669

© TELUGU AKADEMI, HYDERABAD

First Published, 1972

954.841
RAD

Price : Rs. 5-00

PRINTED IN INDIA
at Jyothi Press, Mushirabad, Hyderabad-48
Andhra Pradesh.

మాగధి, అవంతిజ (అవంతి), ప్రాచ్య, అర్ధమాగధి (అంద్రమాగధి?), బాహ్లిక దాక్షిణాత్య¹ అనేవి ఏడు భాషలు; శాకారి, ఆఖీరి, చాండాలి, శాబరి, ద్రామిడి, ఆంధ్ర, వనౌకసి అనేవి ఏడు విభాషలు.

అంటే సంస్కృతాపభ్రంశాలై, ఆయా మండలాలలో సామాన్యజన వ్యవహారంలో కన్పట్టే శౌరసేన్యాది ప్రాకృతభేదాలే భాషలు. ఈ భాషాపభ్రంశాలై, వన - పర్వతసంచారుల వ్యవహారంలో ఉన్న శాకారాధ్యులే విభాషలు. భరతముని రూపకరచనలో ఉపయుక్తాలయ్యే భాష - విభాషలో ఏదేని భేదాలను మాత్రమే చెప్పగా² సింగభూపాలుడు ఆయాదేశస్థులకు ఉచితాలయిన భాషా విభాషలు ఇంకా చాలా ఉన్నవనీ, అయితే నాటకంలో వాటికి ఉపయోగం లేకపోవడంచేత లక్షణము చెప్పబడలేదని పేర్కొన్నాడు³.

భరతముని చేసిన వివరణను పరిశీలించగా, భాషలు సంస్కృతాపభ్రంశాలనీ, విభాషలు భాషాపభ్రంశాలనీ స్పష్టమవుతున్నది. అయితే, ఇవి అన్ని ఆదిలో మాండలికభేదాలే అనడం సమంజసంగా తోస్తుంది. అంటే ఒకేభాష దేశ - పాత్ర భేదాలవల్ల కాలక్రమాన ఇన్ని భాషలుగా విలసిల్లినదన్నమాట.

మరి నేటి తెలుగుభాషలోకూడా అనేక మాండలికాలున్నాయి. అనేక కారణాలవల్ల తెలుగుదేశము కొంతకాలం మూడు ప్రధానమండలాలుగా విభక్తమై ఉంది. ఈ మూడు మండలాల వ్యవహారంలోను కొన్ని భేదాలు కానవస్తున్నాయి. అంతేకాదు, పలుకుబడిలో మండలానికి మండలానికి మాత్రమే కాక జిల్లాకు జిల్లాకు కూడా కొంత భేదము కనిపిస్తున్నది. ఇది ఇట్లా చాలాకాలం కొనసాగి ఉంటే తెలుగుభాషకూడా అనేక భాషలుగానో, విభాషలుగానో, విభక్తమయి ఉంటేది. అదృష్టవశాన, అట్లా జరగలేదు.

ఈ మాండలికాల పరిశోధనలవల్ల మూడు ప్రధాన ప్రయోజనాలు సిద్ధిస్తాయి -

1. తెలుగు మాండలికాల వైవిధ్యంలోని ఏకత్వాన్ని నిరూపించడం.
2. ఈ ఏకత్వాన్ని వర్ణనాత్మకవ్యాకరణంగా రూపొందించడం.
3. పుంభానుపుంభాలుగా వెలువడుతున్న కావ్య నాటకాలలో దేశ-పాత్రలకు అనుగుణంగా వ్యవహారభాషాప్రయోగానికి వీలుకలిగించడం.

తెలుగు అకాడమి చేసే ఈ కృషి సహృదయుల ఆదరాభిమానాలను చూరగొంటుందని విశ్వసిస్తున్నాము.

—పోతంగి శ్రీరామ అప్పారావు

డైరెక్టర్, తెలుగు అకాడమి

1. ఆధునిక భాషాశాస్త్రజ్ఞులు పేర్కొనే 'మూలద్రావిడభాష' ఇదేకావచ్చు.

2. కావ్య - నాటకాలలో ఉపయోగించబడేవి అష్ట భాషలని అష్టకవి పేర్కొనడం ఇప్పట్ల స్మరణార్హము - అష్టకవీయము-I-83.

3. రసార్ణవ సుధాకరము - శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్యగారి అనువాదము - పుటలు 267-89.

సంపాదకీయం

— డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ

భాషాధ్యయనం నిన్న మొన్నటివరకూ కావ్యభాషను పరిశీలించి వ్యాకరణ గ్రంథాలు రచించటంతో ఆగిపోయ్యేది. ఏవో కొన్ని ప్రమాణాలను నిర్ణయించు కొని వాటికి అనుకూలపక్ష భాషాలక్షణాలను సూత్రీకరించిన మన లాక్షణికులు ఆ సూత్రాలకు సరిపడని భాషను 'అలాక్షణిక' మని, 'గ్రామ్య' మని, నిరసించే వారు. లక్షణగ్రంథాలు అంగీకరించకపోయినా శిష్టవ్యవహారంలో ఉన్న భాషా రూపాన్ని గౌరవించాలనే వాదం పందొమ్మిదో శతాబ్దం ఆరంభంలో తెలుగు దేశంలో వచ్చింది. ఆ కొత్తల్లో కవిప్రయోగాలను గాలించటం, విద్యావంతుల భాషలో కావ్యభాషకు సన్నిహితంగా ఉన్న రూపాలు ఏమున్నాయో క్రోడీకరించటం, జరుగుతుండేది. కాని ప్రజాసామాన్యవ్యవహారంలో ఉన్న భాషాస్వరూపాన్ని గురించి ఎవరూ అంతగా పట్టించుకోలేదు. కావ్యభాషను సరిగా అధ్యయనం చేయనందువల్ల, ఉచ్చరించక పోయినందువల్ల, వ్యవహారభాష ఏర్పడిందనీ దానికొక వ్యవస్థలేదనీ చారిత్రకంగా వ్యవహారభాష అర్వాచీనమనీ దాన్ని అధ్యయనం చేసినందువల్ల కొత్తగా వచ్చే భాషాస్వరూపస్వభావపరిజ్ఞానం ఏమీలేదనీ విశ్వసించటమే అందుకు ప్రధానకారణం.

ఆధునికభాషాశాస్త్రజ్ఞులు బహుభాషాపరిశీలనఫలితంగా, భాషాతత్వపరిశోధనద్వారా, పై అభిప్రాయాలు నిజంకావని గ్రహించారు. చారిత్రకంగా ప్రాచీన తరమైన రూపాలన్నో వ్యవహారంలో నిలిచాయని, కావ్యభాషలో లేని అనేక విశిష్టలక్షణాలు వ్యవహారభాషలో ఉన్నాయని, అది భ్రష్టమూ గ్రామ్యమూ కాక భాషాసహజపరిణామాన్ని నిర్దేశించే రూపభేదమేనని, దానికి వ్యవస్థలేదనటం అసందర్భమని, అప్రామాణికరూపాలు కావ్యభాషలోకూడా కనిపిస్తాయని, ప్రమాణాల నిర్ణయం సాంఘికస్థితిగతులమీదనేగాని లాక్షణికుల అభిరుచుల మీద ఆధారపడ్డది కాదని, తెలుసుకున్నారు. భాషలో - అది ఏరూపంలో ఉన్నా - అంతర్గతంగా ఉన్న ఏ కారణమూ దానికి అప్రామాణికత్వం తెచ్చిపెట్టదని గుర్తించారు.

తత్పరితంగా కుల, మత, వృత్తి, ప్రాంత, భేదాలవల్ల భాషలో వచ్చే మార్పులను శాస్త్రీయంగా పరిశోధించటం ఇటీవల ఆరంభమయింది. రాష్ట్ర వ్యాప్తంగా కొన్ని ముఖ్యవృత్తులవారి వర్గ మాండలికపదాలను (class dialect words) సేకరించటం కొంతవరకు జరిగింది. అయితే, సేకరించిన పదజాలాన్నయినా పూర్తిగా పరిశీలించటం, ఫలితాలను ప్రకటించటం, పెద్దయెత్తున జరగలేదు. ఇప్పటికీ జరిగింది చాలదు. పెద్దయెత్తున పరిశోధన జరిపి భాషాసమష్టికి సమగ్రమైన వర్ణనాత్మక వ్యాకరణగ్రంథాలను నిర్మింపజేయగల సాధనసంపత్తిగల మహాసంస్థ తెలుగు అకాడమిని స్థాపించేదాకా ఏర్పడలేదు.

లిఖితవాగ్రూపాల్లో ఉన్న తెలుగుభాషకు సమగ్రవ్యాకరణగ్రంథాన్ని నిర్మింపజేయటం తెలుగు అకాడమి ప్రధానలక్ష్యాల్లో ఒకటి. భిన్నసాంఘిక విద్యాస్థాయిలకు చెందిన వ్యవహారాలు భిన్నప్రాంతాల్లో ఎన్నిరకాల భాషాభేదాలను ఉపయోగిస్తున్నారో వాటన్నిటినీ అకాడమి సేకరిస్తున్నది. భాషలో ఏకత్వ వైవిధ్యాలు ఎంతగా ఉన్నాయో పరిశీలించటానికి సువిచారితమైన ప్రశ్నావళి రూపొందించి భాషాశాస్త్ర నిపుణులు పర్యటించి విషయసేకరణ చేశారు. ఈ సందర్భంలో అవసరమని తోచినంతవరకూ కర్చువెచ్చాలను పరిగణించక టేప్ రికార్డింగ్ కూడా చేశారు. వ్యవహారాలు చెప్పిన మాటలనూ వాక్యాలనూ ఉచ్చారణ విధేయంగా రాసుకున్న తరవాత పరిశీలన ఆరంభమవుతుంది.

అన్యభాషాప్రాంతాల సరిహద్దులకు దూరంగానో ఆయాప్రాంతాల నడిబొడ్డునో ఉన్న నాలుగుజిల్లాల్లో ఇప్పటికీ పర్యటనపరిశోధన పూర్తిఅయింది. అవి కరీంనగర్, కడప, విశాఖ, గుంటూరు జిల్లాలు. ఇంతకుముందే తెలంగాణా రాయలసీమప్రాంతాల మధ్యనున్న కరీంనగర్, కడప జిల్లాల్లోని మాండలిక స్వరూపస్వభావాలను స్థూలంగా వివరిస్తూ రెండు చిన్నగ్రంథాల్ని ప్రచురించాం. ఇప్పుడు కళింగాంధ్రలోని విశాఖపట్టణంజిల్లా మాండలికలక్షణాలు స్థూలంగా విశదీకరిస్తూ ఈగ్రంథం ప్రచురిస్తున్నాం. గుంటూరు మాండలికం గురించి యథా క్రమంలో ప్రచురించబోతున్నాం. ఇందులో ఎనభై యెనిమిదిమంది వ్యవహారాల నుండి సేకరించి ఉచ్చారణవిధేయంగా రాసిన వ్యవహారఖండికల్లో పదిపేడింటిని లఘువ్యాఖ్యలతోసహా ప్రచురిస్తున్నాం. విషయసేకరణ సమయంలో మేముపయోగించిన ప్రశ్నావళి ఆధారంగా లభించిన కొన్ని ముఖ్యవిషయాలనుగురించిన నా వ్యాసాన్ని, విశాఖపట్టణంజిల్లా భాషావిశేషాన్ని గురించి వ్యవహారఖండికలు ఆధా

రంగా అక్కడ పర్యటనపరిశోధన చేసిన శ్రీ ఎ. శ్రీహరిగారు రచించిన మరో వ్యాసాన్ని, కరీంనగర్, విశాఖజిల్లాల భాషలను తులనాత్మకంగా అధ్యయనం చేస్తూ శ్రీ పులిగడ్డ శివానందశర్మగారు రాసిన మరో వ్యాసాన్ని ఇందులో చూడవచ్చు. విశాఖపట్టణంజిల్లా మాండలికంలోని కొన్ని ప్రత్యేకతలను సూచన ప్రాయంగా వివరించటమే ప్రస్తుతకర్తవ్యం. ఈ భాషాభేదానికి ఒక సంక్షిప్త వర్ణనాత్మక వ్యాసాన్ని కొన్ని మాసాల్లో ప్రకటిస్తాం.

ఈ ప్రయత్నంలోని ప్రధానోద్దేశాలు నాలుగు. వాటిలో మొదటిది, తెలుగుభాషలోని ప్రాంతీయ, సాంఘిక, భేదాలను సాధ్యమయినంత విపులంగా సేకరించి గ్రంథస్థం చేయటం; రెండోది, స్థానికంగా భిన్నవిధాలుగా ఉన్న భాషా ప్రమాణాలు రాష్ట్ర వ్యాప్తమైన ప్రామాణికభాషగా పొందుతున్న నిరంతరపరిణామక్రమాన్ని నిరూపించటం; మూడోది, వాగ్రూపంలో ఉన్న భాషకూ లిఖిత రూపంలోని భాషకూ ఎటువంటి అన్యోన్యసంబంధముందో నిర్ణయించటం; నాలుగోది, లిఖితవాగ్రూపాలు రెంటిలోనూ ఉన్న ఆధునిక ప్రామాణికభాషకు సమగ్రమైన వర్ణనాత్మక వ్యాకరణాన్ని ఆధునికపద్ధతుల్లో రచించటం. ఈ ఉద్దేశాల మేరకు ప్రచురిస్తున్న ఈపత్రిక తెలుగులో భాషావిషయకంగా ఉన్న వైవిధ్యంలోని ఏకత్వాన్ని, ప్రమాణికరణంలో భాషాసాంఘికవ్యవస్థలకున్న పరస్పరసంబంధాన్ని, స్థూలంగా నిరూపించటంతోబాటు ఆధునికరచయితలకు పనికివచ్చే పాత్రోచిత భాషాభేదాలనుగూడా సంతరిస్తుంది.

విశాఖపట్టణం జిల్లాలో భాషావిషయ సేకరణ చేసినవారు శ్రీ ఎ. శ్రీహరిగారు. ఆజిల్లా భౌగోళికస్వరూపాన్ని నిర్దేశిస్తూ రేఖాపటం గీసినవారు శ్రీ పి. సి. నరసింహారెడ్డిగారు. వీరికి మా ప్రత్యేకకృతజ్ఞతలు. మాయీప్రయత్న సాఫల్యానికి తోడ్పడ్డ ఆయావ్యవహారాలకూ, నీటుగా ముద్రించి ఇచ్చిన శ్రీ జ్యోతి ప్రెస్, హైదరాబాద్, వారికి మా ప్రత్యేక కృతజ్ఞతలు.

ఈపత్రికలో కొన్ని మార్పులు చేయవలసివచ్చింది. తొలి ప్రచురణలో వ్యవహారఖండికలను ఉచ్చారణవిధేయంగా తెలుగులిపిలో ముద్రించటంలో కొన్ని ప్రత్యేకచిహ్నాలను ఉపయోగించవలసి వచ్చింది. త్వరత్వరగా అప్రయత్నంగా వ్యవహారాలు మాట్లాడినప్పుడు ఏయే సూక్ష్మోచ్చారణభేదాలు వినిపించాయో విలయినంత విపులంగా ప్రదర్శిద్దామని అప్పట్లో భావించాం. నిజానికి అనేక సూక్ష్మభేదాలను అప్పుడుకూడా ప్రదర్శించలేదు. కానీ ఆఖండికలను చదవ

టంలో పాఠకలోకానికి కలిగే ప్రయాసను, సౌలభ్యరాహిత్యాన్ని, అప్పుడు మేమంతగా గమనించలేదు. ధ్వనివిధేయలేఖనం (phonetic writing) కన్నా వర్ణవిధేయలేఖనమే (phonemic writing) పఠనసౌలభ్యానికి తోడ్పడుతుందనే దృష్టితో ఈమారు వ్యవహారఖండికలను వర్ణవిధేయతకు దాపులో ఉండే విధంగా ముద్రిస్తున్నాం. వ్యాసాల్లో, వ్యాకరణరచనల్లో ఆయాసూక్ష్మభేదాలను గుర్తించవచ్చు కాబట్టి ప్రస్తుతావసరానికి ఈమార్పు చాలునని భావిస్తున్నాం.

ఈరకం పరిశోధనపత్రిక లన్నింటిలో లాగానే ఇందులోనూ వ్యవహారాల పేర్లను ఉద్దేశపూర్వకంగానే బయటపెట్టలేదు. వ్యవహారఖండికల్లోని అభిప్రాయాలతో భావాలతో అకాడమికి ఏలాటి సంబంధమూలేదు; వాటి బాధ్యత ఆయా వ్యవహారాలదే.

కేంద్రప్రభుత్వం సహాయంచేసి నెలకొల్పిన రాష్ట్రభాషాసంస్థల్లో ఇప్పటి వరకూ తెలుగుఅకాడమి తప్ప మరేదీ ఇంత విస్తృతప్రణాళికతో భాషా పరిశీలన ఆరంభించలేదు. మాకున్నా ఇది తొలి ప్రయత్నం. ఇకముందు ఇతోధికసుందరంగా శాస్త్రీయంగా ఈ మహాప్రయత్నాన్ని నెరవేర్చగలమని ఆశిస్తున్నాం. భాషాభిమానులు మాకు తగినంత ప్రోత్సాహమిస్తారని విశ్వసిస్తున్నాం.

విషయ సూచిక

భూమిక	... డా. పి. ఎస్. ఆర్. అప్పారావు డైరెక్టర్	iii
సంపాదకీయం	... డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ	v
విశాఖపట్టణం జిల్లా	... డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ	1
విశాఖజిల్లా (రేఖాపటం)	... శ్రీ పి. సి. నరసింహారెడ్డి	4
విషయ సేకరణ : ప్రచురణ	... డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ	5
విశాఖమాండలికభాష	... డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ	9
విశాఖ విశేషాలు	... శ్రీ ఎ. శ్రీహరి	21
కరీంనగర్ - విశాఖజిల్లాల భాషలు } (ఒక తులనాత్మక పరిశీలన)	... శ్రీ పులిగడ్డ శివానందశర్మ	32
లిపిసంకేతాలు : వివరణ		45
వ్యవహార ఖండికల్లోని } వ్యాకరణాంశాలు }	... శ్రీ ఎ. శ్రీహరి	
వ్యవహారఖండికలు (46-188)		

ఖండిక వ్యవహార	విషయం	పేజీ
1 వ్యాపారి	స్వవిషయం	46
2 లెక్చరర్	భాష-విద్యావిధానం	53
3 పెద్దవ్యాపారి	భాషాభేదాలు; వ్యాపారం	61
4 టీచర్	నాటకాలు-సినిమాలు-విద్యార్థులు	69
5 గ్రామీణ విద్యార్థి	సినిమాకథ	76
6 ఉద్యోగి	భాషారూపాలు-మార్కెటింగ్ సౌకర్యాలు	79
7 గ్రామీణవిద్యార్థి	సినికథ; వ్యవసాయప్రముఖులు	86
8 రచయిత	బహుమతిపొందిన కథ	91

9	ఉద్యోగి	ఒక సంఘటన	97
10	ఉద్యోగి	నచ్చిన కథానిక	105
11	రైతు	వృత్తి వ్యవహారం	112
12	పాలమ్మి	యాత్రానుభవాలు	121
13	రాజకీయకార్యకర్త	గ్రామపరిపాలన, పునరుద్ధరణ	134
14	మేస్త్రీ	కోటిశ్వరుడి కథ	146
15	రైతు, చిన్నవ్యాపారి	భూమి తగాదాలు	157
16	లేడీ స్టూడెంట్	నచ్చిన రచయిత్రి...కథ	160
17	కార్మికుడు	కార్మికులు: కోరికలు	162

ముఖ్య సవరణలు

పేజీ	పంక్తి	తప్పు	సవరణ
1	13	ప్రహించే	ప్రవహించే
9	5	అంద్రప్రదేశ్	ఆంధ్రప్రదేశ్
	9	ప్రధాన	ప్రధాన
	16	సమంగా	సమగ్రంగా
10	18	చకారోచ్ఛారణ	చకారోచ్ఛారణ
	22	కొద్ది	కొద్ది
	30	శబ్దానికి	శబ్దానికి
11	26	శబ్దాన్ని	శబ్దాన్ని
12	10	దంత	దంత్య
13	33	భవిష్యదర్థకం	భవిష్యదర్థకం
	35	ధ్వనిని	ధ్వనికి
15	2	భాషనుంచి	భాషనుంచి
52	3	వస్తుది	వస్తుంది
	4	వుంటది	వుంటుంది
60	11	ఆపాదిస్తున్నాయని	ఆపాదిస్తున్నారని
74	23	'వ'కార	'ద'కార
79	7	వప్టేతర	శిష్టేతర
103	27	పాటించిన	పాటించిన
104	22	ఒస్తుంది	ఒస్తుంది
111	2	'ప', 'ప'లు	'ప', 'ప'లు
120	25	స→చ	స→చ
121	8	కోల్పోయింది	కోల్పోయి
	10	విశేషంగా కనిపించేది	విశేషం
133	30	'న' ప్రత్యయాన్ని	'ఇన' ప్రత్య యాన్ని
159	27	ప్రభావం	ప్రభావాన్ని

విశాఖపట్టణం జిల్లా

ఉత్తర అక్షాంశం $17^{\circ} 10'$ నుంచి $18^{\circ} 25'$ వరకు, తూర్పు రేఖాంశం $81^{\circ} 50'$ నుంచి $83^{\circ} 55'$ వరకు 13, 403 చదరపు కిలోమీటర్లు విస్తరించిన విశాఖ పట్టణం జిల్లా జనసంఖ్య 1971 లెక్కల ప్రకారం 27, 91, 000. జిల్లా వైశాల్యంలో ఇంచు మించు 29 శాతం అరణ్యాలే. జన సాంద్రత చదరపు కిలోమీటరుకు 203. జిల్లామొత్తాన్ని రెండు సహజభాగాలుగా విభజిస్తూ తూర్పుకనుమలు నైర్వృతి - ఈశాన్యాలుగా వ్యాపించి వున్నాయి. ఈ కొండల సగటు ఎత్తు 900 మీటర్లు. శృంగవరపు కోట తాలూకాలోని శంకరం శిఖరం ఎత్తు సుమారు 1590 మీటర్లు. గూడెం తాలూకాలోని మాడుగుల (మధుగుల) కొండల్లో మాచ్ ఖండ్ నది పుట్టున్నది. శృంగవరపు కోట, విజయనగరం, భీమునిపల్లం తాలూకాల ద్వారా ప్రవహిస్తున్న చంపావతి, మాడుగుల కొండల్లో పుట్టి వీరవల్లి, అనకాపల్లి, సర్వసిద్ధి తాలూకాల ద్వారా ప్రహించే శారద, గోలుగొండ కొండల్లో పుట్టి సర్వసిద్ధి తాలూకాలో ప్రవహించే వరాహ, ఈ జిల్లాలోని ముఖ్యనదులు.

ఈ జిల్లా రాజకీయపాలన కోసం విజయనగరం, విశాఖపట్టణం, నర్సీపల్లం అనే మూడు రెవిన్యూ డివిజన్లుగా తొమ్మిది తాలూకాలుగా విభక్త మయింది. విజయనగరం డివిజన్ లో విజయనగరం, శృంగవరపుకోట, వీరవల్లి (ముఖ్యపట్టణం చోడవరం) తాలూకాలు, విశాఖ డివిజన్ లో విశాఖపట్నం, అనకాపల్లి, భీమునిపల్లం (భీమ్లి) తాలూకాలు, నర్సీపల్లం డివిజన్ లో నర్సీపల్లం, గూడెం (ముఖ్యపట్టణం చింతలపల్లి), సర్వసిద్ధి (ఎలమంచిలి ముఖ్యపట్టణం) తాలూకాలు చేరివున్నాయి.

ఈ జిల్లాలో సుమారు 1766 కిలోమీటర్ల రోడ్డుమార్గం ఉంది; అందులో సగభాగం జాతీయ రహదారి. 204 కిలోమీటర్ల పొడవైన బ్రాడ్ గేజ్ రైలు మార్గంకూడా ఉంది. చిన్నా పెద్దా పరిశ్రమలు 261 దాకా ఉన్నాయి. తల సరి జేంక్ డిపాజిట్లు రు 54లు. అంటే మైదరాబాద్ జిల్లా తరవాత ఇదే రాష్ట్రం మొత్తంలో అత్యంత ధనవంతమైన జిల్లా. అయితే ఈ ఐశ్వర్యానికి సామాన్య ప్రజల సంపాదనగాక భారీ పరిశ్రమలే కారణం. ఈ జిల్లాలో నాలుగే పురపాలక సంఘాలున్నాయి. 1961 లెక్కల ప్రకారం వాటి జనసంఖ్య : విశాఖపట్టణం : 1,81,683; విజయనగరం: 76,903; అనకాపల్లి: 46,408; భీమునిపల్లం: 9,871. పట్టణాల్లో నూటికి 18 మంది మాత్రమే నివసిస్తున్నారు. అక్షరాస్యత 1961 లెక్కల ప్రకారం పురుషుల్లో 24.73 శాతం; స్త్రీలలో 9.01 శాతం; మొత్తం

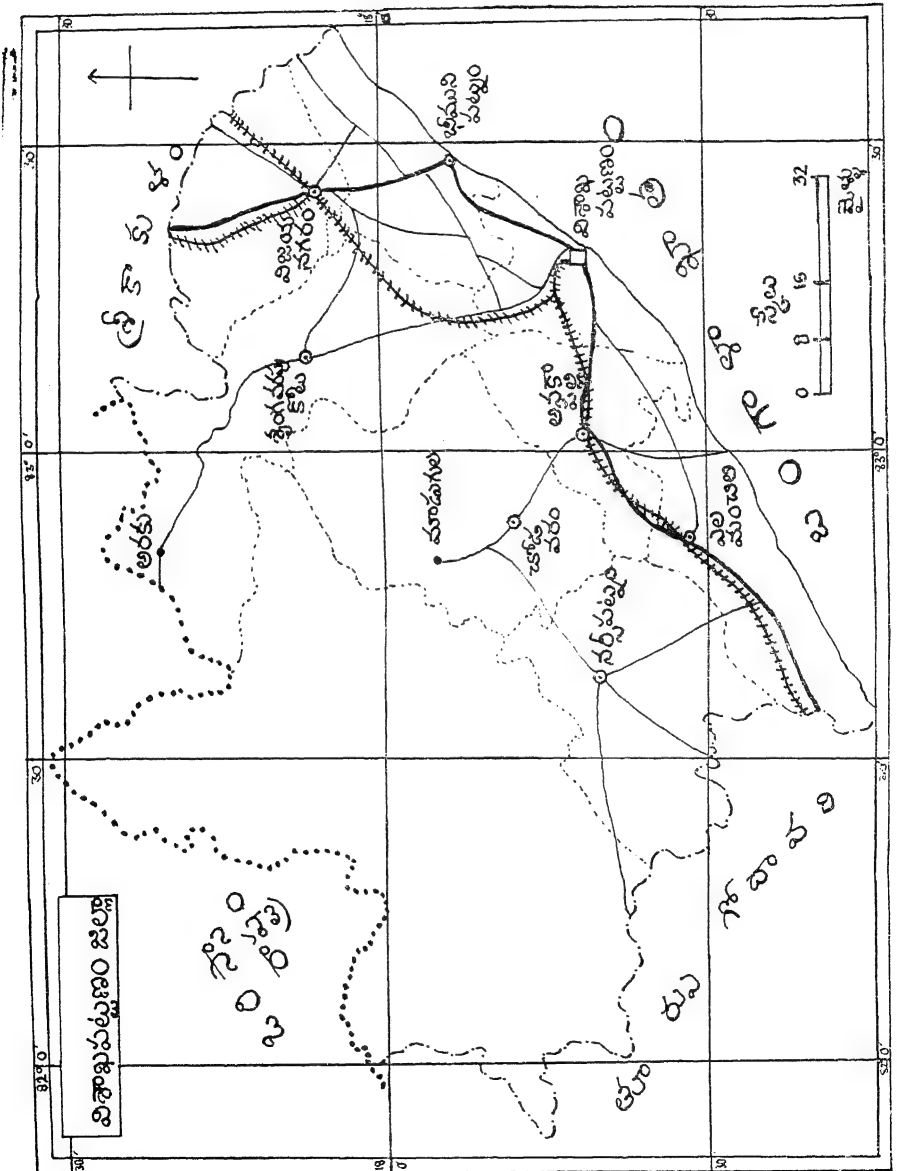
16.85 శాతం. 1971 లెక్కల ప్రకారం మొత్తం అక్షరాస్యత 21.3 శాతానికి పెరిగింది. 1 విశ్వవిద్యాలయమూ, 12 కళాశాలలూ ఉన్నాయి.

అత్యంత ప్రాచీనకాలంలోనూ అత్యాధునిక కాలంలోనూ తప్ప ఈ జిల్లాకు చరిత్ర ప్రసిద్ధిలేదు. బహుప్రాచీనకాలంలో ఇది కళింగరాజ్యంలో భాగంగా ఉండేది. అనకాపల్లికి రెండున్నర కిలోమీటర్ల దూరంలోని 'శంకరం' గ్రామం దగ్గరి బొజ్జన్నకొండలో బౌద్ధుల ఆరామగుహలయూ లున్నాయి. విజయనగరానికి సుమారు 12, 13 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న రామత్తిర్లం జైనబౌద్ధ ఊత్రం. ఈ జిల్లా శాతవాహన సామ్రాజ్యంలో భాగంగా ఉండేది. తరువాత మారత, వాసిష్ఠీ, విష్ణుకుండిన వంశాల పరిపాలనలో ఉండి క్రీ. శ. 5 వ శతాబ్ది చివర తూర్పుగాంగరాజుల వశమయింది. తూర్పుచాళుక్యుల శాసనాల్లో సర్వ సిద్ధి తాలూకాలోని ఎలమంచిలికి 4 కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉన్న 'దిమిల' పెద్ద ఓడరేవుగా ఉండేది.

అనంతవర్మ చోడగంగు అనే గాంగరాజు (1078-1150) కాలంలో మొదటి కుళోత్తుంగ చోళుడు రెండుసార్లు దండయాత్ర చేశాడు. 1213లో కాకతి గణపతిదేవుడు కోస్తాప్రాంతమీద దండెత్తినప్పుడు నేటి ఒరిస్సారాష్ట్ర లోని గంజాం జిల్లాలోని ఆస్కావరకున్న ప్రాంతాన్ని జయించాడుగాని సింహా చలానికి ఉత్తరాన కాకతీయుల అధికారం నామమాత్రంగానే ఉండేది. గాంగ రాజులకాలంలో ఈ ప్రాంతం అనేక సామంతరాజ్యాలుగా విడివడి ఉండేది. కొండ వీటిరాజు అనవేమారెడ్డి 1372 లో ఈ ప్రాంతానికి తన రాజ్యాన్ని విస్తరించాడు. కొండవీడు రాజ్యం పతనంకాగానే ఈ జిల్లా గజపతి రాజుల పాలన కిందికి వచ్చింది. 1515లో శ్రీకృష్ణదేవరాయలు గజపతులమీద దండయాత్ర చేస్తూ పొట్నూరులో విజయ స్తంభం ఎత్తించాడు. కృష్ణరాయల అనంతరం ఈ ప్రాంతంలో గజపతుల పాలన పునరుద్ధరణకు వచ్చింది అయితే ఈ స్థితి కొద్దికాలం లోనే మారిపోయింది. 1568 లో గోల్కొండ నవాబులు దండెత్తి ఆక్రమించి విశాఖజిల్లాను శ్రీకాకుళం సర్కారులో కలిపివేశారు. అనకాపల్లిలో వాళ్ళ ఫౌజ్దార్ కార్యాలయం ఉండేది.

ఈ కాలంలోనే డచ్చి, ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి వ్యాపారస్థులు ఈ ప్రాంతానికి రావడం మొదలయింది. 1628 లో డచ్చివాళ్ళు ఒక కర్మాగారం స్థాపించి కోట కట్టుకున్నారు. 1682 అక్టోబరులో తూర్పుఇండియా కంపెనీవాళ్ళు విశాఖలోని కొంత ప్రాంతాన్ని కౌలుకు తీసుకున్నారు; 1685లో కర్మాగారం స్థాపించారు. 1721-1824 మధ్యకాలంలో డచ్చివారికి ఇంగ్లీషువారికి జరిగిన సంగ్రామంలో ఖిష్టి చాలాసార్లు చేతులుమారింది. 1824 మార్చి నెలలో జరిగిన ఒడంబడిక ప్రకారం ఖిష్టి ఇంగ్లీషువారి పరమయింది. 1936 లో విశాఖ విభజన జరిగింది. 1950 లో విశాఖపట్టణంజిల్లాను పునర్విభజించి శ్రీకాకుళంజిల్లాను ప్రత్యేకంగా ఏర్పాటుచేశారు.

అతి ప్రాచీనకాలంలో అత్యాధునిక కాలంలోనూ తప్ప ఈ జిల్లా ఏదో ఒక గొడుగుకింద ఎక్కువకాలం రాజకీయ సుస్థిరత్వంలో లేదు. పయిగా వైస్రీ కంగా జిల్లా రెండుభాగాలుగా ఉంటుంది. తెలుగు రాజ్యంలో భాగంగా ఎక్కువకాలం లేదు. అందువల్ల విశాఖ శ్రీకాకుళంజిల్లాల భాషావిశేషం ప్రత్యేక ప్రాంతీయ మాండలికత్వం సంపాదించింది.

విషయ సేకరణ : ప్రచురణ

విశాఖపట్టణం జిల్లా వ్యవహారంలోని భాషాస్వరూప స్వభావాలను గుర్తించటానికి ఇంతకుముందు లాగానే ఒక పరిశోధన ప్రణాళికను ఉపయోగించాం. తెలుగుభాషలో భౌగోళిక సామాజిక విద్యాదిభేదాలవల్ల మరోవిధంగా వినిపిస్తాయని భావించిన పదజాలాన్ని, ఉచ్చారణత్వరవల్ల భాషలో వచ్చే మార్పులను సూచిస్తాయని ఊహించిన కొన్ని పదాలనూ వాక్యాలనూ, క్రియాపద స్వరూపాదుల్లో భేదాలు వినిపిస్తాయని ఆశించిన కొన్ని ఆరోపాలను, పరిశోధన ప్రణాళికలో చేర్చాం. వ్యవహారాలతో సంభాషిస్తూ పర్యటన పరిశోధకులు ఆయా విషయాలను సేకరించి ఉచ్చారణవిధేయంగా రాసుకుంటారు. మొదటి ప్రణాళికను అనంతపురం జిల్లా తాడిపత్రి గ్రామంలో భిన్నవ్యవహారాలను తొలిసారి కలిసినప్పుడు ఉపయోగించాం. ఆ అనుభవంవల్ల కొన్ని మార్పులూ చేర్పులూ చేసి ప్రణాళికను పునారచించి కరీంనగర్, కడప, విశాఖ జిల్లాల పర్యటనలో ఉపయోగించాం. ఆయా వ్యవహారాలు త్వరత్వరగా అప్రయత్నంగా అనేక విషయాల మీద ప్రసంగించగా ఆయా వ్యవహార ఖండికలను టేప్ రికార్డ్ చేసి ఉచ్చారణానుగుణంగా రాసుకున్నాం.

వ్యవహారాల ఎన్నికలో కొన్ని నిశ్చితనియమాలు పాటించాం. జిల్లాలోని ప్రతి తాలూకానుంచీ ప్రతి ప్రధాన నగరంనుంచీ వాళ్ళను ఎన్నుకోవాలి. ఆ వ్యక్తి ఆ పట్టణంలోనే పుట్టి పెరిగి ఉండాలి. భిన్న వ్యవహారాలు భిన్న కులాలకు, వృత్తులకు, వయస్సులకు, సాంఘిక స్థితిగతులకు, విద్యాస్థాయిలకు చెందిన వాళ్ళు కావాలి. రకరకాల అభిరుచులున్న భిన్నవ్యక్తులు కావాలి. ఈ లక్షణాలున్న వ్యవహారాలను పది విధాలుగా విభజించి, ప్రతి కేంద్రంలోనూ సాధ్యమయినంత వరకు అన్నిరకాల వ్యక్తులనూ కలుసుకొని వారి సంభాషణలను ప్రసంగాలనూ రాసుకోవటంతోబాటు టేప్ రికార్డింగ్ కూడా చేశాం.

భాషాప్రామాణ్య నిర్ధారణకు ముఖ్యంగా తోడ్పడే విద్యా సాంఘిక సంబంధాలను ప్రమాణంగా తీసుకొని వ్యవహారాలను మూడు తరగతులుగా విభజించాం :

మొదటి తరగతి వాళ్ళు విద్యాధికులు, అత్యంత సాంఘిక సంబంధాలున్న వాళ్ళు : 1. రచయిత(/ శ్రు)లు, 2. ఉపాధ్యాయులు, 3. వృత్తి విద్యలవారు (వైద్యులు, న్యాయవాదులు, సాంకేతిక నిపుణులు, మొ.)

రెండో తరగతికి చెందినవాళ్లు విద్యావంతులు గాని, విద్యార్జనపరులు గాని కావచ్చు. సామాజిక విద్యావిషయక ప్రభావాలకూ సంబంధాలకూ నిరంతరం లోనయ్యేవాళ్లు : 1. ఉద్యోగులు 2. విద్యార్థులు 3. రాజకీయ కార్యకర్తలు 4. వ్యాపారస్తులు.

మూడో తరగతిలో అత్యల్ప విద్యా సాంఘిక సంబంధాలున్నవాళ్ళు చేర్చారు : 1. కార్మికులు 2. రైతులు 3. కులవృత్తులవాళ్ళు, మొ.

ముఖ్య వ్యవహారాలనుంచి (విద్యావంతులనుంచి) మా ప్రణాళికలోని పదాల, వాక్యాల, క్రియారూపాల ఉచ్చారణతోబాటు ప్రసంగ పాఠాలనుగూడా సేకరించాం. ఇతరులనుంచి వ్యవహారభండికలను మాత్రమే రికార్డ్ చేశాం. ఈ ఖండికలు కథల రూపంలో, జీవితానుభవాల రూపంలో, అభిప్రాయ ప్రకటనల రూపంలో, విషయ వివరణాద్యనేక రూపాల్లో ఉండవచ్చు. వాటిలో కొన్నిటిని మాత్రమే ప్రచురిస్తున్నాం.

విషయ సేకరణ ప్రణాళికలోని ప్రధాన విషయా లివి :

ధ్వని విభాగంలో ఉచ్చారణలోని సూక్ష్మభేదాలను గుర్తించటానికి తోడ్పడే కనిష్ట భేదకాంశాలన్న జంటపదాలు కొన్ని ఉన్నాయి. ఆ యా ధ్వనులు పదాది, పదమధ్య, పదాంతాల్లో ఏ యే సూక్ష్మభేదాలను సూచిస్తాయో వీటివల్ల తెలుస్తుంది. పదబంధ భాగాలుగా వాక్యగతంగా ఆ యా ధ్వనుల ఉచ్చారణలో వచ్చే చిన్న చిన్న మార్పులను గుర్తించటానికి ఆ యా ధ్వనులున్న పదాలతో కూర్చిన ఒక రచనకూడా ఉంది. దాన్ని వ్యవహార త్వరత్వరగా చదివేటప్పుడు రికార్డ్ చేస్తాం.

పద విభాగంలో విభక్తులు చేరినప్పుడు నామక్రియాపదాల్లో కన్పించే భిన్నరూపాలను, ప్రకృతి ప్రత్యయాల్లో పదమధ్య సంధివల్ల వచ్చే మార్పులను, గుర్తించటానికి వీలుంది. ఇందులో ఎన్నికచేసిన ఇరవై క్రియల రూపభేదాలను సేకరించే ఏర్పాటుంది.

సంధి విభాగంలో ఆ యా ప్రాంతాలవారు భిన్నార్థాల్లో ఏ యే విభక్తి ప్రత్యయాలనూ అనుబంధాలనూ చేరుస్తారో, భిన్నహల్సంయోగవల్ల ఎన్నెన్ని రూపాలేర్పడతాయో గుర్తించటానికి వీలుగా కొన్ని వాక్యాలున్నాయి. వీటిని త్వరితోచ్చారణలో వ్యవహార ఏ యే మార్పులతో పలుకుతాడో గుర్తిస్తాం; రికార్డ్ చేస్తాం.

ఇవిగాక సంఖ్యావాచకాలు వ్యస్తంగాను సమస్తంగాను ఏ ప్రాంతీయ భేదాలతో వ్యవహృత మౌతాయో గమనించటానికి, బంధుత్వ బోధకాలవంటి ప్రాథమిక శబ్దాల వాడుకలోని భేదాలను గుర్తించటానికి, ప్రణాళికలో ఏర్పాటున్నాయి.

ఈ ప్రణాళిక ఆధారంగా శ్రీ ఎ. శ్రీహరిగా రొక్కరే పర్యటనపరిశోధన చేసే విశాఖపట్టణం జిల్లాలోని పది కేంద్రాలనుంచి 88 మంది (ముఖ్యవ్యవహారాలు 78 మంది + 10 మంది అనుబంధ వ్యవహారాలు) వ్యవహారాలనుంచి భాషా

రూపాలను సేకరించారు. పదకొండో కేంద్రం కొత్త వలసలో టేప్ రికార్డింగ్ మాత్రమే చేశారు. వివరాలు కింది పట్టికలో చూడవచ్చు :

కేంద్రం పేరు	ముఖ్య వ్యవహారాల సంఖ్య	అనుబంధ వ్యవహారాల సంఖ్య	ప్రచురిత వ్యవహార ఖండికల సంఖ్య
విజయనగరం	9	2	3
భీమునిపట్నం	8	—	—
విశాఖపట్టణం	10	—	4
అనకాపల్లి	7	—	2
నర్సపట్నం	8	3	2
మాడుగుల	7	1	2
శృంగవరపుకోట	7	3	—
ఎలమంచిలి	8	—	—
చోడవరం	8	1	4
అరకు	5	1	—

ఈ పరిశోధన పత్రికలో ప్రచురిస్తున్న పదిహేడు వ్యవహార ఖండికలనూ ఏ యే తరగతులకు చెందిన వ్యవహారాలనుంచి సేకరించామో వారికి సంబంధించిన ముఖ్య వివరాలను (పేర్లు మినహాగా) కింది పట్టికలో చూడవచ్చు.

కేంద్రం పేరు	ప్రధాన వృత్తి/ తరగతి	కులం	వయస్సు	చదువు
విజయనగరం	(గ్రామీణ) విద్యార్థి	తెలగ	22	బి. ఏ. (3)
,,	రాజకీయ కార్యకర్త	ఉత్తయ	45	మెట్రిక్
,,	రైతు	నాగవంశం	50	5
విశాఖపట్టణం	వ్యాపారస్తుడు	వైశ్య	25	8
,,	ఉపన్యాసకుడు	తెలగ	38	ఎం. ఏ ; ఎల్. ఎల్. బి.
,,	రచయిత	వైశ్య	39	బి. ఏ., బి. ఎల్.
,,	కార్మికుడు	హరిజన్	50	—
అనకాపల్లి	పెద్ద వ్యాపారస్తుడు	వైశ్య	40	బి. కాం., బి. ఎల్.
,,	ఉద్యోగి	బ్రాహ్మణ	35	ఎస్. ఎల్. సి.
నర్సిపట్నం	ఉపా ధ్యాయుడు	శిష్టుకరణం	47	బి. ఏ., బి. ఇడి.
,,	పాలమృకం	గొల్ల	70	—
మాడుగుల	ఉద్యోగి	కాపు	27	పి. యూ. సి.
,,	రైతు, చిన్న వ్యాపారం	వెలమ	30	10
చోడవరం	(గ్రామీణ) విద్యార్థి	కాపు	17	ఇంటర్ II
,,	ఉద్యోగి	హరిజన్	24	12
,,	విద్యార్థిని	బ్రాహ్మణ	19	బి. ఎ. I
,,	మేస్త్రి	కాపు	27	—

విశాఖ మాండలిక భాష

— డా. బూదరాజు రాధాకృష్ణ

వృత్తి పదాలను సేకరించి మాండలిక వృత్తిపదకోశం నిర్మించినప్పుడు అంద్రప్రదేశ్ లోని తెలుగు భాషకు ప్రధానంగా నాలుగు ప్రాంతీయ మాండలిక రూపాలున్నాయని స్థూలంగా తెలిసింది. తెలంగాణా, రాయలసీమ, కోస్తా లనే మూడు ప్రధాన ప్రాంతీయ మాండలికాలే కాక కళింగాంధ్ర మనే మరో మాండలికం విశిష్టలక్షణాలతో ఉందని బయటపడ్డది. ఒరియా భాషా ప్రభావ మొకటి, అధికకాలం ఆంధ్రేతరుల పాలనలో ఉండట మొకటి, ప్రవాసకారణాలుగా ఈ ప్రాంతీయ మాండలికం ప్రత్యేకలక్షణాలు సంతరించుకోవటం జరిగింది. అయితే శ్రీకాకుళం, విశాఖపట్టణం జిల్లాలతో కూడిన కళింగాంధ్రలోని వ్యవహారపద్ధతులు కొన్ని రాయలసీమ మాండలిక లక్షణాలను, కొన్ని తెలంగాణా మాండలిక లక్షణాలను ప్రతిబింబిస్తాయి; కాని ఇతర తీరాంధ్ర లక్షణాలు ఎక్కువగానే కనిపిస్తుంటాయి.

ఈ ప్రాంతీయ మాండలిక లక్షణాలను విపులంగా పరిశీలించి, ఈ రెండు జిల్లాల భాషాభేదాలను సమంగా వివరిస్తూ వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం రాయాలనే సంకల్పంతో మొదట విశాఖజిల్లా భాషా రూపాలను కొందరు ప్రతినిధి వ్యవహారాలతో సంభాషించి, వారి ప్రసంగాలను టేప్ రికార్డ్ చేసి, సేకరించాం. ఈ విధానాన్ని, పరిశోధన ప్రణాళికను, ఇంతకు ముందే స్థూలంగా వివరించాం. ప్రణాళిక ద్వారా సేకరించిన విశేషాల్లో కొన్నిటిని మాత్రం స్థానిపులాక న్యాయంతో ఇక్కడ చర్చిద్దాం. ఈ చర్చద్వారా విశాఖమాండల వ్యవహారంలోని ముఖ్య విశేషాలు కొన్ని నిరూపించవచ్చు.

సాధారణంగా ఏ భాషాప్రాంతంలో నయినా అక్కడి విద్యావంతుల భాషా భేదమే ప్రామాణిక రూపంగా పరిగణింపబడుతుంది. అయితే కులాన్ని బట్టి, స్థలాన్నిబట్టి వృత్తినిబట్టి, వయస్సునుబట్టి, కాలాన్నిబట్టి అనేక విధాలయిన రూపభేదాలు ఆ ప్రామాణికంలో కనిపిస్తుంటాయి. కనిపించే వినిపించే భేదాలన్నీ ముఖ్యంకావు; వాటిలో ఏకత్వం ఎక్కువ పాళ్ళలో ఉంటుంది. భౌగోళిక దూరాలనుబట్టి కొన్ని రకాల పలుకుబట్లు భిన్నప్రాంతాల్లో భిన్నవిధాలుగా ఉంటాయి; వాటిలో గూడా సామ్యం లేక పోలేదు. కాని విభిన్న రాజకీయ చారిత్రిక కారణాలవల్ల రాకపోకలు, ఆదానప్రదానాలు తక్కువైతే భేదాలు ఎక్కువగా

ఉంటాయి. వార్తా సౌకర్యాలు తక్కువగా ఉన్నచోట్ల అనేకస్థానిక మాండలికాలు (Local dialects) ఏర్పడతాయి. నూటికి నూరు పాళ్లు విద్యావంతులూ వార్తా సౌకర్యాలూ ఉన్న ఆదర్శరాజ్యంలోకూడా స్థానిక మాండలికాలు, ప్రాంతీయ మాండలికాలు, వర్గమాండలికాలు ఉండకపోవు గాని అక్కడ రాష్ట్ర వ్యాప్తమైన ప్రామాణిక భాషారూప మొకటి ఏర్పడి బోధనమాధ్యంగా పరిపాలన మాధ్యంగా పరిణమిస్తుంది. ప్రామాణిక భాష ఏర్పడటానికి సాంఘిక రాజకీయ చారిత్రక కారణాలే ప్రధాన సాధనాలు. విద్యావంతుల భాషకే ఈ గౌరవసంపాదనకు అవకాశం ఎక్కువ. తక్కిన ప్రజలు విద్యార్జనద్వారా, విద్యావంతులను ఉచ్చారణలో, పదబంధకల్పనలో, వాక్యనిర్మాణంలో అనుకరించి అనుసరించటం ద్వారా భాషలో ఐక్యాన్ని సాధించుకుంటారు. అందువల్ల విద్యావంతుల భాషను మొదట పరిశీలించి కొన్ని కొన్ని రూపాలద్వారా వారి వ్యవహార లక్షణాలను నిర్దేశించటం మంచిది. మొదటి పట్టికలోని 16 పదాలను ముందు చూద్దాం.

మొదటి రెండు శబ్దాలనూ పోల్చి చూస్తే పదాది చకారం రెండు రకాలుగా ఉచ్చరిత మవుతున్నట్లు తెలుస్తుంది. తరవాతి అచ్చు తాలవ్యమైతే తాలవ్యంగాను, తాలవ్యేతరమైతే దంతమూలీయంగాను. మన సంప్రదాయ వ్యాకరణాల లెక్కలో చకారం దంత్యమేగాని దంతమూలీయం కాదు. చకారోచ్చారణ తీరాంధ్రంలోనే ఎక్కువ. కొన్ని మాటల్లో దంతమూలీయ తాలవ్యోచ్చారణలు పర్యాయ ప్రవృత్తిలో ఉంటాయి. ఉదా : పచ్చడి : పచ్చడి; రాజు : రాజు, మొ. తెలంగాణాలో, రాయలసీమలో ఈ దంతమూలీయోచ్చారణ ఎక్కడో గాని వినిపించదు. ఆధునిక ప్రచార సాధనాల ప్రభావంవల్ల కొద్దిమంది వాడుకలో ఈ ఉచ్చారణభేదం ఇతరప్రాంతాల్లో కూడా వాడుకలోకి వస్తున్నది. వై రెండు శబ్దాల్లోనూ కనిపించే మరో ప్రత్యేకత పదాంత పదమధ్య మకారం 'వఁ' గా - అంటే ఆనునాసిక్యంతో కూడిన వకార ధ్వనిగా ఉచ్చరింపబడటం. ఈ పర్యాయ రూపత పాక్షికం, అనియతం. 'దేవ' శబ్ద సమమైన రూపాలు 'దేముడు, దేవుడు' అని వాడుకలో ఉన్నాయి; ఇక్కడ మూల వకారం మకారంగా వకారంగా ఉచ్చరిత మవుతున్నది. 'మామ' అనేది 'మాఁవఁ'గా నిత్యోచ్చారణలో వినిపిస్తుంది: ఇక్కడ మూల మకారం 'వఁ'కారంగా వాడుకలో ఉంది. కాని, 'సమయ' శబ్దానికి *'సవఁయ' మనే ఉచ్చారణగాని, '*బావ' శబ్దానికి '*బామ, *బాఁవఁ' అనే ఉచ్చారణగాని వినిపించవు. అంటే 'వ, వఁ, మ' లకు మారుపాటు అనియతంగా వికల్పంగా భాషలో ఉందనాలి. ఈ పర్యాయ ప్రవృత్తి తెలంగాణా రాయలసీమల వ్యవహారంలో చాలా తక్కువ; కోస్తావాడుకలో కళింగాంధ్రంలో చాలా ఎక్కువ.

'అర్ధ'శబ్దరూపాంతరాల విషయంలో రెండు మూడు ప్రత్యేకతలున్నాయి. మొదటిది నేటి వాడుకలో-విద్యావంతుల వాడుకలో కూడా- 'ధ' కారం ప్రత్యేకవర్ణత్వం కోల్పోయి 'ధ' కారంతో మేళనం పొందటం. ఇది కోస్తా

వాడుకలో తెలంగాణా వ్యవహారంలో అధికాధికంగా వినవచ్చే లక్షణం. రాయల సీమలో ఇంకా కొందరు విద్యావంతుల వాడుకలో 'ధ, ధ'లు ప్రత్యేకవర్ణాలుగానే ఉన్నాయి. సంస్కృతభాషా పరిచయాధిక్యం ఉన్నవారిలో రాష్ట్రవ్యాప్తంగా భకారోచ్చారణ వినిపిస్తుందిగాని అది నియతంకాదు. రెండో విలక్షణత పదాంత మకారం వకారంగా మారటం. మూడోది చోడవరం వాడుకలో రేఫకు బదులు అకార వినించటం. స్పష్టంగా నొక్కిచెప్పే ప్రయత్నంలో (ముఖ్యంగా నాట కాల్లో) శకటరేఫ ఇంకా వినిపిస్తూనే ఉందిగాని అర్థభేదకమై ప్రత్యేకవర్ణంగా ఇది ఇప్పటి భాషా వ్యవహారంలో లేనేలేదు. నాలుగో విశేషం మహాప్రాణత్వం (ఒత్తు) నర్సీపట్నం వ్యవహార భాషలో పాక్షికంగా లోపించటం. శిష్టశిష్టేతర భాషాభేదాలు విశదీకరించే ప్రధానలక్షణాల్లో మహాప్రాణోచ్చారణ మొట్ట మొద టేది. విద్యావంతుడైన ఒక బ్రాహ్మణ వ్యవహార వాడుకలో ఒత్తులు సరిగా పలకటం లేదంటే ఇది ఎంతో కష్టసాధ్యమైన ఉచ్చారణప్రయత్నమని చెప్పాలి.

కావ్యభాషలో 'ముత్తియము / ముత్తైము' అనే రెండు శబ్దరూపాలున్నాయి. వాటిలో మొదటిది ప్రాచీనతరం. చివరి-ము అమహాదేకవచనప్రత్యయం. ముత్తియ- వరకు ప్రాతిపదిక. దాని చివరి '-ఇయ' కాలక్రమాన '-ఎ'గా మారింది; 'ముత్తైము' ఏర్పడింది. 'ఇ,ఎ' అనే అచ్చులు, యకారమనే హల్లు-ఈ మూడూ తాలవ్యధ్వనులు. వీటి ముందున్న తకారం దంత్యధ్వని. తాలవ్యధ్వనుల ప్రభావంవల్ల దంత్యతకారం తాలవ్యీకరణం చెంది చకారంగా మారింది. ఈ మార్పు కోస్తావాడుకలో చాలా ఎక్కువ; రాయలసీమ, తెలంగాణాలలో చాలా తక్కువ. ఎలమంచిలి, చోడవరాల వ్యవహారంలో ఇది పాక్షికంగా ఉండగా (తకారం ఇంకా నిలిచినందువల్ల), నర్సీపట్నం, శృంగరవరపు కోటల వాడుకలో ఈ తాలవ్యీకరణం సంపూర్ణమే (-చ్చె- రూపాలుండటంవల్ల). అంటే ఈ మార్పు పశ్చిమ విశాఖ, ప్రాగ్విశాఖ అనే రెండు స్థానిక మాండలికాల వాడుక భిన్నంగా ఉన్నట్లు నిరూపిస్తున్నది.

'Fail' అనే ఆంగ్ల శబ్దాన్ని ఉచ్చరించటంలో రెండురకాల ఉచ్చారణ ఈ మండలంలో వినిపిస్తున్నది. ఫేల్ అనే ఉచ్చారణ ఆర్యభాషా ప్రభావం (ఒరియా వంటివి) ఎక్కువగా ఉన్నచోట్ల, ఉరుదూ ప్రభావం అధికంగా ఉన్న తెలంగాణాలో, సర్వసాధారణం; ఫెయిల్ అనేది ఆంగ్లభాషాప్రభావం ఎక్కువగా ఉన్న కోస్తా, రాయలసీమల్లో మామూలు ఉచ్చారణ.

కుందేలు, చెవులపిల్లి అనే రెండుపదాలూ తెలుగుమాటలే. మొదటిది ఏక శబ్దమయితే రెండోది వర్ణనాత్మకమైన పదబంధం. విజయనగరం, భీమునిపట్నాల వాడుకలో రెండోదానికే వాడుక. ఈ రెండురకాల వ్యవహారాలూ ఈ మాండలికాన్ని రెండు ప్రాదేశికస్థానికమాండలికాలుగా పునర్విభజిస్తున్నాయి. అంటే ఒకదాన్ని మరొకటి ఖండిస్తుండే విభిన్న స్థానికమాండలికాలు కళింగాంధ్ర ప్రాంతీయ మాండలికంలో అంతర్భాగాలుగా ఉన్నాయన్నమాట. విద్యా సౌకర్యాలు, వార్తాప్రసారాలూ తక్కువగా ఉన్నప్రాంతంలో ఇటువంటి వైవి

ధ్యం ఏ భాషలోనైనా కనిపిస్తుంది.

‘కొడవలి, కన్ను’ అనే రెండు శబ్దాల బహువచన రూపాలు పరిశీలిస్తే విశాఖ మండలంలోని విద్యావంతుల్లో అత్యధికభాగం ఇతర తీరాంధ్రమండలాల్లోలాగానే ద్వీరుక్త మూర్ధన్యశకారాన్నే బహువచనంలో ఉచ్చరిస్తున్నారని తెలుస్తుంది. రాయలసీమలో తెలంగాణాలో క్రమంగా పర్యాప్తంగాను క్వాచిత్కంగాను ద్వీరుక్తలకారోచ్ఛారణమే వినిపిస్తుంది. విజయనగరవాస్తవ్యుడి ఉచ్చారణలో మూర్ధన్యలకారానికి బదులు దంతమూలీయలకారమే వాడుకలో ఉంది. కట్ల శబ్దం తెలంగాణా విద్యావంతుల భాషలోకూడా వినిపిస్తుంది. రాయలసీమలో దంతలకారోచ్ఛారణగల ‘కల్లు’, ‘కొడవల్లు’ అనే శబ్దాలకు వాడుక ఎక్కువ. భీమునిపట్నం వాడుకలోని కండ్లు ప్రాచీనకావ్యభాషలోను, రాయలసీమ తెలంగాణా వాడుకల్లోను, వినిపిస్తుంది. అయితే ఇదే వ్యవహారం సప్తమీ బహువచనంలో “కళ్ళల్లో” అని పలికినప్పుడు కళ్ళు అనే రూపభేదంకూడా పర్యాయోపయోగంలో ఉందని చెప్పాలి. ‘కొడవలి’ శబ్దంలోని డకారాన్ని ఈ షత్స్పృష్టంగా (హిందీలోని లడ్కా, సడక్ శబ్దాల్లోని డకారంలాగా) పలకటం కోస్తాలో, తెలంగాణాలో సాధారణం. ఇదేలక్షణం విశాఖమండలంలో ఎక్కువగా ఉంది. విజయనగరం, భీమ్మిలలో ఈ ఉచ్చారణ లేకపోవటం విశేషమే.

పంచమీవిభక్తి ప్రత్యయమైన కంబె(న్) కావ్యభాషలో ఎక్కువ వాడుకలో ఉంది. విశాఖమండలంలో దాని రూపాంతరాలకే ఇతరప్రాంతాల్లోలాగా వాడుక ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. గోదావరికి దక్షిణాన ఉన్న తీరాంధ్రంలో-కన్నా అనే ఆధునికరూపానికి ఎక్కువ వ్యాప్తి. నర్సిపట్నంలో నిత్యంగాను, శృంగవరపుకోటలో పర్యాయోపయోగంలోనూ ఈ రూపం వినిపించటం బహుశా ఆధునిక ప్రచారసాధనాల ప్రభావంవల్లనే అయివుంటుంది.

ఎవమండుగురు శబ్దం కావ్యభాషలో వికల్పంగాను, నేటి గోదావరి మండలంలో నిత్యంగాను వ్యవహృత మవుతున్నది. ఇతరప్రాంతాల్లో దీనికి పర్యాయపదం ‘ఎనిమిదిమంది’. కొన్నిచోట్ల ‘ఎనిమిదిగురు’ అనేవాళ్ళూ లేక పోలేదు. ఎనమ-అనే ప్రాతిపదిక మాత్రం ‘ఎనమన్నూరు’ (= 800) అనే సంఖ్యా వాచకంలో రాయలసీమలో ప్రచారంలో ఉంది. సమీపప్రాంతవ్యవహారం ఇక్కడ కూడా వాడుకలోకి వచ్చివుండవచ్చు. నర్సిపట్నం, చోడవరం వాడుకలో పదాది ఎకారం ఎకారంగా (ఁ గా) మారటం గమనార్హం.

ఈ మండలభాషాభేదంలో 18కి సూచకంగా వడ్డెబ్బి/పడ్డెబ్బి అనేవి వాడుకలో ఉన్నాయి. తీరాంధ్రంలో ఎనిమిది శబ్దంలోని తొలియచ్చు ప్రభావంవల్ల పది శబ్దంలోని దకారం తాలవ్యీకరణం చెందిన ‘పడ్డెనిమిది’లాంటి రూపాలకే బహుళ ప్రచారముంది. ‘ముత్యం’ అనే శబ్దం విషయంలో తాలవ్యీకరణం వినిపించే పట్టణాల్లో మరోశబ్దం విషయంలో అది వినిపించటం లేదంటే ఈ మార్పు ఈ మాండలికంలో ఇప్పుడిప్పుడే వస్తున్నదని చెప్పాలి. రాయలసీమలో తెలంగాణాలో తాలవ్యీకరణం కొద్దిమందికి మాత్రమే పరిమితం.

కళింగాంధ్రంలోని బంధుత్వబోధకపదాలు (Kinship terms) కొన్ని ఇతరప్రాంతాల్లో లాగాను, కొన్ని విలక్షణంగాను, ఉంటాయి. 'తండ్రి తల్లి' అనే అర్థంలో నాయనమ్మ, బామ్మ శబ్దాలు కొద్దిపాటి ఉచ్చారణభేదాలతో ఇతర ప్రాంతాల్లో ఉండగా, ఇతరప్రాంతాల్లో 'తల్లితల్లి' అనే అర్థాన్ని ఇచ్చే మామ్మ శబ్దం పర్యాయపదంగా భీమునిపట్నంలో నిత్యంగా, ఎలమంచిలిలో ఏకల్పంగా వినిపిస్తున్నది. పట్టికలో ఇవ్వలేదుగాని విశాఖపట్టణంలో ఇందుకు పర్యాయ పదాలుగా బాప్ప, నానక్క, నానమ్మ, నాన్నమ్మ అనే పదాలూ, అనకాపల్లిలో నాయనమ్మ/నానమ్మ (రెండోది ఈశ్వరంవాళ్ళ వాడుకలో ఎక్కువని వ్యవహారం చెప్పటం) అనే రూపాంతరాలూ, అరకులో నాన్నమ్మ అనే రూపభేదం, వాడుకలో ఉన్నాయి. ఇట్లాగే 'తండ్రి అన్న' అనే అర్థంలో పెదనాన్న శబ్దం కొన్ని చిన్న చిన్న రూపభేదాలతో ఎక్కువ వాడుకలో ఉండగా, విజయనగరంలో బావాడీ, విశాఖపట్టణంలో పెదబావాడీ, అనకాపల్లిలో అయ్య / పెద్దాయ్య, అరకులో ఆయగారు అనేవి పర్యాయోపయోగంలో ఉన్న శబ్దాలు. 'బావాడీ' శబ్దంలోని వకారం 'బాబా' శబ్దంలోని బకారంనుంచి ఏర్పడ్డదని '-జీ' అనే గౌరవవాచక ప్రత్యయం ఆర్యబాషాప్రభావం (ముఖ్యంగా ఒరియా ప్రభావం) వల్ల వాడుకలోకి వచ్చిందని గమనించాలి.

క్రియాపదస్వరూపంలో ఈ మండలభాష కోస్తాభాషకే సన్నిహితంగా ఉంటుందిగాని రాయలసీమ ప్రాంతీయ లక్షణాలు కొన్ని ఇక్కడకూడా కనిపిస్తుంటాయి. 'కలియు' ధాతువు భూతకాలిక ఉత్తమ పురుషైక వచన రూపం ఉదాహరణగా తీసుకుందాం. విశాఖమండలంలో దీనికి రొండు రూపాంతరాలున్నాయి: కలిసేను, కలిసేను-అనేవి. వీటిలో మొదటిది పశ్చిమ విశాఖ మండలంలో వినిపిస్తుంది. ఈ రెంటికి మూలరూపం 'కలిసినాను' అనేది; దానికి రాయలసీమలో ప్రయోగజాహుళ్యముంది. '-నాను'లోని నకారం లోపించగా 'కలిసి-' చివరి ఇకారంతో 'అను' లోని 'అ' సన్నికృష్ట సంహితలో (close juncture) ఉండి '-వును' (-ఇ + -అ) అనే ధ్వని విశేషం ఏర్పడింది. ఈ మార్పుతో కలిసేను అనే రూప మేర్పడి కోస్తాలో వాడుకకు ఎక్కింది. తెలంగాణా వ్యవహారంలో '-నాను' లోని మొదటి అచ్చతోబాటు పురుషబోధక మయిన -నుప్రత్యయంకూడా లోపించి కలిసేన అనే వాడుక ఏర్పడింది. అయితే కళింగాంధ్ర వ్యవహారంలో కొన్నిచోట్ల వైకారానికి బదులు ఏకారమే ఏర్పడ్డ రూపాలున్నాయి (ఉదా. కలిసేను). ఈ మార్పు కోస్తాలో అసాధ్యం. ఎందుకంటే భాషలో ఏకకాలిక వ్యవహారంలో భిన్నార్థకాలుగా ఏకరూపశబ్దాలుండటం జరగదు. "కలిసేను" అనే రూపం భవిష్యద్ధర్మక; కలిసేను అనేది భూతార్థకం, ఈ జంట మాటల్లో ఏ, వై లు కనిష్టభేదకాంక్షాలు. కాని లేఖనంలో వై (ఁ) ధ్వనిని ప్రత్యేకచిహ్నం లేనందువల్ల కొందరు 'కలిసాను' అని అకారమధ్యంగాను మరికొందరు 'కలిసేను' అని ఏకారమధ్యంగాను రాస్తూవున్నారు. ఈ భేదం గుర్తించినవాళ్ళు భూతార్థకంగా 'కలిశాను, చెప్పాను' మొదలుగా రాస్తూ

న్నారు. ఇందువల్ల ఈ అర్థభేదంలేని తావుల్లో - ముఖ్యంగా కోస్తాభాషా రీతిని అనుకరిస్తున్న తెలంగాణా వ్యవహారాల్లో - లిప్యనుసారి ఉచ్చారణ (spelling pronunciation) రీతులు వినిపిస్తున్నాయి. ఆ ప్రాంతీయుల రేడియో ప్రసంగాల్లో ఈ తీరును గమనించవచ్చు. కళింగాంధ్రంలో ఏకారం మాత్రమే ఉచ్చరించేచోట్ల (కలిసేను అని పలికేచోట్ల) భవిష్యదర్థంలో ఇదే క్రియాపదానికి వాడుకలేదు- ఉండదు. 'పిలుచు' ధాతువులోని చివరి చకారం అజాది ప్రత్యయాలకుముందు వకారంగా మారటం కోస్తా, తెలంగాణాల్లో క్రమంగా నిత్యబహుళాలుగా ఉంటే, రాయలసీమ వాడుకలో ఈ మార్పు రాక పోవటమే అధికాధికం. అందువల్ల రాయలసీమలో పిలవండి అనే రూపమే వినిపిస్తుంది. తెలంగాణాలో కొన్నిచోట్ల ధాతుగత చకారం లోపించిన 'పిలుండి' మొదలైన రూపాలు వినిపిస్తాయి. తులనాత్మకదృష్టిలో 'పిలుచు' అనే తెలుగు ధాతువును సజాతీయధాతువులతో పోల్చిచూస్తే మూలద్రావిడంలో *పిల్-అనే దీని రూపమి, అప్పటి-*చు ప్రత్యయం మధ్యకాలంలోవచ్చి చేరి తెలుగు ప్రత్యేక భాషగా ఏర్పడే నాటికి ధాతువులో భాగమైపోయిందని గుర్తించగలం. పిలండి, పిలువుండి మొదలైన రూపాల్లోని ధాతువు అత్యంత ప్రాచీనమైనా ఆయా ప్రాంతాల వ్యవహారంలో మూలరూపంలో ఇంకా నిలిచి వుందని చెప్పాలి. కావ్య భాషలో నేటి రూపాలకు పర్యాయంగా 'పిలువుండు/వుండి' అనేవి వాడుకలో ఉన్నాయి. 'చేసెడు/డి' మొదలైన పదాల్లోలాగానే ఇక్కడకూడా పర్యాయ రూపత కనిపిస్తుంది. 'ఇచ్చు' ధాతుప్రార్థనాద్యర్థక బహువచనరూపాల్లో రాష్ట్రం మొత్తంలో రెండురకాల రూపాలు వినిపిస్తాయి. ఒక రకంలో ప్రాతిపదికకు 'ఇయ్యి-' అనే రూపమూ మరోరకంలో 'ఇవ్వ్-' అనే రూపమూ పర్యాయ ప్రవృత్తిలో కనిపిస్తాయి. ఇది ప్రాంతీయభేద రూపకంగా కాని వర్గమాండలికభేద రూపంలోగాని స్పష్టంగా నిర్దేశించదగ్గ భేదంకాదు.

మొత్తంమీద విశాఖపట్టణ మాండలికంలోని విద్యావంతులభాషాభేదమనే అవాంతరభేదంలో ఇతరతీరాంధ్రభాషా లక్షణాలే ఎక్కువగా కనిపిస్తున్నాయి. స్థానికమాండలికభేదాలు వీరిలో తక్కువ. కొన్ని కళింగాంధ్ర ప్రత్యేకతలు లేక పోలేదు. అంతగా చదువుకోని రాజకీయకార్యకర్తల వ్యవహారంలోనుంచి (పట్టిక 2) కొన్ని ప్రతినిధిపదాలు తీసుకోని పరీక్షిస్తే మరికొన్ని విశేషాలు తెలుస్తాయి. ఈ భాషాభేదంలో సుదూరంలోని రాయలసీమ పలుకుబడి కొన్ని సందర్భాల్లో కొట్టొచ్చినట్లు కనిపిస్తుంది. వైవిధ్యంలోని ఈ ఏకత్వమే తెలుగు ఒకే భాష అనటానికి పెద్ద నిదర్శనం. రెండో పట్టికలోని పదిమాటలనూ ఒక్కొక్కటిగా పరిశీలిద్దాం.

కొన్ని తెలుగుమాటలకు నామ విభక్తిప్రత్యయాలు చేరేటప్పుడు 'ఇ,టి,తి' అనే ఉపవిభక్తులు చేర్తాయని కావ్యభాషావ్యాకరణాలు వర్ణిస్తుంటాయి. తులనాత్మక వ్యాకరణాలుకూడా ఈ పరిస్థితి ద్రావిడభాషా సాధారణలక్షణమని గుర్తించాయి. సంప్రదాయవ్యాకరణాలు ఆయాగణాలకు చెందిన పదాలకు ఈ చేర్పు నిత్యంగా

జరుగుతుందంటాయి. కానీ అత్యంతప్రాచీనమైన శాసనాంధ్రభాషనుంచి ఇప్పటి వాడుకవరకూ పరిశీలిస్తే ఈ చేర్పు వైకల్పిక మనే అనిపిస్తుంది. 'రోలు' శబ్దానికి టివర్ణం చేరటమే కావ్యభాషామర్యాద. కానీ నర్సిపట్నం, శృంగవరపుకోట, ఎలమంచిలి, చోడవరం వ్యవహారంలో ఇది చేరదు. విజయనగరం (సప్తమివిభక్తిలో భాషవిభక్తికమైన రోడ్లో అనే రూపం; ద్వితీయా-చతుర్థిలో అనౌపవిభక్తికంగా రోలికి అనే రూపం), మాడుగుల (పై విధంగానే) వాడుకలో ఉపవిభక్తులు చేరటం, చేరకపోవటం పర్యాయప్రవృత్తిలో ఉన్నాయి. ఒక్క భీష్మిలోనే కావ్య భాషలోలాగా టివర్ణకం చేరిన రూపాలు వాడుకలో ఉన్నాయి. మరో విశేషం రోలు శబ్దానికి బదులు రుబ్బురోలు అనే పదబంధం కొన్ని తెలంగాణా స్థలాల్లో లాగా నర్సిపట్నం, మాడుగుల, ఎలమంచిలి, చోడవరాల్లో పర్యాయపదంగా వాడుకలో ఉండటం. అంటే ఇంచుమించు పశ్చిమవిశాఖలో ఈ వ్యవహారం స్థానిక మాండలికంగా ఉందన్నమాట. 'రాయి' శబ్దానికి తివర్ణకం చేరటం కూడా వైకల్పికంగానే ఉంది. అయితే ఈ విషయంలో వ్యవహృత పట్టణాల విభజనవేరు. భీమునిపట్నం, నరసీపట్నం, మాడుగుల, చోడవరాల్లో తివర్ణాదేశం నిత్యం; ఎలమంచిలిలో లుప్తం; ఇతరపట్టణాల్లో వైకల్పికం. "రాయి" శబ్దానికి తెలంగాణా వ్యవహారంలో పర్యాయపదం రౌతు.

స్వల్పోచ్చారణభేదాలు మినహాయిస్తే, విశాఖజిల్లాలో కాడి, పూజు/పూదు, లంకె* అనే మూడు మాటలు పర్యాయ పదాలుగావాడుకలో ఉన్నాయి. వీటిలో మొదటిది అనకాపల్లి, ఎలమంచిలి, నరసీపట్నం తాలూకాల్లోను, చివరిది బహువచనంలో మాత్రమే చోడవరం తాలూకాలోను, రెండోది తక్కిన భాగాల్లోను, వినిపిస్తున్నాయి. ఇది రాజకీయ కార్యకర్తల వ్యవహారంలో. ఇంతకు రమారమి ఇరవై సంవత్సరాల పూర్వం వ్యవసాయ వృత్తి పదకోశం కోసం భద్రరాజు కృష్ణమూర్తిగారు పర్యటనపరిశోధన చేయించినప్పుడు ఎలమంచిలిలో 'కాడి' శబ్దమూ, నర్సిపట్నంలో 'కాడి/పూజు' అనే పర్యాయ రూపాలూ, వాడుకలో ఉన్నట్లు తెలిసింది. అప్పట్లో చోడవరంలో దకార యుక్త రూపాన్నే వాడుతున్నట్లు, లంకెలు అనే బహువచన రూపం (దానికే ఏకవచనంలో పూజ అనేరూపం) వాడనట్లు, తెలిసింది. మొత్తంమీద '-ద-/-జ-'ల వ్యవహారం ఎట్లా ఉన్నా పూదు/పూజు అనే రూపాంతరాలు రెండూ కళింగాంధ్ర వ్యవహారంలో మాత్రమే కనిపిస్తాయి. రాష్ట్రంలోని ఇతరప్రాంతాల్లో 'కాడి, కాని, కాడిమాకు, కాడిమాను, కాండి, కాణి, కావడి' అనేవి పర్యాయ పదాలుగా వ్యవహారంలో ఉన్నాయి. తీరాంధ్రంలో 'కాడి'; మెదక్, వరంగల్, నల్గొండ, ఖమ్మంజిల్లాల్లో 'కాని'; తుంగభద్రానదికి ఉత్తరాన 'కాడిమాకు', దక్షిణాన 'కాడిమాను'; అదిలాబాద్, నిజామాబాద్ జిల్లాల్లో పూర్తిగాను మెదక్, ఖమ్మం జిల్లాల్లో చాలా ప్రాంతాల్లోను 'కాండి'; కరీంనగర్ జిల్లాలో అధికాధికంగా 'కాణి', అనంతపురం జిల్లాలోని హిందూపూర్, కళ్యాణదుర్గం తాలూకాల్లో 'కావడి'; వ్యవహారంలో ఉన్నాయి (వివరాలకు 'మాండలికవృత్తి

మాండలిక ప్రభావంవల్లనే.

పై విధంగా భిన్నవృత్తులకు, భిన్న సాంఘిక స్థాయులకు, భిన్నపట్టణాలకూ చెందిన వ్యవహారాల భాషావిశేషాలను పరిశీలిస్తే కొన్ని సామ్యాలు, కొన్ని వైషమ్యాలు కనిపిస్తాయి. అయితే మొత్తంమీద విశాఖమండలభాష తీరాంధ్ర భాషకు అత్యంత సన్నిహితంగా ఉండి కొన్ని ఆర్యభాషాప్రభావాలను ప్రదర్శిస్తుందని చెప్పాలి. కొన్ని సందర్భాల్లో ఈ భాషావిశేషం రాయలసీమ లక్షణాలను ఎక్కువగా తెలంగాణా లక్షణాలను కొంచెం తక్కువగా ప్రతిబింబిస్తుంటుంది. ఈ విషయం స్థూలదృష్టికే గోచరిస్తుంది. విశాఖమండలభాషకు వర్ణనాత్మక వ్యాకరణం రాసినప్పడుగాని దాని విలక్షణతలను, ఇతరమండలభాషాసమానలక్షణాలను విపులంగా చర్చించటం సాధ్యంకాదు. కొన్ని మాసాల్లో అట్లాంటి వ్యాకరణం వెలుగు చూస్తుంది.

పట్టిక 1 (విద్యావంతుల వ్యవహారం)

విజయనగరం	భీముని పట్నం	నర్సిపట్నం	శృంగవరపు కోట	ఎలమంచిలి	చోడవరం
చేట్టవ్	చేట్టము	చేట్టవ్	చేట్టవ్	చేట్టవ్	చేట్టవ్
చీమ	చీమ	చీవ	చీమ	చీవ	చీమ / చీమ
అర్దవ్	అర్దవ్	అర్దవ్ / అర్దవ్	—	—	అట్టము
ముత్యవ్ / ముచ్చెము	ముచ్చవ్	ముచ్చెవ్	ముచ్చెవ్	ముత్తెవ్	ముత్తెవ్ (బ. ముచ్చాల్లు)
ఫేల్	ఫెయ్	ఫేల్ / ఫెయిల్	ఫేల్	ఫేల్	ఫెయిల్
చెవలపిల్లి	చెవలపిల్లి	కుందేలు	కుందేలు	కుందేల్	కుందేలు
కొడవళ్ళు	కొడవళ్ళు	కొడవళ్ళు	కొడవళ్ళు	కొడవళ్ళు	కొడవళ్ళు
కల్లు	కండ్లు (కళ్ళల్లో)	కళ్ళు	కళ్ళు	కళ్ళు	కళ్ళు
- కంటే	- కంటే	- కన్నా	- కంటే / - కన్నా	- కంటా / - కంటే	- కంటే / - కంటే
ఎనమండుగురు	—	ఎనమండ్గురు	ఎనమండు గురు	ఎనమండు గురు	ఎనమండుగురు
పద్దెమ్మి	పద్దెనమిది	పద్దెనిమిది	పద్దెమ్మి	పద్దెమ్మి	పద్దెమ్మి
నాయనమ్మ	మామ్మ	నాయ్నమ్మ	బామ్మ	నాయ్నమ్మ / మామ్మ	నాన్నమ్మ
పెదనాన్న ; బావాజీ	పెదనాన్న	పెదనాన్న ; పెదనాన్న	పెద్దాన్న	బాబు / పెదనాన్న	పెదనాన్న / ఆయగారు
కలిసేను	—	కలిసేను	కల్సేను	కల్సేను	కలిసేను
పిలండి	—	పిలవండి	పిలవండి	పిలవండి	పిలండి
ఇయ్యండి	ఇవ్వండి	ఇవ్వండి	ఇవ్వండి	ఇవండి	ఇవ్వండి

పట్టిక 2 (రాజకీయ కార్యక్రమ వ్యవహారం)

విజయనగరం	భిమునిపట్నం	అనకాపల్లి	నర్సపట్నం	మాడుగుల	శృంగవరపుకోట	ఎలమంచిలి	చోడవరం
రోడ్ల; రోడ్లకి	రోడ్ల; రోడ్లకి	రోడ్ల; రోడ్లకి	రుబ్బురోడ్ల; రోడ్లకి	రోడ్ల; రుబ్బురోడ్లకి	రోడ్ల; రోడ్లకి	రుబ్బు రోడ్ల; రోడ్లకి	రుబ్బురోడ్ల; రోడ్లకి
రామమీద / రాతి -	రాతిమీద	రాతిమీద; రాతిమీద / రాతి -	రాతిమీద	రాతిమీద	రాతిమీద / రాతిమీద	రాతిమీద / రాతిమీద	రాతిమీద
పూజలు	—	కాట / కాడిలు	కాట	పూజలు	పూజలు	కాడిలు	లంకెలు
మట్ల	—	కుదుర్లు	కుదుర్లు (ఏక. మట్ల)	కుదుర్లు	కుదుర్లు	కుదుర్లు	కుదుర్లు
వియ్యంకుడు	వియ్యంకుడు	వియ్యంకుడు	వియ్యంకుడు	ఈరకాడు	వియ్యంకుడు	ఈరకాడు / వియ్యంకుడు	ఈరకాడు
వియ్యపురాలు	వియ్యంకురాలు	పేరాలు / వియ్యపురాలు	పేరాలు	యీరకాడు	వియ్యపురాలు; వియ్యంకురాలు	ఈరకాడు / వియ్యంకురాలు	ఈరకాడు
వలం	వలం	వలం; స్థూలం	వలం; బడ్డ	లాపు; వలం; లంబు	వలం	వలం	వలం
అయ్యను అవకుండ	అయ్యను / అయ్యని అవకుండా	అయ్యను అవకుండా	—	—	అయ్యను అవకుండా	అయ్యను అవకుండా	అయ్యను అవకుండా
తెగస్తా	తెగస్తా	తెగస్తా	తెగస్తా	తెగస్తా	తెగస్తా; తెగస్తా	తెగస్తా	తెగస్తా

విశాఖ విశేషాలు

ఎ. శ్రీ హ రి

తెలుగును సుమారు నాలుక్కొట్టమంది మాత్రుభాషగా మాట్లాడుంటారు. వీరందరిలోనూ భాష ఒక్కలాగ ఉండదు. వ్యక్తిగత భేదాలను తీసేస్తే ఈ నాలుక్కొట్టల్లోనూ భాషా వ్యవహారం సమూహాల వారిగా జరుగుతుందని చెప్పచ్చు. రెండు భిన్న సమూహాల మధ్యకన్నా ఒకే సమూహంలో వ్యక్తుల మధ్య సాంఘికభాషా వ్యవహారాలు ఎక్కువగా జరుగుతై కాబట్టి ఒక సమూహానికి ఇంకోసమూహానికి భాషా వ్యవహారంలో భేదాలు ఏర్పడతాయి. ఈ భేదాలు పదజాలంనుంచి వాక్య నిర్మాణం వరకూ 'విలోమక్రమం'లో కనిపిస్తాయి. భాషా సమాజంలో భేదాలు భాషాసమ్మంధాల సాంద్రతమీద ఆధారపడి ఉంటాయి. అంటే వివిధ సమూహాలమధ్య భాషావ్యవహారానికి అవరోధం కలిగినప్పుడు ఈ భేదాలు ఉత్పన్నమౌతాయి. ఈ భేదాలు రెండు రకాలు-ఒకటి భౌగోళికం, రెండు సాంఘికం. ఒకే భాషా సమాజంలో భౌగోళిక పరిస్థితులవల్ల పరస్పర సమ్మంధాలకి అవకాశం లేనప్పుడు ఏర్పడిన భాషా భేదాలన్నీ భౌగోళికభేదాల కింద వస్తాయి. సాంఘికంగా ఏర్పడిన భేదాలన్నీ-అంటే చదువురీత్యా, వృత్తిరీత్యా, కులరీత్యా ఏర్పడిన సాంఘిక భేదాలను ప్రతిబింబించే భాషాభేదాలను-సాంఘిక భేదాలకింద జమకట్టాం.

భౌగోళిక భేదాలవల్ల ఏర్పడిన భాషాస్వరూపాలన్నీ 'ప్రాంతీయ మాండలికాలనీ' సాంఘిక భేదాలవల్ల ఏర్పడినవి 'సాంఘిక వ్యవహార భేదాలనీ' స్థూలంగా చెప్పకోవచ్చు. తెలుగులో నాలుగు ప్రాంతీయ మాండలికాలని గుర్తించచ్చు - 1) తెలంగాణా 2) రాయలసీమ 3) కోస్తా 4) కళింగం (ఈ విభజన వ్రత్తి పదాధ్యయనం ఆధారంగా చేసింది). మళ్ళీ ఆయా ప్రాంతాల్లో 'చదువుకోని వాళ్ళ భాష' అనీ 'చదువుకున్నవాళ్ళభాష' అని రెండు సాంఘిక వ్యవహార భేదాలు స్థూలంగా ఏర్పడి ఉన్నాయి.

భాష - సమాజం : సంఘం ఏ విధంగా ఐతే వ్యవస్థీకృతమై ఉందో అదేవిధంగా భాషలోకూడా ఒక వ్యవస్థ అనేది ఏర్పడి ఉంటుంది. సంఘంలోనూ భాషలోనూ అలవాట్లు అజ్ఞాతంగా ఏర్పడతాయి. సమాజంలో జరిగే వ్యవహారాలకు భాష మూలం కాబట్టి భాష, సమాజం 'అన్యోన్యసమ్మంధం' తో ఉంటాయి. సమాజంలోని చేష్టలని (processes) భాష

ప్రతిబింబిస్తుంటుంది. అందువల్ల భాషలో సామాజిక ప్రమాణాలు వ్యవస్థీకృతమౌతుంటాయి. ఈ ప్రణాళిక ముఖ్యోద్దేశాల్లో భాషా సామాజిక వ్యవస్థల మధ్య ఉన్న 'సహరూపాంతరత' (covariation) ను నిరూపించడం; సమాజంలో భాషేతర కారణాలవల్ల ఏర్పడిన వర్గాల విభజనని భాషావ్యవహారం ఎంతవరకు ప్రతిబింబిస్తున్నాదో తెలుసుకోడం; భాషలో ప్రామాణికత ఏ సామాజిక ధర్మాల వల్ల ఏర్పడుతుందో-అంటే, ఏ సామాజిక అంశాలు భాషలో వ్యవహారప్రమాణాన్ని నిర్దేశిస్తాయో - తెలుసుకోడం, అనేవి కొన్ని. వ్యవహార సాంఘిక స్థాయి మారేకొద్దీ, భాషా వ్యవహారం దానికనుగుణంగా మార్తూ ఉంటుంది. స్ట్రేజిమీదా, ఇంటిదెగ్గిరా ఒక మనిషి భాషా వ్యవహారం ఒక్కలాగ ఉండదు. అదే విధంగా అధికవిద్యా సాంఘిక సమృద్ధులున్నవారికీ అల్పసమృద్ధులున్నవారికీ భాషలో అనేక భేదాలు కనిపిస్తాయి. ఈ భేదాలు కేవలభేదాలు కావనీ ఇవి ఒక "నిర్మాణ క్రమంలో" ఉంటాయని నిరూపించడం కూడా ప్రణాళికాంశాలలో ఒకటి.

విశాఖ వ్యవహారం : ముఖ్యాంశాలు

(1) అక్షరాల్లో (Syllables) అచ్చుల మార్పులు : మొదటి రెండు అక్షరాల్లో అ, ఇ, ఉ, ఎ, ఒ, లు కింద సూచించిన క్రమంలో మార్పు చెందుతాయి.

మొదటి అక్షరంలో మార్పులు :

1. అ → ఎ, ఒ
2. ఇ → ఉ;
3. ఉ → ఇ, ఒ;
4. ఎ → అ, ఒ.
5. ఒ → ఉ, అ.

ఉదాహరణలు :

1. చెంపాంచ్ కుంటావ్ (సంపాదించుకుంటాం)
గొట్టుంతాటు (కట్టుకుంటారు)
పొన్లు (పన్లు).
2. ఉప్పుళ్ళేదు (ఇప్పుడులేదు).
3. నివ్వేదో (నువ్వువదో)
మొగవ్ (ముఖం)
4. చప్పలేదు (చెప్పలేదు)
రొండు (రెండు)
5. ఉక్కెక్రన్నర (ఒక ఎకరన్నర)
పలవ్ (పొలంలో)

పై మార్పులన్నింటినూ 'అ'కారం 'ఒ'కారం కావడం వ్యవస్థితంగా కనబడుతున్నది. అక్షరంలో ఓష్టాల (labials) తరవాత 'అ'కారం 'ఒ'కారంగా మార్పుదని స్థూలంగా సూత్రించచ్చు. ఇతరత్రా పరాక్షరంలో 'ఉ'కారం

ఉన్నప్పుడు పూర్వాక్షరంలోని 'అ'కారం 'ఒ'కారంగా మార్పుంది. పై సూత్రాల్ని బట్టి -

- పస్లు → పొస్లు (ప-)
- పట్టుచీర → పొట్టుచీర (ప-)
- బళ్ళు → బొళ్ళు (బ-)
- వరిఆకు → వొర్రాగు (వ-)
- కబురు → కొబురు (-ఉ)
- ఖర్చు → కొర్చు (-ఉ)
- కందువా → కొందువా (ఉ)

రెండో అక్షరంలో మార్పులు :

1. అ → ఇ, ఉ, ఓ
2. ఇ → ఉ
3. ఎ → ఇ
4. ఓ → ఎ

ఉదాహరణలు :

1. సవ్యంగా (సవ్యంగా)
బయ్యువ్ (భయం)
మాత్రువ్ (మాత్రం)
కొంచువ్ (కొంచం)
అర్దున్నేస్కో (అర్థంచేస్కో)
ముఖావ్ (ముఖం)
2. ఇంగ్లూష్టో (ఇంగ్లీష్టో)
కోరుక (కోరిక)
3. వుద్దేశన్నేత (ఉద్దేశంచేత)
4. పొపేదీశే శేర్ (ప్రాటా తీసేసేరు)

'మ'కారం పరమైనప్పుడు 'అ'కారం 'ఉ'కార 'ఒ'కారాలుగా మారు తున్నదని చెప్పచ్చు. ఇతరత్రా ఈ మార్పు వికల్పం.

ఉదాహరణలు :

- అందం → అందువ్
- నిజం → నిజువ్
- ముఖం → ముఖావ్
- మొత్తం → మొత్తువ్
- కొంచం → కొంచువ్

పరాక్షరంలో 'అ'కారం పరమైనప్పుడు పూర్వాక్షరంలోని సంవృతాచ్చు లైన ఇ, ఉ, ఎ, ఓ లు వివృతి (lowering) చెందుతాయి. ఈ మార్పు ఈ ప్రాంతంలో నిత్యం. ఇది కోస్తా మాండలిక సాధారణ లక్షణం.

పిల్ల → పిల్ల
 పేపరు → పేపరు
 ముక్క → ముక్క
 గోడ → గోడ

తాలవ్యాసకు పరంగా ఒచ్చినప్పుడు 'అ', 'ఎ'లు పర్యాయ రూపతలో ఉంటాయి.

ఉదాహరణలు :

చప్పలేదు < చెప్పలేదు
 జెచ్ పోండ్ గనీ < చచ్చిపోయినాడుకానీ ...

'ల'కారానికి 'న'కారోచ్చారణ ఇక్కడి వాడుకలో ఒక విశేషం. పదాదినా పదమధ్యనా ఈ పరిణామం ఎరువుమాటల్లోకూడా కనిపిస్తుంది.

ఉదాహరణ :

నంచవ్ లేకుంట (లంచం లేకుండా)

నైట్లూ (లైట్లు)

మినీమీటర్లంతె... (మిలీమీటర్లంతె)

'ల'కార 'న'కార పర్యాయరూపత ప్రత్యయాదుల్లో కూడా ఉండడం ఈ పరిణామ విస్తృతిని తెలుపుతుంది.

ఉదాహరణ :

మల్లిపువ్ నా (మల్లిపువ్వులా)

యెండకాలువ్ నొ (ఎండకాలంలో)

నోనికి ఎలిపోయింది (లోనికి వెళ్ళిపోయింది)

అదేవిధంగా క్రియాపదాల్లో -

అవనేదు (అవలేదు)

బయింపడవల్సినేదండి (భయంపడవల్సింది లేదండి)

కానీ ఈ పర్యాయ రూపత జానపద వ్యవహారలక్షణం అనే చెప్పాలి. శిష్ట వ్యవహారల్లో ఈ భాషావ్యవహారం లేదని వ్యవహారభండికలు తెలుపుతున్నాయి.

క్రియా రూపాలు :

భూతకాలం : భూతకాలిక ప్రత్యయాలు - 'ఏ', 'ప్'. అక్కడక్కడా 'ఇన' రూపాలుకూడా వినిపిస్తాయి -

'తిట్టేరు', 'బలవంత్ చెట్టేడు'; 'చేనేరు', 'ఒగ్గిశేరు', 'రాశేడు'; 'అడిగినారు'. 'ప'కారోచ్చారణ స్థానికోచ్చారణ. 'ప్'కారం (ఁ) కోస్తా మాండలికప్రభావంవల్ల కావచ్చు. అక్కడక్కడా 'అ'కారం కూడా వినిపించింది. కానీ అందుకు నిదర్శనాలు అంత గట్టివి కావు.

భూతకాలికప్రత్యయానికి ముందున్న ప్రాతిపదిక చివరి 'స'కారం 'శ'కారంగా మార్పుంది. ఈ మార్పు వికల్పం.

ఉదా:- “చేతేర్”, “గట్టేరు”, “తగిలీతేరు”, “తిక్కేరు”, “మానేతేను”, “రాతేడు”, “పాతేయ్”, “ఇచితేరు”.

తద్గర్భార్థకం :- దీన్ని ఇక్కడి వాడుకలో కింది ప్రత్యయాల ద్వారా సూచిస్తున్నారు.

ఈ ప్రత్యయాలు :- “తున్”, “త”, “తా”.

అమహత్ ప్రథమపురుష ఏకవచన ప్రత్యయం ముందు వచ్చే ప్రత్యయాలు “తున్; “త”.

ఉంటుంది : బస్తా లవ్తది.

బాదపడుతుంది : కడువ్ నిండ్తది

చెప్తుంది : తీస్కెల్ది : అడుతది

కొందరు వ్యవహారంలో ‘తా’ కూడా వినిపించింది - అంటే, “...నాగే వుంటాది”, “అనడూతాది”, “ఉంటాది” వంటి రూపాలన్నమాట. ఈ రూపాలు మిగతా పురుష ప్రత్యయాల ముందు ఒచ్చే ‘తా’ ప్రత్యయ రూపాలైన

రళిటిస్తాడు (-...ఇన్ + తా + డు)

చూస్తాడు - (చూస్ + తా + డు)

డెయ్లిస్సదువ్తాను - (...స్సదువ్ + తా + ను)

ఒస్తాయి - (ఒస్ + తా + యి) రూపాల సామ్యం (analogy) మీద ఏర్పడి ఉండొచ్చు. అట్లాగే హ్రస్వ ‘త’కార రూపాలు (“చేస్తరు”) కూడా అక్కడక్కడ వినిపించేయి.

‘త’కార రూపాలు (వస్తది, చేస్తది) శిష్టుల్లోనూ, శిష్టేతరుల్లోనూ కనిపించడం విశేషం. కానీ ‘తున్’, ‘త’కార రూపాలు బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతర భేదాన్ని స్పష్టంగా చూపిస్తున్నాయి.

వర్తమాన కాలం :

ఉదా : “చూవ్తున్నాను” (చూస్తున్నాను).

“చూస్తునోవ్” (చూస్తున్నాం)

“చూస్తున్నారు” (చూస్తున్నారు)

ఈ రకమైన క్రియల నిర్మాణక్రమం (pattern) శిష్టభాషా వ్యవహార లక్షణంగా ఉంది. శిష్టేతర భాషలో ఇంకోరకమైన నిర్మాణక్రమం కనిపిస్తుంది. వర్తమాన కాలిక రూపాలు శత్రుక ప్రత్యయమైన ‘తూ’ మీద ‘ఉన్-క్రియా రూపాలతో ఏర్పడతాయి. అయితే ఈ ‘తూ’ ప్రత్యయం ‘తా’గా కూడా కనిపిస్తుంది. అంటే “వస్తా, చేస్తా, ఇస్తా” వంటి రూపాలమీద ఉన్నాడు, ఉన్నారు మొదలైనవి చేరి దీర్ఘాచ్చుమీద ‘ఉ’కారం లోపిస్తుంది.* రెండు దీర్ఘాచ్చులు ఒకదాని

* భద్రరాజు కృష్ణమూర్తి : తెలుగు మాండలికాలు; కరీంనగర్ వాడుక - తెలుగు మాండలికాలు, కరీంనగర్ జిల్లా.

వెంట ఒకటి ఒచ్చినప్పుడు వాటిల్లో ఒకటి హ్రస్వం అవుతుంది. వైసూత్రాలవల్ల
 అడుగుతా + ఉన్నావు → *అడుగుతాన్నావు → “అడుగుతొన్నవు” -
 ప్రయత్నంచేస్తా + ఉన్నాను → *ప్రయత్నం చేస్తాన్నాను →
 “ప్రయత్నం జేస్తన్నాను”
 అమ్మకుంటా + ఉన్నాను → *అమ్మకుంటాన్నాను →
 “అమ్మకుంతన్న”

అతను తీస్తా + ఉన్నాడు → *అతను తీస్తాన్నాడు → “అతన్దీస్తన్నాడు”
 కట్టపడ్డా + ఉన్నాం → *కట్టపడ్డాన్నాం → “కట్టపడ్డాన్నం”

పురుష ప్రత్యయం ముందు దీర్ఘాచ్చు వికల్పంగా హ్రస్వం కావటంవల్ల కింది
 రూపాలు ఏర్పడుతున్నాయి.

ఒస్తా + ఉంది → ఒస్తాంది → ఒస్తంది.

ఉదా :- “పిప్పొస్తంది; మజ్జిగి పట్కొస్తంది; పిండవేస్తంది”.

ఇంకొక మార్పు ద్వీరుక్త ‘న’కారం అద్విరుక్తమై పురుష ప్రత్యయం
 ముందున్న అచ్చు లోపించడంవల్ల కింది రూపాలు సిద్ధిస్తున్నాయి -

అంటా + ఉన్నాడు → *అంటాన్నాడు → అంటాన్నడు
 → *అండానడు → అంటాండు.

అట్లాగే - లేప్తాను; అంతాను.

సమస్త క్రియలు : పూర్ణార్థకాన్ని సూచించడానికి ఉపయోగించే ప్రత్యయాలు
 “-ఏన్”, “-పో”. ఇక్కడి వాడుకలోని “-ఈన్”, -ఏన్ కి
 పర్యాయ రూపం.

ఉదా :-	ఇచ్చే శేను	దెర్ కొచ్చిన్నెడు	అయ్ పెంది
	జేగొచ్చేన్	చేళి శేరు	దిగ్ పేనండి
	తీ శేక్ కోన్	ఇచ్చి శేరు	జరిగిపోతంది
	మార్చే పేరు	మానిశ్లెండి	ఎండి పేంది
	దిగబెట్టే శేన్	ఒచ్చి శేన్	తేగ్గిపొయెండి
	కట్టి శేరు	చెప్పిసి	పెల్లెయ్ పోతుంది
	పడెక్ శేరు	ఒగ్గే శేరు	
	కొటి శేరండి	తగ్గిలి శేరు	

నామ విభక్తులు :-

నించి :- జిల్లా నించి; వేరునెనగ జ్యూలయ్ నించి నౌబర్ వర్కూ
 పంట.

నుంచి :- ఎటిండయ్ న వాళొకుడా ముందు నుంచి చివరొక్క చాలా
 జేగర్తగ విండవ్.

కాడకి :- మొవ్ వొవ్ మంతుడిచ్చిన్ కాడ్ కే మఁవూ పుట్టన్ కాడ్ నించీ యేవూ...

కాడనించి :- కాశీ కాజీంచి ఇయన్నీ తిరిగ్ నాను

కాడ :- ఆ గంగ తిట్ గే కాడ చూడాల

దగ్గిరలో :- కనీ మాకు దగ్గిల్లో వేరెన్నగ లేండ్సేవి లేవు

మీదన :- యెనకాల్ రొండుగద్దుల్లోకోస్స మీదనీ అ అది అంతస్తు అదో రొండు గదులు

న :- తెలుగునవ్ తాయ్ (తెలుగులో అవుతాయ్)

తెలుగవ్ తాయ్ (తెలుగులో అవుతాయ్)

ఇంగ్లీషోతాయ్ (ఇంగ్లీషో అవుతాయ్)

లోపుని :- కేవలం కాలార్థకంలోనే వాడుతున్నట్టు కనిపిస్తున్నది.

“అతనికిచ్చి నన్ను పెల్లించేసేవా సరే, నేక్కోతె తెల్లవారిలోపునీ నానువూ ఏ మాతులో గోతులో పడక తీర్చన్నా - -”

కంటా :- “మిగతా డయ్ లెక్ ట్టుంటే అవన్నీ కొంచువ్ దీర్గంగా ఉంటాయ్ మాదానికంటా - -”

తాలూకా :- నీ తాలూకా ఆ వుద్ ఠేకాన్ని ఆ స్తాయిని నీను ఆపలేను, అనపగించలేను

క్రియావిశేషణం ఐన ‘-వ’ ఇక్కడి వాడుకలో ‘ఈ’ గా కూడా వినిపిస్తుంది :

“మామ్మూల్ గా ఫి శిక్స్ వర్కూ చ్చదివే నాయ్ తె మోమ్మూల్ గా ఇచ్చీవారు”

“తగుల్ కుండీలా ఉంటి”; “నువ్వుండీలా వుంటి”; నష్టవొడ్చీలా ఉంటి” మొదలై నవి.

అపదాది వర్ణాల లోపాలు : అపదాదిన ‘క, ఖ, గ, వ’ తరుచుగా ఈ ప్రాంతపు వాడుకలో లోపిస్తుంటాయి. కింది ఉదాహరణాల్లో ఈ లోపాలవల్ల సిద్ధించిన కొన్ని మాటలను చూడొచ్చు.

‘క’కార లోపం :

లేకపోతే → లేపొతె

కాకపోతే → కాపొతె

పట్టుకపోయినం → బట్టుపోసవ్

సంపాదించలేకపోయేను → సంపాదించలేపొయేను

మరొకటి ఒస్తుందో → మరోటొస్తుందో

రాకపోతే → రాపొతె

‘క’కారం ‘హ’కారంగా మారిన సందర్భాలు కూడా కొన్ని కనిపిస్తాయి. వాటిల్లో కొన్ని :

రొండెహారాల (రెండు ఎకరాల)

ఒహనాడు (ఒకనాడు)

‘ఖ’ కారంలోని మహాప్రాణత్వం లోపించి ‘క’ కారంగా మారి తరవాత లోపించడం ఊరిపేరైన ‘విశాఖపట్టణం’లో కనిపిస్తుంది.

విశాఖపట్టణం—విశాకపట్టణం—పిశాపట్టణం.

‘శ’ కారానికి పరంగా - అంటే తాలవ్యానికి పరంగా - ‘అ’, ‘ఇ’ ల పర్యాయ రూపత ఉందికాబట్టి ‘ఇశేపట్టణదాకానూ’...వంటివి కూడా వినిపిస్తాయి.

‘గ’ కారలోపం: ‘గ’ కార లోపమీదనిద్దించిన కొన్ని పదాలు కింది విధంగా ఉంటాయి :

యెవర్నదూతాడు (ఎవర్ని అడుగుతాడు)

అడితే (అడిగితే)

అకిడేంజరుతుందో (అక్కడ ఏంజరుగుతుందో)

బోలేదా (బాగులేదా)

పెరిపోతుంటాయ్ (పెరిగిపోతుంటాయి)

బోఉంది (బ్రాగుంది)

ఎలూబంటి (ఎలుగుబంటి)

ఆపిన్ దెర (ఆఫిన్ దగ్గర)

‘వ’ కారం ‘ఒ’ కారం కావడం: అపదాదిన ‘వ’ కారం ‘ఒ’ కారం కావడానికి కొన్ని ఉదాహరణలు :

ఉండోడు (ఉండేవాడు), కట్టోరండి (కట్టేవారండి), మంచోడని (మంచి వాడని)

చిన్నోళ్ళు (చిన్నవాళ్ళు), చోడోర్నావ్ (చోడవరం).

‘చిన్నవాళ్ళు’ లో ‘వ’ కారానికి పరంగాఉన్న ‘అ’ అచ్చు సంప్రతుతమై ‘ఒ’ కారంగామారి, సంధి సూత్రాధారంగా ‘చిన్నోళ్ళు’ సిద్ధిస్తుంది. ఇదే పరిమణామం మిగతా పదాల్లోకూడా కనిపిస్తుంది. ఈ పరిణామానికి లోనవని పదాలు కొన్ని ఈ విధంగా ఉంటాయి : నడాల (నడవాల), తరత్త (తరవాత), పిల్ల డొకి (పిల్లవాడికి)

వాన్ గుతూలా పండాలా (వానకురవాలి. పండాలి).

పదం చివరి అక్షరలోపవల్ల ఉత్పన్నమైన కొన్నిపదాలు కిందివి-

అందుచేత—అంద్ చేత—*అంచ్చేత—అంచేత

అట్లాగే- ఎంచేత (ఎందుచేత)

సాంఘికవ్యవస్థ-భాషాంశాలు: భాషలో ప్రాంతీయ భేదాలే కాకుండా సాంఘిక భేదాలు కూడా ఉంటాయని మనం ముందే అనుకున్నాం. అంటే భాషావ్యవహారంలో భేదాలుండడానికి ఆ సమాజవ్యవస్థే కారణం. సామాజిక కారణాలవల్ల ఏర్పడిన సమూహాలమధ్య భాషావ్యవహారానికి అవరోధం కలిగినప్పుడు ఏర్పడే భేదాలకి సాధారణంగా మూడుకారణాలు కనిపిస్తాయి. అవి చదువు, వ్రుత్తి, కులం. ఈ మూడు సామాజిక అంశాలూ భాషా వ్యవహారాన్ని అనేక విధాలుగా ప్రభావితంజేస్తాయి. ఒక్కొక్క భాషా సమాజంలో ఒక్కొక్క అంశం భాషా భేదాలను నిరూపిస్తుంది. అంటే ప్రతిభాషా సమాజంలోను ఒకే అంశం భాషా భేదాలకి కారణంగా ఉండదు. కొన్ని భేదాలు అంశసంయోగం వల్లనే సాధ్య

పడ్తాయి. అట్లాగే భాషా భేదాలన్నీ వ్యవహార సాంఘికస్థితిని తెలియపర్చేవిగా ఉండవు. ఈ విషయాల్ని పరిశోధించడానికే విశాఖపట్టణంజిల్లా పర్యటన జరిగి నప్పుడు కింది సామాజిక తరగతులు ఎన్నుకున్నాం :

1. రచయిత
2. టీచరై నా, లెక్చరర్ అయినా;
3. ఉద్యోగి (జేక్, పంచాయత్ ఆఫీస్)
4. రాజకీయ కార్యకర్త
5. స్టూడెంట్లు
6. వ్యాపారి (వ్యాపారంలో పెద్ద, చిన్న)
7. రైతులు (చదువుకున్నవారూ, చదువులేనివారు)
8. కులవృత్తి వాళ్ళు.

సాధ్యమైనంతవరకూ భిన్నకులాలనుంచి భిన్నవయఃపరిమితులనుంచి తీసు కున్నాం. వ్యవహార ఖండికలను పరిశీలిస్తే కొన్ని ఆసక్తికరమైన విషయాలు తెలుస్తాయి.

మొదట రచయిత వ్యవహారాన్ని పాలమ్మి వాడుకతో పోల్చినప్పుడు కింది లక్షణాలు తెలిస్తే :

పాలమ్మివాడుకలో 'ట' కారం 'త' కారం కావటం - "పెదప్పిలకీ ఒక నలపైయ్ ఏళ్ళుంతయ్"

సంయుక్తాక్షరమైన 'స్త' 'త్త' కావటం - "ఇల్లిగో చూడికడ డబ్బాల్ జేత్తడు..."

ఈ రెండు లక్షణాలూ రచయిత వ్యవహారంలో లేవు. అంటే శిష్ట వ్యవ హారానికి జానపద వ్యవహారానికి కొట్టొచ్చినట్లుగా ఈ రెండు లక్షణాల్లో భేదం కనిపిస్తుంది.

35 ఏళ్ళ ఉద్యోగి వాడుకను 50 ఏళ్ళ రైతు వ్యవహారంతో పోల్చినప్పుడు -

'చ' కారం 'స' కారం కావటం: 'సాకరిసేస్తాపోతే'

'స' కారం 'చ' కారం కావటం: 'వేరిచెనక్కాయల'

'ట' కారం 'త' కారం కావటం: 'కూచుంతడు'

పదాది 'వ' కారం లోపించడం: "ఆళ్ళు, ఆడు, ఈడొచ్చి" వంటి లక్షణాలు రైతు వ్యవహారంలో కనిపించేయి. ఈ పై లక్షణాలన్నీ ఉద్యోగి వ్యవహారంలో లేవు. అట్లాగే 'స్త' కారం 'త్త' కారం కావటం రైతు వ్యవ హారంలో కనిపించదు.

నడివయసువాడైన రైతు (చిన్న వ్యాపారి: కొంచెం చదువున్నవాడు) వ్యవహారాన్ని అనుభవంగల రాజకీయ కార్యకర్త వాడుకతో సరిచూసినప్పుడు రైతువాడుకలో 'స్త' కారం 'త్త' కారం కావటంకానీ, 'ట' కారం 'త' కారం కానీ, 'స' కారం 'చ' కారం కావటం కానీ కనపడవు. కానీ పదాది 'వ' కారంలోపం ఈలు (వీళ్ళు), ఆల్లకి ఈల్లకి (వాళ్ళకి వీళ్ళకి); 'చ' కారం 'స' కారం కావటం

టం కొడిసంపేర్ (కొట్టిచంపేరు), సంపియమన్నారు (చంపెయ్యమన్నారు) వంటి లక్షణాలు మాత్రం కనిపిస్తాయి. ఈ లక్షణాలేవి రాజకీయ కార్యకర్తలో కనిపించవు.

ఈ పోలికలవల్ల 'స్త' → 'త్త'; 'ట' → 'త'; 'చ' → 'స', పదాది 'స' - కారలోపాలు జానపద (అంటే చదువులేని వాళ్ళ) వ్యవహార లక్షణాలని ఇవిలేని వాడుకంతా ప్రామాణికం/శిష్ట వ్యవహారం అనీ అనుకోవచ్చు.

కానీ సమాజంలో నడిమితరగతి వ్యవహారాలని పరిగణింప బడుతున్న వ్యాపారుల, విద్యార్థుల వ్యవహారాన్ని అటు శిష్టులతోనూ ఇటు జానపదుల తోనూ పోల్చి చూసినప్పుడు ఒక రకమైన ద్విముఖ పరిణామం ఉన్నట్టు కనిపిస్తున్నది. వీళ్ళల్లో అటు శిష్టుల లక్షణాలూ ఇటు జానపదుల లక్షణాలూ కనిపిస్తాయి.

నలభై ఏళ్ళ పెద్దవ్యాపారిని ఇరవై ఏళ్ళ స్టూడెంట్ తో పోల్చినప్పుడు పదాది వ- కార లోపం, 'స' కారం 'ల' కారంగా పలకడం, 'ట' కారం 'త' కారం కావటం మొదలైన లక్షణాలు విద్యార్థి వాడుకలో కనిపించేయి. ఈ లక్షణాలు పెద్దవ్యాపారి వాడుకలో లేవు.

ఇరవై అయిదేళ్ళ చిన్న వ్యాపారి వాడుకను ఉద్యోగి (35 సం॥-బ్రాహ్మడు) వ్యవహారంతో పోల్చినప్పుడు మూర్ధన్యతాలోపం (శ→ల), ఒత్తులు లేకపోవడం వంటి లక్షణాలు చిన్నవ్యాపారిలో కనిపించేయి. కానీ ఉద్యోగి వాడుకలో ఇవి కనిపించవు.

అదేవిధంగా రచయిత, రాజకీయ కార్యకర్త భాషాభేదాలను పరిశీలించినప్పుడు ఒత్తులు లేకపోవడం మినహా వీళ్ళిద్దరిలో ఉచ్చారణ పరంగా అంతగా పెద్దభేదాలు కనపడవు. అక్కడక్కడా మూర్ధన్యతాలోపం (వెళ్లు క్రియలో) కనిపించినా మొత్తంమీద మూర్ధన్యోచ్చారణను పాటించడం జరిగింది. మహా ప్రాణాలు రచయితలో ఎక్కువగా ఉన్నట్టు కనిపిస్తుంది.

వై పోలికలు చదువు రీత్యా జరిగిన సామాజిక విభజనని సమర్థిస్తున్నాయి. అంటే వ్యవహారాల విద్యాభ్యాసం పెరిగిన కొద్దీ వాళ్ళ భాషలో 'సమరూపత' అనేది ఒరవడుతున్నది అని చెప్పాలి. భాషలోని 'నాజుకుతనం' విద్యాభ్యాసం వల్ల ఒస్తుందని స్థూలంగా వైలక్షణాలు నిర్ణయిస్తున్నాయి.

వ్యవహారాల చదువు ప్రాతిపదిగా తీసుకున్నప్పుడు వైన అనుకున్నవి సమర్థంగా కనిపిస్తాయి. కానీ కొన్ని లక్షణాలు-ముఖ్యంగా 'ఉంటది', 'చేస్తది', 'తీస్కెత్తది', 'రయ్యిన్లొద్ది' వంటి పదాల్లో తద్దర్మాధికప్రత్యయం వంటివి విద్యాభ్యాసానికి అతీతంగా ఉన్నట్టుంది. అట్లాగే శత్రుధకరూపాలైన 'చూస్తుంది', 'ఒస్తోంటయ్', 'చేస్తనార్' 'ఉంటాండ్', 'పోడుజేస్తనారు' వంటి రూపాలు రాజకీయకార్యకర్తలోనూ ఉద్యోగి (కాపు; మాడుగుల) లోనూ కనిపిస్తాయి. కానీ బ్రాహ్మణ కులానికి చెందిన ఏ వ్యవహారంలోనూ ఈ రూపాలు అసలు కనిపించవు. కాబట్టి కొన్ని లక్షణాలను కులం ప్రాతిపదిక మీద కూడా ఆధారపడి చెప్పాల్సిన అవసరం కలుగుతున్నది. ఈ రెండు అంశాలు (చదువు, కులం) భాష, భాష

లోని అనుకరణయత్నాన్ని ప్రభావితం జేస్తున్నాయి. ఈ రెండిట్లో 'చదువు' 'కులం' కంటే 'ఇన్స్ట్రుమెంట్స్' ఉంది అని అనడానికి "రచయిత, టీచర్, లెక్చరర్ల (బ్రాహ్మణేతరు) వ్యవహారభండికలు ఒక నిదర్శనం. వీళ్ళ వాడుకలో వైన చెప్పిన క్రియారూపాలు కనిపించవు. కాబట్టి విశాఖ వాడుకలో ఒక వ్యవహార వాడుక తను పొందిన విద్యాభ్యాసాన్ని ప్రతిబింబిస్తున్నదని వైన జరిగిన ఆలోచనకు సారాంశంగా చెప్పచ్చు.

కరింనగర్ - విశాఖ జిల్లాల భాషలు

(ఒక తులనాత్మక పరిశీలన)

పులిగడ్డ శివానంద శర్మ

ఈ పరిశీలన నిమిత్తం కళింగ మండలంలో వున్న విశాఖ జిల్లాలోని చోడ వరంనుండి ఒక వ్యవహారతనూ, తెలంగాణాలో వున్న కరింనగర్ జిల్లాలోని వేములవాడనుండి ఒక వ్యవహారతనూ ఎన్నుకోటం జరిగింది. వీల్చిద్దరూ కాపు కులానికి చెందినవాళ్లు. ఇద్దరూ కూడా మేస్త్రీ పని చేస్తున్నవాళ్లు. ఇద్దరికీ చదువురాదు. ఇద్దరి వయస్సులూ దాదాపు సమానం—ఒకరి వయస్సు 27 సం॥లు, మరొకరిది 30 సం॥లు. వీరిలో వేములవాడ వ్యవహార ప్రధానవృత్తి వ్యవసాయం అయినప్పటికీ పది సంవత్సరాల నుండి మేస్త్రీ పని కూడా చేస్తున్నాడు.

భిన్నకులాల వారి మధ్య, భిన్నవృత్తుల వారి మధ్య, భిన్నవయస్కుల మధ్య, భిన్న విద్యాస్థాయిలుగలవారి మధ్య వారు మాట్లాడే భాషల్లో భేదాలుంటాయ్. అటువంటి భేదాలను తొలగించి, ఒక్క ప్రాంతీయతే ప్రాతిపదికగా శిష్టేతరభాషల్లో వున్న వైవిధ్యాలను పరిశీలించే దృక్పథంతో ఈ ఎన్నిక చేయటం జరిగింది.

వేములవాడ వ్యవహార “వ్యవసాయం, ఇళ్లు కట్టడం” అనే విషయాల మీద మాట్లాడాడు. చోడవరం వ్యవహార ఒక జానపదగాధను చెప్పాడు. ఈ వీరి రెండు పాతాలే యీ పరిశీలన కాధారాలు.

A. వ్యవహార లిద్దరిలోవున్న సామ్యాలు

1. వర్ణనిర్మాణానికి సంబంధించినవి

1. అ కారం ఒ కారంగా మారటం :

పదాదిలోనూ, పదమధ్యంలోనూ కూడా యీ మార్పు గోచరిస్తుంది.

(a) పదాదిలో - (వే)* : తోవ్ తమ్ (తవ్వతాం)

(చో)* : బోబు (బాబు), మొనుశులు (మనుషులు), పోలు (పాలు), కొబురు (కబురు), బోవుంటుంది (బాగుంటుంది), డొబ్బు (డబ్బు).

(b) పదమధ్యంలో - (వే) : అడొవ్ (అడవి)

(చో) : మొకొం (మొఖం)

* వే = వేములవాడ; చో = చోడవరం.

2. పదమధ్యంలో అ కారం ఉ కారంగా మారటం :

(వే) : ఎకురం (ఎకరం)

(చో) : కొంచువ్ (కొంచం)

3. పదాదిలో ఎ కారం ఒ కారంగా మారటం :

(వే) : రొండు (రెండు)

(చో) : రొండు (రెండు)

4. శ్వాసధ్వని నాదధ్వనిగా మారటం :

(వే) : సల్లె (సల్లె - ఆంగ్లపదం).

(చో) : తుబాకి (తుపాకి - ఉర్దూపదం).

5. మూర్ధన్యతా లోపం :

(a) శ కారం ల కారంగా మారటం :

ద్విత్వ శ కారం ద్విత్వ ల కారంగా మారటం అన్ని సందర్భాల్లోనూ జరిగే ప్రక్రియగా అగుపిస్తుంది.

(వే) : అక్కుల్లు (అక్కుళ్ళు), పాల్లు (పాళ్ళు), ఓల్లు (ఓళ్లు < వోళ్ళు < వాళ్ళు), మల్లా (మళ్ళా).

(చో) : కల్లు (కళ్ళు), పెల్లి (పెళ్ళి), ఎల్లేడు (ఎళ్లేడు < వెళ్లేడు). చోడ వరం వ్యవహార పలుకుబడిలో అలఘు ల కారం అసలు వున్నట్టే కనిపించదు. ద్విత్వాలఘు ల కార సందర్భంలోనే గాక, శ త లను సంయుక్తంగా పలకవలసి వచ్చినప్పుడు గూడా యీ వ్యవహార లఘులకారాన్నే పలుకుతాడు. ఉదా : యెల్తున్నాడు (వెల్తున్నాడు). అలఘులకారం వచ్చిన మిగతా సందర్భా లేమీ లేవు.

ఇక వేములవాడ వ్యవహార విషయంలో ద్విత్వాలఘు ల కారమొచ్చిన సందర్భాలే తప్ప తదితరములై న సందర్భా లనలే లేవు.

(b) ణ కారం న కారంగా మారటం :

(వే) : మూన్నెల్లు (మూణ్ణెల్లు).

(చో) : ఆభరం (ఆభరణం), రానీ (రాణి), తచ్చనవ్ (తక్షణం). మూర్ధన్య న కారోచ్చారణ వీరిలో పూర్తిగా లేకపోలేదు. వేములవాడ వ్యవహార మాట్లాడినంతలో అది ఒకే ఒక్క 'ఇల్లు' అనే మాటలో వచ్చింది. కాని, చోడ వరం వ్యవహార పలుకుల్లో మూడుసార్లు వచ్చింది. ఉదా : గర్భిణి, పెమాణికవ్ (ప్రామాణికం), ముస్లవాణ్ణి (ముసలివాణ్ణి).

(c) ట కారం త కారంగా మారటం :

(వే) : తమాటా (టామేటో - ఆంగ్ల పదం).

(చో) : వుంతాను (వుంటాను), వుంతుంది (వుంటుంది), చేస్కుంతాను (చేసుకుంటాను), తీసెల్లేతప్పుడు (తీసికెళ్లేటప్పుడు), మొవి.

చోడవరం వ్యవహార లాగా వేములవాడ వ్యవహార క్రియా పదాల్లో

గాని, ఇతర వ్యాకరణ సంవర్గాల్లో గాని ఎక్కడా ట కారాన్ని త కారంగా ఉచ్చరించలేదు.

ఈ మార్పు చాలా తక్కువ సందర్భాల్లో మాత్రమే జరగటం కద్దు. ఇటువంటి మార్పు లేకుండా ఉచ్చరింపబడ్డ పదాలు ఉభయ వ్యవహారాల్లోనూ వున్నై.

(వే) : అనుకుంటమ్ (అనుకుంటామ్), తింటమ్ (తింటాం), తమాటా (టామేటో-ఆంగ్ల పదం), కట్టుడు (కట్టటం) మొ॥వి.

(చో) : కల్లంట (కళ్ళవెంట), బాట్న (బాటలో), బ్లోవుంటుంది (బాగుంటుంది) మొ॥వి.

కాబట్టి వీరిద్దరి భాషల్లోనూ యీ మార్పు క్వాచిత్కంగా జరుగుతుందని చెప్పొచ్చు.

6. వ కారం న కారంగా గాని, శ కారంగా గాని మారటం :

(వే) : సిన (చిన్న), కిసిడిలు (కిచిడిలు), నెరనీలు (చెరునీళ్లు < చెరువు నీళ్లు), శేన్ల (చేన్ల < చేన్లో).

(చో) : సాలవ్ (చాలపు), శిన్న (చిన్న), శేరి (చాకిరి), తిర్నకోలేక (తీర్చుకోలేక), బద్రపర్ని (భద్రపర్ని).

ఈ మార్పు సంభవించని సందర్భాలు కూడా వున్నై.

(వే) : తెచ్చకుంటమ్ (తెచ్చకుంటాం), నేర్చుకున్నివ్ (నేర్చుకున్నాం), వంచకుంటమ్ (వంచకుంటాం).

(చో) : రచ్చించేడు (రక్షించాడు), తెచ్చొనీ (తెచ్చకొని), చేస్కుం తాను (చేసుకుంటాను), చెవ్కోలేపోతున్నాను (చెప్పకోలేకపోతున్నాను) మొ॥వి.

7. వ కార లోపం :

పదాదిలోనూ, పదమధ్యంలోనూ వున్న వ కారం లోపిస్తూ వుంటుంది.

(a) పదాదిలో : (వే) : అంకాయె (వంకాయ), అడ్లు (వడ్లు), ఆనాకాలం (వానాకాలం), ఆనికి (వానికి), అత్తె (వత్తె < వస్తై < వస్తే), పసంగి (వేసంగి), పత్తమ్ (వేత్తమ్ < వేస్తమ్), ఓల్లు (వోళ్లు < వాళ్లు).

(చో) : యిదానవ్ (విధానం), యెల్పొయ్ (వెల్పొయ్ < వెళ్ళిపోయ్).

(b) పద మధ్యంలో : (వే) : బాయి (బావి).

(చో) : బాయి (బావి).

వ కార లోపం లేని పదాలు కూడా వీరి భాషల్లో వున్నయ్.

(వే) : వరి, వాన, వేరె (వేరే), ఇద్ వార్ కు (ఇంతవరకు).

(చో) : వత్తడం, వైభోగంగా, వచ్చే.

8. వర్ణాలు సమీకరణం చెందటం :

(వే) : (a) పారి తమ్ (పారి స్తమ్), పండి తమ్ (పండి స్తమ్), ఇత్తె (ఇస్తె), జేత్తిమి (జేస్తీమి), ఒత్తయ్ (ఒస్తయ్) మొ॥వి., (b) అద్దబ్బిగడు (అర్దబ్బిగడు).

(చో) : (a) గజ్జించి (గర్జించి), బాత్తో (బాధతో), తచ్చనవ్ (తక్షణం), రాళ్ళసా? (రాక్షసా?), (b) అనోన్నెంగా (అన్యోన్యంగా), గ్నేపకవ్ (గ్నేపకమ్ < జ్ఞాపకం), అద్దుళ్ మంతుడు (అదృష్టమంతుడు).

వీటిలో వేములవాడ వ్యవహార భాషలోవన్నీ, చోడవరం వ్యవహార భాషలో (a) కెదురుగా వుదహరించినవీ తిరోగామి వర్ణ సమీకరణాలు (పూర్వ వర్ణం పరవర్ణంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందగా ఏర్పడినవి).

న్ + త్ > త్ (పారి తమ్, మొ॥వి), ర్ + ద్ > ద్ (అర్దబ్బిగడు),

ర్ + జ్ > జ్ (గజ్జించి), ద్ + త్ > త్ (బాధతో),

క్ + వ్ > వ్ > చ్చ (తచ్చనవ్), క్ + వ్ > వ్ > శ్చ (రాళ్ళసా?)

చోడవరం వ్యవహార భాషలో (b) కెదురుగా ఇచ్చిన వుదాహరణలు పురోగామి వర్ణ సమీకరణ (పరవర్ణం పూర్వవర్ణంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందిన) సందర్భాల్లోవి.

న్ + య్ > న్న (అనోన్నెంగా), ద్ + ర్ > ద్ (అద్దుళ్ మంతుడు)

గ్ + న్ > గ్ (గ్నేపకవ్).

తిరోగామి వర్ణ సమీకరణాల సందర్భంలో ఉదహరింపబడ్డ 'తచ్చనవ్', 'రాళ్ళసా' అనేవి 'తక్షణం', 'రాక్షసా?' అనే మాటల్లోవున్న ష కారాలు పర సగా చ కార శ కారాలుగా మారి ఏర్పడటం గమనార్హం. బహుశా 'రాళ్ళసా?' అన్నపదం 'రాక్షసా?'లో వున్న ష కారం చ కారంగా మారి, ఆ చ కారం మళ్లా శ కారంగా మారి ఏర్పడి వుంటుంది. చ కారం శ కారంగా మారటం ఇతని భాషలో వున్న లక్షణమే. (చూ. పే.).

9. మహాప్రాణలోపం :

చాలా సందర్భాల్లో మహాప్రాణ ధ్వనిని వీరు ఉచ్చరించక పోవటం కనబడుతుంది.

(వే) : తరిక (తరిఖా < తరిక్ - ఉర్దూపదం), తలం (థలం < స్థలం), చెయాన (చేఆన - ఉర్దూ సమాసం), ఆటాన (ఆతాన - ఉర్దూ సమాసం), అద్దబ్బిగడు (అర్దబ్బిగడు < అర్దబ్బిగడు - మిశ్రమ సమాసం).

(చో) : బార్య (భార్య), బర్త (భర్త), బూతం (భూతం), (బాద), (బాధ), సమాదానవ్ (సమాధానం), విదానం (విధానం), మొకొం (మొఖొం < ముఖం). వేములవాడ వ్యవహార పాఠంలో ఎక్కడా మహాప్రాణోచ్ఛారణ గల సందర్భాలు లేవు. కాని చోడవరం వ్యవహార విషయంలో కనీసం రెండు కనిపిస్తయ్. ఉదా : గర్భిణీ, ఆభర్నం.

10. సంయుక్త వర్ణ సూక్ష్మీకరణం :

(వే) ధలము (స్థలము), నాల్ (నాల్గ్ < నాలుగు)

(చో): సీ(స్రీ), పెమాణ్ కెవ్ (ప్రామాణికం), పెకారంగా (ప్రకారంగా), పాంతవ్ (ప్రాంతం), పాయం (ప్రాయం), వుధాగా (వుథాగా < వృధాగా), శూరుడు (సూర్యుడు), లమ్మి (లమ్మి), గేన్ (గేన్ - ఆంగ్లపదం). ఈ సూక్ష్మ కరణమన్నది సంయుక్తంగా వచ్చిన రెండు మూడు వర్ణాల్లో ఏవర్ణాన్నైనా వదలి వేయడం ద్వారా జరుగుతుంది. అది ఫలానా వర్ణమే అయ్యుండాలని చెప్పటం కష్టం.

11. సంయుక్తవర్ణ సులభీకరణం:

(వే) బిలేక్ (బ్లేక్ - ఆంగ్లపదం)

(చో) పరసు (పర్స్ - ఆంగ్లపదం), రేతిరి (రేత్రి < రాత్రి)

సంయుక్త వర్ణంలో వున్న ధ్వనుల మధ్య దాని తరవాత వచ్చేస్వరంతో సామ్యంగల స్వరం చేర్చటం ద్వారా ఇది సాధిత మౌతున్నది. హలంత సంయుక్త వర్ణాంతమైన పదంలో, సంయుక్త వర్ణంలోవున్న పూర్వ ధ్వనికి ముందున్న స్వరానికి సామ్యంగల స్వరాన్ని చేర్చటం జరుగుతుంది.

12. సంయుక్తీకరణం :

(వే): ఎర్వు (ఎరువు), ఎవరు (ఎవరు)

(చో): వార్పుడు (వార్సుడు < వారసుడు), కూత్తు (కూతురు), ముస్లవాణ్ణి < ముసలివాణ్ణి, ఆశకొల్లి (ఆశకొలది), కోర్న వెడ్ల (కోరినవెడల < కోరినవడల), బద్రపర్చి (బద్రపరశి < భద్రపరచి).

ఈ మార్పురెండో అక్షరం (Syllable)లో వున్న అచ్చును వదలివేయటం మూలంగా సాధిత మౌతున్నట్లు గమనించవచ్చు.

13. స్వరదీర్ఘీకరణం:

(వే): పది మాందిమ్ (పదిమందిమ్), పెదమాన్ సి (పెదమన్ < పెద్దమన్షి) సిసావ్ డ్ (సినవ్ డ్ < చినవ్ డ్ < చిన్నప్పడు)

(చో): అన్నాది (అన్నది).

14. స్వరహ్రస్వీకరణం :

(వే): పుట (పూట), తిర్ (తీర్ < తీరు), సల్ (సాల్ < సార్ల < సార్లు), వేరె (వేరే), పొతమ్ (పోతమ్), కుర (కూర), గడపర (గడపార < గడ్డపార), నె (నే < నేను), తర్ వత (తర్ వాత), రువయ్ (రువాయ్ < రూపాయ్), మకు (మూకు), అతమ్ (ఆతమ్ < యాతమ్ < ఏతమ్).

(చో): గుడా (గూడా).

15. ద్విత్వ లోపం :

(వే): కొద్దిగ (కొద్దిగ), గడపార (గడ్డపార), నువు (నువ్వు), సిస (సిన్న < చిన్న), నీలు (నీల్లు < నీళ్లు), గట (గట్ట < గట్ల), పెద (పెద్ద), కటెత్తమ్ (కట్టెత్తమ్), కట్ కుంటమ్ (కట్టుకుంటాం).

(చో): నాలు (నాల్లు < నాళ్ళు), తట్కొలేక (తట్టుకోలేక).
ఇది ఉచ్చారణ త్వర వల్లగానీ, ఉచ్చారణా సౌలభ్య సాధన ప్రయత్న సందర్భంగా గానీ జరుగుతుంటుందని చెప్పవచ్చు.

16. వర్ణ వ్యత్యయం :

(వే): బంద్రలు (బందర్లు).

(చో): తవిలేశేరు (తవిరేశారు < తరివేశారు).

ఇది వేములవాడ భాషలో తాడితమైన రేఫకూ, పార్శ్వక లకారానికి మధ్యనూ, చోడవరం భాషలో తాడితమైన రేఫకూ, అంతస్థ వకారానికి మధ్యనూ యేర్పడింది.

17. పదాది హ కారం లోపించటం :

(వే): ఇసాబ్ (హిసాబ్-ఉర్దూ పదం).

(చో): అక్కు (హక్కు).

2. పద నిర్మాణానికి సంబంధించినవి :

వేములవాడ, చోడవరం వ్యవహార లిద్దరిలోనూ బహువచన ప్రత్యయాలూ, చతుర్థి విభక్తి ప్రత్యయాలూ, క్షార్థక ప్రత్యయాలూ సమానమే. అవి వరుసగా-
-లు, -కి/-కు, -ఇ/-ఈ లు. కింద నిచ్చిన పట్టికలు చూస్తే యీ విషయం యిట్టే సుబోధకమౌతుంది.

	వేములవాడ	చోడవరం
బహువచన రూపాలు :	కట్టెలు గుంటలు ఎడ్లు పారగాల్లు ఇల్లు	కబుర్లు
చతుర్థి విభక్తి రూపాలు :	ఎకరానికి ఎకురానకు మీంకి	బీదవాడికి బార్యకు దెగ్గరికి
క్షార్థక రూపాలు :	గొర్రుగొట్టి జెన్నానీ పండవెట్టి జంజేనీ	తీసొచ్చి తెచ్చొనీ కర్చువెట్టి బద్రపర్చి

B. వ్యవహార లిద్దరిలో వున్న భేదాలు

1. పరస్పర్యాజ్ఞానికి సంబంధించినవి

(a). వేములవాడ వ్యవహారంలో మాత్రమే కనిపించేవి :

1. క కారం గ కారంగా మారి ఊష్ణీకరణం చెందటం :

సాలుగ్ (సాలుకు), లోగ్ (లోకం), ఇగ్ (ఇక)

2. ప కారం వ కారంగా మారటం :

వెట్టి (పెట్టి), వెడ్డె (పెడ్డె), రువయ్ (రువయ్ < రూపాయ్), వొద్దాక (పొద్దాక), పండవెట్టి (పండపెట్టి), నీలువెడ్డమ్ (నీళ్లుపెడ్డాం), పంచ్ కుంటమ్ (పంచుకుంటాం).

3. ఊష్ణీకరణం :

జర్ పోతది (జరిగి పోతుంది), బిషిడ్ తది (బిషిడ్ తది), పురాగ్ (పూరాగా), గంగ్ (గంగ), తగ్ (తగడు), గొద (గొద), దొరగొడ్డమ్ (దారగొడ్డమ్), కొదిగ్ (కొద్దిగ), లోగ్ (లోగమ్ < లోకమ్), ఇగ్ (ఇక < ఇక), గుంటలు (గుంటలు), పురుగు (పురుగు), సాలుగ్ (సాలుగ్ < సాలుకు) మంచిగ్ (మంచిగ), మొ॥వి.

ఇతని భాషలో నాదధ్వనులు మాత్రమే ఊష్ణీకరింపబడటం గమనార్హం. ఆధ్వనులు స్పర్శాలుగానీ, స్పృష్టోష్మాలు గానీ మాత్రమే అయ్యవుంటాయి.

(b). చోడవరం వ్యవహారంలో మాత్రమే కనిపించేవి :

1. అ కారం ఎ కారంగా మారటం :

రేతిరి (రాతిరి < రాత్రి), శరే (శరే < సరే), దెగ్గర (దగ్గర).

2. ఇ కారం ఊ కారంగా మారటం :

ఉప్పుడు (ఇప్పుడు).

3. ఓ కారం ఏ కారంగా మారటం :

చనిపేయింది (చనిపోయింది), పడిపెయారు (పడిపేయారు < పడి పోయారు).

4. డ కారం న కారంగా మారటం :

జరగనానిగ్ (జరగడానికి), మాట్లాన్నానికి (మాట్లాడ్డానికి).

5. స కారం చ కారంగా మారటం :

వేచంగి (వేసంగి), చరే (సరే), చెలవు (సెలవు), సరాచరి (సరాసరి), అనవల్సిన (అనవల్సిన).

6. ష కారం శ కారంగా మారటం :

పురుశులు (పురుషులు), మొనుశులు (మొనుషులు < మనుషులు),

మనిశి (మనిషి), లశ్మి (లష్మి < లష్మి), రాశ్యసా? (రాష్ట్రసా? < రాక్షసా?)

7. రేఫ ల కారంగా మారటం :

తవిలేశేడు (తవిరేశేడు < తరివేశాడు), దెగ్గల్గి (దెగ్గర్గి < దగ్గర్గి), యెవల్ కూడా (యెవర్ కూడా < ఎవరూకూడా), డిక్లే (డిక్రే < డిక్రీ - ఆంగ్లపదం).

8. ల కారం స కారంగా మారటం :

సేపేడు (లేపేడు), సేకోపేతే (లేకోపేతే < లేకపోతే), తన్సకుంటే (తల్సకుంటే < తలుచుకుంటే, నోనికి (లోనికి).

9. వ కారం గ కారంగా మారటం :

బందుగులు (బందువులు < బంధువులు), అనపగించలేదు (అనభవించలేదు < అనుభవించలేదు).

10. పూర్ణానుస్వారం రావటం :

కోంపడితే (కోప్పడితే), అన్నాండు (అన్నాడు), అన్నాంది (అన్నాది < అన్నది).

11. అతి ప్రమాణీకరణం / అతి నాగరీకరణం :

వెక్కువ్ (ఎక్కువ), విరుగ్గా (ఇరుగ్గా < ఇరుకుగా), వింతగా (ఇంతగా), వెవడికో (ఎవడికో), వెడల (ఎడల), వేదో (ఏదో), వివరాజు (యివరాజు < యువరాజు), సమ్మర్దస్త (సమ్మర్దత్త < సమర్థత).

వీటిలో ఎక్కువ పదాలు, వాటిలో ప్రథమ ధ్వనియైన వివృతాచ్చుకు ముందు వ కారం జేర్చటం మూలంగ యేర్పడినవే. ఇవి 'వేడి', 'వింత', 'విరుపు' మొదలైన శబ్దాలు మదిరో మెదులుతుండటంచేత అదేలాగున ధ్వనించేట్టు వ్యవహార పదాద్యచ్చులకు వ కారం చేర్చి ఉండవచ్చు. 'తీసుకొత్త', 'మర్దిత్త' అనే రూపాలకంటే 'తీసుకొస్త', 'మర్దిస్త' అనే రూపాలు సరియైనవనీ, నిర్దుష్టాలనీ యెరిగి వుండటంచేత యీ వ్యవహార 'సమర్థత' అనే పదాన్ని 'సమ్మర్దస్త' గా పనికి వుండవచ్చు.

2. పద నిర్మాణానికి సంబంధించినవి.

వేములవాడ వ్యవహార మాట్లాడిన వాక్యాల్లో ఒక్క వాక్యంలో కూడా వర్తమాన కాల వాచక లేక శత్ర్థక్ క్రియ వాడబడలేదు. అందుచేత అతని వ్యవహారంలో అవధిక (Durative) ప్రత్యయం ఎలా వుంటుందో చెప్పటానికి వీలు కలగలేదు. చోడవరం వ్యవహార వాక్యాల్లో మాత్రం ఈ ప్రత్యయం పురుషులన్నింటిలోనూ ప్రామాణిక రూపాలకు అనుబంధంగానే -తున్నా- రూపంలో వున్నది. [ఇతని భాషలో క్రియా రూపాలన్నీ ప్రామాణిక భాషకు సంబంధించినవే.]

కానీ, వేములవాడ వ్యవహార భాషలో భూతకాల ప్రత్యయాలు ఉత్తమ పురుష బహువచనంలో -తి-, -ని- అని రెండు సందర్భాల్లో లభించినయ్. (ఉదా: జేష్టిమి, నేర్చుకున్నివ్). ఒకే ఒక్క రూపం మాత్రమే ప్రథమ

పురుషైకవచన పులింగేతర వాచకంలో వచ్చింది. (ఉదా : ఉండె). ఇది గ్రాంథిక రూపమో, లేక మాండలిక రూపమో చెప్పటం కష్టం. స్పష్టంగా మాండలిక రూపమని చెప్పదగినది 'బావుని' అనే పదం. ఇది తెలంగాణాలో ప్రథమపురుష బహువచనంలో మనుష్య వాచకాల్లో వాడబడే పదం. దీనిలో ప్రత్యయ రూపం -ఫ- అన్న మాట. కానీ, ప్రామాణిక భాషలో భూతకాల ప్రత్యయ రూపాలు -ఏ-, -ఇన్- లు. వీటిలో రెండవది ప్రథమ పురుషైక వచన పులింగేతరాల్లో వస్తుంది. మొదటిది మిగతా అన్ని సందర్భాల్లోనూ వస్తుంది. ఈ ప్రామాణిక భాషా ప్రత్యయ రూపాలే చోడవరం వ్యవహార తన భాషలో వాడతాడు. భూత కాల క్రియలు వాడేటప్పుడు అంత తరచుగా ఏవార్థకాలు(emphatics) వాడటం అతనిలో ప్రత్యేకత. (ఉదా : గెంటిశేడు, పుటికిశింది, అడ్డిశేడు, ఇచ్చిశేనండి, దింపిశినా - మొ॥వి).

తద్దర్పార్థకాల్లో, చోడవరం వ్యవహార భాషలో ప్రత్యయాలు తా-, -తుం- అయితే, వేములవాడ వ్యవహార భాషలో వాటిలో మొదటిదాని హస్త్య రూపమైన -త- అన్ని సందర్భాల్లోనూ ఏకైకంగా అగుపిస్తుంది. అంటే, ప్రథమ పురుషైక వచన పులింగేతరాల్లో -తుం-, ఇతరత్రా -తా- చోడవరం వ్యవహార భాషలో వుంటే, వేములవాడ వ్యవహార భాషలో అన్నిటా -త- వున్నదన్నమాట.

వర్తమాన, భూత, తద్దర్పార్థక క్రియా స్వరూపాల్లో కానవచ్చే కాల ప్రత్యయాల్లో వీరిద్దరి మధ్యా గల భేదాలు యీ కింది పట్టికలు చూస్తే తేట తెల్ల మౌతాయ్.

1. భూతకాల ప్రత్యయాలు :

	వేములవాడ		చోడవరం	
ఉ-ఏ-	*	*	-ఏ-(ను)/ -నా-(ను)	ఇచ్చిశేను, నోస్కున్నాను
బ-	-తి-(మి)/ -ని-(మ్)	జేత్తిమి, నేర్చుకున్నివ్	*	*
మ-ఏ-	*	*	*	*
బ-	*	*	*	*
ప్ర-ఏ-పుం-	*	*	-ఏ-(డు)	అడిగేడు, రచ్చించేడు, గెంటిశేడు, మొ॥ వి.
ఇతరం-	-ఎ-(ఫ)	ఉండె	-ఇన్-(ది)	అయ్పోయింది, చనిపేయింది, పుటికిశింది మొ॥ వి.
బ-మ-	-ఫ-(రి)	బావుని	-ఏ-(రు)	జరిపేరు
ఇతరం-	*	*	-ఏ-(య్)	గడిచిపోయేయ్

2. తద్ధర్మార్థక ప్రత్యయాలు :

వేములవాడ			చోడవరం	
ఉ-ఏ-	*	*	-తా-(ను)	బతుక్తాను, వుంతాను, చేస్కుంతాను
బ-	-త-(మ్) / -ట-(మ్)	పండిత్తమ్, దున్ తమ్, ఇసుర్ తమ్, తెచ్చ కుంటమ్, మొ॥వి.	*	*
మ-ఏ-	*	*	-తా-(వు)	ఇస్తావు, చేస్కుంతావు
బ-	*	*	*	*
ప్ర-ఏ-పుం-	-త-(డు)	అత్తడు	*	*
ఇతరం-	-త-(ది)	జర్ పోతది, పండ్తది, ఐతది, మొ॥ వి.	-తుం-(ది) / -టుం-(ది)	వుంతుంది, తీర్పితుంది, బోవుంటుంది, మొ॥ వి
బ-మ-	-త-(రు)	గడ్డర్, ఇత్తరు	*	*
ఇతరం-	-త-(య్)	ఐతయ్, ఒత్తయ్.	*	*

వై పట్టికల్లో : 1. ఉ-ఉత్తమపురుష, మ-మధ్యమపురుష, ప్ర-ప్రథమపురుష, ఏ-ఏక వచనం, బ-బహువచనం, పుం-పుంలింగం, మ-మనుష్యవాచకం.

2. వ్యవహారల పాతాల్లో దొరకని క్రియారూపాలూ, వాటిల్లో వుండే ప్రత్యయరూపాలూ * గుర్తుతో సూచింపబడ్డయ్.

3. కుండలీకరణంలో ఇచ్చినవి పురుషప్రత్యయాలు.

భావార్థక (gerundive) ప్రత్యయాల్లో యీ వ్యవహార లిద్దరికీ మధ్య వై విధ్యం పూర్తిగా కనబడుతుంది. అవి వేములవాడలో -ఉడు, చోడవరంలో -అడవ్. తృతీయా విభక్తి లేక కరణకారక (associative & instrumental) ప్రత్యయాల్లోనూ, హేత్వర్థక (conditional) ప్రత్యయాల్లోనూ వీరిద్దరికీ దగ్గర సామ్యం ఉంది. తృతీయా విభక్తి ప్రత్యయం చోడవరంలో -తో అయితే, వేములవాడలో -తోని / -తోన్ / -తోని / తోన్. అట్లే హేత్వర్థక ప్రత్యయం చోడవరంలో -తే అయితే, వేములవాడలో అదీ, దాని హ్రస్వరూపమైన -తె రెండూ వాడుకలో వున్నై. సప్తమి విభక్తి లేక అధికరణకారక (locative) ప్రత్యయ రూపాలల్లో వేములవాడలో వుపయోగంలో వున్న కొన్ని రూపాలూ, చోడవరంలో వుపయోగంలో వున్న కొన్ని రూపాలూ తేడా యేమీ లేకుండా వున్నయ్. కానీ, వేములవాడలో -తె అనే రూపం కూడా వుంది. ఆ రూపం చోడవరంలో కనిపించదు. చోడవరంలో -తో, -న అనే రూపాలు వేములవాడలో

కనబడవు. ఈ ప్రత్యయాల్లోనే గాక, అనుబంధాల్లో (post positions) కూడా వారి మధ్య తేడాలున్నయ్. ఉదాహరణకు, చోడవరం అతను వాడే 'మీద' అనే అనుబంధానికి బదులుగా వేములవాడ అతను 'మీన' అని వాడటం ఒకటి.

ఈ పై భేదాలు కింది పట్టికలు చూస్తే సుబోధకా లవ్తాయ్.

	వేములవాడ		చోడవరం	
	ప్రత్యయాలు	ఉదాహరణలు	ప్రత్యయాలు	ఉదాహరణలు
భావార్థకం-	-ఉడు	గట్టుడు, దున్నుడు	-అడవ్	అడగడవ్, రాడవ్, వత్తడం.
తృప్తీయా విభక్తి-	-తోని/ -తోన్ -తొని-/ -తోన్	బలంతోనీ, ఇల్లుతోని, తట్టలోని, మంటితోన్, పారతొన్	-తో	రొమాల్తో, బాత్తో (బాధతో)
పాత్యర్థకం-	-తె/-తే	వెడ్డె, ఇత్తె, పెడ్డె, అత్తె.	-తే	అడిగితే, కేకవేస్తే, కబురుజేస్తే
సప్తమీ విభక్తి-	-ల/-లె/ -లల్ల	అన్న (అందులో), శేన (చేన్లో), ఇంతు (ఇంట్లో), పూల్ల (పూల్లో), సెల్లలల్ల (నెలకల్లో).	-లో/-లా -న/-నల్ల	నూతులో, గోతులో, సమ్యవ్లో, నూతిలో, పూల్లో, కొంపలో, ఇంట్లా, దగ్గిల్లా, ఇంటిన, నాలు కల్లలల్ల, నోలల.
	మీన	అడొవ్ మీన (అడవి మీద), మీంకేల్లి (మీదకెల్లి)	మీద	చేతుల్మీద, చేబుల్మీద.

3. పదజాలానికి సంబంధించినవి

వేములవాడ వ్యవహార భాషలో ఉర్దూ పదాలు విరివిగా వాడటం జరిగింది. ఆ పదాలేవంటే : కైకిలు (కూలి), కన్ పె (వృత్తి), బిషిడ్ తది (ఇస్తుంది), పురాగ్ (పూర్తిగ), తరిక (< తరిక్ = మాదిరిగా), తగ్గడ్ (మంచరకపు), తాడెమ్ (కొంచెమ్), ఇసాబ్ (< హిసాబ్ = లెక్క), సుతార్ (మేస్త్రీ),

చె (<చె=ఆరు), చార్ (నాలుగు), ఆట్ (<ఆత్=ఎనిమిది), బంజెసి (ముసేసి/ఆపేసి) మొ॥వి. ఇతని భాషలో ఇంగ్లీషు పదాలు బహు తక్కువ. ఉదా : మోటర్ (motor), కరెంటు (current), సైబ్లె (supply). ఇవికాక కొన్ని proper nouns కూడా కనబడ్డయ్. అవి : ఎండ్రీన్ (Endrine), ఊరియా (Urea), తమాటా (tomato). కానీ సంస్కృత పదాలు ఇంకా తక్కువగా వుంటయ్. ఉదా : లోగ్గమ్ (లోకం), థలవ్ (స్థలం).

ఇలా కాకుండా, చోడవరం వ్యవహారంలో సంస్కృత పదాలు లెక్కువగా కనబడ్డయ్. ఉదా : భార్య, భర్త, స్త్రీ, గర్భిణీ, ధర్మం, అనవసరం, రక్షించు, భద్రపరుచు, గర్జించు, సమాధానం, అదృష్టవంతుడు, మహాలక్ష్మి, తక్షణం, ప్రకారం, ఇష్టం, వై భవం, సమర్థత, ధరించు, భూతం, భయం, బాధ, దుఃఖం, ప్రయత్నం, అనుభవించు, మొ॥వి. ఇతని భాషలో ఎక్కువగా ఉర్దూ పదాలు లేకపోయినప్పటికీ అసలు లేవని చెప్పటానికి వీలులేదు. ఉదా : హక్కు, తుపాకీ, ఖర్చు, రుమాలు, ఫిర్యాదు. కొన్ని ఇంగ్లీషు పదాలు కూడా యిత నుపయోగించాడు. ఉదా : డిక్లీ (decree), పరసు (purse), సడన్ (sudden), టేబుల్ (table), టయామ్ (time).

వేములవాడ వ్యవహార భాషలో గోచరించే కొన్ని ప్రాంతీయ పలుకుబళ్లు : రాతు (రాయి), గట్ల (అట్లా), అల్ల (దాంట్లో), పొడ్ గాలె (పొద్దున్నే), సెరనీలు (చెరువు నీళ్లు), మక్క (మొక్కజొన్న), గడ్క (జావ), పొక్క (గుంట), మంచిగ (బాగా), దిన్వ్ (రోజు), మొ॥వి.

చోడవరం వ్యవహార భాషలో కనపడే కొన్ని ప్రాంతీయ పలుకుబళ్లు : సర్దుమానవ్ (సర్దుబాటు), చక్కవుంగ (చక్కగా), (బర్తకిలాగ) చెడిపొయ్తెను (కాకుండాపోయాను), అత్తరువూ (అత్తరూ), కూరడిగేను (ఉపకారం చెయ్యమని అడిగేను), యెల్పొయ్ రావాలి (రావాలి), యెల్లిపోరామ్మని (రమ్మనమని), మొ॥వి.

పరిశీలనా సారాంశం

వ్యవహార లిద్దరిలో వున్న ముఖ్య సామ్యాలు - అలము లకారం లేక పోవటం, మూర్ధన్యోష్టం లేకపోవటం, పదాది హకార లోపం, మూర్ధన్యానునాసికం బహు తక్కువగా ఉచ్చరింపబడటం తరచుగా కానవచ్చే పదాది హకార, ద్వితీయాక్షరాంతర్గత హ్రస్వాచ్చు లోపాలూ, క్వాచిత్రంగా జరిగే ద్విత్వ లోపం, అరుదుగా జరిగే వర్ణ వ్యత్యయాలూ, మొ॥వి - వారి “శిష్టేతర”త్వాన్ని సూచిస్తయ్.

పోతే, వాళ్ళల్లో వుండే వ్యత్యాసాలు వాళ్ళున్న ప్రాంతాల కారణంగా ఏర్పడినవేనని చెప్పొచ్చు. అవి :

1. వేములవాడలో స్వరదీప్తికరణ, హ్రస్వికరణాలు ఎక్కువగా జరుగుతయ్. ఇది చోడవరంలో బహు తక్కువ.

2. వేములవాడలో మహాప్రాణ లోపం పూర్తిగా జరుగుతుంది. చోడవరంలో చాల ఎక్కువగా మాత్రమే జరుగుతుంది.

3. సప్తమీ విభక్తి (locative), హేత్వర్థక (conditional), తృతీయా విభక్తి (associative or instrumental) ప్రత్యయ రూపాల్లోనూ, 'మీద' అనే అనుబంధంయొక్క రూపాల్లోనూ వర్ణ నిర్మాణాల్లో దగ్గర సంబంధమున్నప్పటికీ తేడాలు చెప్పకోతగినంతగా వున్నయ్.

4. భావార్థక ప్రత్యయ రూపాలూ, సమాపక క్రియా రూపాలూ రెండు కేంద్రాల్లోనూ చాలా భిన్నంగా వున్నయ్.

5. వేములవాడలో ఊష్ణీకరణం తరచుగా జరుగుతుంది. చోడవరంలో అసలు జరగదు.

6. చోడవరంలో అతిప్రమాణీకరణం తరచుగా జరుగుతుంది. వేములవాడలో అలాటిదేమీ కనిపించదు.

7. చోడవరంలో భూతకాలంలో సహాయ క్రియా ప్రయోగాలు (-వన్ చేరినవి) ఎక్కువగా వుంటయ్. వేములవాడలో అసలే వుండవు.

8. చోడవరంలో క్రియారూపాలన్నీ ప్రామాణిక రూపాలే. వేములవాడలోవి వేరే రూపాలు కలిగి వుంటై.

9. వేములవాడలో ఉర్దూ పదా లెక్కువ. చోడవరంలో సంస్కృత పదా లెక్కువ.

లిపి సంకేతాలు : వివరణ

1. c | అనునాసిక్యం : ఉదా. మావఁ
2. — వివృతత్వం : ఉదా. బేంక్, గోడ
3. — ఊష్ణీకరణం : ఉదా. జ్ఞమ, కాఫి
4. o | వర్గానునాసికం (జ, ఞ, ణ, న, మ)
5. డ ఈషత్తాడితస్పర్శం

వ్యవహార : 1

వ్యాపారి

కేంద్రం : విశాఖ , కులం : వైశ్య,

వయస్సు : 25 సం॥, చదువు : ఎనిమిదో క్లాసు

వ్యవహార వివరణ : స్వవిషయం

ఫిఫ్త్ ఫావ్ వర్క్ చదవేనండి. నవల్సు ... ఆంధ్రప్రభా అయీ చదువ్ కుంటానండి. టయ్ముంటే చదివ్తాను, లేస్తే లేదండి. డేలీ ప్రేస్ చదివ్తానండి. వీక్లీ టేర్బాట్లున్ ... మేవ్, డేలీ టెప్పిన్ చవండి. చదివ్నవ్డు చదివ్ తావ్ లేస్తేలేదు. అప్పుడవ్డు చదివ్తాను. రేడియో ఉంటూ ఉన్నదండి. డెయ్లీ ఆలికెస్టుంటావ్. పిచ్చర్ మట్కి ఈ వీక్లీ వన్నార్టూ ట్రెయిమ్స్. ఒనింగ్లీష్ పిక్చరండ్ వన్ తెలుగూ. ఆర్ హిందీ. ఏటండి? తెలుగూ ఇంగ్లీషూ అప్పట్లో రాసేవారే. మోమూల్గా ఇమ్మాడే ఒచ్చండి. ఎస్సలీన్ నెనెల్లేద్ కదండి. పబ్లికెల్లేదు. మామూల్గా ఫిఫ్త్ క్లస్ వర్క్ చదివే నాయ్తె మోమూల్గా ఇచ్చివారు. ఎయ్త్తుప్డెండ్లో హిందీ పబ్లిక్ ఎక్జేమ్నేశన్ పెల్లేదు. ఇంగ్లీషు పబ్లిక్లో. హిందీ పెల్లేదు. అవ్డూ ఎయ్త్తూ ప్డెండ్ పబ్లిక్లో ఫోర్ ఫారవ్ హిందీ పెట్టేరు. ఫిఫ్త్ ఫారమ్ శిక్స్ ఫారమ్ గుడా హిందీ ఉంది. నెన్ నెవెన్ట్ ఫారమ్ కుడా ఉందిగనీ నెన్ నెవెన్ట్ ఫార్ పబ్లికెల్లేద్ కదండి. డిస్కంటిన్యూ చేసెను. మాకు మరి చదవ్డాన్కి వీల్లేక డిస్కంటిన్యూ చెయవల్సి వర్ సడన్గ ఇక్కడేకి వాచ్చేవండి. మేవు ఆ పూణ్ణించికడేకి బిజినెస్ పెట్టపోయోసర్కి ఇంకెనక దున్ను ఎవ్రూ లేక డిస్కంటిన్యూ చేసెయ్వోసాచ్చింది. అతర్ తేక్ డో చేద్దారనుకునోవ్. అక్డ కొన్ని ట్రబుల్సు. కొన్ని ట్రబుల్సు వల్ల చాదవ్లేపాయానండి. అతల్మా గ్రేజ్మదర్ పోవ్డోవ్ ఇవన్నీ చికాకుల్ మీద కైవల్ బ్రావ్ అయ్పెంది. బిజ్నెస్లోనె దిగ్పేనండి. ట్రావ్న్లూ

కిరేడా అందూ రేజిస్ట్రార్. జైన్. ఉమ్మాదిర్గా నడుస్తుంది. పోలిట్సు బయ్ వూ రేజిస్ట్రార్ చాలా మటిక్ తగ్గిపోయింది. పోలిట్సుచేవి లేదులేణి. ఇన్స్ట్రోల్ వంటే మాకూ అపుడూ బోవుండి గెనీండి ఇప్పుడు లాబాల్ కుడ తగిన్చేశారు. కొల్లెక్కువయ్ పోడవొల్ల ఇవుడ్ లాబాల్ కుడ తగిపేంది. ఉంటే మహా త్రియార్ ఫోర్ పైర్ సెట్. దాన్ మిదేనండి ఫయ్ వైర్ సెట్ కంటే ఎక్కువ రాదు. మోమూల్ ఇ రేవ్ నయ్ తెటూ పైర్ సెట్ ఇచ్చెడు. శుగర్ కది లేదు. ఒన్రూపి పర్ జేగ్. అంటే డబ్ మనిపిచ్ కోడ్రావ్ బిల్స్ రాసివ్వడవ్ టూనిక తుయ్యుడువ్ అతర్ సెరుకులివ్వడ్రావ్. అది కాగానే ఇంటికెళ్డమ్ తరాత సర్కుల్ కొండవ్. సరుకులు కొన్నాడు. లేపోన్ లేని యెడల్ మళ్ళా వెంటనే మూడు గంటకు శావ్ కురావ్డవ్. అంతే. ఒసానీ యేవీ లేక్ పొయ్ వద్దకుంటే దర్లు బోగట్ట చెయ్డవ్ చలా మార్కెట్ కెళ్డవ్. దర్లు బోగొటి చేస్తుంటావ్. రోజువారి దర్లెలాగున్నయో బోగట్ చియేల్ కదండి. మేవ్ అలా బోగట్ చేస్తుంటావ్. ఉయ్ అకొంటుయూ క్లోచేస్కుంటావ్. క్లోచేస్కుని మీల్ చెనీ ప ... పడుకున్ట్ ... మా ఫ్రెండు బిజినెస్ మేనునారూ, పైడి చేసివోల్ ఉన్నరండి. అయ్ క్లాస్ మెట్సు అండు ఆఫ్టి సెర్సుగుడా ఉన్నారు. మాయింటిగారి తాలూకూ వోల్ గారబ్బేయ్ ఇలం తాకుడవెన్ పక్కనేవుంది సీ వెంకటేశ్వరా మెడికల్ శ్రీరు. ఆయనా ఫ్రెండ్. అత్తరొవ్త ఆఫ్టిపల్స్ గన కొంతమంది ఫ్రెండ్స్ తెల్సు. ఇప్పుడు బిజినెస్ అయి తర్వోవండి పెద్దవాళ్ళతోటి చిన్నవాళ్ళతోటి అందర్తోటి మెలగాలి. ఇయ్ వోర్తోటి విరోధివ్. పెట్కోక్కుడ్దు మనావ్. చిన్నవాల్తో విరోధివ్. పెట్కున్నా చికాకే. పెద్దవాల్తో విరోధిమ్ పెట్కునా చికాకే. నార్మల్ గ మనవ్ యెలాగున్న మనులో మన మట్కి పోవాలన్ మాటండి. అది బిజినెస్లో నేక్. తొగువ్ లెనేవి బెటోక్కుడు. ఏదెండి విశాపట్లొనండి. ఇంకె క్కడాలేనండి. నాకూ ఫిఫ్టిన్ య్యే సెవిన్ టిన్ ఇయ్యర్స్ వర్కూ అనాకపల్లో ఉన్నాను. ఆ తర్వాతిక్ మళా ఎయ్ టియర్స్ బెట్టుంచున్నాను. సెవిన్ టిన్ ఇయ్యర్స్ అనాకపల్లో ఉన్నానండి. ఎయ్ టియెర్నూ ఉవ్డూ వయ్ జేగ్. కడపా డిజిట్ నేన్ రాలేదండి. రాజ్ మెండి సయ్డ్ మెట్కి వెల్లెనండి. అమ్మపురొవ్ ఆసయ్డు తాగవ్ తిస్తూ మాట్లాడ్తారండి. మస్తిరీ ఒవ్క ఇల్లి కజిన్ ఇళ్ళర్నెమో అక్డ నూజివీడిచ్చోవ్. మా ఫెద స్త్రి యెల్ డెప్టు

శిశ్టరైమో రాజ్ మెండ్రీ కిక్ డా మాడుగులెన్ కోండి మా బ్రదరిన్లా ఎమో
 అకడా వర్క్ చేస్తేనారు. ఆ తెలిప్రోన్ ఓప్రేటర్ గాను. కొద్దిగా రాగంతీస్తూ
 మాట్ సాగతీసి మాట్లాడ్తారాసయ్యడు. గుంటూర్ క్రిష్నా సయ్యడు విన్నేదండి.
 తెలంగాణాసయ్యడు జాలేదణ్. ఇటు తిరుపతీ మెడ్రాస్ వర్క్ శేన్ గనీ ఇటూ
 ఈసైయ్డ్ రాలేదండి. హయ్ డ్రాబాదు రొండ్ ముడ్ మూడ్ సార్లొచ్చి
 విప్యె వద్దారనొన్ని మిస్సెవైయారు. సారి మ అంకుల్తో ఆల్తో బైల్డె
 రేవ్. ఆయన్కు ఉజ్జోగవ్, టయ్మ్ లేదన్ చెప్పిసీ రేపు ఎప్రలూ మా
 మెనెల్లో వద్దారన్ కుంటోవండి. అకడ మ అంకులొకాయన వర్క్ చేస్త
 నారు. రమ్మన్ మన్ కుడా లేట్రాసెరు. మాకు స్పష్టంగా మాట్లాడ్తవండి.
 మాట తడబడకుంటానూ. ఇదిలేకుండానూ. బోదపడ్తది. ఊఁ ఉంటదండి. లేబర్
 మాట్లాడేరంటే ఆలోవ్ అదోవిదిగా మాట్లు యేవ్ రా వొరేయ్ పారాహ్
 అనివాళ్ మాట్లాడ్తారు. మన్తవ్ అలాగ మాట్లాళ్ళేవ్ కదండి. ఏరా అయా
 అంటారంతె. వనేయ్ అనెవి అలాగ చిన రాగరాగాల్ తీస్సుంటారు. ఎయ్ తె
 మీర్ చిన్న మెంచి మర్యాద్ లేకుంటా తండ్రి నేనె నరే అత్తనేసెరే ఒరే
 అప్పా అంటార్. చిన్నప్పుడు చిన్ చిన్ నాట్ కెల్లో ఏక్ చెసేవాణ్ణండి. సోవర్
 పోతు రంగయ్య అటువంటి ఆంద్ర స్త్రీ డ్రామోటి మేష్టర్ వెగిర అద్
 నేర్చుకునాను. ఒ రొండుమూడు డ్రామాల్లో యేసేనంతె. సోంగ్స్ పోడేవాణ్ణి
 పోట్లు పాడేవణ్ణి. అసలూ ప్లేన్లో ఉన్నాను హయ్ డ్రాబాద్ ఒడ్డావని. పీలవ్ ట
 లేదు. బిజినెస్లో లక్కిన్ బట్టి ఉంటదండి. వొక్ వేళ్ళో మైమ్ లో ఉండొచ్చు.
 ఒక్ వేళ్ళో రాక్ పోవొచ్చు. బిజినెస్నీ దానికి కోసవ్ యెవ్ డూ మనోవ్ తెచ్చి
 కూర్చొలి, షావ్ గురిచ్చి. బేరవ్ ప్రతిసారి ఉండదు. మనకిమ బేరవ్
 కోసవ్ మనోవ్ కాసు కూర్చొల్సిందె. వస్తే వొసారే యెక్కువగా జేర
 వొస్తది లేవెతే కాస్త ఖాళీగా వుంటది. అవ్ డూ వొమాదిర్ గా వుంటుంట
 దండి. నెలాకరోజులు కదండి. నెలాకరోజులో ఒమాదిర్ గా వుంటదండి.
 చిల్లర్ బేరవ్ ఎక్కువుంటది. ఫస్ట్ తారీక్ రోజు మట్టికి నెల్లొప్రయ్ తీస్కొ
 డొవ్ లో కాస్తదమ్మిగా వుంటది. కొత్తరేషన్ కాడ్లు ఆఫీస్ నుండెచ్చేవ్. రేపుట్
 నుండి డిప్టిబ్యూషన్ చేస్తావండి. రేవ్ మజ్జాననుంచండి ఇంకమకూ మ షావ్
 కాడ్సొటి రావాలి. దన్నిట్ కిచేసి అషావ్ కవర్ డిప్టిబ్యూషన్ చేస్తావండి.
 యెలుండో డిప్టిబ్యూష్టో మట్కి రేవ్ మజ్జానుంచి డిప్టిబ్యూష్మ చేసెస్త

వండి. అవ్వనండి మాగూ ఇకాడ్నూ పదిపేనో తారీక్ వర్కూ మదైగిరున్పు
కొన్ అతర్వాతా కాడ్డు పాడల్లు ప్లాజ్డర్న్ రాపోతే మెహూఁ ఆఫ్ఠిన్ కంద్
జేసేస్తవ్. అ కాడ్ను. నాకు వొకదాన్మీదేటు వొకటి రావడువ్ లోనీ ఇరై
షన్ శాప్ యేరేగుండెదండి. కిరాణిశాప్ యేరేగుండేది. మనవేటి? మనావ్
యవర్ నమ్ముతె వాళ్ళే మన్ని గోతిలో ముంచేరు. వొక్ సారై యెండికయనా
వన్కొస్తద్ గదా అనిసి ప్లయండ్రడ్ రుపీసు చీట్ ఫండ్ వరక్ కట్టేను. ఇల్లా
ప్లోకి పాటు పాడకుండాను. ఆడ సడన్ గ కంపెనీ ఎతే తినేస్తేదు దివాల. నా
మిసిగ్ డెలివరీలో అస్ మో డెయ్ దేపోల్పింది. యత్తవారింటికి చీపురపరి
పంబించేను. మ మి సెన్నీటి. పంబి నైఆడెంచేస్తదూ? చాల నెగ్లెక్ చేశ్చరు. ఆకడ్ కి
మా మర్దలకి మేరేజ్ అయితే తెనా సంగత్ పట్టించకుంటా ఆమేరేజ్ సందళ్ళూ
ఉండిపేరు. అమర్నాడుకార్యన్ మాటండి. కార్యవెతే అరాత్తిర్ రాత్రిమిదా చాల
ప్రమాద్ స్తిత్తో ఉంటే సిక్కిరుపీస్ బసావ్ కొనీ నయ్టికు నయ్టుక్ తీన్ కొచ్చేవ్.
ఫ్ష్ తారీక్ సరుకుల్ కొనీసి పడీన్ కొచ్చిన్ కదానెసి పడెనేదొని పడెనెన్. టక్కుని
బస్తాకిపాతిక ముప్పయ్ రూపాయ్లు డానయ్ పొయింది. దానో శ్రీ అండ్రడ్ రుపీసు.
ఇది కొద్దిగా కోలుకొన్నాంటే మా అమ్మాయ్ బారాల్ల మాణ్ణెల్ల యంతరాత్
చేసిందానో శ్రీ అండ్రడ్ పోరండ్రడ్ కర్పు. మొత్తమ్మీద్ టూ తాప్ జండు.
ఒపోర శ్రీ అండ్రడ్ రుపీస్ మట్టి ప్లయ్ మన్స్ బేక్ జోబ్లో కొచ్చేర్ నావి
సీటీ బస్టా. ఇదంత మళ్ తెవుర్ కోవ్లంబె యే సవరచన్నరో అవతది. పోడ
వంటే వేగిరంగ్ పొయేగాని మళ్ళా చేకూర్చుకొంటే యెంతమ్ముతె మన్కొస్త
దండి? ఇప్పుడవి లాబాలొడి చుబ్రెగ్ తెగ్ వైండి. యెదుడ్తో వెడై ఆదు
డ్లోనే. ఆడోళ్ దుకానాళ్ డాల్ పెట్టియడవ్ ఇళ్ళదెగ్ర మొగ్గోళ్ ఆపిస్తో
కెలిపోడవ్. కిరాణా కొట్టు, పమ్ బేరాలుంటాయ్ చపండి? ప్రతి కిళ్ళికొట్టోడు
కుడా అమ్మియడవేనండి స్టాబ్లీని. అసలు ప్లాన్ శాపన్న విలూ పోయ్ వద్
ఫ్లాన్ ప్లోరయ్ పేంది. పాన్ శాపున్నీని. ఏమొ డ్రగ్గేవేవా మందులూ
అన్ని అమ్మొస్తున్నారు కిళి శాప్లాను. ఇంకో మనకేటుంటద్ చైపండి? అసలు
కాఫీ పొట్లాలయ్ యెందులో అమ్మారు? కిరాణా శాప్లో అమ్మారు. కిళ్ళి శాప్లో
అమ్మొస్తున్నార్. కాఫీ పొట్లాలు టీపొట్లాలు బెల్లొవ్ ముక్కొలు ఇయన్నీని.

ఈవయ్ జే గలా తయారయ్ పేంది ఆకర్కి. పూరు మంచిదేనండి. పరావ్ లేదు.
కాని ఇ పూర్లో మటికి యెరిగి వొక నయాపై సా ఎరిగి ఎరువిచ్చావంటే మన
సోమ్ మనక్కాదు మాసోతార్. మన మటికి యెప్పుడో కుడా అటువన్నది

ఇవ్వకూడ్డు ఎవర్ కీని. అమ్మింది పదిరూపాయలయనా రొక్కొంగ అముకుంటే మర్ దానంత సబ్రవేయి లేదు. నేనలాగే చాల దైబ్ తినానండి. తైల్యే కోవ్టరోస్సీనే కేరలాస్స అనైదు ఒచ్చుంటే క్రెడిట్ ఇచ్చేను. ఫ్లస్టయ్ సరికి పెయ్మెంట్ అయ్పేది. కానండ్ చప్పా చెయ్కుండా సడన్గా 'ట్రేన్స్ఫర్' అయ్పాయ్దు. హయ్తే అలూ నా అలాగ వెయ్రూపాయల్ వర్కూ దైబ్ తినేశేను. అలాగ ఒసార్ అనుబయి నైసేగానీ సరియైన్దాల్లో కైవ్డూ రాదు. నాస్టడీలో కూడా నేనెవ్డూ ఫ్లేయ్ల్యూర్ అవడవ్ గుడా నెనెవ్డూ లేదండి. సడన్ గ మార్చేస్తేరు మ ఫ్లాడర్ కుడాను మనకి హిందీ పైద్దటచ్చులేదుగనీ అన్తా పెల్లో మెష్టూరూ ఇంగ్లీష్ గొప్ప లైంగ్వేజ్ చెప్పేర్లేండి. గ్రేమరూ అన్నీ కుడా బాగ చెప్పేరు. ఫ్లన్చెవ్డంతో చాలమట్కి ఇంగ్లూషో - ఎయ్టియర్స్ ఐంది - అవన్నీ కుడా గుంటబెటి గంట వాయిన్నెనేరు. అసలు ఇప్పుడు మళ్ళాక్ సారి తిరగేస్తే పబ్లిక్ పరిక్ష కడ్డాచన్ పిస్తుంది. ఇష్టిద్రు పీలలు చదువ్దారి ... నే చదవ్డవ్ అవదు. ఎష్టి సవ్సారంతోలు సరిపోద్ది. ఇప్పిల్లలూ పెళ్ళవూ ఇంటి గొడవతోటి సరిపోతది. ఇంక రాత్తిర్లు ఎక్కడ తీర్పాటండి? పద కొండు గంటలొక్క పది గంట వొర్క ఇదయ్పోతేది. ఇంకెప్పుడు చదువొ తది చెప్పండి? ఏదో ఒక ఆర్నెల్లు పాటు మ మిసిన్ నేదో పంబించాల అమ్మ గారింటికి. ఇక్కడా మెట్రిక్ కలెడ్తోవ్ అనిపిస్తుంది. డి ... గార్మెంట్ పరిష్వ కలెడ్దావనె చూస్తునాను. ఇకడా ఎమ్జిఎమ్ స్కూలుంది చుసెరా, అందులో హిందీ పండితునారు. ఆయన్ చెప్తానన్నార్ కుడాను. అయిన్ డెగ్గిర్ కెల్దావన్ చూస్తునాను. నాపుస్త్రాల్ - మ యింట్లో ఒకాయ్ నున్నార్ లేండి - ఆయింతో ద్వార సర నేంగ్వేజ్ ప్రవేట్ కలెడ్దావ్ అనుకుంటాను. యెప్పడకవ్డె అసద్దయ్ పోతంది.

వ్యవహార ఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

a. మహాప్రాణాలు అల్పప్రాణాలు కావడం : ఉదా : దర్లు (ధరలు); ఆంద్రప్రభా (ఆంధ్రప్రభా), బోగట్ట (భోగట్ట); రొక్కంగ (రోఖంగ); కర్పు (ఖర్పు); సబ్రవేయిలేదు (శుభ్రం ఏవీలేదు). కానీ, విరోధివ్ (విరోధం), ఖశీగా వుంటది వంటిపదాల్లో మహాప్రాణోచ్చారణ పాటించడం శిష్టోచ్చారణ విశేషంగా చెప్పొచ్చు.

b. తాలవ్యీకరణం : ఉజ్జోగవ్ (ఉద్యోగం), మజ్జానుంచీ (మధ్యానం)

నుంచి) వంటి పదాల్లో తాలవ్వీకరణం మీద వర్ణసమీకరణం జరిగింది.

c. వర్ణసమీకరణం : పరవర్ణంతో పూర్వవర్ణం సమీకరణం చెందడం 'పరీష్' (పరీక్ష), 'గురిచ్చి' (గురించి), 'పిచ్చర్' (పిచ్చర్) వంటి పదాల్లో చూడొచ్చు. కానీ 'తీస్తుంటారు' (తీస్తుంటారు) లో పూర్వవర్ణంతో పరవర్ణం సమీకరణం చెందడం చూస్తాం. పై చెప్పిన సంపూర్ణ వర్ణ సమీకరణం చెందిన పదాలే కాకుండా పాక్షిక సమీకరణం చెందిన పదాలు కొన్ని ఈ వ్యాపారి వ్యవహారంలో కనిపిస్తాయి; ఉదా: వొత్తేవండి (వచ్చేస్తేవండి) - ఇందులో పూర్వవర్ణమైన 'చ' పరవర్ణమైన 'స' లో ఉన్న దంత్యతనుపొంది 'త' గా మారింది;

d. "చేసివోల్" (చేసేవాళ్ళు), "చిన్నవాల్తో" (చిన్నవాళ్ళతో), "పెద్దవాల్తో" (పెద్దవాళ్ళతో), "ఆల్తో" (వాళ్ళతో) వంటి పదాల్లో 'ళ' కారం 'ల' కారంగా మారడం ఈ వ్యాపారి భాషా వ్యవహారంలో ఒక విశేషంగా చెప్పుకోవచ్చు. 'పెద్దవాళ్ళతోటి', 'చిన్నవాళ్ళతోటి', 'మళ్ళీ' ల్లోని 'ళ' కారోచ్చారణను పాటించడం ప్రమాణవ్యవహారంగా కనిపిస్తుంది.

e. భూతకాలిక ప్రత్యయాలలో 'ఎ', 'ఏ' ల పర్యాయ రూపత ఈ మాండలికంలోని విశేషంగా చెప్పొచ్చు. ఉదా: పెట్టేరు, వెల్లెనండి, చద్దేనండి, రాసెరు: ముంచేరు, పంబించేను, ఇచ్చెడు, తినేళేను. భూతకాలిక ప్రత్యయంలో 'ఏ' ఉచ్చారణ ఈ మాండలికానికి స్థానికంగా, 'ప' ఉచ్చారణ కోస్తా మాండలిక ప్రభావంవల్ల ఏర్పడింది. ఈ 'ప' ఉచ్చారణ ఈ వ్యవహార వ్యవహార పరిణామ దశకు ఒక గుర్తు.

f. సమస్త క్రియలు: విశాఖపట్నం ప్రయోగానికి కోస్తా మాండలికానికి కొట్టొచ్చినట్టు కనిపించే భేదం మనకు సమస్తక్రియల ఉపయోగంలో ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఉదా: 'చేస్సెను' (చేసేనేను ← చేసివేస్తేను), 'కొట్సేర్' (కొట్టివేస్తేరు), 'తినేళేను' (తినేవేళేను). ఈ సమస్తక్రియల ఉపయోగం 'భావ తీవ్రత'ను సూచించడానికి భూతకాలంలోనే ఉపయోగించడం గమనించదగిన విషయం.

g. హల్లులోపం: పదమధ్యన 'క', 'ఖ', 'వ' లు తరుచుగా లోపిస్తుంటాయి. ఉదా: 'లైపోతే' (లైకపోతే), 'రాపోతే' (రాకపోతే); 'విశాపట్నం' (విశాఖపట్నం); 'తరాత' (తరవాత), 'పోడవ్' (పోవడం); 'ఆడోళ్', 'మొగోళ్' (ఆడవాళ్లు, మగవాళ్లు) ('వ' → 'ఒ').

h. తద్ధర్మార్థకం వాడకం: తద్ధర్మార్థక అనువాద ప్రథమ పురుషలో

‘తున్’ ప్రత్యయం బదులు ‘త’ ప్రత్యయం వాడుక ఈ వ్యవహార భాషలో ఒక విశేషం. ఉదా : ‘పోతది’ (పోతుంది), జేరవొస్తది (జేరంవస్తది), భాళీగావుంటది (భాళీగావుంటది). ఈ రకమైన వ్యవహారం శిష్టేతర భాషా వ్యవహారానికి దగ్గిర్గా వుంది. కానీ, ఈ భాషా వ్యవహారానికి కులం ప్రాతిపదికగా తీసుకోడానికి నిదర్శనాలు చూపించవచ్చు.

i. పర్యాయరూపత : ‘ఇ’ ‘ఉ’ ల పర్యాయరూపత అచ్చుల్లోనూ, ‘ప’ ‘వ’ ల పర్యాయరూపత హల్లుల్లోనూ ముఖ్యంగా గమనించదగిన విషయాలు. ఉదా : ‘ఉంట్లా ఉన్నదండి’ (ఇంట్లోఉన్నదండి), ఉవ్డూ (ఇప్పుడూ..); ‘ఆఫీస్లో’ (Office లో), ‘ఫెన్సీష్టోరై పేంది’ (Fancy store అయిపోయింది), ‘కాఫీ’ (Coffee), ‘ఆఫీసైర్సు’ గుడా ఉన్నారు (Officers గుడాఉన్నారు). ‘ప’ ఉచ్చారణ శిష్టేతరభాషా లక్షణంగా చెప్పొచ్చు కాబట్టి ‘ప’ ‘వ’ ల పర్యాయ రూపత ఈ వ్యవహార భాషా వ్యవహార పరిణామ దశకు గుర్తు.

ఈ వ్యవహారంలో మనకు బాగా కనిపించే ఇంకో విశేషం ఇంగ్లీష్ మాటల వాడకం. ఈ ఇంగ్లీష్ మాటల వాడకం నిత్యవ్యవహారంలో పదజాలంలోనే కాకుండా పదనిర్మాణంలో కూడా కనిపించడం ఒక విశేషం. ఉదా : ‘పిచ్చర్ మట్కూ’ (Picture మటుకూ...), ‘డిస్ కంటిన్యూ చేసెను’ (Discontinue చేసేసేను), ‘స్టాప్ అయ్ పేంది’ (Stop అయిపోయింది), ‘మిస్సెపొయారు’ (Miss అయిపోయేరు), ‘లేట్రాసెరు’, (Letter రాసేరు), ‘లక్కిన్ బట్టి ఉంటదండి’ (Luck ని బట్టి ఉంటదండి), ‘డెయ్ డే పోల్సింది (Died అయిపో-వల్సింది). ఇంగ్లీష్ మాటల్లో స్వభాషలో లాగానే వర్ణ సమీకరణం జరగడం ఇతని భాషలో చూస్తాం. ‘పిచ్చర్ మట్కూ’లో పూర్వవర్ణమైన ‘క’, పరవర్ణమైన ‘చ’ తో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందింది.

j. ఇంకొన్ని విశేషాలు : ‘వద్దాం’ బదులు ‘వద్దారి’ వాడుక : ఉదా - వద్దారనోని మిస్సెపొయారు, ‘వద్దారన్ కుంట్రవండి’. ‘చేద్దాం’ - ‘చేద్దారి : చేద్దారనుకునోవ్;

‘అలిక్సుంటావ్’ (వింటుంటాం); నేంగ్వేజ్ (Language) టూనిక తయ్యుడువ్;

k. ప్రాంతీయ పలుకుబళ్ళు : ఇంకెనకదున్న (ఎనక దన్ను - సహాయం) బోగట్ట - అంటి సమాచారం; ‘వేగిరంగ పొయేగాని’ అంటే తొందరగా

పొయ్యేయ్; 'సబ్రవేయిలేదు' - నుఖం ఏమీలేదు; 'గుంటబెటి గంటవాయిన్నె సేరు' - నూరిపోశారు.

వ్యవహార : 2

తెక్కరక్

కేంద్రం : విశాఖ, కులం : తెలగ

వయస్సు : 38 సం॥ చదువు : ఎమ్.ఏ.; ఎల్.ఎల్.బి

వ్యవహారఖండిత : భాష - విద్యావిధానం.

పర్లాక్కిడి; ఎలిమెంట్రీ ఉమో అయ్స్కూల్ పాట్టవది కాలేజి ఇంట్ర మీట్ వర్క్కు. పర్లాకమిడి ఒరిస్సా; దటిక్ అప్పు ఎయ్టీన్ టు ట్వాంటీయర్స్; బియెస్సి ఎమె ఎలెట్ బి ఇ బెనారన్ ఇండు యూనివర్సి; ఫ్లయ్వియర్స్; తెలుగు లోనై ఊఁ సాదార్ణంగా చదివేది ఆంధ్రప్రజ విక్రీ; తర్వాత డెయ్లీ ఎత్తె పత్రిక అ రెగ్గర్ కేజువల్ల ఒకానొరన్న చూస్తాను. ఫిక్షన్ తెలుగులో ఎక్కువ జదవనండి; ఇంగ్లీషు జ ... పోస్టర్...పోస్టర్ నవల్సు సాదార్ణంగా ఇంగ్లీషునె జదువ్తాన్ గాని తెలుగులో చాల తక్కు; షరత్తు నవల్సు కొని చదివేను; అవి కొన్ని బాగే వుంటయ్: చదువ్తాను; తరువాత కొన్ని మన్ తిరుపతి కవులు వ్రాశిన ఫిక్షన్సుంటాయ్; అవికూడా సేన్ జదివేను; తరువాత అకేజల్గా చదువ్తాన్ గానీ విరివ్గా ఎప్పు తెలుగులో నెకువ చదువ్లేదు; రేడియో న్యూస్ సాదార్ణంగా యేడుగంటల్ తెలుగు న్యూస్ వింటాను; కొదిగ వేడుగంటల్ తెలుగ్ న్యూస్ వింటాను; తరవాత గానకచేరి యేవఁన్నా వుంటే తెలుగులో చవ్తాను; వింటాను శ్రీ యరైంది ఇప్పుడ్ సినిమా చూడ్తేదు; మాసేతేను; బిరక్తి పుట్టింది; నిజావ్; చిన్నప్పడనుంచి నింట్రమిట్ వర్క్కు చాల విరివ్గా సాదార్ణంగా నెకన్వో కెల్లేవాళ్ళవ్; మా ఊర్లో సినిమా లేగ్పోతే ఒగ్ అయ్దు మైల్లు దీ డిస్టెన్సో సినిమా ఉంటే ఆ అబ్బడికి ప రాత్రిపూట స్మశానవ్; దాటి వెల్లేవాళ్ళవ్; అలెగె రెండంటకొచ్చేవాళ్ళవ్; తరవత జెనలి ఏమ్ మరీ రానాను ఇప్పుడు మాసేసావ్; ప్రెక్టికలి నేస్టిన్ శిక్ష్టి ఫోర్...ఇప్పుడ్ సినిమా

చూడవలెదు; త్తర్లీ అయ్యగో; ఇంతకు పూర్వోవఁ తెలుగే చూశేవాండ్రవఁ; జెనారన్ లో ఉండేటప్పుడు కూడా ఇపిక్కెర్లు సాదార్ణంగా చూశేవాణ్ణి; కాని ఎందుకంటే హిందీ పిక్కెర్లు ఒకటి; ఎప్పుడో ఒక ఫ్రెండ్స్ కలిసి గాయ్ ఒక్కో రెండో హిందీ పిక్కెల్ చూసేవాళ్ళవఁ; ఇక్కడికొచ్చిస్తరావత్ కుడా పందొమ్మిందల యాభయ్ ఆర్సుంచి అరవయ్ వర్కూ సాదారణంగా ఏదో ఒక పిక్కెర్ చూసేవాళ్ళవఁ; ఇప్పుడూ పుర్తిగా దానిమీద విరక్తి పుట్టింది; చూడేనుకూడా; ఇంగ్లీషు మామూల్లే అనోగండి; ఇంగ్లీష్ తెలుసు; తెలుగు మాత్రుబాష; నేనూ హిందీ మరి నేర్చుకోవల్సిన పరిస్థితి వొచ్చింది; చదవ రాదనోగండి; మర్ లోకల్ల మరి వొ రిక్షా వత్తా వీళ్లో వ్యాపారస్తుల్లో మాట్లాడాన్కి వర్కింగ్ లేంగేజ్ హిందీలోనూ తెలుగునూ; ఒరియా దేశవఁలో కొంతకాలోఁ ఉండడవఁవల్ల మాప్లాద్రూ వారియాలో వొటిస్సాలో పన్నేడవఁవల్ల వొర్ర్య కుడా కొంతమటుకుచ్చును. వొర్ర్య దేశవఁలో పన్నేయూనిక్ నేను ట్రయ్ చేశేనుకూడా; దాని గురించి వళ్ళూ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఎక్జిమినేషన్ ఎపిర్ అప్ మన్నారు; అందులో వారియా తట్టు స్టేండెడ్ వర్కూ చదువకోవల్సి అన్నారు. కొంతమటుక్ జదివేను. గేనీ ఎక్కువ ప్రావిడ్యవఁ సంపాదించలేపాయేను. గాని కొంచు కొంచువఁ ఒటియా చదవడవఁ ఒచ్చును. బాషకుడా^v మాట్లాడెవాణ్ణు. ఇప్పుడూ పుర్తిగా వారియాతో తెచ్చి లేకపొడవఁ వల్ల మర్చిపాయేన్. నేనూ వాళ్ మాట్లాడితే నీనర్ల సేస్కోగల్గు. తిరిగి మరి జవో విల్లేను ఒరియాలో. అదీ పోషల్ కోస్టెట్టుని సాదార్ణంగా ఇప్పుడూ ఇప్పుడూనూ లెక్కెర్ననే ఇట్టాగోట్టి. ఎవడనా తెుపుల్ నకి వెళ్ళవఁ. ఇ శిఁహాచెలవఁ దెగిర్ కదండి. శివాచెలవఁ తెుపుల్ లేవతే ఎక్స్ కర్షన్ అనీ కేజువల్లా మీటింగునీ ఇంతక్ పూర్వోవఁ మెంబర్ని ప్పుండేది ఈ గానకచెరి దీంట్లోను. ఉప్పుళ్ళేదుగనీ ఎప్పుడన్న కల్చల్ మీటింగు ఆంధ్రా యునివర్శిలోను క్యాన్ఫరెన్సెనూ యేవన్న మాకు ఇన్విటేషన్ ఒస్తే మేవే వెక్తుంటావఁ. పోలిటిక్స్ సాజ్యవైయనంతగా మెహూఁ ఇంట్రసియరెన్స్ ఉండదు. ఎందుకంటే మాకు ఏ పార్టీ దీంతోగుడా మాకూ పేప్రడిజమ్ గనీ అనుయత గెనీ యేవఁ ఉండదు కాబట్టి సాదార్ణంగ పోల్ టిక్టో మెవఁ పార్లొనవఁ. మున్స్ పట్టి పోల్ టిక్టో గుడా మేవుఁ పార్లొనవఁ... ఇదీ ఆంధ్ర బాష ఇ లోకల్ డయ్ లెట్టు రాష్ట్రాన్కి కొంత చెయ్స్ ఉండెండి. అదీ ఎందుచేతనంటే అ ప్రాంతీయ తదితర బాషల్లో ఉన అ ఇన్స్ట్రుయెన్స్ వల. ఇప్పుడూ ఫ్లరెగ్ జాంపల్ సికాకుళవఁ

విశాకృట్నమ్ డిప్టిక్కునాయంచే ఇవి నార్దన్ డిప్టిక్స్ అఫ్ ఆండ్రప్రదేష్ కదండి. ఈ నియబరింగ్ ప్రోవిన్సు ఉంటుంది. ప్రోవిన్సు ఒరిస్సా. సాదార్ణంగా ఆ వొరియా తెలుగు ఇన్ ఫ్లయెన్స్ వల కొంత యీ తెలుగు వాడుక బాష్ గుడా తదిత్ర బాషల్లో అంటే తదితర ఆండ్రప్రాంత బాషల్లో గుడా కొంత మార్పుంటుంది. అలాగే ఇప్పుడూ క్రిష్ణా గుంటూరుంది. క్రిష్ణా గుంటూరు వాళ్ళూ వాళ్ళ మాట్లాడేటవ్డూ కొంచావ్, స్వాచ్ఛెమైన తెలుగుంటుంది. గేనీ వాల్లూ మాట్లాడే తెలుగులో సవ్(స్కృ)తవ్, కొంచెవ్, తగుంటుంది. సవ్(స్కృ)త బాష తాలూక ఇన్ ఫ్లయెన్సు వాళకి తెలుగు మాట్లాడే బాషలో కొంత తక్కువగానే ఉంటుంది; నా అబ్ ప్రాయవ్, వేంటంటే ఇప్పుడూ మోమూల్ మాట్లాడే బాషల్లో సాదారణంగా ఈ బ్రీ ఆండ్రబాష-ఇప్పు సరికా కుళవ్, విశాకృట్నవ్ లో మాట్లాడు తుండవ్, చుమెరా-అది యియ్ కొంత సవ్(స్కృ)త బాషో కుడా సంబందిన్చ ఉన్నది. తెలంగాణా వాషకుడా ఉర్ద ఇన్ ఫ్లయెన్స్ కొంత ఉండెక్డ; ఇప్పుడూ కడప కర్నూలు రాయలసీమ డిప్టిక్కు వాళ్ళు మాట్లాడే బాష కూడా ఈ కెనరీన్ తో కొంత ఇన్ ఫ్లయెన్సు ఉంది. కనడవ్ లోని. అలాగే ఇంకా చిత్తూరు; మెమ్మాట్లాడే బాషే మీలు సాదార్ణంగా ఉప్పొగిశ్చోవ్; రాయాలనుకంటే మెమ్మాట్లాడే బాషోనే రాయ్ దల్ కుంటావ్; గేనీ అనవ్ సంగా ... సాద్యమైనంతవఱకూ యీ వ్యవహారిక్ బాషే ఉప్పొగిస్తున్నావ్; మాట్లాడేతునావ్; అద్యెన్ ఎంచెతనంటే మాగు మాట్లాడ్డానిక సులువ్ గా ఉంటుంది; ఈయ్య కుర్రవాళ్ళు విండానిక్కుడా అర్దవ్ వోల్ చెస్కిడానిక్కుడా వాళక్కుడా సులువుగా ఉంటుంది; వ్యవహారిక బాషయ్తే కొంచువ్, జేగంగా కుర్రవాడూ గ్రహించగళ్ళూ అర్దవ్, చేస్కిగళ్ళు; ఆ ఉద్దేశమీదే వ్యవహారిక బాష్ కుడా ప్రెప్రేష్ పెట్టావ్. మాక్ కల్చల్ ఎశోశి యేశన్స్ ఉండేవి; మేవూ ఎమ్మే ఫ్లయనలియర్ కొచ్చేటవ్డూ మేవు, స్లివర్ జుబ్బి నెలెబ్రేషన్ చేసుకనావ్, మా ఆంద్రా ఎశోశియేశన్ వాళ్ళవ్; అప్పుడూ నాకు గ్రేవ్ కవ్, ఏటంటే సర్ విజ్యాని మొట్టమొదసారిగా అతన్ని ఆహ్వానించోవ్; అతను మొట్టమొదట అంగీకరించినా తరవాతయ్ నేవన్నారంటే నాక్ క్రికేట్టూలొనే కొంత ప్రవేశవ్, ఉందిగనీ ఆయనూ బెనారస్ లో నివాసం గదండి; అయ్యి పిలిస్తే ఆయన ఆయ్ ఆండ్రుడై నప్పుడే కున్నూ నాకింకెం దులో ప్రవేశవ్ లేదు; నేనేవి, రాలేనూ, నేనూ నేనూ నన్ కృమించండంటే

మేవఁప్పుడూ రాధాక్రిష్ణ గారో ఎవరో బత్మాలేవ్. తరవాత చలపతిరావ్ గారొచ్చెరు. ఆయన జెన్నలిస్టు. ఆయనొచ్చెరు. తర్వాత మేవు మా ఆంద్రా జెర్నల్ ఓటి పబ్లిష్ చేసావ్; యే తరవత మా ఎజోశ్యోజన్ వాళూ గేమ్స్ ఎండ్ స్పోర్ట్స్ కుడా కాంప్టిషన్స్ పెటి ప్రయజెనూ సర్టిఫికేటునా డిస్ట్రిబ్యూట్ చెశావ్; మ్యూజిక్లో కొంచావ్ అసక్తి ఉన్నప్పడోకునూ నేనెపుడూ ప్రవేశావ్ అందులో ఎక్కువగా లేదు; నాకు గేమ్స్ ఎండ్ స్పోర్ట్స్ ఎక్కువ అసక్తి; సాదారణంగా నెనూ హాకీ క్రికెట్టూ బేడ్మింటనూ ఎక్కువగాడే వాళ్ళవ్; కల్చర్ ట్రస్టివిటిస్టా కొంచావ్ పాల్గొండవె గనీ మరీ ప్రకృవల్ గ వేశాలు వెయ్డవ్ డ్రామాస్ పాటిస్పేట్ చెయ్డవ్ అది లేదు; ఎక్కువ నేన్ లైక్ చేసేదీ హాకీ. తరవాత నేను బెనారసూ అటన్యండు పోయిన్ తర్వాత బేడ్ మింటనే ఆడేవాళ్ళవ్; గవ్ డవ్డూ హాకీ క్రికెట్ కుడా ఆడేవాళ్ళవ్; ఇక్కడి కొచ్చిస్తర్వాత తెన్నిసు కొంతకాలవ్ తెనినూ ఆడేవాళ్ళవ్; క్లబులో ఆడే వాళ్ళవ్. టౌన్ హాల్ క్లబ్బో. తర్వాత మా కాలేజి క్లబ్బో బాగ కొన్నాళ్ ఆడే వాళ్ళవ్. ఇప్పుడూ పూర్తిగా మానెనేవ్. ఎందుకంటే ఈ పద్యాల్గు సవచ్రాల సర్వీసంతనూ మా మీడియమప్పు ఎక్స్ ప్రెషూ ఇంగ్లీషే. ఇప్పుడూ మొట్ట మొదటిసారిగా సవచ్రమనచీ ఇంట్రమీట్ ప్రెవేజ్ పెటిన్ గనుంచీ ఆ తెలుగులో మాట్లాడవలసిన పరిస్థితేర్పడింది. కొన్ని క్లేసులవరూ తటపటాయించేవాళ్ళవ్, తెలుగులో మాట్లాడ్డానికి. యీ తెలుగ్ భాషోకుడా యెదో ఇంగ్లీష్ వడ్నా ఉపోగించి కొంతకాలనికి ఇప్పుడేదో సర్దుకున్నావ్. తెలుగులో మాట్లాడ గలవ్. స్టడెంట్స్ ని కొంతమట్టుకూ వాళ్ళనీ బోద పర్చగలవ్ తెలుగులో అనీ ధైర్యర్థవ్ ఇప్పుడు కొంతమటుకొచ్చింది. స్టడెంసూ చాలమట్టూ వాళకి తెలుగులో అర్థస్పెస్కొడవ్ సులువ్. ఎంచేతంటే వాళ్ళు టైంట్ క్లాస్లో తెలుగు మీడియంలోనే చదివేరు. కాబట్టి ఈ ఇంట్రమీడిట్లో తెలుగులో చెప్తే వాళను వాళ్ళు వేగంగా అర్థస్పెస్కొగల్రూ, తెలుగులో వాళు రాయగల్రు. ఎన్నేదనంటే ఇంగ్లీషులో వాళకి ప్రవేశవ్ లేదూ, చదవ్డవ్ కష్టవే. మాట్లాడ్డవ్ కష్టవ్. రాయ్డవ్ కష్టవే. కాబట్టి ఇంట్రమీడిట్ వాళ్ళు తెలుగులో వోజ్ బాగా రాయగల్రు. రాస్తున్నారు కుడా. మొన్న ఎపిల్ ఎగ్జేమేషన్ అయ్కదండీ. అందులో మెవ్ చేపల్ దిద్దావ్. వాళ్ళు బాగనే

రాశేరు. మార్కులు కుడా బాగ్ నే ఒచ్చేయ్. సాదార్థంగా వాళ్ళు వ్యవహారిక బాష కుడా వాడుక్ చేస్తున్నారు. లోకల్ డయ్ లెక్ట్ కుడా ఉంది. ఏవుండదు. ఈ వ్యవహారిక్ బాష్ గుడా ఈ హయ్యర్ స్టడీస్లో కుడా వాడుక్ చెయ్యచ్చు. అదే ఇప్పుడ్ మన గవర్నమెంటూ వాళ్ కుడా వశెంక్రేజ్ చేస్తున్నారు. గ్రాండిక్వ్ కకుండా వ్యవహార్కు బాషే యీ స్టడీస్ గూడ పెట్టడవ్ మంచిదనీ. ఎందుకంటే ప్రతీ స్టుడెంట్ కూ యీజీగా అర్దున్నేసోగగ్జనీ ఆ వుద్దీశిన్నేత వ్యవహారిక్ బాష్ కుడా యీ చదువ్ లో కుడా ఉపోగించచ్చు. ఎంప్లొయ్ మెంట్ ఓపర్చునిటీస్ అంటే గవర్నమెంటూ మీదా ఆదార్పడుంది. మరి ఇప్పుడు బియ్యే అయింతరావత మళ్ళి పోస్టు గ్రేడ్యుఎట్లోను ఇంగ్లీష్లో చదవాలి. ... పడు ఇంట్రమీట్ అయింతరావ్ తె తెక్నికల్ కోర్సెస్ వెళ్ళాలంటే వాడు ఇంగ్లీష్లో చదవాలి కాబట్టి ఆద్రుక్పదన్లో చూస్కుంటే స్టుడెంటు చాలా కష్టపడవల్ సొస్తుంది; ఎందుకంటే టీకనికల్ కోర్సెస్లో మొట్టమొదటిసారిగా తనూ ఇంగ్లీష్లో అనుబవవ్ తెచ్కోవాలి. ఇంగ్లీష్లో చదవాలి కాబట్టి రెండు విదాలుగా కుర్రవాడిక్ చాలా కష్టపడ్తాడు; మొట్టమొదటిది ఇంగ్లీష్లో ప్రావిణ్యత. రొండవది ఈ టెక్నికల్ కోర్సెస్ ఇంగ్లీష్లో చదవడవ్; ప్రెజెంటు వే అప్ టీచింగ్ అప్ ఇంగ్లీష్ అంటే ఇంగ్లీషు ఒక్కసారిగ కాలేజీలో ప్రవేశ పెటడవ్ వల ప్రప్రుద్దుంగా జ్ఞుడెంటూ ప్రి యూనివెసిటీలోనూ కొంతె ఖప్ట పడ్తున్నాడు. ఎందుకంటే సాదార్థంగా ఫీడ్ యూనస్టీ స్టుడెంటుకుడా ఇంగ్లీష్లో మాట్లాడవ్ రాదు. మాటకుడ నెగల్లు; తరవాత స్పెలింగ్ మిస్టేక్స్ రాయడన్లో కుడ చాలావుంటయ్. ఒక సెంటెన్స్ కుడా అందులో ఒళ్ళ సవప్రవ్ కోర్స్ గాబట్టి ఆప్రియాన్వస్టీ స్టూడెంటు ఇంగ్లీషు తప్రవ్త ఆప్షన్ల సజ్జెటున్ ఇంగ్లీష్లో చదవడవ్ వల ఎక్కువ ఇంగ్లీష్లో ప్రావిణ్యత పొందలేడు. అందుకే చాలామంది ప్రియువవ్స్టీ స్టూడెంటు ఇంగ్లీష్లో పోతుంది. కోన్ వెంట్లో చదివినవాళొస్తారు; వాళు మాత్రవ్ కొంచు బాగనే సాదార్థంగా వాళ్ళ ఫెర్ పార్ మెన్ బ్లోవుంటుంది. వాళూ ఈజీగా ఇంగ్లీష్లో రాయగల్గు. అందుకే సైన్స్ గ్రాళు; డిప్లరెన్స్ ఎందుకుందంటే వాళ్ హయస్కూల్ స్టడీస్ అంతనూ మీడియమవ్ లేంగ్వేజ్ ఇంగ్లీష్లో జదువ్తున్నార్ గాబట్టి వాళ్ళ ఆశేమ్ మీడియమ్లో కాలేజ్లోకూడా చదవ్వల్సివొచ్చేటప్పడేకీ వాళ్ళ కీన్ సునాయ్సంగా ఉంటుంది; కనిపిస్తుంది; ఎందుకంటే ఇండెస్సూ మేనర్సొకుడా

కొంతమట్టుకా డిప్రెస్సె ఉంటుంది; కోన్వెయింట్ వాడు కొంత స్ట్రీజింగ్ మేనరూ. వాళు కొంచువ్ డిసిప్లిండుగా ఉంటాడు. ఈ మన హయ్స్కూల్ వాడు అట్ల ప్రవర్తించలేడు; ఎందుచేతనంటే మనయ్స్కూల్లో యూనిఫాంప్రీ అవూ రూల్సూ రెగ్యులేషన్నూ యెవీ లేవు; డిసిప్లిన్ కుడా కొంచువ్ జాగుండదు; ఎందుకంటే కోన్వెయింట్ తక్కువమంది చదువుతారు. తక్కువ జనాభా వల్ల ఎక్కువ డిసిప్లిన్ను ఉంటుంది. మరి మన హయ్స్కూల్స్ అన్నాన్నూ ఒక్కొక్క క్లెస్సుమోనూ నల్భయ్ మంది పట్టగలే క్లెస్సుమోన్ ఒగైనబయ్ మందిన్ తోసేస్తారు; తోశేళ్ పాటల్ జెప్పేటప్పుడు సాదర్లంగా వాళకి జెంచీలు కుర్చీలు సదుపాయాల్ లేక్నోడవ్ వల్ల కొంతమట్టుకా ఇండిసిప్లిన్కి కార్ణంగా ఉంటుంది. అంచేతె అగ్గేరింగ్ డిప్రెస్సెనూ, కాలేజ్ కొచ్చేటవడికి కోన్వెయింట్ స్టూయెంటుకునూ మోమూలు హయ్స్కూర్ సుంచొచ్చే స్టూయెంటుకి వేగవ్ తెల్సుకుంటావ్. చేష్టల్లోగానీ ఈజీగా కనిపెట్టగలవ్. అయినప్పడకున్నా ఇప్పుడు మనవ్ కాలెజిలో కూడా ఇప్పుడు ఇంట్రమీడ్ పెట్టేరు. ఇంట్రమీట్ తెలుగు మీడియమ్ అన్నారు; హయ్స్కూల్లో తెలుగులోనే చదువ్తున్నాడు కాబట్టి ఇంట్రమీట్లో ఆ తెలుగు మీడియమ్ తానే చదవ్వలొచ్చేటప్పుడు ఎక్కువ కష్టంగా ఉండదు కాబట్టి స్టుడెంటుకి కో సుళువ్గా ఉంటుంది; అట్లాగే ఇంట్రమీట్. ఇంట్రమీడ్ నల్ కాంప్టీషన్లో మరి వాడెట్లా నిలవగట్టు? ప్రాంతీయ్ జావ్ ఎప్పుడైతే ప్రెవేవ్ పెట్టేవో మన దేశవ్ ... కొయ్న జాష్టుండ బట్టి మనవ్ ఇంటర్ నేవ్ నల్ కాంప్టీషన్కి పొయేటప్పుడు ఒనేవ్ నల్ లేంగ్వేజ్లో ప్రావీణ్యతా పొందిన వాడే ఆ ఇంటర్ నేవ్ నల్ కాంప్టీషన్లో నిలబడగట్టు; ఉప్పుడు ఫరెజ్గాం పులూ మనవ్ ఇంగ్లీష్ తీసుకనావంటే ఇంగ్లీష్లో ప్రావీణ్యతాస్తే ఇంటర్ నేవ్ నల్ కాంప్టీషన్లో పోవచ్చు. ఇబుడు హిందీ నేష్వల్ లేంగ్వేజ్ కింద మనవ్ తీస్కొనీ అదెన్నేతనంటే హిందీ జాష్టు హిందీ వచ్చే జాషా ప్రాంతాల్లను ఎక్కువున్నాయ్ కాబట్టి హిందీ ప్రబలంగా వుండబట్టి హిందీ ముస్త్రుందు నేష్వల్ లేంగ్వేజ్ గా పరిగణింపబడుతుంది కాబట్టి హిందీలో క్కుడా ప్రావీణ్యతైతే ఒస్తే అప్పుడు కుడా ఇంట్రమీడ్ కాంప్టీషన్లోను మనవ్ పాల్గొనవచ్చు. అయినప్పడి కున్నా ప్రస్తుతవ్ ఇదీ ఇంటర్ మీడియమ్ స్టేజి; ఈ క్రెస్టిషన్ పీరియడ్లో కొంత మంది దైజ్ తింటారు; ఇవ్డు. ఆలిండాల్ కాంప్టీషన్లో ఇంగ్లీష్ మీడియమ్ చాల మంచిది; ప్రాంతీయ భాషలో ప్రావీణ్యతన్నప్పడకున్నా ఆ కాన్ఫరెన్స్

విదూ ఏవి మాట్లాళ్ళేదు. కాబట్టి ఆనేషల్లా కాన్పరెన్సెస్లోమాట్లాడ గలెంటే అందులో విరివ్ గా వాడుకైయన బాష అది లింగా వ్రేంకాగానీండి లేపతే ఒక ఫారిన్నూ లేంగ్విజ్ లైక్ ఇంగ్లీష్ లేంగ్వేజ్ అయినప్పడి కునూ అండ్లో ప్రావీణ్యత ఉంటెవ్డూ తన బుది బలవ్ అంత వుపోగించి తనూ తెల్కొగట్టు. మాట్లాడగట్టు. తెలిపర్చగట్టు. ప్రాంతీయ్ బాష్లో ప్రావీణ్యత ఉన్నంత మాత్రాన తనూ ఇంటర్ నేషల్ కాంప్టీషన్స్ పన్నిరాడు. బ్రోడవూలో తీస్కా వాలంటే..వ్డూ ప్రతీ వాడూనూ ఆ ఇంటర్ నేషల్ కాంప్టీషన్ పోడం కదండి ఇప్పుడు ఇంగ్లీష్ లేంగ్వేజ్ మనవ్ తీస్కాని ఇంగ్లీష్ మన్ ప్రెవెజ్ పెట్టి ఇంగ్లీష్ నే వ్యాపింపజేయ్చున్ తల్చుకుంటే అదనవ్ సర. ఎంచేత్ నేటంటె ప్రతీ వాడున్నూ ఇంగ్లీష్ చదివి ఇంటర్ నేషల్ కాంప్టీషన్ పోడుగా. తర్వాత ప్రాంతీయ బాష అదియ్య ... యెప్పుడూ ఉండవల్సిందే. అది వ్యవహార బాష. ఆ బాష ఎనటికె యెప్పుడూ యెక్కడక్ పోదు. కాబట్టి అదే అబిప్రదజేసి ఆ బాష్లోనే ప్రావీణ్యత పొంది ఆ బాష్లోనే తతిమా అన్ని విజ్యాలూ నేర్చు కుంటే మున్ముందు వీడికి ఆ ప్రాంత ఆ ప్రాంతువ్ లో ఉజ్యోగాల్ గానీ లేప్తే విజ్యాసంపత్తిగానీ విజ్యాబుద్ధిగానీ చెయ్యెచ్చు. ఈ ప్రాంతీయ బాష్ లో పాటూ హిందీకుడా నేర్చుకుంటే లేపోతే ఇంగ్లీష్ కుడా నేర్చుకుంటే మున్ముందు ఓలిండ్యాకోన్ ఫరెన్స్ లో ఓలిండ్యా ఎడ్యుకేషందల్లో గానీ లేపతే కాంప్టీటివ్ సెరిస్లో గాని పాల్గొనవొచ్చు. ముక్త్యంగా ప్రాంతీయ బాష్లో ప్రావీణ్యత పొంది ప్రాంతీయ బాష అబిప్రదై చేస్తే చాలా మంచిది. నెనూ పందొమ్మిదొందల యాబయార్ నుంచి ఉంటునాను. అంటే పదిహేను సవత్రుల్ అయినట్టుంది. ఇది ఈ విశాక్ పట్నవ్ లెను నె మొట్ట మొదటి సారిగా ఒచ్చేటవ్డూ ఈ ఇల్లు కొన్నావ్ పందొమ్మిది వొందలా యాబయ్ యేడు యాబయ్ యెన్నిది ప్రాంతోవ్ లో అప్పుడూ ఇకడ చాలా నిజరవ్ గా ఉండేది. ఇట్లు కుడ చాల్ తక్కుడేవి. ఈ పయ్ సవత్రాలూ సొల్పు కాలోవ్ లో ఈ టీను చాలా విరివ్ గా వ్యాపించింది. ఈ జనాబా ఎక్వవ్ డవ్ ల ఈ టవ్ నూ విశాలంగా పెరడవ్ వల ఇ మున్స్ వెల్ట్ కుడా చాలా బాగలేదు. దర్లు కుడా విరివ్ గా పెరిగ్ పొయియ్. ఇకడా కోస్ట్ లివిం కుడా చాలా ఎక్కువ; హయ్ డ్రబాడ్ కన్నా ఇక్కడ ఎక్కువలాగే వున్నది. ఇంకా ఇక్కడ రేవ్ నింగ్ ... ఇకా ... కుడా గవర్నమెంటు వారు పెట్టి ఉన్నారు. ఆ రేవ్ నింగ్ ఒకోసారి మంచి బియవ్ దొరూతాది. ఇంకోసారి బియ్యవ్ కూడా కోర్సు కోర్సుగ్రయ్ న్ను ... ఇట్లా అయ్ తుంటారు. దర్లు

మాత్రువ్ విప్రీతంగా పెరిపోతుంటాయ్.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

మహాప్రాణోచ్ఛారణను పాటించిన ఉదాహరణలలో కొన్ని - 'ధెయ్' ర్యవ్, 'తెలుగ్ భాష్ట', 'రాధాక్రిష్నగార్ని'...; 'ఆంద్రప్రభ', 'మాత్రుబాష', 'అర్ధవ్', 'గ్రాందికవ్', 'పరిస్థితి', 'సంబందిన్' పదాల్లో అల్పప్రాణోచ్ఛారణ కనిపిస్తే, 'అక్షడికి', 'ఖప్తపడు', 'ఒక్ష్' వంటి పదాల్లో మహాప్రాణోచ్ఛారణ లేని చోటకూడా ప్రవేశపెట్టడం కనిపిస్తుంది. ఇటువంటి పరిణామాలు వ్యవహార పరిణామ దశను తెలపడమే కాకుండా మహాప్రాణోచ్ఛారణ వంటి అంశాలకు శిష్ట లక్షణాలను ఆపాదిస్తున్నాయని తెలుస్తుంది. ఇటువంటిదే ఈ వ్యవహారంలోని 'వేడు గంటల్' - ఇందు పదాదిన 'వ'కారాన్ని ప్రవేశపెట్టడం చూస్తాం. అంటే 'వ'కార లోపం శిష్టేతర వ్యవహారంగా పరిగణిస్తున్నారని చెప్పడానికి ఇదొక నిదర్శనంగా భావించవచ్చు.

'ద'కారానికి 'య'కారం పరమైనప్పుడు 'ద'కారం 'జ'కారంగా 'సాజ్' వైయనంతగా', 'విజ్యాలూ', 'ఉద్యోగాల్', 'విజ్యాసంపత్తి', 'విజ్యాబ్రుద్ది' వంటి మాటల్లో మారింది. ఈ తాలవ్యీకరణం ఇతనిలో ఒక విశేషంగా కనపడుతున్నది. మూర్ధన్యలోపం 'నైకష్కోకల్లేవాళ్ళవ్', 'దాటివెల్లేవాళ్ళవ్', 'వాల్లా మాట్లాడే' వంటి పదాలల్లో కనిపిస్తుంది.

'క' కార 'గ' కార లోపాలు : 'సంపాదించలేపొయ్యెను', 'లేపతే' 'దొరూతాది'; 'పరిణింపబడుతుంది', 'పెరడవ్', 'పెరిపోతుంటాయి' పదాల్లో చూడొచ్చు.

'చేస్కోడానిక్కుడా', 'పూర్వావ్', 'సొల్పకాలావ్లొ' ('వ' → 'ఒ') వంటి పదాల్లో పదమధ్య 'వ'కారం లోపించింది. 'పూర్వావ్'తో పరాచ్చైన 'అ' పూర్వవర్ణమైన 'వ' కారంతో వర్ణసమీకరణం చెంది సంవృతత్వాన్ని పొందింది. ఇదే పరిణామం 'సొల్పకాలావ్లొ'లో చూడొచ్చు. 'దొరూతాది', 'పెరిపోతుంటాయ్' పదాలల్లో 'క', 'గ' ల లోపమీద పూర్వాచ్చులు దీర్ఘాన్ని పొందేయి. ఈ పరిణామం వర్ణ సంకోచానికి ఒక నిదర్శనం. పదాది 'హ' కార లోపం 'అయ్స్కూలు', 'ఇండు యూనివర్సిటీ' లో గమనించదగినది. ఈ లోపం ఇంగ్లీష్ పదాలకే పరిమితం కావడం ఒక విశేషం.

భూతకాలంలో 'ప', 'ప్' ల పర్యాయ రూపత ఇతని భాషలో ఒక విశేషాంశం. ఉదా.- 'చదివేను', 'మానెనేవ్', చదివేరు', 'పెట్టేరు', 'పెట్టేవ్', 'సంపాదించలేపొయ్యెను'. ఈ పర్యాయ రూపత ఈ మాండలికంలో విరివిగా కనిపిస్తుంది. ఇటువంటి భిన్నరూపత శిష్టశిష్టేతరోచ్ఛారణ జ్ఞానానికి నిదర్శనం.

సంయుక్తాక్షరాల్లో ఒక ధ్వని లోపించడంగానీ, లేకపోతే వాటి మధ్య అచ్చు చేరడంగానీ ఇతని వ్యవహారంలో చూస్తాం- 'సికాకుళవ్' (శ్రీకాకుళం), 'ప్రిప్రీ' (ప్రిప్రీ). మొదటి పదంలో రేఫ లోపం, రెండో పదంలో 'ఇ'కారం 'ప', 'ర' ల మధ్య చేరడం చూస్తాం.

ఇదే కోవకు చెందింది 'శివాచెలవ్'. 'సింహాచెల్వ' (సింహాచలం) ఇందులో (శివాచెలవ్) పూర్వవర్ణమైన 'మ' 'వ' కారంగా మారి అనునాసిక్యతను పొందగా, 'హ' కారం లోపించింది. 'సింహాచెల్వ'లో 'మ' కారం లోపించి పూర్వాచ్చైన 'ఇ' అనునాసిక్యతను పొందింది. ఇతని భాషలో ఇంకో గమనించాల్సిన అంశం 'స' కారానికి బదులు 'శ' కారోచ్ఛారణ. ఇది క్రియాపదాల్లో ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. ఉదా :- మానేశేను, చూశేవాండవ్, చూశేవాణ్ణి, చేశేనుకూడా, ఉపోగిశ్తోవ్, శివాచెలవ్.

వ్యవహార : 3

పెద్దవ్యాపారి

కేంద్రం : అనకాపల్లి, తలం : వైశ్య,

వయస్సు : 40 సం॥ చదువు : బి.కాం., బి.ఎల్.

వ్యవహారఖండిక : భాషాభేదాలు; వ్యాపారం.

రీడింగ్ ప్లాబిట్సు? నొవల్సు బయ్యెగ్రఫీసు ఎకనోమిక్సు. తెలుగులో ఎకువ నొవల్సు ఇంచుమించూ ప్రజా పత్రిక వేరే చవ్తావు; అకేష్నల్గా యీ

బయ్యెగ్రఫీను ఎకనోమిక్సు డెయ్లీస్ రోజు చవ్తావు; వీక్లీ చవుతావ్ రెగ్లర్ గా రెగ్లర్ చవుతావు. రేడ్యో లిస్నింగ్ ఉంది రెగ్లర్ గానూ. రోజూ వింటావండి. సినిమా వీక్ కాని లెన్ డేస్ క్కాని ఒసారి వెళతావ్. అకేషన్ ల్ గ. హిందీ తెలుసు. ఇంగ్లీష్ తెలుసు; అరబ్ వాచ్ కొంచోవ్ కొంచోవ్ తెలుసు; చాల తక్కువ అరబ్ వాచ్; హిందీ చదువ్తాను. మాట్లాడతాను; షోపల్ కొంట్రేక్టు నలుగుర్ ఫ్రెండ్రెవరో ఉంటారు; మా బిజినెస్ టయ్ వాచ్ ఫ్రెండ్సుంటారు; తరత రోట్రీ క్లబుంటే నాట్రకాల మఱులూ ఉంటారు మరి. కల్చరల్ ఎసోసైటీషన్ ఓటుంది, శ్రేరదా లయ్ బరీ ఓటుంది, వేనింటి కేల్తావ్; మెంబర్ అఫ్ ది రోట్రీ క్లబు, సెకెట్రీ మర్చంటుసోసేషన్, శ్రేరదా లయ్ బరీ సెకెట్రీ, అన్నింటోని ప్రొసీ డింగు ఒక్క రోట్రీ క్లబ్ తప్ప తకినవి తెలుగువత్తాయ్. కల్చరల్ ఎసో సైటీషన్ తరావ్త ఆ అసోసియేషన్ డన్న ఇంగ్లీషోతయ్ తెలుగువత్తయ్ తెక్కినన్నీ. శారదా రయ్ బరీ మర్చంటుసోసేషన్ ఇవెన్నీ తెలుగ్ నే అవ్తయి. సెక్రెట్రీ, ఇంకా రోట్రీ క్లబ్బూని తరావ్త అఫ్ఫిషల్ న్ తో ఓర్తొననా కొంట్రేక్టుమా ... , పెటీబియ్యో న్ మన్ తోడి ఉంటది. ప్రగ్రికల్చరస్టో కూడ ఉంటది కొంట్రేక్టు. మాకూ వె సెనక్కా బట్టి ఆరయ్ తులొచ్చి అప్పుడవ్ డేనా మాట్లాడ్తావ్. లేబర్ తో అప్పుడవ్ డు. చదువ్ కుంటవ్ డే ఉన్నాను మెట్రాస్టానీ విశాపట్టానిన్నీ; విశాపట్టా, మొతావ్, నోల్ శవ్ శ్రా లునాను; మెట్రాస్ కుడా వైడి; మెట్రాస్ టూయర్స్; వైడిస్, మిగతా డయ్ లెక్ టుంటే అవన్నీ కొంచువ్ దిగ్ గంగా ఉంటాయ్ మాదానికంటా; ఇటు సిరికాకుళవ్ అటీపు కొంచువ్ పొట్టిగా వుంటాయ్ మాట. గోదావర్ జిల్లా క్రిష్నా కొంచెవ్ దిగ్ వ్ తీస్తారు మాట; మాదానోకంపేర్ చేస్తే వాళ్ళు దిగ్ వ్ తీస్తారు. వీళ్ళూ క్రిష్న. స్రీకాకుళావ్ అదికూడ కొంచువ్ పొట్టిగా ఉంటది మాట. గోదోర్ జిల్లా ఎక్కువెల్తుంటావ్. బిజవాడ క్రిష్నా జిల్లా అంటే బెజవాడె. మావిశానక పట్నవ్ డయ్ లెక్టూ మరి మాకు ప్రఫోర్మనలే కనిపిస్తుంది స్పనిమా లేంగ్వేజ్ ఇంక బాగ్ కొంచువ్. మాదీ నియట్రరేనో అనిపిస్తుంది. ముక్లోన్ రాసింది కొంచెవ్ తేడా ఉంటుంది. ఆండ్రప్రజా వీక్లీ ఇవెన్నీ ఉన్నాయ్ కదండి. డెయ్లీ వారితో కొంచోవ్ మాకు కొంచువ్ నియర్నెస్ ఉందనీ అనిపిస్తుంది. ఇంక మా లేంగ్వేజ్ అంటే మాకు విలేజెస్ కెల్తే ఇంక కొంచు మా మెవిక్ డ మాట్లాడేదన్ని దానిక్ కొంచు తేడా ఉంటుంది. కొంచువ్ యాసొచ్చింది అవైప్పి అంటారు. గోదావ్రీ

ఇయెన్నీకుడా ఎంటంచే టౌన్లోని అంతెగా ఎక్కువ కనిపించదు. విలేజిస్టో ఏ విలేజ్ కెళ్తానా సరే మాకు డ్రివర్స్ కనిపించిపోతుంది. రాయల్ సీమ విన్నాను. తెలంగాలు వినాను. రాయల్ సీమ వాళ్ళు విలేజిస్ నుంచొచ్చినవాళ్ళు ముందు మాట్లాడేదే నాకు బోధపడేది కాదు. ఆ తర్వాత తర్వాతా అంటే హాస్టల్లో వాళ్ళు ఉండేవాళ్ళు. వాళ్ళు కొంచువ్ మా మేమాట్లాడే డ్రైవర్లకే అలవాటు పడ్డావ్. మ్యూచుల్ గా కొంచువ్ అయిందరోతే బోధపడేపోతుంది. తెలంగాణ పర్సన్ లెదూ కొంచెవ్ ఉజ్జూ అకడ కల్పిందన్ మలే కనీ, రాయల్ సీమ్ కంటి తెలంగాణా కొంత అర్డంకావడవ్ కొంచెవ్ సులువు. డ్రామా లెయ్లేదు. డిజేటింగ్ సొసయ్టాను ఎవడన్న, ఇంగ్లీష్ కాపోతే తెలుగే ఎక్కువ, హిందీ చాలా తక్కువ యున్ చెయ్డవ్. ఎక్కువేవి ఎవడూ యున్ చెయ్లేదు. ఎక్కువ్ తెలుగే. డిజేటింగ్. సొసయ్ట్లో ఇంచుమించూ కొంచోవ్ గ్రాం దిక్కిగా ఉన్న తెలుగే యూన్ చేసెవారూ. “నీలా చెప్పుచున్నాను, మాట్లాడు చున్నాను.” ఇవ్డూ ఆ అవన్నీ తగిపాయేయ్. మదెలా మాట్లాడేకుంటుప్పుడే డిజేటింగ్ సొసయ్టిస్టో కుడలాగే మాట్లాడేతుంటవ్. తెక్కువ డిజేటింగ్ సొసయ్టిస్టో కలొక్వియల్ లేంగ్వేజ్ మాట్లాడవ్ కొంచో తెక్కువ. ఏంగావ్ కవ్ లెదూ. నే ఫ్లిప్ టీ ఫయ్ నుంచి బ్రిజిస్టా కొచ్చేసేను. మాదీ వేర్సెనగ వ్యాపారావ్. వేర్సెనక్కాయ్ కొండోవ్. అది మిల్లింగ్ చేడవ్. నూన్ని తెయార్ చెసి వేర్సెనగూ వేర్సెనగ్ పిండమ్మడవ్. వేర్సెనగ రో మెటీర్లూ తరువాతా ‘సయ్గిర్’ సీడని వెలిసంతోవ్ అదీ తెర్వాతె కవ్ గునూననీ కాగు పప్పు కాగునూనీ నువ్వులూ నువ్వులూని. మేసర్ పోర్లన్ వేర్సెనగ. పంటా తక్కువ. మకూ కనీసవ్ పదినాళ్ళ వాటయన ఒస్తుంది పంట్లో. ఒకప్పుడు మరి సవత్సావ్ రయ్స్ బాగున్నాయ్ మాకు. మాకు యేర్వాలో రయ్స్ బావు న్నాయ్. వేర్సెనక్కి అనుకూలంగ ఉండేటట్టు పడ్డాయ్. వేర్సెనగ జూలయ్ నించీ నౌంబర్ వర్కూపంట. అక్టోబర్ నౌంబర్లో హార్వెస్టింగ్ అవ్తుంది. సెప్టెంబర్లో ఒకప్పుడు సెప్టెంబర్లో కుడా హార్వెస్ట్ అవ్తది. ఈ శవ్త్రవ్ సెప్టెంబర్లో ఆర్వెస్ట్ ఆయ్పెంది. రయ్స్ కొంచెవ్ ఎక్కిగా ఒచ్చాయ్ కాబట్టి సెప్టెంబర్లోనే ఆర్వెస్ట్ మొదలు పెట్టెరు. అక్టోబర్ నౌంబర్ సరికి పంటయ్ పోయిందంతా. మార్కెట్ కొచ్చేసిందంతాను. జేగ్రి తక్కువ డీలింగు. జేగ్రి వ్యాపారవ్ ము అన్నగారు చూస్తారు.

వేర్సెనగ లేండ్స్ మాకులేవు. ఉండొచ్చు. కనీ మాకు దగ్గిర్లో వేర్సె
 నగ లేండ్సేవి లేవు. నెచుట్టూ ఫది మైళ్ళు దూ దాటి వెళ్ళాలి. అక్కడికెళ్ళి
 వ్యవసాయంచేసి అప్పెంటి లేంట్లోద్దెస్వ్ అవుతుంది. కష్టవ్. ఇవన్నీ. అక్కడ
 మరి రెయ్న్ ఫ్లెడ్జివ్తే మాలాంటి వోళకి కళ్ళవ్ వ్యవసాయస్పెయ్టవ్. వేర్సె
 నగ ఎక్కువ్ పండుతుంది ఈ డిస్ట్రిక్ట్లో. ఒక్క మా తాలూకాయే బెల్లవ్. తక్కిన
 డిష్టిటంతా ఇంచు మించూ వేర్సెనగే. అంటే దీనికి అట్టోస్పియరేలేదు. ఈ
 చెరుకు పండన్నిజాగాల్లో వేర్సెనగ వేస్తారు. చెరుకు పండన్ జాగాలంటే వాట్టొ
 సరిగా ఉండదు. చెరుకు కొంచోవ్ వాట్రెక్కువ్ కావాలి. వాట్రుండ
 జాగా అంతా వేర్సెనగేస్తారు. వేర్సెనగ్కి సోయింగ్ పైష్లై కొంచోవ్ వర్షం
 పడి తరావ్త ఇ మజ్జెన వనార్టూ రెయ్న్సొచిన్ దర్లోవ్త హార్వెష్ చేసే
 టప్పడూ వర్షమ్ పడై సరిపోతుంది. ఆశీతకి సరిపోద్ది. కామి తెస్తారు. దానికి
 సరిపోతుంది. అప్పుడు పంటి బావుంటుంది. అక్కడ కుడా ఇలాగే. అక్కడిగా
 వేర్సెనగుంది. కానీ ఈ సవ్త్రెక్డా వర్షాలు బావ్లేవోళ దీనికి మూటబుల్గ
 వర్షాలు పళ్ళేదు. వాళ్ళకి ఇరిగేటెడ్కదా. ఈట్ గోడావ్రి వెట్ గోడావరికి
 వాళ్ళకి రెయ్న్తో సమన్దోవ్ లేదు. వాళ్ళకి ఇరిగేటిడ్ కాబట్టి సరిపోతుంది.
 నీకాకుళవో? ఇట్ గోడారంతా వరేక్కేస్తారు. ఉప్పుడు కొంచో కొంచోవ్
 చెరుకేస్తున్నారు. చెరుకు దర బావుంది కాబట్టి. వేర్సెనగ సమ్మర్ క్రాపేస్తారు.
 వెర్సెనక్కాయ్ లేప్పోతే నువ్వుల్గానేస్తారు. వాళ్ళకేంటంటే అండి వాళ్ళిరియా
 అంతా మొత్తోవ్ రొండు పార్ట్లు. ఒకయెంపు ఓసవ్త్రెవ్ ఇస్తారు నీరు. ఇంకో
 యెంపు ఓసవ్త్రెవ్ ఇస్తారు నీరు. నీరిచ్చే సెవెయివ్ మాత్తోవ్ వరేస్తారు.
 నీరివ్వనేపు వేర్సెనక్కానీ నువ్వులుకానీ వాళకు ఏదీ ఆ వర్షంబడ్డ మైముని బట్టి
 వాళ్ళు వేస్తుంటారు ఉన్న దర బట్టి. మర్చంట్స్ ఎసోసేషన్ సెకరెట్రీ.
 మర్చంట్స్ ఎసోసేష్యూ పంటంటే మా మార్కెట్లో జరిగే వ్యాపారోవ్ అంత
 టీకి ఎక్కువ్ కమీష్న్ వ్యాపారం ఇక్కడ జరుగుతుంది, మార్కెట్లో. ఆ కమీష్న్
 యేమర్చంట్ ఎంత చార్జెయాలి వ్యాపారలో తక్కినాచ్చెనన్నీ యేవిండి చెయాలి
 బెల్లానికి వేర్సెనగ్కి ఇవన్నీ వీళు కంట్రోల్ చేస్తారు. తరవ్త ఎక్స్పోర్టర్స్
 కుడా వాళ్ళు పయ్ ఆసామీల్కి కరిచ్చేస్తారు. వాళ్ళకి యెంతెంత కమీషన్
 చార్జెయాలి. ఏ కర్చులెలా చెయాలి అంటే మొత్తోవ్ అందరు మర్చంటూ
 ఒకే రకంగ చెయ్డందుకు చెయాలి. ఇవీ కాకుంటమేవుకొన్ని దర్లెస్వ్ సలుకుడా

నడువ్తునోవు. ఒకకాలేజీలో నడువ్తునావ్. ఇంగ్లీష్ మీడెమ్ హయ్యూలాకటి నడువ్తునావ్. ఒకజోస్పిట్లాక్ టి నడువ్తునోవ్. ఇవన్నిటికుడామెవూఁయివొల్తలన్ జెప్పిసి ఒకఇంత రూపాయలో సరుక్కుమిత్తే అద్దరూపయ్యో ఒత్తలొసూల్ జేస్తావ్. ఈఫండ్ నతో ఇవన్నీ మెయ్ నేన్ జేస్తావ్. నిలుస్తుంది. అన్నీ మెయ్ నెయ్ జెస్సనావ్. మెయ్ నేన్ సరిపాయటట్టు డబ్బు మినిమమ్ ఒస్తుంది. ఇంకేన డబ్బు ఇంకెక్కువోస్తే బిల్డింగ్స్ అయి కట్టడవ్. ఈ సవ్ త్రస్త్రివ్ లాస్టీర్డా ఇన్కమ్ జాగా వొచ్చింది. చోడోరొవ్ కోలేజీకి పాతికేల్ రూపాయలు ఇచ్చేవు. ఈ సవ్ త్రస్త్రివ్ మళ్ళీ ఈ సవ్ త్రస్త్రివ్ ఇన్కమ్ తక్కువంది. లేదు బెల్లవ్ లేదు తగ్గింది. బెల్లవ్ రేటు తగ్గడవ్ మూలాంచి మాకు ఇన్కమ్మా 'ప్రెజ్ వోలారమ్' కదండి. లేదు ఇక్కడే వుంది కొంచోవ్ పవర్ ఫుల్ ఇక్డ పైప్రి మార్కెటుంది. అగ్రికల్చరిస్సూ రయ్తులంత సరుకు తెస్సాక్ డేకి. మార్కెటుకి. ఈ సరుకంతా ఆక్షలో అమ్ముతారు. కొనే కమిషే జెంటుస్ ఎక్స్ పోర్టర్ నండవ్. వాళ్ళంద్రూ పయ్ స్టేట్ లో ఉన్న ప్రిన్స్ పలుంటారు వాళ్ళ తరఫున ఇక్కడ సరుకుల్ కొంటారు. వాళ్ళు మళ్ళీ కమిషన్ చార్జేస్తారు. ఇక్కడ మా మార్కెట్ ఏరకవయ్ ఉపోగ్ వంటే ఇవాళుదయెవ్ రొండు బళ్ళతో బెల్లనీస్కొచ్చేరనుకోండి. ఆ బెల్లవ్ వుదయవ్ ఎనిమిది గంటకి వాడు తీస్కొస్తే తొమ్మిదింటికి పదిగంటకి అది వోపెన్ మార్కెట్లో పదిమంది ఉండగా ఆక్స్ నవ్తుంది. ఆక్ష నయిన్ డరోవ్ త దరంతో తెలుస్తుంది. తర్వాత కొనేవాళ్ళు అమ్మే వాళ్ళు ఎవర్ మటికాఫ్ ఎఫ్ పోతారు. తరావ్ త కులగార్లనెప్పిసి ఉంటారు. వాళ్ళు. రైతు దెగ్గిర కొంతానూ కొనేవాళ్ళ దెగ్గిర కొంతానూ వాళ్ళ చార్జి... పడేతుంది అందుకని వాళ్ళ ఇంపార్షల్ చూసి విళ్ళికి వాళ్ళకి నష్టావ్ లాబవ్ లేకుంటా ప్రక్రువల్ గ ఎంతవ్ అంత తూసీ చెప్పేస్సారు. తూన్న దాని ప్రకారోవ్ ఆ కమిషే జెంటు రైతుకి బట్వాడ చెనెస్తాడు. ఇంచుమించు ఒంటిగెంట రొండు గెంటకలా మోర్నింగ్ ఎనిమిదిగెంటకు సరుకు తీస్కొస్తే ఒంటిగెంటకలా డబ్బు పట్టుకొనీ వాళ్ సరుక్కి ఇంటికెళిపోవొచ్చు. అందుకని చిన్న రైతుల్ కానీ పెద్ద రైతుల్ కానీ అందరికీ ఇది ఈ మార్కెట్ జాగ సదుపాయవ్. అందు కనెప్పి ఉపుడ్ మాతాలూకా సరుక్ కాకుంట గోదావరిజిల్లా నించి కుడా బెల్లవ్ చలా ఒస్తుంది. చాలా లారీల సరుకొస్తుంది. వెంటనే ఏరోజు డబ్బు ఆరోజు వెళ్ళోతుంది, ఈ సదుపాయవ్ ఉనందువల్ల. వాళ్ళకేంటంటే ఇంకా అమ్మ కొవ్లో ఇంకో రకంగ అయిందని అనుమానవ్ హేమ్ వుండదూ ఓపెన్

మార్కెట్లో అమ్ముతారు కబట్టి. ఇంకో రకవైన్ రైతుకి ఏమాత్రావ్ అనుమానుండదు. తరవాత తూకాలు కుడా ఇంకా వాళ్ళూ వీళ్ళూ డబ్బిస్తారు కాబట్టి వడూ ఆ కొలగార్లు ఇంకో రకంగ అన్యాయవే చెయ్యడందుకు చూడు. మర్చిసోసేన్ మెంబర్లు కమిషేజంటుంటారు. కొలగార్లు వీళ్ళు వేరే. వాళ్ళు లేబ్రన్నమాట. లేబ్రు. వాళ్లేబ్రు మాత్రవ్ ఈ కమిషేజెంచే కలెక్ట్ చేసి వీళ్ళ దెరా వాళ్ళ దెరా రైతు పట్టిలో కొంత కలెక్ట్ చేస్తారు. వాళ్ళ దేర కొంత కలెక్ట్ చేస్తారూ ఇదంతా వాళ్ళకి ... ఆ ... రైతు పట్టిలో కొంతానూ కొనుకున్న వాళ్ళదెర కొంతానూ కలెక్ట్ చేసి వాళ్ళకిస్తారు. ఎవరైనా ప్రొఫిటబులే. నోన్ సీజన్లో యేవ్ వ్యాపారుండ దిక్డ. ఇంచు మించు సిక్కు మంతు వ్యాపారుంటుంది. సిక్కు మంతు వ్యాపారుండదు మార్కెటుకి. మా మరి మాకు ఎర్రెనగంచే ఆ సెప్టెంబర్ నించి డిసెంబర్ వరూ ఇంచు మించు పండగ వరూ సరుక్ బాగా ఒస్తుంది. వచ్చిన వడూ ఫుల్ క్రపింగ్ కైప్వేటి ఉంటుంది. తక్కిన పిరిడ్లో మే ఎక్కడో కాళహస్తినో లేపోతే మైద్రాసనో ఎకడెడకో వెళ్ళి సరుకు కొని తెచ్చునీ ఇకడాదాలి. అంటే అంత ఎదో రిటిల్ సెయిల్స్ కొపవ్ చెయ్యడందుకు ఉంచడం తప్ప అంతకంటే ఎక్కువలేదు. ఆయిలు మేవు రాయ్పుర్ ఎక్స్పోజ్ట్ చేస్తావ్. మజ్బురదేశ్కు ఎఖ్లామ రాయ్పురే ఎక్స్పోజ్ట్ చేస్తావ్. అప్పుడప్పుడు కటక్కు కలకత్తా చేస్తుంటావ్. ఒగో సవత్రన్ ఎప్పుడయిన అయ్దార్ సవత్రాన్ కొక్కసారి బీహార్ వాళ్ళు కుడ తీసెల్తారు. రాంచి పాటూ ఇవన్నీ వెల్తుంటాయ్. బెయ్యెల్లు చేస్తేవంటే యేవుందీ, మా ఇన్కమ్ లేక్స్ వర్కు మేవె చూస్తుంటావ్. అంటే ఎప్పడికవడూ తెలుస్తుంది ఒకటి ఉపోగిగిగి. ఏటంటే ఏజ్ పర్ లా మనవు నడుచుకోడందుకూ ఎక్కువ ముందే మనవ్ మన పరకారవే నడుచుకుంటే మనకి తరవాత ఏ ఇబ్బందవదు. తెలికపోతే ఒకవ్డు నశ్టపోతుంటావ్. ఇప్పుడు మరి పెనాల్టీసు ఇవన్నీ ఎక్కువయ్యేపోతున్నాయ్ కదండి. లేక్సు సిప్లమ్ కి ఏవిబ్బంది లేదు. లేక్స్ సిప్లమ్మా మాకేబ్బు ఎన్నిసార్లు లేక్స్ చేస్తూ మాకు పర్లేదు కాని వీళ్ళన్నీ గెడి గెడికి రిటన్నిమ్యుండ్తావ్ ఆ తర్వాత రిజిస్ట్రనీ మేంటిన్ చెయ్యమండ్రావ్ ఇవన్నీ చాల ఇబ్బందయ్యే పోతుంది మాకు. మేవూ ఎలాగో ఎకాంటస్ కొన్నదానికి ఎకాంటుంటుంది. పమ్మిందానికి ఎకాంటుంటుంది. స్టాక్ బుకుంటుంది. ఈ బుక్కిలా మేంటిన్ జెస్తే ఒక్కొక్క డిపాజ్ మెంటాచ్చి వాళ్ళకు మళ్ళీ వేరే రిజిష్ట్ర పెట్కోమండ్రావ్.

మా రిజిస్ట్రార్ వాళ్ళు చూడొచ్చు. కానీ అలా చూడడు. మాకు వేరే రిజిస్ట్రార్ సెన్ వాళ్ళొక రిజిస్ట్రార్ రైన్ మిల్ వాళ్ళకూ రిజిస్ట్రార్ ఒకొక్కొక్క ఒకొక్క రిజిస్ట్రారు కావలంటారు. వాళ్ళకి చాలా కష్టంగా ఉంటుంది. ఇప్పుడు మేంకూ కాస్త చదువ్కున్నవాణి కాబట్టి ఇవన్ని మేనేజ్ చెయ్యడం సులువు. లేదంటే కొంచెం కష్టపడవలసివుంది. ఎవరో గుమస్తాస్టేట్ నప్టాయింట్ చెయ్యాలి. వాళ్ళాపోతే ఎక్కుంటున్న ఎరియర్స్ అవి ఉంటాయి. ఎరియర్స్ గుంటే అదో ఇబ్బంది, చిన్న మిలయ్ నా పెద్దమిలయ్ నా ఒక్కే. డిఫ్ కలీస్ అన్ని ఒకటే. పెద్ద మిల్ అవుతే ఎస్టాబ్లిష్ మెంటు కొంచెం ఎక్కువెయ్యనా ఇదవ్ తది. చిన మిలయ్ డిస్కం ఈ ఎస్టాబ్లిష్ మెంట్ అదికూడా కష్టం. యేవ్ లేదు. డిస్కం పాట్స్ నించీ స్పీకర్స్ స్తారు. మా లెక్కెస్ వింటారు మేవిండవే. ఎవ్ డేనా వోటప్ తేక్స్ ఎవ్ డేనిస్తే ఇవ్వడం అంతకంటే ఎంతేదు. ఎస్టాబ్లిష్ మెంట్ రోలూ డిస్కంట్ వన్స్ అప్పు షాట్స్ అని లెపాతే ఎక్స్ మిక్స్ అని తరావ్ త లిక్తేచరసి విలన్ టి మిదా సబ్జెక్ట్స్ సెలెక్ట్ చేసి ఎవరోవర్నా పెద పెద స్పీకర్స్ విలిస్తావ్. వాళ్ళొచ్చి మాట్లాడతారు. మవర్స్ నల్ రోలు ఎటెండెన్సిచ్చి వుంటుందంతే. పబ్లిక్ రెస్పాన్స్ చలా జావుంది. చాలామంది స్పీకర్స్ చాలా పెద్దారూ కుడా ఇటువంటి ఎటెండెన్సుండదు. ఎటెండెన్స్ వాళ్ళొకూడా ముందు నుంచి చివరూ చాలా జేగర్తగ విండవ్. ఏవన చివర్నెవన డాటుంటే వాళ్ నడగడం, తెల్స్ కోడం. డిస్కం చివర్నె డిస్కం ఇవన్నీ బో ఉన్నా యన్ జెప్టిసి విసాపట్నం యూనివర్సిటీ స్టేజ్ కుడా మాకు ఇటువంటి కల్చరల్ ఓర్గనైజేషన్ లేదండి. మీకా మీవూర్లో ఆ ఇంట్రస్ట్ జావుంది. జన వొస్తున్నారు. వచ్చి...

వ్యవహార ఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

‘ప్రజా’, ‘దీర్ఘంగా’, ‘అర్థంకావడం’, ‘గ్రాందిక్తింగా’, ‘దర’, ‘కరిచ్చేస్తారు’ వంటి మాటల్లో మహాప్రణామోచ్చారణలోపం కనిపిస్తుంది. ఒత్తులు లేనిచోట ప్రవేశ పెట్టడం ఇతని వ్యవహారంలో ఒక విశేషం. ఉదా :- ‘ఎక్కు’ (ఎక్కువ), ‘ఫది మైళ్ళు’. అంటే, ఒత్తులు పలకడం శిష్టవ్యవహారంగా పరిగణిస్తున్నారని చెప్పడానికి ఇదొక నిదర్శనం.

వర్ణ సమీకరణం : ‘స’ కారానికి ‘త’ కారం పరమైనప్పుడు ‘త’ కారం

‘స’ కారంతో పూర్తిగా సమీకరణం కావడం, ‘జేస్సున్నావ్’, ‘సరుకొన్నుంది’, ‘చెప్పేస్తారు’, ‘తెలుస్తుంది’ వంటి పదాల్లో కనిపిస్తుంది. ‘ద’ కారానికి ‘య’ కారం పరమైనప్పుడు ‘ద’ కారం ‘జ’ కారం మారి తాలవ్యం ఐతుంది. ఉదా:- ‘మజ్యప్రదేశ్య’ (మధ్యప్రదేశ్), ‘ఇమజ్యెన’ (ఈమధ్యన).

పదమధ్యన ‘క’, ‘ఖ’, ‘వ’ కారాలు లోపించడం ఈ వ్యవహారంలో మనం చూస్తాం. అంటే ఒకసారి ‘ఒసారి’గానూ లేకపోతే ‘లేపోతే’గానూ విశాఖపట్నం ‘విశా(సా)పట్నం’గానూ, తరవాత ‘తరాత’, గోదావరి ‘గోదోదోర్’, చోడవరం ‘చోడోదోర్’ (‘వ’ → ‘ఒ’) గానూ పలుకుతున్నాడన్నమాట. ఈ వ్యవహార వ్యవహార పరిణామదశకు గుర్తుగా ‘ళ’ కార ‘ల’ కారోచ్ఛారణలు ఉదాహరించచ్చు. ‘వెళతావ్’, ‘ఎవర్ మటికొళ్ ఎళ్ పోతారు’, ‘తీస్కెల్తారు’, ‘వెల్తుంటారు’, ‘ల’ కారోచ్ఛారణ కేవలం ‘వెళ్ళు’ క్రియలోనే కనిపించడం ఒక విశేషం.

భావార్థకంలో ‘మాట్లాడేదన్ని’, ‘చెయ్యడందుకు’, ‘కిపవ్ చెయ్యడందుకు’, ‘మనవుర నడుచుకోడందుకూ’ పదాల వాడకం చెప్పుకోదగ్గ అంశం. ‘తడి ఉంటది’, ‘అవ్ తది’, ‘కొంచవ్ కష్టపడవల్సొస్తది’ వంటి రూపాలు - అంటే అమహత్ ప్రథమపురుష ఏకవచనంలో ‘త’ ప్రత్యయం వాడడం-ప్రత్యేకమైన పరిశీలనావశ్యకతను తెలుపుతున్నాయి. కానీ, ‘తేడా ఉంటుంది’. ‘అవ్ తుంది’, ‘జరుతుంది’ వంటి పదాల వాడుకకూడా ఉన్నందువల్ల అనుకరణ క్షేత్రంలో ఇది ఒక దశగా గుర్తించాలి. ఇతని భాషమీద ఇంగ్లీష్ ప్రభావం అధికం. నిత్య వ్యవహారంలో ఇంగ్లీష్ వాడుక ఎంతవరకు చొచ్చుకపోయిందో నిరూపించడానికి ఇది ఒక ఉదాహరణ.

‘జరుతుంది’ (జరుగుతుంది), వాళ్ళదేర (వాళ్ళదెగ్గిరా-), బో ఉన్నాయజ్జెప్పిసి (బాగా ఉన్నాయని చెప్పేనేని) వంటి పదాల్లో పదమధ్యన ‘గ’ కారం లోపించడం చూస్తాం.

వ్యవహార : 4

టీచర్

కేంద్రం : నర్సిపట్నం, కలం : సిఘ్నకరణం,

వయస్సు : 47 సం॥ చదువు : బి.ఏ.బి.ఇడి.

వ్యవహారఖండిక : నాటకాలు-సినిమాలు-విద్యార్థులు

మా విహార్ పట్టణం జిల్లా మాండలిక పదాలు గ్రాందికానికి దెగ్గరగా ఉంటాయని నాభిప్రాయం. స్త్రీంగుతక్కువ. అంటే యాసతక్కువ. దీర్ఘాత్ తక్కువ. ఈప్ట్ గొడే ప్రి డిప్టిట్లో ఎక్కువ సాగదీస్తారు. గుంటూర్ జిల్లాలో ఇతక్కువ జేసేస్తారు. ప్లోరెన్ జేస్తారు. ఈప్ట్ గొడాప్రి ఎన్ వెప్ట్ గొడాప్రి లెంగ్త్ జేస్తారు. అ ఒంగోలు ఆ ప్రాంతంలో అరవ టీన్ ... అయ్మీన్ న అంగోలు ఒంగోలు ఆ ప్రాంతంలో అరవాఫ్ తాలూకూ సాంప్రదాయం కనబడతుంది. వారిస్సా వైపు స్రికాకుళనిల్లాలో సీకాకుళనిల్లాలో అరొవ్ ఒరియా వాళ్ళ సాంప్రదాయం ఉంది. మాట్లోని పలుకుబళ్ళాని విశ్వేగ్ పట్టణం జిల్లా తెలుగు గ్రాందికానికి దెగ్గరగా ఉంటుంది. వితింది డిప్టిట్ కుడా డిఫ్ట్రె స్పన్సేయ్. తాలూకా తాలూకా మార్పుంది. ఎలమంచిలి తాలూకాలో మూట్లు ఒహలా ఉంటాయి. మీరు వొక్కరి చూస్తే తెలుస్తుంది. వాళ్ళ కొంచెవ్ వాళది దీర్ఘం ఎక్కువంటుంది. విశ్వేకపటంలో బోగుంటుంది. ఎలమంచిలి తాలూకాలో వేరుగా ఉంటుంది. ఆ తరువాత విశ్వేయనరం విహార్ పట్టణం ఒక్కలా ఉంటాయి. భాష మార్పుంది. ప్రిహ్యూమ్ గ నార్తుకి వెళ్తున కొల్లి భాష్ట్ర చాల మార్పుంటుంది. బయ్యిడైమ్ యు రీచ్ సోమ్ పెటార్ ఇచ్చాపురమ్ ఇట్విల్ బి కైయ్డివరంట్. ఇప్పుడు గుంటూర్ వెళ్ళేవనోండి, గు...గుంటూర్నుండి మార్చెర్ల వెళ్నట్టు గుంటూర్నుంచి మొదల్ పెడతుంద్ భాష్ట్ర మార్పు. అలా అన్మాట. డిజేట్సా? అం డిజేట్సు ఫ్లోర్ ఫ్లోరోవ్ చదువ్ కున్ దగనుంచి ఎన్ బియ్యే పాశ్రయవర్నా డిజేట్సా తెలుగులోనీ ఆంగ్లంలో రొండు భాష్ట్రక్కుడా ఆసక్తి చూపించేవాణ్ణి. ఆ తర్వాత నాక్కొన్ని ప్రయ్ జల్ కూడా అంట్లో ఒచ్చేయ్. అం ఇంగ్లీషూ డిజేటు ఇంగ్లీష్ ఎలక్యూషనూ

ఇంగ్లీష్ ఎస్సే రయ్టింగు. ఈక్వలీ సో ఇన్ తెలుగు. ఎమొన ఎస్టిమోన్ అందర్కిన్ పెళురు. అవేసెవాణ్ణి. ఇప్పుడూ “అప్పుడూ ఇప్పుడూ” భవిష్యపాటి కామేశ్న రోగ్గివగారి తర్వాత మా తెలుగు షేచ్ఛగారూ వార్పేరూ గారి నాటికలు ఒకసారి చిత్రపతి శివాజీ అనే చరిత్రాత్మక నాటక్ వేళేవ్. అందులో శివాజీ వేషవేస్తేన్నెను. ఎస్సెల్ని చదువ్తున్నప్పుడూ ప్రజ్యాలై కుట్ నాట్ కువ్ ఇంగ్లీష్ వేళేవ్. అందులో రోజులిండు పాత్రవేళేనూ. దానిక్ బహుమానంకూడా ఒచ్చింది. తర్వాత ఇంట్రమిడ్యట్టూ చదువ్తున్నవ్డూ బియ్యే చదువ్తున్నప్పు కుడా నాటకాలు వేళేవ్. అందులో ముద్దుక్రష్ను గారు వ్రాన్నటువంటి టీకప్లో తుపాన్ నాటక్లో లీలామణి వేషవేస్తేను. దానికుడా బహుమానోవ్ ఒచ్చింది. బియ్యూడీ చదువ్తున్నవ్డు కుడా ఒక నాట్ కు వేళేవ్ వారసత్వోవ్ అని. అందులో జైమిందార్ ముసలో పాత్ర ధరించేను. తరువాత గొల్లసుద్దుల్ చదవ్డవ్లో నదీనీ నాకు మంచి ప్రావీణ్య పుండే. అదికుడా చాలా మంది బాగా హర్షించేరు. తరువాత కాలేజీ విడ్చి పెట్టిస్తర్వాత అనాట్రూలు వెయ్డోవ్ తర్చుగా లేద్దానీ అవ్డోవ్డు ఉ ప్రనివర్సరీ టైమవ్డూ పిల్లల్లోసహా వెయ్డోవ్ అలవాటుగా ఉంది. ఈమజ్జెనె ఒక ఎనిమిదేళ్లగా నాటకాలు వెయ్డవ్ లేదు. ఆసక్తింకా ఉంగ్దేని వెయ్డవ్ లేదు. వయ్సొచ్చెసిందీ, అ అందుచెతా. మాప్లిల్లల్ మాత్రవ్ సంగీత్వలోని నాప్యోవ్లోనీ తరువాత ఇనాటకాల్ వెయ్డోవ్లోని వాళ్ళకి మంచి ప్రావీణ్య పుంది. వారిగి దోహదవ్ చెయ్డెవ్డెన సంక్రమి చెందుతూ ఉంటాను. అసలీ పుజ్యోగవంఠే నాక్తిప్టవ్ లేదు. ఉపార్జేయుడుగా పనిచెయ్డనోన్నూ ఒక నాలుగు సవత్రాసులు మంచాకెక్కి చేశేను. తరువాతేవో ఒకరహ్మవై న విరుగుపుట్టింది. అంచేత ఈ ఉజ్యోగాని ఇప్పటికో ఏడుసార్లు మానేసుంటాను. మెళ్ళి ఇంకో ఉజ్యోగవ్ దొరకక్ పోవడవ్ వల్ల మళ్ళీ ఇ ఉజ్యోగ్గోకో జేవనోప్పది కోసవ్ రావల్సొచ్చింది. నాకూ వస్తుతహా ఈ పుజ్యోగ్ మీద నాక్తిప్టలేదు. ఎదచేతంఠే ఇందులో కష్టపడి పనెయ్డెదానిగ్గానీ స్పాహసవై న ప్లాన్లు చెయ్డెదానిగ్గానీ ఏదెయ్నా ఒక విప్లవాత్మకవై య్నట్ వంటి పని చెయ్డెదాని గ్గానీ ఇందులో అవకాశ తక్కువ. అంచేత నా మనస్తత్వానీగ్ ఈ పుజ్యోగవ్ సరిపళ్ళేదు. అయ్నప్పడ్కి ఇంకో మార్గప్రస్థానక ఇదే చేస్తున్నా. పూర్వపు నాటకాల్కి ఇప్పటికినా? పూర్వపు నాటకాల్లో ఎక్కువగా పాటకీ ప్రాధాన్యత

ఇచ్చేవారు. ఇప్పుడు కేవలం నటనకే ఎక్కువ ప్రాధేన్నతీస్తారు. తరువాత సంభాషణలో వైవిధ్యాన్ని ఎక్కువగా ప్రేక్షకుల్ హాస్తిస్తారు. నటనకెక్కువ ప్రాధాన్యతీచ్చేర్కద. అంచేత పాత్రపోషణకే ఎక్కువవిలువ ఇస్తున్నోవ్. అంతక్ పూర్వోవ్ అట్లాకాదు. పాట్లు పాడేవాడు స్తుల్పగా స్టేజ్ మీదకి రాగ్గలే వాడు. ఇప్పుడూ పాటల్ రానివాళ్ళే స్టేజీమీద ఎక్కువగా ఉన్నారు. వుండడానిక్కార్తవ్ వాళ్ళో నటనా ఆశక్తి. అ సంభాషణవల్ల కథ నక్తుద్ చేసుకునేటట్ వంటి ఆశక్తి ప్రేక్షకుల్లోనీ కలిగింది. సంభాషణలో ఉన్న చాతుర్యాన్నే ప్రేక్షకులూ హాస్తిస్తారు. ఆరోజుల్లో రంగాలంకర్ణకి పాటలూ పజ్జాలు చదవడాన్నే ఎక్కువ ప్రాధేన్నత ఇచ్చేవారానీ నటనకి అంత ప్రాధేన్నత ఉండేదికాదు. అదినా ఉద్దేశవ్. అది నిశెంకాదు. అంటే నటనన్నది ఒకటే కాబట్టి రంగమీద రాణించేవాడు సినిమాలో రాణించడాన్ని అవకాశవ్ ఉంటుందేవో గానీ ప్రైవేట్ వాడు కుడా- రంగమీదనే రాణించగల్గినవాడు ప్రతివొక్కడుకుడా- సినిమాలోక్ పనికొస్తాడు అన్ చెప్పడవ్ అంత సమంజసంకాదు. ఎంశేతంటే సినిమాలో నటన కెక్కువ ప్రాధాన్యత. మొఖావ్లో భావప్రకటనకి ఎక్కువ ప్రధాన్యత. న్నాటక రంగంలో హస్తవిన్యాసాన్ని ఎక్కువవిలువుంది. ఎంచేతంటే ఆడియన్స్ కు చలా దూరంగా ఉంటార్ కాబట్టి కొంచోవ్ అతిగా నటిస్తేగానీ ప్రేక్షకులూ దాన్ని అర్థం శేస్కోలేరు. సినిమాలో అలాక్కాదు. కెమేరాముందు మొఖావ్లో ఉంటువంటి మార్పును మనవెకువ్ గా గమనిస్తాం గాబట్టి మొఖావ్లో భోవ ప్రకటన్నే ఎక్కువ ప్రాధేన్నత ఉంటుంది. సినిమాలో నిజంగా చాలా ఎక్కువ కష్టపడవల్సి ఉంటుంది. ఎంశేతంటే అందరు మొఖాలూ కుడాను భోవ ప్రకటన్కి అనుగుణంగా ఉండవ్. అంచేత భోవ ప్రకటన్ తీసువ్ రావడాన్ని ఎంతో క్రష్ చెయ్యాలి. ఆలోచనా శక్తి ఎక్కువగా ఉండాలి. ఓంది స్వర్రవ్ది మూమెంట్ ఎల్లాగొస్తే అల్లాయ్ నా... న్నా యేక్ చెయ్డాన్ని వీల్లేదు. అ రంగమీద లాక్కాదు. అతనికి ఆసమయానికి ఏది భోగుంటుందో ఆవిధంగా చేశీ ఆడియన్స్ ని బట్టి తన నటన చూసుకుంటాడు గైనీ సినిమాలో అది పనికిరాదు. చ్చాలపాజాగా ఆలోచించి అ భావోవ్ మొఖావ్లో ఉస్తుందా లేదియా అనేటటువంటి ఆలోచనా శక్తి కలిగి వాడు నటించాలి. అంచేతకష్టవే. అలా అనికాదు. న్నాటక రంగవ్ వెనుక్ బడి ఉండడానికి కాలింవ్ ఏస్తుంటే నాటకాన్ని పోపించే వాళ్ళు లేరు, మొట్టమొదట. తరువాత న్నాటక సమాజవ్ నడపడవ్ కష్టవ్,

డబ్బున్నప్పటికినీ. తరువాత నాటకవ్ చూడ్వ్ ఖరీదెక్కువ. సినీమా చూడ్వ్ ఖరీదు తక్కువ. సినీమాలో చూబించినవైన్ని కుడా నాట్రావ్లో చూబించ లేవ్. అందుచేతా ప్రైజలకి నాటకాలకంటే సినీమాల్ మీద మోజెక్కువైంది ఆ ప్రైజల మోజును అనుసరించే సినీమాకు ఎక్కువగా తీస్తున్నారు. మోడన్ సినీమానూ ఉన్నంతవలసిన స్థాయ్లో లేవ్. అయినప్పటికి వేదవాడికి సులభంగా వినోదాన్ని కలిగించేటటువంటి వొస్తువ్గా మాత్రవ్ అత్తయారైంది. ఇప్పుడున్నటువంటి సినీమా చాలా సవ్స్కారవ్ చెయవల్సిన అవ్సర్వావ్ ఉనది. ఆ సామాజికమైనటువంటి ఇతివృత్తాన్ని తీస్కొనీ యేదో ఒక సమస్యని పరిష్కారం చేసేదిగా ఉండాలి. అంటే వినోదాన్ అందిస్తూ విగ్నేనాన్నికూడా గలిగించేటటువంటిదగా ఉన్నట్టయితే సినీమాల్కి ఎక్కువ విలువుంటుంది. తరువాత ఎక్కువ పెద్ద ప్యూచర్ కుడా ఉంది. అప్పుడవ్డు ఒస్తుఉన్నాయ్- అంటే నూటికేవ్ ఒక యదు- అటువంటి సినీమాలు వొస్తున్నాయ్. కానీ తక్కిన్వనీ కుడానూ జాన పదాల్గానో లేగపోతే చవక్కబారు అభిరుచిల్ని టిచ్చేటటువంటిగనో ఉన్నాయ్. ఆ ప్రజల్లో విగ్నయవ్ తకువ్ కాబట్టి వినోదవ్ యెల్లావున్నారే వాళు చూసే ఆనందించే పరిస్థితిలో ఉన్నార్. ప్రైజల అభిరుచులు హీనంగా ఉన్నాయ్. ఆ అభిరుచుల్ని హీనపరిస్థితులోనుంచీ మెరుగు పర్చడంకూడా ఈ సినీమాల్ తీసేవార్మిదే బాధ్యత వున్నది. దానికొంత వాళు సేక్రిఫైస్ చెయవల్స్ ఉంటుంది. కొత్తలో లాభాల్ తక్కువగా ఉన్నా రానురాను ప్రైజల్ తాలూకు అభిరుచుల్ని మార్చింతర్వీత సినీమాలు కొత్త పొంత్కాలో నడ్చిన్ సినీమాల్ బాగాడబుచ్చేస్తుంటాయ్. ప్రేక్షకుల అభిరుచికంటే ముందు నిర్మాతల్ తాలూకా అభిరుచులు సరియేనివ్గా ఉండాలి. ఎందుచేతంటే మనోవ్ యేది ప్రైజల్కి అందిస్తే అదిచూచే పరిస్థితిలో వాళ్ళున్నారు. అంజేత వాళ్ళ వాళ్ళతాలూకు అఅవ్, సీచ అభిరుచుల్ని మనవ్ ఎక్స్ప్లొయిట్ చేసిన్వాళ్ళవ్తున్నోవ్, ఇప్పుడీ ఈ పద్ధతిలోనే సినీమాల్ తీయడవ్వల్ల. అంజేత వాళ్ళకు ఎప్పుడుగుడానూ పెద్దవాళ్ళు చిన్నవాళ్ళకు చెప్పే పరిస్థితిలోనే ఉంటారు. చిన్నవాడి పరిస్థితికి పెద్దవాడు దిగజార్ పొయ్డెంటే ఆచిన్నవాడెవ్డూ పెద్దవాడు కాడు. పనికొస్తుందే. ఎప్పుడూ గుడానూ ఉపాధ్యాయ్డు ఆదర్శప్రాయ్డుగా ఉండాలి. ఉన్నటయితే పిల్లు అ ఆదర్శాన్ దీస్కొనీ కొంత మందైనా

వొందవంట్లో బహుమదుగురై నా ఆవిధంగా నడవడానికి ప్రయత్నంజేస్తారా
గనీ పిల్లల పరిస్థితిలోకి ఉపాధ్యాయుడు దిగజారే పొయనట్టయితే
అందరూ అధోగతి పాలవతారని నా ఉద్దేశం. ప్రీవియస్ ఇయర్సులో
నేంజూమాకున్ రోజుల్లో ఇండిసిస్లిన్ అన్నదీ... చాలా అరుదు. కాఫీకొట్ట కొట్టే
మనిషి విజ్యార్థి అయ్యేవొందలేదు మందే ఉన్నటువంటి పాట్ పాటల్లో కనీసం
ఒకాడో ఇద్దరో ఉండేవారు. వాణ్ణి తక్కిన విద్యార్థులు వెలి వేళినట్టు
చూశేవారు. ఇప్పుడు తారుమారైంది. కాఫీ కొట్టనటువంటి విజ్యార్థి వొక్క
డెయినా కనీసపుంటాడా లేదో తెలుసుకోవడం చాలా కష్టం. ఆ విధంగా
విజ్యా విప్లయంలో డిసిస్లిన్ పోయింది. ఇట్టే చదువరీచాచూ చూశినట్టయితే
డిసిస్లిన్ ఏ పిసర్ కుడా లేదు. ఇదీ ఈ డిసిస్లిన్ లేకోడవన్నది పబ్లిక్ పరిష్కేలో
మనందరికీ తెలిసిన విషయం; వేరె చెప్పనట్లులేదు. తరువాత బిహేవ్ యర్లో
డిసిస్లిన్ అయోమయవైన పరిస్థితిలో ఉంది. చదువులో డిసిస్లిన్ లేదు.
బిహేవర్లో కుడాను డిసిస్లిన్ లేదు. బిహేవర్లో డిసిస్లిన్ లేకోడం కార్జన్
చదువులో లేకోడం. మన బిహేవర్ చదువు మీదగా, మన విజ్యామీదగా,
ఆధారపడుంటుంది? అంచేత విజ్ఞాపనలే కుంటు పైడింది. విజ్ఞాలో క్రమశిక్షణ
ఎప్పుడైతే కుంటుపడిందో, వాళ్ళ తాలూకు బిహేవర్లోకూడా అది తప్పనసరిగ
కుంటుపడేతుంది. బిహేవర్లు చాలా విషయాల మీద ఆధారపడుంది. ముఖ్యంగా
మానవుడు సొసయటీలో ఒక సభ్యుడు కావట్టి సొసయటీ యెలావుంటు అందులో
ఉనటువంటి బిడలు అలాగే వుంటారు. ఒకా ఉపాజ్ఞాయుడేదానికి భాజ్యుడు కాడు.
కానీ ఉపాజ్ఞాయుడు కూడా సంఘాల్లో ఒక వ్యక్తే. అంచేత మైక్రోస్కోప్
సంఘస్మితా ఈ కుర్రవాళ్ తాలూకు బిహేవర్ అధారపడుంటుంది. తప్పనసరిగ.
వో సభ్యుడా ఉండి మైక్రోగాలి. తరువాత ఉపాధ్యాయుడేగా తన పని
నిర్వర్తించాలి. న్నామట్టుకు నన్నడిగితే నేను ఉపాజ్ఞాయుడేగా సాజ్ఞావేసంత
మత్తు పాత పద్ధతిలోనే కుర్రవోళ్ళకి కాస్త ఆదర్శప్రాయంగా ఉండాలనే
ప్రయత్నం చేస్తున్నాను. కానీ ఆవిధంగా ఆదర్శప్రాయంగా ఉన్నటువంటి ఉపా
జ్ఞాయులు వేళ్ళమీద లెక్కెటచ్చు. చాలా తక్కువమంది. అంటే ఇతరుపాజ్ఞాయుల్ని
కించపర్చేటటువంటి వుద్దేశంతో కాదు. న్నేనేమో గొప్పవాణ్ణి... అనిపించు
కోడంకాదు. నా పరిశీలనవల్ల తెలిసిందేంటంటే అదెక్కడోయంగా ఉన్నటువంటి
వి, ఉపాజ్ఞాయలూ ఈ రోజుల్లో చాలా తక్కువ. మేవ్ చదువుకుర్రోజుల్లో

అసలు ఆదర్శాల్లేని ఉపాధ్యాయులు అరుదుగా వుండేవారు. ఏవ్ ఎక్స్ పెక్ట్ చేస్తామా? ఉపాధ్యాయుడూ టైముకుముందు రావడవ్. దానివల్ల పిల్లలూ టైముగ్ రావడవ్ నేర్చుకుంటారు. ఉపాధ్యాయుడూ పాఠంచెప్పడవ్. యే గయడో యేదో చూస్కోన్ చదూకోండా అంచెప్పకుండానూ చకగా కష్టపడి పాఠవంజెప్పడవ్. పాటంచదివారో లేదో పిల్లల్ని పరీక్షచేస్తూ ఉండడం. వాళ్లు సరిగ్గా శర్దగా చదవ్పోతే వాళ్ని కాస్త దండించటవ్. ఇటువంటి పస్లు చాల కష్టంతో కూడుకున్నటువంటి పస్లు. అవివ్డు ఒదిల్ పెట్రేసేర్ చాలా మంది. పాఠంజెప్పేడవ్. ఒచ్చిందా లేదా చూడ్డానికి విలకి పెద్ద ఆసక్తి కన పర్చరు. ఆవిదంగ చూచినట్టయితే చికాకుల్ కలుగ్తాయనేటటువంటి ఒక భయ్యం కుడా ఉంది. థరువాత పరీక్షల్లో ఈ ఇంవిజిలేషన్ సరిగ్గా చెయ్యకపోవడోవ్. వీటన్నిటకూడా సమాజంతాలూకు ప్రభోవోవ్ దానిమీదుంది. ఎంతేతంలే కఠినంగా ఉన్నట్టయితే రేపేంప్రమాదవ్ ఒస్తుందో అనేటటువంటి ఉద్దేశవ్ కొంతమందీ. మనకెందుక్తే అనేటటువంటి వుదాసీనభావోవ్ ఇంకొంత మందికీ. ఈ విధంగా ఉన్నట్టయితే పిల్లల్లో మనకి అన్ పోస్లేబి ఒస్తుదనేటటువంటి భయ వింకొకటి. ఆవిధంగా ఉన్నట్టయితే మనకి ఇతరత్రా . . .

వ్యవహార ఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం:

వర్ణ సమీకరణం ఈ వ్యవహార ఖండికలో విరివిగా కనిపిస్తుంది. 'స' కారం లోని 'త' కారం, 'రేఫ' 'వ' కారంలోకి, 'య' కారం 'న' కారంలోకి వర్ణ సమీకరణం చెందడం కింది పదాల్లో చూస్తాం - 'తర్వాత', 'ప్రాధేన్నత', 'పరిస్పి తిలో', 'పనికొస్సుందే', 'పజ్యాలు', 'విజ్యార్థులు', 'భాజ్యుడు', 'ఉపాధ్యాయు డ్గా', 'చదువరీచ్యా', 'పుజ్యోగవంటి' వంటి పదాల్లో 'వ' కార 'త' కారాలకి 'య' కారం పరమైనప్పుడు పాక్షిక సమీకరణం వచ్చి 'జ' కార 'చ' కారాలుగా మారడం చూడొచ్చు. సంపూర్ణ సమీకరణంచెంది ద్విత్వం కావడం 'మజ్జెనె', 'విజ్జెలో' గమనించచ్చు. ఈ రొండు పదాల్లోనూ కంఠ్యాచ్చైన 'అ' పూర్వ 'జ' కారంవల్ల తాలవ్యాచ్చైన 'ఎ' గా మారింది.

మహాప్రాణోచ్ఛారణ లోపం, దాని పాటింపూ, రొండా ఈ ఖండికలో విరివిగా కనిపిస్తాయి, ఒత్తులు నిలిపిన వాటిల్లో 'ద్విల్ తక్కువ', 'గ్రాంధికాన్ని', 'ప్రాధాన్యత', 'అఖిరుచున్ని', 'పాఠంచెపడవ్', 'భయవింకొకటి', 'సంఘావ్',

'అర్థంజేస్తోలేదు' కొన్ని; ఆల్పప్రాణాలకి ఉదాహరణలుగా-'గ్రాంధికానికి', 'బాప్టోమార్పు', 'సులబంగా', 'అబిరుచులు', 'బాజ్యతవునది', 'పాటంజెప్పేడవ్', 'పరిస్థితిలో', 'లాబాల్', 'పద్ధతి'. మహాప్రాణత్వం లేనిచోటకూడా ప్రవేశపెట్టడం 'థాలూకాక్', 'భాగా', 'భాజ్యడు', 'ఛాలాతక్కువ'లో చూస్తాం. ఈ వ్యవహారంలో 'థ' కారోచ్ఛారణ పరిశీలించదగింది. పదాదిన 'థ' కారోచ్ఛారణను పాటిస్తే (స్థాయీలో) పదమధ్యన సంయుక్తాక్షరాల్లో మహాప్రాణత్వం లోపించడంగానీ (పరిస్థితి) లేకపోతే 'థ' కారంగా ఉచ్చరింపబడడంగానీ జరిగింది (గ్రాంధికానికి). టీచర్ ఉద్యోగంలో ఉన్న ఈ వ్యవహార భాషలో సంస్కృత పదాల వాడకం చాలా అధికంగా కనిపిస్తుంది. పదాదిన 'వ' కారలోపం లేక పోడం గమనించాలి. కానీ పదమధ్యన ముఖ్యంగా క్రియారూపాల్లో 'వ' కారలోపం నిత్యంగా కనిపిస్తుంది-ఉదా. 'లేకోడమన్నది', 'చెయ్యికోపోడవ్', 'తెలుస్కోడవ్', 'చదూకోండ్రా'. పదమధ్య 'క' కారం 'హ' కారంగా మారుతుంది. 'ఒహడో', 'ఒహయ్దుగురైనా', 'రహ్మవైన'. అపదాదిన అక్షరలోపం- 'ఎక్కువిలువుంటుంది' (ఎక్కువ విలువుంటుంది), 'విజైయ్నరవ్' (విజయనగరం), 'విషాపట్టవ్' (విశాఖపట్టణం). మూర్ధన్యతాలోపం లేకపోవడం కూడా గమనించాల్సిన విషయం. భూతకాలంలో 'ప', 'వ' ల ఉచ్ఛారణ ఇక్కడి వాడుకలోని సామాన్యాంశాన్ని సూచిస్తుంది. ఉదా: వేళేను; వేళెవు. క్రియారూపాల్లో 'స' కారం 'శ' కారంగా ఉచ్చరించబడడం సామాన్యాంశం. ఇక్కడి వాడుకలో దీనికి-వేళేను, 'పాశెయ్', 'వెలివేళ్నట్టు', 'మానేశుంటాను' ఉదాహరించచ్చు.

వ్యవహార : 5

గ్రామీణ విద్యార్థి

కేంద్రం : విజయనగరం, కులం : తెలగ,

వయస్సు : 22 సం॥, చదువు : బి.య్యే(ఫైనల్)

వ్యవహారఖండిక : సినిమా కథ

బలరాన్ సహానీ ఒక వైద్ బిజినెస్ పూర్వం... పెర్సన్: అందులో రజేంద్ర కుమారు ప్రజెక్టరుగా ఉన్నాడంత: క్లారుగా ఉన్నరవాత ఇతను మంచి సిస్టెర్ పేండ్ రాజెంద్రకుమార్; బాహారాజ్ సహానీ ఇతన్ను చాలాసార్లు టిఫ్ చేశేడు గుడాను; ఇందుకూ బహారాజ్ సహానీకి ఒక్కాతుగంది-షర్మలా టాగూరు ఉంది కదండి; ఉంటే యవరయ్ తెనన్ దనమ్ ప్రేమిన్ దనాన్ని ప్రేమించు కుంట మా అమ్మాయిని ప్రేమించి ప్రేమిస్తాతో ఆలాంటి వాడికి నా కూతుర్ని ద్వాన్ ని వుద్దేశిం బహారాజ్ సహానీకుంది; అలాంటపుడే అన్ని విధాల టిప్ చేస్తున్నాడిడు బహారాజ్ సహానీ; ఈ వాకప్పుడే జేసేడండి యీడూ తలైడ్ రజేంద్రకుమారు హీ హిస్టూలయ్ కెల్తాడు; ఎత్తే అక్కడా కొంతమంది -దుండగులన్ కుంటాను-దుండగులంటే వీణ్ని కొట్టి కొడ్డోక్ ప్రత్నించారు; కొడ్డోక్ పయత్నించ్ గురమిన్ పడిపోతాడు; స్టోరి రనింగ్ రేస్ట్రా రనింగ్ రేస్ట్రా ఇడూ పడిపోతాడు; పడిపోయిన్ త్రవాత అ అదే టైమ్లో షర్మలా టాగూరు యీ లంబాడి వేషవేస్తుని అకడ నిజు ఫ్లాటో తీంచ్ కుంటంది; ఫ్లాటో తీంచ్ కుంటే అక్కడ పడిపోతే ఆణ్ రక్షిన్ దన్ మాట. రష్టిచిస్త్రావత పీలెన్ టాగూరు; లావ్ చెస్తది; లావ్ చేసిన్ తరవ్ త ఇదేవో అదేవో అయ్డియన్ ఉందండి అషర్మలాటాగూరు; వీడ్ నేన్ జమిన్ దారిజన్ తెలిస్తే వీడు ప్రేమించడు: నేన్ ఇదే దుస్తుల్లో ఉంటే ఈడు ప్రేమిస్తాడు అనె ఉద్దేశిం తనరుండేన్ మట; అలాగాక టాగూరు హిమాన్ దెక్ రోవ్ క ఇళు తీసుకుంది; ఒకప్పు తీసుకున్న అత్ అన్నరుడూ ఇంక ఉండేవాడు; దానిక్ అన్నరుడూ యెవడో అవ్ అత్తండ్రై లెగన్ మాట ప్రక్త చెసావ్డు; రజేంద్రకుమారు యెవోయ్ వాడూ అదికూడా యెల్పేయ్ది అకడకిను; అలాగీ విదంగ టైప్ చేసంది; ఇది గూట్టైప్ చేస్తంది. ఆడికేన్ తెల్లొద్దు. ఫేసుల్ చూస్తే ఓటేని తెల్పాతుంద్ గాన్ అతడికి

కాని ఇక్కడా ఈ విధంగ వుంది. అక్కడా విధంగా వుంది: యెవరని సందేహ వొచ్చేస్తుంది; యుకనాడు కార్లో వోల్ యుంటున్నాణ్ణి తీస్కెల్తుంది; ఎకడకు ఇలెస్ట్రేట్ తీస్కెల్త: తీస్కెంటున్ చాలా స్పీడుగా ఎల్తుంటి ఈడు భయ ఫడ్ పొతనాడు. యాడికూత రజేంద కుమార్ తల్లిఉంది; హతల్లి వుజ్జో గవ్ వీడికి తర్వాతా ఈడి సిన్ సెర్ని పెట్టి బహారాజ్ సహాని అంటే వీడికి ప్రమోషన్ మేనెజర్ అంగుట్ నయథింక్ మేనెజర్గా అప్రొయింట్ చెశేడు: అక్కణుంచాక్ పెద బంగ్లా కారూ తా ఇచ్చేర్నమాట: అతేల్మన్ గుడ ఇత్తన్ బంగ్లా తీస్కొచ్చేడు. యెవడైతె విశిద్దరూ పర్మిలా టాగూరు రజేంద్ కుమారూ వస్సన్నాడో ఒక బిల్డింగ్ ఎస్టేట్ పర్మిలా టాగూరు ఎస్టేన్ కెల్తునారు: ఇల్లవ్డు ఆ సమ్మెంట్ లోనే అతన్ తల్లి దున్ స్తీరియస్టో ఉంది: చెనిప్రొయె సితిలో ఉందనమాట. అప్కోర్స్ ఇత్తన్ తెయిదేమొ తెల్సి ఉన్న నక్ సయ్ గాగ్నెవ్క లేదంకోండి. వెళ్ళేడు. ఇతనికి మంచి ఆది ప్రేమా చూపుల్ చూడ్వ: అదనిని ఎక్కుండ్ దానికి ఆవిడ్కి. కాని ఈడికి మంచి ఇమోషన్ గా ఉంది. ఆవిడ్... అదే తేమ్మో డక్కడేంజరూతుందో మనస్సు యాడికి గుడా అదుంది. పడ్నగా ఈడికి మమనస్ స్తీలెయ్ రిల్నెయ్ పొయేడు. రిట్నయ్ పెయ్ తరి దెర్ కొచ్చిన్నేడు. తెలి దర్ కొచ్చిసి తెలి దర్ కొస్తవ్డు తల్ చన్ పొయంది. ఆ స్తీలేటి న యిమోషన్ వల్లకదా నె అమోయ్ ఉండ్ పోయ్ అంతవర్కును న్నే లేకోప్ లేకోనెడ్ల నెవొచ్చేవాణ్ణికద వేగ్ వొనై నా తల్లిన్ రక్షించ్...వాత్ స్తీలయేడు. తరువాత బారాన్ సహానిని ఈపర్మిలా టాగూరు ఎప్రొచ్ నా పరె యాడు యాడు మన స్తిమిత పర్కొలేకపొయేడు. ఇలాగ్ కొన్నాళ్లు కొనట్ కొంతవార్ జరిగింది. కొందరైన్ తర్వాత మల్లి ఈడూ మనస్సు దీనిమీద లాగుతుంది. ఈపేసు ఆపేసు ఒకలాగె ఉండేది. ఇకిడ్ కెలాగొస్తాది అ లంబాడి సమ్మదర్ పెర్సన్, యెలాగ ఇగడ్ కొస్తుంది అనిడికి ఒభావ వర్పడ్డది. బుర్ పుంగ లైమ్ చేద్దావని యంత్నె ప్లేన్లొ ఒచేస్తడూ. ఎదె భాష్మిరు. అదే యెలెతవడ్కి ఆడొకడుంది మళ్ళిని. ఓన్ చూస్తవడ్కి లేదన్ మర్చిపేను. లేదు వీడిదెల్లేదు. లేపొతవడ్కి యా కొండల్లో విళూ ప్రేమించుకున్న కొండ్లున్నాయ్ కదండి ఆడికి వెళ్ళి రన్మాట. కొండల్ కెల్మన్ తర్వాత చూన్ పిలిన్ తవడ్కి అది మరేంద్ కునా ఆ ప్రేమా పోయింది యేవ్ మరి అత్నె నను ప్రేమించ్ లేదని చనిపోయడానికి కొండ్లూ మీదికి వెళిపోతుంది. వెప్తే ఈడూ అన్ తు వెళిపోతుందీ ఆ మజిధార్లో దీన్ని

వీడు వర్మలా టాగూరు తండిర్ లాగా పక్ చేశేడు కదండి వడు వాడి దెగెర్కి. వాడు కనిపించేడు. వడు కనిపింతర్వాత ఓణ్ణడిగేడు ఈ వర్మలా టాగూరు పేరు. ప్లెగర్ గ్నెయ్ కణ్ణేడు. ఏందంటె వెఫ్ పోతుందావిడ అన్నెప్పాడు. చెప్తే వడెల్లి యీడు పరిగెట్టి యెఫ్ పోతున్నాడు అవ్ రక్షించడానికి. కొంత ప్లేడిస్టస్ అయింతోత పట్టుకున్నడన్ కోండి. పట్ కున్ తర్వాత అలాగ వాళ్ళొక్క ప్రేమ వల్లేమైందీ దీన్ వద పడిపాయెడన్ మాట. పా...పడ్ పెన్ తర్లోవ్ త విగ్గు పడిపేంది ఇదే ఇదాన్ తెలిస్ పేంది. వ...చివర్కి. వడో బహారాజ్ సాహసీలోచ్చి పెఫ్ జేస్తేరు.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

జానపద భాషాలక్షణాలను బాగా ప్రతిబింబించే ఈ సినీకథ ఒక గ్రామీణ విద్యార్థిది. మహాప్రాణత్యోచ్చారణకి 'ధన్మ్', 'అన్నివిదాల', 'భయ్ పడ్ పోత నాడు', 'ఒ భావః పర్పడ్డది' ఉదాహరణాలు. అల్పప్రాణత్యం పాటించకపోవడం ఒక విశేషం. కానీ, మహాప్రాణత్యం లేనిచోటకూడా ఉచ్చరించడం 'భాష్మీరు', 'అమజిదార్లో' (అమధ్య దార్లో) -ల్లో చూస్తాం. అంటే, ఒత్తులు నిలవడం ప్రమాణ భాషావ్యవహారంగా గుర్తిస్తున్నారని చెప్పాలి.

పదాదిన 'వ' కార లోపం ఇతని వ్యవహారంలో అధికం. ఉదా:- 'ఎత్తే', ఇదూ'. 'ఈడు ప్రేమిస్తాడు', 'ఇల్లవ్డు', 'యీడికి', 'యీడిదెగెర్కి', 'వ' కారం నిలిపిన సందర్భాల్లో 'వెల్తుంటి', 'వస్సన్నాడో' కొన్ని. 'యీడికి', 'యీడి దెగెర్కి' లో వకారలోపమీద తాలవ్యాచైన 'ఇ' ముందు 'య' కారం ఒచ్చి చేరింది. ఇదే పరిణామం 'యంట్ని', 'యెలతవడ్కి' లో జరిగింది. మూర్ధన్యతా లోపంకూడా ఇతని వ్యవహారంలో ఎక్కువే. కానీ 'ల' కారోచ్చారణ కేవలం 'వెళ్ళు' క్రియకే పరిమితం కావడం విశేషంగా కనిపిస్తుంది - 'హిమ్మాలయ్ కెల్తాడు', 'తీస్సెల్తుంది', 'వెల్తుంటి', 'ఇల్లవ్డు', 'చెప్పెనడెల్లి', 'యెల్పేయ్ది'. ఈ మూర్ధన్యతా లోపం (-ట- → -త-) 'యెలతవడ్కి' (వెళ్ళేటప్పడికి), 'చూస్తవడ్కి' (చూసే టప్పడికి), 'పిలిన్ తవడ్కి' (పిలిచేటప్పడికి) వంటి పదబంధాల్లో చూడొచ్చు. ఇది జానపదులు భాషలో మనకు బాగా కనిపిస్తుంది. 'వస్సన్నాడో', 'రష్షించిస్తర్వాత' పదాల్లో 'త' కారం 'స' కారంతోనూ 'క' కారం 'ష' కారంతోనూ సంపూర్ణ సమీకరణం జరగడం చూస్తాం. అట్లాగే, 'ద' కారానికి 'య' కారం పరమైనప్పుడు 'ద' కారం 'జ' కారంగా మారి, పరవర్ణమైన 'య' కారం పూర్వవర్ణమైన 'జ' కారంతో

సంపూర్ణ సమీకరణం చెందడం 'వుజ్జోగవ్', 'మజ్జిఢార్లో' కనిపిస్తుంది. వర్ణ సమీకరణం చెందని పదాల్లో 'రక్షిన్దన్మాట' ఒకటి.

వర్తమాన క్రియారూపాల (present tense forms) ఉపయోగం ఇతని భాషలో ఒక ముఖ్యాంశం. 'తీంచ్కుంటుంది', 'తీస్కెల్తుంది', 'ఎస్టేబ్ కెల్తనారు', 'భయ్పడ్ పొతనాడు' రూపాలు ఈ మాండలికాన్ని సమ్మందించినంతవరకూ వష్టేతర వ్యవహారానికే పరిమితంగా ఉన్నాయి. అధికాకుండా ఈ రూపాల వాడకం బ్రాహ్మణేతర వ్యవహారాల్లోనే కనిపించడం ప్రత్యేక పరిశీలనావశ్యకతను తెలుపుతున్నది. భూతకాలంలో 'ప్', 'ప' ప్రత్యయాల పర్యాయరూపత ఇతర శ్రివహారాల్లోలాగానే ఇతన్లో కూడా కనిపిస్తుంది. ఉదా:- 'చేశేడుగుడా', 'వాకప్పుడేం జేసేడండి', 'రిల్నెయిపొయెడు', 'కనిపించేడు'.

భవిష్యదర్థకంలో దీర్ఘప్రాసావాచ్చుల పర్యాయ రూపత గమనించాల్సిన విషయం. ఉదా:- 'హిమ్మలయ్ కెల్తాడు', 'చేస్తడు', 'ఇకిడ్ కెలాగొస్తాది', 'లావ్ చేస్తది'.

వ్యవహార : 6

ఉద్యోగి

తేంద్రం : అనకాపల్లి, కలం : బ్రాహ్మణ,

వయస్సు : 35 సం॥ చదువు : ఎస్.ఎల్.సి

వ్యవహారభండిక : భాషారూపాలు-మార్కెటింగ్ సౌకర్యాలు.

డెయ్ లీస్సుదువ్తాను. వేపర్ల చదువ్తాను. తరవాత వీక్ లీస్సు కుడ చదువ్తాను. వారపత్రిక్ చదువ్తాను. డెయ్ లీవి డెయ్ లీ వేపర్లు ఎక్కువ్ చదువ్తాను. ఎప్పుడైనా వారపత్రిక్ చదువ్తాను. అప్పుడప్పుడే నవల్ చదువ్తాను. రేడ్ యో ఎప్పుడూ వింటుంటాను. సినిమాల్ చూస్తాన్ అపుడవ్డూ. ఇంగ్లీష్ కాకుండా తెలుగు, హిందీ కొద్దిగా తెల్సు. కొద్దిగా అర్థవత్తుంది. సోషల్ క్లాస్ ట్రైక్ నూ ఏ ఎక్కువ్ గాలేవు. అఫీస్ కాగానే లైబ్రరీ దగిర్ కొచ్చిన పర్చేసుల్ తోటి మాట్లాడ్డవ్, స్నేయితుల్ తోటి. తరవా ట్రఫీస్ నూ

స్నేయితులు. తరవాత తెల్సున వాళందర్ తోటి మాట్లాడేతుంటవ్ అపుడవ్డు. అక్కబ్బుక్ వెళ్తావ్. ఇం అన్నిరకాలవాళ్ తోటి కలుస్తావ్. అపుడప్పుడు మాట్లాడేతాంటవ్ ముఖ్యంగా వర్తకులూ టైతూలూ. అం వర్తకులూ రైతుల్ తో అం అవ్డవ్డు ఒస్తుంటార్. వార్ దెగిర్ కి మనవ్ వెల్తుంటావ్. ఇకడ అనకాపల్లొనె పనెండ్ సవత్రాలున్నాను. ఇక్కడ కాకుండా ఇక్కడ కేకుండ కుడా ఉన్నాను. చోడవరొల్లా నాలుగు నాలుగు మాసాల్ నుంచి ఉంటాను. వనియర్ కడడా అకడ తున్లో ఉన్నాను. తున్లో రొండు సవత్రాలున్నాను. అక్కడగ్ వేరే వ్యాపారోవ్ లో పన్నేస్తునవ్డు. ఉండేవాణ్ణి. ఇంకా వనీర్ కంటి ఎక్వా? వనీర్ కంటి ఎక్కువ ఇంకెకడ లేను. వర్ ఉరట్లో ఉన్నాను. స్వస్తలంలోని, ఓ ఈస్తు వెస్తు గొడావరిన్ లో మాట్లాడే భాష్ చాలా బోవుంటుందని నా అభిప్రాయవ్. చివికి చాలాబాగా ఇని ... వినిపిస్తుంది. ఇగ్ పోతే ఇంకా మీదక్ పోయిన్ దెగిర్నించి ఉర్దూ భాష్ తోటి కలిసుండవ్ వల్ల కొంత మాకూ బోగుండదనిపిస్తుంది. అక్కడ వాళకు బాగున్నప్పడకీ మాకు బోవుండదని అన్ పిస్తుంది. క్రిశ్నె గుంటూర్ కూడా బానే అన్ పిస్తుంది. కధరాయాలన్ కుంట్నపుడూ ఆగ్రాంధిక భాష్లోనే రాస్తావ్. వ్యెవహ్ రికవ్. ఇక్కడ ఇక్కడ భాష్లోనే రాస్తావ్. రాస్తారు. రేయిల్ సీమ రేయిల్ సీమ్ బాష్ విన్నాను. అదిగూడ బాగనే ఉంటుంద్ అయ్తె కొద్దిగా ఆ కొన్ని పదాలూ వారూ ఎక్కువా అదోలాగ వాడతారు రేయిల్ సీమవారు. చెవుకి బాగనే ఉంటుంద్ గానీ ఎదైనా మొత్తమ్మీద మా భాష్ కి దాన్కి తేడా ఉండడం చేతా సరిగ్గా ఉన్నట్ కన్పించదు. అది కొత్తకావ్ డవ్ వల్లే అనుకోవాలి మనవ్. నాభాష్ చాలా మంచిదీ అని అనుకుట్టాను. ఇక్కడ విశేషట్నవ్ జిల్లాలో మాట్లాడే భాష చాలా బాగానే ఉంటుంది. ఆ యెజ్జుకేటిడ్ కి ఎప్పుడూ డిప్ రెన్స్ ఉంటుంది. యెక్కుడై నా సరే ఉంటుంది. ఎంచేతంతు స్పృహంగా ఉంటుంది భాష ఎజ్జుకేటిడై నప్పుడు. లేపోతే స్పృహంగా ఉండదు. అదీనా అభిప్రాయవ్. తరవాత యెక్కువ్ గా విద్యావంతుడై నపుడుండేదేటంచే సవ్ స్రుత పదాలు ఎక్కువ్ కనిపిస్తాయేమో అని అనిపిస్తుంది నాకు. సవ్ స్రుత పదాలు కల్సుంటాయేమో అని అనిపిస్తుంది. తరవాత గ్రాంధిక భాషే యెక్కువ. వాగ్రాంధికమ్ భాగా యెక్కువ్ కనిపిస్తుంది ఎడివ విద్యావంతుడు మాట్లాడేనపుడు. ఇప్పుడు స్పీచెనే ఇప్పుడు స్పీచెన్నూ ఇస్తునార్ గెనీ సర్ యైన భాషా ఉప్ యోగ్ పట్టంలేదేమో ఉప్ యోగ్ గించ్ టవ్ లేదేమో అని అభిప్రాయ పడ్తున్నాన్నేను.

ఎంచేతనంటే భాషను ఇష్టాన్వేరంగా ఉపయోగించిపిసి మాట్లాడేస్తునారే తప్పించి
 బాషాయుక్తంగా మాట్లాడవ్ లేదేమోని అనిపిస్తుంది నా...నాభిప్రాయస్లోని.
 ఒకవేళ సరైన ఇచ్చెయాలనకున్నవ్డు మాత్రావ్ భాష సరిగ్గా ఉపయోగిన్న
 డవ్ ఒచ్చిన వాళ్ళు చెప్తునట్ వంటి ఉపన్యాసానికినూ, అ ఉపన్యేసవ్ వినా
 అనిపించదునాకు. రానివాళ్ళు చెప్పే ఒ ఉపన్యేసవ్ వినాలనిపించదునాకు. అంటే
 అదినా సొంతభిప్రేయవంకోండి. పొలిటియన్లు వాళ్ళు మాట్లాడేది యెదో
 కొంతమంది మాట్లాడే భాష వినాలంపిస్తుంది. ఎంచేతా? చాలా బోగుంటుంది.
 కొంతమంది మాట్లాడేభాష అంత బోవుంటున్నేదు. వ్యవహారికవ్ మాట్లాడి వ్యవ
 హారికవ్ మాట్లాడనప్పుడుకూడా బోగుంటున్నేదు కొన్నిచోట్ల. ఎంచేతనంటే
 వాళ్ పదప్రయోగోవ్ సరిగ్గాలేదు. ఉండటన్నేదు. సరిగ్గా పదప్రయోగంచేసి వ్యవ
 హారికవైతే చాలా బాగుంటుంది. సరిగ్గా పదప్రయోగోవ్ ఉనటువంటి వ్యవ
 హారిక భాషైతే చాలా బోగుంటుందనే నా అభిప్రేయవ్. వ్యవహారిక భాష
 చాలా బోవుంటుంది. ఆ చిన్నప్పుడేదో ఓట్ రెండు డ్రామాల్లో షక్ చెశేవ్
 స్కూల్లోని. కల్చరల్ షక్టి విటిఫో వున్నదల్లా యేంటంటే నేను వక్తుత్రాపు
 పోటీలూ గట్లా కొన్ని కట్టేవాణ్ణి స్కూల్లో ఉంటునవ్డు. తరవాత ఎస్సెస్కు.
 అయెస్సే కాంప్టీషన్స్కు వాట్కి యే వోట్ రెండు రాయడంగుడ జరిగింది.
 తరవాత ఒకట్ రెండిట్లో ప్రెయ్జుల్ గుడా ఒచ్చేయ్ అనుకుంటా న్నాగ్గేవ్కవ్.
 ముక్యంగా బొంబే హుమెనిటేరిని వర్నూ ననూ చేసినటువంటి దాల్లో నాకూ
 షష్టుప్రేక్షణో ఇచ్చేర్ స్టేట్ మొత్తమ్మిద. చాలాగేవ్కవ్. బొంబే హుమెని
 టేరియన్ లిగణ్ణెప్పి అప్పుడూ ఎస్సేకోంప్టీషన్స్ పెట్టేవారు. దాల్లో అను
 కుంటాను నా గ్గేవ్కవ్. ఇప్పటికి పదమూడు సవత్సాలించ్ చేస్తునాను. పద
 మూడు సవత్సాలనుంచి మార్కెట్ కమిటీలో చేస్తునాను. ఈ మార్కెట్
 కమిటెస్లు ఎందుగూ ఎర్పాట్ చెసారంటే-దేశ్యవ్లో మార్కెట్టిల్లెవూ, కావల్సి
 నన్ని మార్కెట్టిల్లెవూ, అందుకోసావొని మార్కెట్ల అవసరవైన్ చోట కట్టాలి
 అనే ఉద్దేశంతోటిన్ను ఉత్పత్తిదారుకి కొనుగోల్దారు చెలించినటువంటి
 అంటే వినియోగపదార్ చెలిన్చవంటి టూపాయ్లో యెంత యెకువ్ భాగవ్
 అవకాశవెయ్తే అంత యెక్కువ్ భాగవ్ ఉత్పత్తిదారికి అందజేయాలనే
 డ్రమ్తోటి-మార్కెట్టు కమిటీలు స్తాపిస్తేరు. అంటే దీనర్థవేవ్టంట మిడిల్
 మన్ తాలూక్ ప్రొఫిట్ ను తగ్గిన్ని రైయతుకే ఆప్రోఫిట్ అందిచడవ్ అనే

ఉద్దేశంతోటి మార్కెట్ కమ్మిన్ వుట్టేయ్. దానిక్లావల్సిన పర్వాట్లన్నీ పక్ట్లో చట్టంలోని రూల్స్ లోనీ పొందు వర్చేరు. ఇదీ విష్ యవ్. డైరెక్టుగా దీనై స్ట్రెట్టంటే వో ... ఒక మార్క్ మార్కెట్లో ఉనటువంటి వ్యాపారోల్లో సరియైన ధరా వారికి రై తుకందశెయ్డవ్, అండ్ దాని క్యాంపిటీషన్ మీది కాంపిటోషన్ అవకాశవ్ వల్ల కాంపిటీషెన్ క్రియేట్ చేశీ ఆ వారికందశెయ్డవ్. రెండోదేటంటే సరియైనటువంటి కొలతలు, తూనికలు-కొలతల్లేవనుకోండిపుడూ- ధూనికల్లాల్లోని అతనికి అతన్ ... ధా సరుక్కు తూనికలు ఒచ్చేటట్టు చూడ్వ్. అన్వేయంగాంనూ అక్రమంగానూ మార్కెట్లో ఎవ్విదవయ్ నటువంటి అన్యాయేలూ జరకుండా తూకొల్లో గానివ్వండి ధర్లో కానివ్వండి ఎందులోకూడా అన్యాయ్ జరకుండ చూడ్వ్. ఉప్పుడూ శుగర్ కేన్ కంటే మాకు సమ్మందించినంత వర్కూ బెల్లవే ముఖ్యవెయ్ నటువంటి దనుకోండి. అంచెత బెల్లవ్ ఉవ్డు ప్రెస్టువ్ ఈ సీజన్లో సీజను. యేంటంటే ఒకొక్కేళ వర్తకులూ తగ్గించి ధరకి వాళు పడేసేకో వాళ్ళు పేసేసేకోకుండా ఉంచడో కొన వేన్నె యాలంటే ఓ బహిరంగ వేలమ్ పెట్టి ఆ వేలంవ్లో ఒచ్చినటువంటి ధర్ని రై య్తుకి సక్రమంగా అందజేస్తునారో లేదో చూస్తూ ధర ఒచ్చేటట్టూ చూస్తూ మార్కెట్ కమిటీ చెయ్ వల్సి ఉంటుంది. తరవాతేంటంటే తూకాల్ సరిగ్గా చేస్తు నారా లేదా, యెక్కువగానే రై తు దగ్గిరించి ఎక్కువ తూకొమ్ తీశేకోన్ తక్కువ్ డబ్బిస్తునారా, చూడవల్సిన అవసరొవ్ ఉంటుంది. తరవాత య్ ఇంకా పంతుంటే ఇదే కాకుండా మార్కెట్ కమిటీ ముఖ్యోద్దేశాల్లో అవతల తెలుకు అంటే ఉత్పత్తిదార్దోకి ఇవతల వర్తకుడోకి మధ్య ఉన్నటువంటి సుప్రూద్ భావాని పెంపొందించవలసిందనేగానీ పూరు ... చెడగొట్టియ్డవ్ కోసొవ్ అన్ ప్రెయెత్నవ్ చెయ్డమ్మాత్రమ్ మార్కెట్ కమిటీ ఉద్దేశకాదు. అంటే ప్లేన్ లైవిల్ ని ఏవీ కంట్రోల్ చెయ్లేదు. అయితే యేంటంటే ప్రెయ్సుని సరియైన ధరని వాతనికి అందేటట్టు స్టూడ్ స్టూత్రవే చేస్తుండ్ తప్పించి ఇంత ధరకే అమ్మాలని గాని ఇంత ధరకి మేవ్ కొంటావనికాని ఇంత ధరక్ కొనాలని కాని యేవీ లేదిందిలో. కాదు. అలా లైవిల్ చెయ్బడదు. లైవిల్ చెయ్ వల్సిన అవసరంకూడా లేదు. ఎంచేతనంటే యీనాటి కునటువంటి పరిష్కారో ఆ సర్క్కు ఎంత ధరై తే అందవల్సినదో రై తుకి ఉత్పత్తిదాగుకి అంత ధరా అందేటట్టు చెయ్డవ్ వరకే మార్కెట్ కమిటీ తెలుగు బాద్యత. దాని క్యావల్సినటువంటివ్ పర్వాట్టూ. అయితే ఒకొక్కేళ రై తుకి ఇంకొక విశ్లేషవ్

ఏంటంటే వొకవేళ రైతూ అతన్ తాలూకు సరుకు ఈవాళ ఆ తక్కువ ధరకి అమ్ముకోడంకి ఇష్టంలేకోస్తే దాచుకోడంకి కావల్సినటువంటివి ఏర్పాట్లూ మార్కుట్ కంటీన్ చెయ్వాల్సిన భాజ్యతకూడా ఉంది. అందువల్ల అదేకాకుండా ఇతరత్రా ఇతర మార్కుట్లో ఉనటువంటి బ్లోగట్టాని ఎప్పటికప్పుడూ మార్కుట్ ...క... మార్కుట్లోని ఇవ్తల రైతులకవ నివండి అవతల వర్తకులకవనిండి తెలియ్ జేస్తుండడవ్ వల్ల మ్యాన్ ఏజెన్సీ వాలు తెలియ్ జేస్తుండడవ్ వల మార్కుట్ కమిటీకి ఆయివతల రైతుకి తనకిళ్ళ వైతే ఆవేళ అమ్ముతాడూ లేదా ఇంక మార్కుట్లో అవతల ఎక్కువ్ మార్కుట్లో ధరకువ్గా ఉండేటట్టైతే అవ్వేళికొదిలేస్తాడు. మరూ డమ్ముకుంటాడు. మూడోనాడమ్ముకుంటాడు. పదిరోజుల్ లోపున అమ్ముకుంటాడు. ఇది మార్కుట్ కమిటీవారు ఆ అప్పుడూ దానికావల్సినటువంటి స్తలంగట్రా చూసి మార్కుటు దాచుకోడాంకి అవకాశంకూడా మార్కుట్ కమిటీ కల్పించవలసిన బాధ్యతుంది. ఈ రకంగా అనేక వెనెట్ వంటి అవకాశాలూ ఉన్నాయీ మార్కుట్ కమిటీ రూల్సులోనూ చట్టన్లో తయార్ జెనైవ్. అందులో కొత్తగా సూతనంగా ఓచట్టవోటాచ్చింది. ప్రెస్సుశవ్ ఆ చట్టవ్ అమల్లో పెట్టునారు. ముఖ్యంగా అనకాపల్లి మార్కుట్లో ప్రెస్టావ్ అమల్లో పెట్టాల్ అబిప్రాయంతోటున్నావ్. ఈ మార్కుట్ కమిటీసు ప్రతి తాలుకకి ఇంతకు పూర్వం జిల్లాకొకటుండేది కానిపుడూ కొత్తగా ఏమ్చెసేరంటే సూతనవై నటువంటి చట్టన్ నమసరించీ ఈ ఎగ్రికల్చరల్ అండ్ “ఆంధ్రప్రదేశ్ వ్ యవస్సాయ వ్యవసాయోత్పత్తులూ మరియు పశుగణముల చట్టమ్” పందొమ్మిదొన్ల అరవయ్యారో...అమల్లో పెట్టేరు. దీనివల్లెవవ్తుందంటే మనకి ఆ ఒక్క రెండేసి మూడేసి తాలూకాలు కలిపి ఒకొయూనిట్టుకింద చేసి ఒక మార్కుట్ కమిటీని ఆ నాలుగు తాలూకాల అభిప్రద్ది కోసవనేను మార్కుట్లు కట్టడంకోసవని అందులో ఉనట్ వంటి వ్యాపారాన్ని క్రమబద్ధనెయ్డవ్ కోసవని ఏర్పాట్ చేశేర్. ఇది దీల్లో ఉనటువంటి ముఖ్య వై నటువంటిది. ముఖ్యంగా ఆబ్ జెట్టి వెన్ ఏంటంటే ఈ మార్కుట్లు కట్టడవనేదీను ధర జాగర్తగా సరిగ్గా ధరాయ్తేనేమ్ తూకముల్లోనైతేనేవి. ఈ వ్యాపారస్తులు అన్యాయస్సేళీ వాళకందకుండా చేకుండా ఉండడావ్కోసైవ్నే చెయ్డవ్ ముఖ్యవెయ్ నటువంటిది. ఇప్పుడూ ఇంతవర్కూ చేసినంతవరకూ చాలావరకూ అనకాపల్లి మార్కుట్కు సమ్మందించినంతారకూ సాలావర్కూ చెయ్గలేవనే చప్పాలి. కానికముందూ ఇంతకంటే ఇంతకు ముందూ సట్టమ్కంటే ఇప్పుడున్న సట్టములో అనేకవకాశేలూ అనేకమార్గాలూ సరిగ్గా సూడాన్ కవ్ కాశేలూ

ఎళ్ళోటై ఉన్నయ్. కొన్నెధికారాలు ఎక్కువిచ్చేరు. అందువల్ల ఇంకా యెక్కువ ఉత్పత్తిదారుకి సహకరించడానికి చేస్తూ ఉత్పత్తిదారుతోటి సాహకరిం దవే కాకుండా మార్కెట్లో ఫ్లూట్ చేశి వారిక్కావల్సినటువంటి కేంటీన్లు వారిక్కావల్సిన విశ్లేషణి భవనాలు ఇంకోటి తరవాత వారిక్కావల్సినటువంటి అన్ని రకాలైనటువంటి సదుపాయాల్ కుడా చెయ్డాన్ని మార్కె...ఇప్పుడవ కాళవేర్పడ్డతుంది. ఇవతల రైతులకి అవతల వర్తకులకి కూడా అన్ని రకాలైట్ వంటి సదుపాయాలూ కాకుండా పై మార్కటుకు తాలూకు ధర్లు తెలిడవ్ వల్ల రైతుల్కేవో వర్తకులు రైతుల్ కెంతకుపయోగవో అంతకంటే మూడిం తలు వర్తకులకుకూడా ఉపయోగవే. ఆ పన్నేనేది మార్కెట్ కమ్మి చెయ్ డానీకి అవకాశవేర్పడ్డది. మాకూ అన్ని కమోడిటీలు మా యెక్స్ కిందకి ఇప్పుడు ప్రస్తుతవ్ ఈ నూతన చట్టంలో అన్ని కమోడిటీలు అనగా సుమారు రెండు వందల కమోడిటీలు వర్కూ కుడా ఈ డిక్లేర్ చేశేరు గవర్నమెంట్ వారు. అంచేత అవన్నీ ఒస్తాయ్ మా చట్టంకిందకి. అయితే ఒక్కొక్క మార్కెట్లోని వేరువేరు కమోడిటీలు డిక్లేర్ చేసోని ఏయే మార్కెట్లోని యే వస్తువులు ఏదీనుసులు తాలూకు వ్యాపారాన్ని క్రమబద్ధస్వేయాలన్ నిన్ నిర్మయించు కోవల్సింది మార్కెట్ కమ్మివార్కి ఒదిల్లిశ్శేరు. ఇదీ పరిస్థితి. అంచేత ఇప్పుడూ ప్రెస్తుతావ్ ఈ అనకాపల్లిగ్ సంబంధించినంత వర్కూ ఇప్పుడూ ఈ రూల్స్ బయ్లాన్ ప్రేమ్చేడవ్ మొదలైనట్ వంటి చేస్తున్నావ్. బెల్లంధర్ తక్కువగా ఉన్నప్పుడే ఎక్కువ డిమేండ్ ఉంటుంది కాబట్టి ఎక్కువ ధర్ రాడాన్ కవకాళ వుంటుంది. ఇగ డిమేండ్ ఎండ్ సప్లై పోవ్ ననుసరించకదా. ధర్లుంటుంది. అంచేత డిమేండ్ ఎక్కువుండి సప్లై తక్కువగా ఉండేటట్టైతే ఎక్కువ ధర్ రొస్తుంది. ఆ ఒ సప్లై ఎక్కువగా ఉన్నప్పుడు డిమేండ్ తక్కువగా ఉన్నట్టైతే తక్కువ ధర్ రొస్తుంది. అది మామూలు.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

మూర్ధన్యోచ్చారణనీ, మహాప్రాణత్వాన్నీ బాగా ప్రతిబంబించే ఈ వ్యవహారఖండిక ఒక ఉద్యోగితో జరిపిన సంభాషణ. ఒత్తులులేనివాట్లో 'బాపా యుక్తంగా', 'నా అబిప్రేయివ్', 'ముక్త్యంగా', 'స్తాపిన్నెరు', 'బాద్యత', 'స్తలంగట్రా', కొన్ని పదాదిన కానీ పదమధ్యన కానీ 'థ' కారోచ్చారణ నిలవదు. మహాప్రాణత్వోచ్చారణ శిష్టవ్యవహారమని పరిగణిస్తున్నారని సూచించడానికి

‘అతిశోధిత’ రూపాలు నిదర్శనం. అంటే, ఒత్తులు లేని చోట్ల ప్రవేశపెట్టడం ‘భూనికల్లోని’, ‘ఇప్పుడు’, ‘భాజ్యత’ వంటి పదాల్లో చూస్తాం.

వర్ణసమీకరణం : ఉదా. ‘ప్రెస్సుతవార’ ... (ప్రస్తుతం), ‘దాల్లో’ (దానిలో), ‘దీల్లో’ (దీనిలో), ‘ద’ కారానికి ‘య’ కారం పరంగా ఉన్నప్పుడు ‘ద’ ‘జ’ గా గానీ ‘యు’ గా గానీ కింది పదాల్లో మార్పుంది - ‘భాజ్యత’, ‘మర్యు’.

పదమధ్యన ‘క’ కార ‘ఖ’ కారాలు లోపిస్తాయి - ‘పత్రిత్’, ‘విశేషట్నం’, ‘లేపోతే’, ‘ఓటి రెండు’.

క్రియారూపాల్లో ‘స’ కారం ‘శ’ కారం కావడం రూపాల్లో విదితం - లేశేక్ కోన్, చేశేర్, చేశేరు, అన్యాయ నేపేశీ, చేసినంతవరకూ, ఒదిల్లిశ్ శేరు. అక్కడక్కడా ‘చ’ కారం ‘స’ కారంగా కనపడుతుంది. కానీ ఇది వ్యవహార భాషా లక్షణంగా చెప్పలేం. పదమధ్యన ‘య’ కారం లోపిస్తుంటుంది - ‘పర్ చే సుల్ తోటి’ (పరిచయస్తులతోటి), ‘అన్యాయ్’, ‘చేకుంటా’, ‘చేడవ్’, ‘తెలిడవ్ వల్ల’. అట్లాగే పదమధ్య ‘వ’ కారలోపం: ‘అమ్ముకోడాంకి, దాచుకోడంకి, దాచుకోడాంకి, రాడాన్ కవకాశవుంటుంది’ పదమధ్య ‘హ’ కారం ‘య’ కారంగా మారుతుంది - ‘న్నేయితుల్’.

భూతకాలంలో ‘స్తాపిన్చెరు, పుట్టెయ్, అమల్లో పెట్టెరు, ఎక్కు విచ్చేరు, పరేరు’ వంటి పదాలు కనిపిస్తాయి.

పర్యాయ రూపాలు : చివికి ~ చెవుకీ.

ఈ వ్యవహార ఖండికను మాడుగుల ఉద్యోగి వ్యవహార ఖండికతో పోల్చి చూస్తే వీరిద్దరిమధ్యా భాషాభేదాలు పుష్కలంగా కనిపిస్తాయి. ఒకేవిద్యాస్థాయి, ఒకేవయః పరిమితిలో ఉంటూ ఇంతటి భాషా భేదాన్ని చూపించడం ముఖ్యంగా గమనించదగింది.

వ్యవహార : 7

గ్రామీణ విద్యార్థి

కేంద్రం : చోడవరం, కలం : కాపు,

వయస్సు : 17 సం॥ చదువు : ఇంటర్ (ఫైనల్)

వ్యవహారఖండిక : సినీకథ; వ్యవసాయప్పనులు.

(1) సాంగికాలు కొన్ని దేశానికి ఉపయోగ పడున్నాయ్. లేదని యేదో కొన్ని. అంటే ఆ ద్రుష్టతో తియటలేదని కొంతమంది. వాలక్వావల్సింది వ్యాపారవ్. డబ్బువోర్ కదండి. వాల్లు నిర్మాతలకింద ప్రయోగించి చేస్త నార్. వోళ్ళు డబ్బు యెలావస్తది యెలా నలుగురూ చూస్తారన్ ఆశిస్తున్నారె గాని దేశా అప్రదర్తి గురించి చూశ్చేదు. యేదో కొంత. వల వ్యాపారవ్ యలా గైతె ఎక్కువ్ చూస్తునారంటే డేన్నూ అవీ ఇవి పెడున్నారు. ఖదా నాయ్కుడు. ఒక డబ్బున్న వ్యక్తి ప్రజల్ని రక్తవ్ పీడించి తాగుతూంటే ఒక నిరుపేద దేశాన్ని కాపాడేనందుకె ప్రయత్నించేర్ కానీ డబు వున్నోల్ అందరూ ... ధైర్యవ్ వహించిన్నాడు మనే కార్యవై న చాదించగలవ్ అనోటి నిరూ పించేరు ... నాగబూవ్ణవ్ పచ్చీ దుర్మాగుడండి. వాడు ఛయ్యనూ ఉంటాండ్. ఉండి ఆ డాక్టర్ వీశంద్ర వ్క్వయ్ పతారండి. వ్క్వయ్ ఆ ప్రభు త్వవ్ ఇచ్చినీప్రా ... ఈ ప్రాంతాలన్ని బోగుచెయ్ మనీ ఆ గవ్మెంటూ ఆస్పిట్రక్సీని మందులన్ని కేటాయించెస్తారెన్ అవన్ని అమ్ముడ్ తింటుటార్. యిలాండిన్నర్లు వీళ్ళు ఆల్చేస్కుంటారు. రామా రావ్నోకా ఓ పేద కుటుం బొలో ఉన్న ... వాలన్నగారేవో రామారవ్ దగ్గిరా ఒ గుమాస్తాగ పణేస్తున్నాడు. రామారోవ్ వొక ఆపిస్తా పంజేసెవడ్ క్లార్గ్. క్లార్గ్ పణేస్తుంటే అతను పపువ్ యే ఖోటా రాయిన్ అమ్మెతప్పుడ్ గానీ ఇవెన్నీ చెస్తుంటే అనాయ్కులు ఎమ్మెల్యేలు ఎమ్మెల్స అవన్నీ ఉన్నార్ కదండి ఇక పంచాయ్తీ సమేతులు విలంద్రాను. వాళందర్ వ్క్వయ్ పొయ్ బియ్యవ్లో రోళ్ళల్ప డవ్ ఇవన్నీ చేస్తుంటే ఒసార్ క్యూలో నుల్చుంటారన్. నుల్చుంటే రామా అంటివోగా వొగగ్రామ పెద్దేండి; అతనూ మిక్కిల్నేని. అతనూ ముందుగా కా

వస్తాండి ముందు నాక్కావల్సింది పంపించమంటే అల్లురేగ్రవల్లింగయ్ పంపించె బుతాడ్. ఒప్పుడ్ రామారావోచ్చి ఆపెసీ యింతమంది ప్రెజలు ఎప్పుణుంచో పొద్దునుంచోచ్చి నిల్చునారు. వీళ్ళందరికీ లేకుంటా యెంత పెద్దయితే మాత్రోవ్ అతనికి పంపించితారా? యేన్లేదు. ఎంతుేరిట్ చేయండి. లాపాయ్ నంటి చాలా గ్రోరం జరుతుం దన్నెస్తాణ్... చెప్తే అప్పుడోస్తేసి యెల్పోతారండి. ఎల్లిపొయ్ ఇతనిమీద కోపంకొల్లి ఉజ్జోగవ్ తీసేస్తార్. తీసెస్తే వీళ్ళన్నెయ్ కూడ ఇతన్ని కోపగించి పొమ్మంటార్. ఒక ఒగ్ పూర్ అంటే పల్లెటూర్లాంటిద్ ఒగ్ పూర్పల్ ... అండ్లో ఒకా ఒకావ్డుంటుందండి. ఆవిజ జాన్కాయ్లమ్మ అమ్మకుండే ... ఆవిణ్ణెవో, ఇతనూ యేదో లవ్ చేస్కుంటార్. లవ్జేస్తే ఆపూర్లో వాలందరికీ ఇతనూ యేదో లవ్ చేస్కుంటార్. లవ్జేస్తే ఆపూర్లో వాలందరికీ ఇతనిక్కావల్సిన సవ్ కేరెలన్ని కల్పిస్తాండి. కలిపిస్తే అవ్డూ ఇతనే చేయర్మన్ ఎలష్టన్ కింద నిల్చుంటాండి. ఏదో గెలుస్తాండి. గెలిస్ పప్టావ్, రాత్రిమ్ బవోల్ అనకుంట కళ్ళపడ్డతాడి. ఖనంటదీ లేకపోయనా దీపమ్ బుడ్డి పెట్టయ్నాసరే మంచి రాత్రిమ్ బవోల్ కళ్ళపడి ఇ అన్యాయాల్ ఏంజరకుంట చూస్తుంటాడు. కానీ కొంతమందీ నాయకులున్నారు కదండి. విళంద్రూ కంట్లో కొట్లయ్ చెసీ ఎవెన్ని బిల్డింగ్సూ అవ్ బాగ కట్టకోపాతే ఆవన్ని ఫయ్లు బిల్ చెయ్మంటే నెన్ చెయను ఫోండంటాడ్. ఫోండంటే ఎంట్ నే ఆ మరచల్ రోజునీ ఆతన్ని దించేస్తారు. మల్లి ఇనాగబుమ్నానె చెస్తే అత్నూ యెల్పోతాడు. యెలిపోన్తరవాత అప్పుడేవో, బాగ విచారిస్తాండి. విచారిస్తే అప్పు డావిడె ధైర్యంజెప్పుంది. ఎందుకు? విచారించవలసిన అవసరవే ఒచ్చింది? ఎప్పటి కైనా జరే మనమ్ తలపెట్టింది గనక ఆ కార్యవ్ మనకెప్పుడేన జెయ్ప్రదవచ్ తుంది అనబ్రపాయవ్ చెప్తుంటే అప్పుడేవో, ఒసారి మల్లెక్తాండి. అంటేటీ అత్తోవంటిల్పోతుంటే వొగ టీచరు నీ తొమ్మిది నెల్ల జీతవ్, ఎన్నాల్లో ఇవ్వ లేదటండి. అతను పాపంచాలా బాదపడి జీతంకోసమెల్లై తిండి తగిలిస్తారీ తన్ని. అతను దార్లొ చచ్చిపోతాడు. చచ్చిపోతే ఆకోపంకొల్లి యెల్లడుగుతావుంటే అతను కొలేస్తాడ్. కొలేసీ పడతీస్తాప్పుడూ దేవుడ్ గుళ్ళో కెళ్ళేనర్ పూజారి అంటాడు అమ్మో! నువ్వో నువ్వొండకూడ్తూ. నువ్వుండీలా ఉంటే మాకిక్కడ స్తానంలేదంటే దేవుడు వొరవిచ్చినా చరె పూజారి యేదో వొరవిచ్ లెనట్టు ఇక్కడింక మన స్తానంలేదు. మోసాన్ని మోసాన్ మోసంచోతే జయించాలి

అనీ కత్తిని కదితోనే ఎదుర్కొవాలి. న్యాయంగా పనికిరాదు. అప్పుడూ వొకా డిటెక్టువ్ నాదారంచేస్కొనీ మోసాన్ మోసంతో జెయిస్తాడ్. కడకు వాళ్ళందరినీ ప్రొభుత్వానికి దుర్మార్గులుగ నిరూపించి అప్పెవ్తాడు. ప్లష్టేని ఎన్నికప్టాల్ పడ్డాసరే కడకీ సుకాన్ అనుబవిస్తాడు అనొక నీతి ఒహటి తెలుస్తుంది. (2) వటి, తోటా గంటి చోడి మరిపప్పులేవో బొబ్బరీ బొబ్బర్లూ పెసలూ కందులూ మినుము పండిస్తావ్. అంటే పల్లవ్ భూవులై తే తోటా వరి పండిస్తాన్. గరువ్లై తే చోడిగంటి. పల్వలో కూడా వరసాలూ తక్కువ పడితే గంటి పండుతుందండి. లేపత్ పండదు. వర్సవ్ భడ్డే నీరెక్కువయ్ పేయ్ యెరపడిపేయ్ యెరపడిపేయ్ సచ్ పొతుందన్. గరువ్లో ఐతే వాటెక్కువ పడ్డా జాదలేదు. అంటే ఎక్కువా ఇసక నేల కదండి. యెంత వర్సవ్ పడ్డా ఎంటే అలా పోతుంది అని నీరు స్టాకుండదు. వొరి పొలానికి నీరుండాలని గరువ్ మీద పనికిరాదండి. అంటే మాకో కొంత గరువుందండి. కొంత పొలవుందన్. తోట కొత్త తోటనీ దాన్నెంబరెంతో ఉంటుందండి. ఛెరుకు. చెరుకాండి? దున్నుతారండి. అంటే ఒ నాలుగైదు సాల్లు దున్నుతారణ్. సాల్ తోలిస్తారండి. తోలిసిన్ తరవాత నీరు పెడతారండ. నీరు పెట్టింతరవాత ఈ చెరుక్కాళ్ళు వొల్చేసీ ఓ మూరిడేసి మూరిడేసి ముక్కలకింద కొడతారణ్. అముక్కల్లేవో సోఫ్ వెంట ఒకదానికొకదానికి జేండు కాలిగానీ ఎంతో పెడతారణ్. పెట్టి యేసేస్తారండి. అజ్జాయింపుగ కాని పట్టిక్కర్లా ఉండదండి. కనేదో తొక్కెస్తారు. తొక్కెసింతరవాత అప్పుడూ ఆరిపోగానె అప్పుడూ ఆరిపోగానె అప్పుడూ కాలవ్ తవ్వించేస్తారన్. తవ్వించిశిన్ తరవాత మొక్కలొస్తాయండి. మొక్కలొచ్చింతరత పిండేస్తార్. పిండేసింతరత పయ్ కివస్తే అవ్డూ మొదల్ చుట్టేని మా అంటే గోబుంటె గోబ్ తీస్తారు. ఆతరవ్త అలాణంకెలవీ పెట్టిం తరావ్త. అంటే అందులో గడ్డెది ఉంటుంది కద. ఆజాతి తప్ప ఇతర్ జాతి తప్ప ఇతర్ జాతి యేవున్నా తీసేస్తార్ వెన్నేతంటే ఆసత్తువది తీసుంటుందే వొ ససారవ్ అసారవది తీస్కొంటాన అభిప్రాయంతో అగాబు. ఇతర జాతి యేదన్న జరె తీసెస్తార్. పీకిస్తార్. చెరుక్లాడ్ యెదొ పురుగు పడ్డే మందులు వోడతారు మొక్కప్పుడూ. ఇంత మొక్కా ఎదగ్గానే పురుగు పడుతుందండి. పురుగు పడిందని మాకెలా తెలుస్తుందంటే ఆ చెరుకు రేకు కన్నాల్ వడిపోతుంది. అప్పుడేవో ఇతన్ తెచ్చి అక్తుండో కలిపి అదేదో పంచాయతి అవిస్తో

ఇస్తారా. దాంతో మందుకొడేస్తే ఎండ్రీన్ ... ఎండ్రీన్ ఇంక చాల రకాలున్నాయ్ అడికొడతే పోతుందాన్. మరివుడిసినెంట్నే యెక్కువ్ నీర్ పట్టా పోతుందాన్. అప్పుడు పొతిన్ దండె యెండి పోతున్. అంటే యెర్రబడి పోతుందండి. ఆడె టప్పుడు కొద్దిగ పదునెక్కువ్ గుంటే సుగరదీ బాగొస్తుంది. ఎండి పోయిన వెంటే వాణి మలాస్కిందే పోతుందాన్. అంటే ఉవుడు వేక్రీ ఒచ్చింది గనక వేక్రీ గే యెస్తావాన్. లేకొయ్ లా ఉంటే గానుగులో పెట్టి ఆడతావండి. అది పెనవ్ లో పోసి మరగ్ బెడతావండి. అది పొంగొస్తుంది మిట్ట వేసితరాత. దిగింతరవాత అది పదుంచూస్తారండి. పదున్ చూశింతరోవ్ త దించిశింతరావ్ డూ పోతలు పోస్తావండి. బుట్టుల్లో అవిద్దిమ్మంటార్. దిమ్మలంటావ్. అంటే యెలా గిన్నిలో పోస్తారండి. అగ్గిన్నిలో నీల్లు పోసి అందులో ఇలా పోస్తారాన్. పోసి తరావ్ త దాన్ని పట్టి చూస్తే అట్టే గట్టిగా కాకుంట అట్టే మెట్టగా కాకుంట మొమ్మాలు చెయికి అంటుకోకుంటా తగ్గితే అప్పుడ్ దించెస్తార్. చెయ్ కి తగుల్ కుండీలా ఉంటే లేత్ లేత్ పదునంటారు. మల్లిమరగ బెడతావండి. గట్టిగే నెయ్ పొయ్ నుంటే మొదర్ పొట్టయ్ పొయ్ అదీపిండి పిండి కిందలోగ్ ఒచ్చే స్తుందండి. అది బొరువ్ తగ్గదు. తగ్గపోతుందండి. బెల్లపుద్దిమ్మలు. అంటే బుట్టో బట్టుంటుంది. చినబుట్టయ్ తె మనుగుంటుందండి. పెద్ద బుట్టయ్ తె మొణుగు న్నరుంటుంది. అంటే చెరుకే వేస్తుంటావ్. చెరుకిచ్చేస్తాన్. మేవంటే చేరు దనవ్ క తేంగదంది. ప్రతి వొక్కరికీ శేరు దనవ్ ఉంది. చేరుకిన్నీటన్నలనీ సేషన్. ఎక్కువ్ సేర్లయ్ నుంటే తక్కువ్ టెన్ల వెయ్యాలన్. ఆచేరు దనంగా వాల్ నీట్లస్తారండి. ఆ నీట్లు ప్రకారంగ మనవ్ కొచ్చేరుకంటే కొచ్చేరుకని రాసిస్తారాన్. మనవ్ బొళ్ళు పెట్టి తోలుకెల్పోతే దెగ్గిరయ్ తే బల్లు పెట్టి తోలుకెల్లిపోతావ్. తోలుకెల్లిపోయ్ కాటాదేర్ తూస్తారండి. తూస్ మనకి నీట్లస్తారాన్. అత్తే పట్కల్లి కేరేణ్ణి పడవేస్తే అవి నల్పేస్తంది. రసవొచ్చి అలా పంచ్ దారయ్ పోతుంది. చూసేన్. అంటే వొక్ఖర్వ్ పెట్కొనందికి కాదు. అంచేత ... లాభవుంటే మల్లి సేరుయెలాగ అంటే ఇన్ని సేర్లకి చేరు కింతాని సరుకంజూజేస్తారండి. అచేరు యెన్ని సేర్లు గట్టుంటే అంత మనకిస్తా రండి. నష్ట వొడ్చీలా ఉంటే మనవ్ కట్టన్ డబ్బు పోతుంది.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

ఇవాళాచేపూ ఒస్తున్న సినిమాలగురించి, వ్యవసాయప్పన్న గురించి జరిగిన ఈ బాతాఖానీలో కింది అంశాలను పరిశీలిద్దాం-

1. మహాప్రాణత్వలోపం : 'సాంగికాలు', 'చాదించగలవ్' (సాదించగలం), 'గోరంజరూతుందన్నెప్తా', 'అనబిప్రాయవ్', 'బాదపడి', 'స్తానంలేదంటే' వంటి పదాల్లో ఒత్తులు నిల్వలేదు. ఒత్తులు నిల్చిన సందర్భాల్లో 'భూవులైతే, అభిప్రాయంతో, లాభవుంటే' కొన్ని. మిగతా వ్యవహారతల్లాగానే ఇతనుకూడా మహాప్రాణత్వాన్ని శిష్టవ్యవహారలక్షణంగా భావిస్తున్నాడని చెప్పడానికి 'అతి శోధిత' రూపాలైన 'ఖదానాయకుడు', 'ఖనంటదీ' (కరెంట్ అదీ), 'వాక్ష్ రవ్', 'చెరుకు', 'ఫొండంటాడ్', నిదర్శనాల్లా చెప్పచ్చు.

2. మూర్ధన్యతాలోపం: ద్విత్వ 'శ' కారం ద్విత్వ 'ల' కారంగా ఉచ్చరించడం 'నీల్లు', 'ఎల్లిపోయ్', 'మల్లి' (మళ్ళీ), 'బల్లుపెట్ట', 'తోలుకెర్లిపోతావ్' లోచూడొచ్చు. ద్విత్వలోపంగా 'ల' కారోచ్చారణకి 'వాలక్కావల్సింది', 'వాలన్న గారు', 'రాత్రిమ్బవోల్', 'కాలిగానీ', 'యెలిపోన్', 'ఆల్చేసుకుంటారు' వంటి పదాలు ఉదాహరణగా తీసికొచ్చు. 'ట' కారం 'త' కారంగా 'అమ్మేతప్పడ గాని' లో, 'డ' కారం 'ట' కారంగా 'పంజరక్కుంట' (పనిజరక్కుండ) లేకుంట (లేకుండా) లో. 'మనుగుంటదండి' లో మూర్ధన్యతాలోపాన్ని చూపిస్తాయి. కానీ మూర్ధన్యోచ్చారణ 'రాత్రిమ్బవోల్', 'బాళ్ళు', 'మొంబుగున్నరుంటంద' పదాల్లో కనిపించడం విశేషం. ఈ ద్విరూపత వ్యవహార అనుకరణక్లేశంలో ఒక దశ. అట్లాగే 'చ' కార 'స' కారోచ్చారణలు ఒక విధమైన బహుముఖ వ్యవహారాన్ని చూపిస్తాయి. 'చ' కారాన్ని 'స' కారంగా 'గెలిన్, సచ్ పాతుందన్' లో, 'స' కారం 'చ' కారంగా 'చాదించగలవ్', 'ఆమరచటి రోజునీ', 'చరె పూజారి'లో 'స' కారం 'శ' కారంగా 'చూశింతర్లోవ్త', 'తవ్విం చేశేన్' లో 'ష' కారం 'స' కారంగా 'వర్షమ్'లో చూడొచ్చు. పకార ఫకార పర్యాయరూపత 'ఆపిస్టి', 'పేక్తి'లో చూస్తాం. 'ఎంపే', 'ఎల్లిపోయ్' పదాల్లో పదాదినకారం లోపించింది. తాలవ్యాచ్చైన 'ఎ' ముందు యకారం ఒచ్చి చేరడం 'యెల్ప తాడు' లో జరిగింది. క్రియారూపాల్లో ప్రథమపురుష ఏకవచనపులింగ ప్రత్యయం, గౌరవవాచక ప్రత్యయం 'అండి' ముందు తరచుగా లోపిస్తుంటుంది. ఉదా. 'ఉంటాండ్', 'వొస్తాండి', 'కల్పిస్తాండి', 'నిల్చుంటాండి', 'విచారిస్తాండి'.

తద్దర్భార్థకంలో 'తున్' ప్రత్యయం బదులు 'త' ప్రత్యయం 'యైలావస్తది' లో వాడడం చూస్తాం. ఇది వర్తమాన క్రియలైన 'చేస్తనార్', 'యేస్తనావ్' లలో కూడా ప్రయోగంలో ఉంది. కానీ 'పోతుంది' రూపంలో 'తున్' ప్రత్యయం వాడుక కూడా కనిపిస్తుంది.

వ్యవహార : 8

రచయిత

కేంద్రం : విశాఖ, కాలం : వైశ్య,

వయస్సు : 39 సం॥ చదువు : బి.ఏ., బి.ఎల్.

వ్యవహారఖండీక : బహుమతి పొందిన కథ

చక్కని రాజమార్గవ్. మొన్న ఆంధ్రజ్యోతి షోర్ట్ స్టోరి కోంపిటిషన్లో థరుడ్ ప్రయోజించింది. స్టోరి ఎట్లంటుందంటే సిట్యుషన్లు చెప్తున్నాంగా. యిద్దరు కుఱ్ఱాళ్ళూ చిన్నతనావ్లో వాళ్ళూర్లోకి గాంధీ వొచ్చి స్టేచేస్తాడు. స్టేషన్లో రైలాగిపోతుంది. ఆగిపోతే కోటానుకోట్ల ప్రజలు వెళ్ళి అక్కడ చూస్తూ ఉంటారు. చూస్తూ ఉంటే ఇద్దరు చిన్నపిల్లలు, వీళ్ళకి గాంధీ చూడాలి బుద్ధి పుడుతుంది. యెలా వేళ్తారా? ఈ ఇంతమంది కోటానుకోట్ల ప్రజలడ్డగా ఉంటారు. అంటే వీళ్ళు దాం వాళ్లను ఛేదించుకోని వెళ్లలేరు. అయ్ ఇన్వల్యుర బుల్ ఇది. అంచేత వీళ్ళూ వైనకాతల్కెంతో మైల్ దూరవాం వగైరెళ్ళి ఆ వైనకాతల్చీ వీళ్లవూ చూడకుండ వైనకాతల గోతుల్లోంచి వైకొచ్చి ఆరైలూ పెట్టి ఎక్కి బేక్డోర్ని అ ఖటికిలోంచేము దూర్పడ్డారందులోను. దూర్పడ్డే గాందిజీ ముందెమునూ ముందు కోపంతెచ్చుతాడు. చూసీ చిన్న పిల్లలన్ చూసీ దగ్గిరి పిల్చి బెన్ చెసీ వాటబాబ్ మై హటిజన్ ఫడంచెప్పెడిగి వాళదగ్గర అణో బేడో ఉంటే హటిజన్ ఫండ్ తీస్కొనీ తీస్కునీ ఆలైగ్రీట్ అయ్ బ్లెస్ యూ బోయిన్ అంటాడు. అంటే వీళ్ళూ వొచ్చిందారే తిరిగెళ్ళి పోతుంటారు. తిరిగెళ్ళిపోతుంటే “దటిజ్ నోట్ ది దట్స్ నోట్ ది బైట్ వే దిస్జ్ ద బైట్ రోయల్ వే” అన్నెప్పీ ఫ్రంట్ వేనించెమో దింపుతారు వీళ్ళద్దరిని. అలాంటి వాళ్ళూ వొకడు యెంపీ అవుతాడు. వాడు మినిస్ట్రీ కూడా అవు

తాడు. యేవండీ, వీడూ అండో వాడూ డెల్లి వెళ్తాడు. డిల్లి వెళ్ళి వాడూ ఆ గాంధీజీ దెగ్గిర నించునీ వింటుంటాడు. టూరిస్టు బస్లో తిరుగుతూ వుంటాడు. గాంధీజీ సమాధెగ్గిరుండీ చూస్తూవుంటాడు. ఈలోపుని ఇ రొండో ఫ్లోండు యంపీ మినిస్ట్రునాడూ వాడొచ్చి ఎప్పుడొచ్చేరా అని కలుస్తాడు. కలిసినతరవాత అంటే ఏడేవిల్ చస్తాడూ నీకోసవే వొచ్చేననబధవాడతాడు వాడితో. అఫ్ ట్రోల్ నీకోసవే ఒచ్చేనూ, ఫోంజేసేనూ, నువ్వింట్లో ఉన్నావన్ తెలిసింది. అంజేత నీకోసవే వొచ్చేన్నెనూ అంటే సరే ఈలోపునెమోనూ బస్ హార్నవ్తూ ఉంటుంది. వెళిపోతానంటాడు. ఇ లోవర్ టక్కటుమీద నువ్వేంతిరూతావ్, నేన్ తిప్పుతానై ఢిల్లీ, రా అన్నెప్పీ క్లోగ్లో తీస్కెళ్తాడు. అఖార్లో వీడో ఒచ్చినప్పుడూ ఇంకొక ఫారిసంటుంటాడు. వడమెరికన్. యేవండీ. ఆ అమెరికన్ ఉంటే ఆ అమెరికన్ పేటు హాలే. అంటే వీడెవ్డూ అన్నట్టు చూస్తాడనమాట. చూస్తే వాడేమోనూ ఇంట్రడ్యూష్ చేస్తాడు. “హీజ్ మిస్టర్ హాలే, హీజ్ స్టూడెంట్ ఫర్మ్ ఇస్టోన్సిన్ యూనైటెడ్ స్టేట్స్, ఇప్జే కమ్ హియర్ టు లెర్న్ తెలుగు”, అంచేత “హీజ్ ఫాదర్ హెప్పెన్ టుబీ ఎగుడ్ ఫ్రెండప్ మైన్, సోహీజ్ కమ్ టు ఢిల్లీ, ప్రయమ్ పోయింగ్ హిమ్ ఢిల్లీ” అన్నెప్పీడే చెబుతాడు. అహో అలా అనుకుంటాడు. వళిద్రూ మాట్లాడుకొంటుంటారు కార్లో. వీడలా ఢిల్లీ గురించి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు. వీడి గురించి ఆలోచిస్తూ ఉంటాడు. ఈలోపునీ వాడమెరికన్ ఎంబెస్సీ దెగ్గిర దిగిపోతాడు. అమెరికన్ ఎంబెస్సీదెగ్గిర దిగిపోతాడు; దిగిపోతే వాడితో ఎలా ఫ్రెండ్షిప్పైందిరా నీకనడూతాడు. అదుగై నెనూ నేనూ యునయ్టెడ్ స్టేట్స్కు వెళ్ళేనూ, అక్కడ వాడువీళ ఫ్రెండ్ ఫాదర్ ఫాటినాఫీస్టో ఉండీ వడూ మంచి ఇంపుయెంషల్ ఫెలో, నాక్కాలా ఉపకారాల్ చేశేడూ, అంచేత వాడేమొనూ వాడి కొడుకేమో ఇండియా చూడ్డాన్కొస్తున్నాడన్ నాకుత్తన్ రాశేడూ, అంచేత వాడికేమో నేను చూపిస్తేనానన్నీని. అంటే యేవిల్ నీ ఇంట్రెష్టుంటాడు. న కూత్రు ఫారిన్ వెళ్తానంటాది. అంచేద్దాంకి ఫారిన్ స్కాలర్షిప్ కొసవ్ వాటి కొసవ్ వీణ్ణి ప్రయోగిస్తునాను అంజెప్ వీడంటాడే మాట. అన్నతరవాత ఇంటికి తీస్కెళ్తాడు. ఇంటికి తీస్కెళ్ళి అన్నీ అవ్..., ఇంటికి తీస్కెళ్ళి తరవాత వీడికేవిల్ బోదపడుతుంది? ఆమినిస్ట్రున్నాడే వాడొసల్ ఒటిజినల్లా వాళ ఫాదర్నూ దివాన్ బహద్దూర్. బ్రిటిష్ పర్సన్ టైమ్లో ఈ ఖాంగ్రెస్ వాళ్ళి చితక్కొట్టించి తన్నించిన వాడు.

వీడివాళ ఖద్దర్ సొక్కాల్ వేసుకుని కద్దర్ పంచెలు కట్టుకుని వీడు మినిస్ట్రీయ్ కూర్చునాడికడ. వాడుకీ ఢిల్లీలో కరోల్ శాగ్లో యిల్లు కొన్నాడు. ఆ యిల్లు వెళ్లమ్ వేల్పుంటుంది. ఖానీ వీడికెమోనూ ఆ మినిస్ట్రీకి ముందేమో వీణి తీస్కొని కార్లో దింపినప్పుడు సౌతెవిన్యూ వీడెమొనూ యెంపీ క్రోవ్టర్స్ దెగిర్ దిగి ద క్రోవ్టర్స్ వెడ్డానా అని లోపల్ తీస్కెత్తాడు. వెళ్లేటప్పడికి స్టూడెంటు రమ్మ తాగుతూ వేకాటాడ్ కొని కూర్చుంటారకడ. పొలోవ్ తింటూ అమ్మ తాగుతూ వేకాటాడ్ కుంటు కూర్చుంటూ ఉంటాడు. తిర్కు వీడెమోనూ గవ్ గానీ ఎక్స్ క్యూజ్టి ఫ్రెండ్స్ ని లోపలికెళ్ళి కొన్ని పైల్స్ వీ తెచ్ కోని మళ్ళీ కార్లోక్ ఒచ్చేస్తాడు. యెవ్వు వీళ్ళందరూ అంటే అద్దికున్నారూ స్టూడెంటూ అంటాడు. నీ క్రోవ్టర్స్ వాళ్ళెద్దెకుండడవేంటంటె ఆ మాత్రంతెలిదా యెఫ్ డూ అద్దికే ఉంటాడంటాడు వడు. ఎంపీ క్రోవ్టర్స్ నీ అద్దికేదంటాడు. మర్నీమకా వెళ్ డంటాడు. నయిల్లు వేరే వుంది. ఈ పందుల్గుడ్డెలో వుంటామ్మనవ్ అంటాడు. 'ఇట్నీ పిగ్ స్టయ్ టుదమ్' అంటాడు. అనేవ్ డికి వాడు వెక్తాణ్ మాట. ఇంట్ ఇంటికి వెళ్ళింతరవాత కూతుర్ని ఇంట్రడ్యూష్ చేస్తాడు. అకూతురు చాలా బోవుంటుంది. అ కూతుర్ని ఇంట్రడ్యూష్ చేశీ అమ్మా, వీడ్ నా ఫ్రెండ్, డిస్టిక్ జెజ్జి, విడూ చిన్నవ్ డు మవిద్దరూ కలిస్సదువ్ కునావ్, మనూర్లో. నేను నేన్ లోపలికెళ్తాను. స్టవ్ స్నానంచెయ్ రా. వీడిక్కావల్సిన ఏర్పాట్లన్ని చెయ్యమా అంచెప్పి కూతుర్ని ఇంట్రడ్యూష్ చేస్తాడు. అ కూతురు వీడికన్ని సదుపాయాల్ చేస్తుంది. అద్దింగ్లిష్ నవల్ సదువ్ తూ చదువ్ తూ వీళ్ రాగనే లేచి వెళ్ళి చూసి చాలా వెల్ బిహేవిడ్ గళ్ వే తప్పడ్కి వాడెమొనూ వీడి గడదీ ఏర్పాట్ చేస్తుంది. ఆ గదిలో చూశేటప్పడికి స్నానంచేసొచ్చేటప్పడికి టేవ్ రికార్డుంటుంది. ఈ విల్ స్విచ్చోంది టేవ్ రికార్డర్. అంటే అందులో యేదో ముందు ఇంగ్లిష్ మ్యూజిక్ కేదో ఉస్తుంది. అచ్చాలా గొప్ప మ్యూజిక్ కు. అది ఇట్ విల్ టేక్ హిమ్ టు ద ఎక్స్ ప్లస్, టు ద క్లాడ్సు. ఆ సమయంలోనూ చక్కని రాజమార్గముండగ పందులు దూరనేల ఓమనసాని చ్యాగరాజ క్రుతి రికార్డయ్యుంటుంది. అది వింటాడు. విని ఆలొచిస్తాడు. ఏది చక్కన్ రాజమార్గ వని. అనీటప్పడ్కి వీడు వీడ్ స్నానంజేసి ఎంపీ ఒస్తాడు. ఏవిట్రా మ్యూజిక్ వింటినావా అంటే అవున్ మ్యూజిక్ చాల గొప్పార్నూ అనేదో చెప్తాడ్ మాట.

కొంచేవ్ డిస్కంపైంతరావ్త మ్యూజిక్ నిశెంగా గొప్పార్టూ, ఇంచేతంచే యెవరెయ్నా మార్క్సిస్ట్ లిశ్రేచరు, నాన్ మార్క్సిస్ట్ లిశ్రేచరూ, ట్రియేక్ షనీ లిశ్రేచరూ, ఫ్లోగ్రిసివ్ లిశ్రేచటూ అంటారు. మ్యూజిక్ నెవరూ ఫ్లోగ్రిసివ్ లిశ్రేచరూ, ఫ్లోగ్రిసివ్ మ్యూజిక్కూ, ట్రియేక్షరీ మ్యూజిక్కూ అనన్లేరూ. ఎంచేతంచే ఇది భావ ప్రదానవ్కాదు. శబ్ద ప్రదానవ్. శబ్దెల్లోంచి భావవోస్తుంది. అంచేత భావానికెవరూ లిమిట్స్ లిమిటేషన్స్ పెట్టేరు. కాని సాహిచ్చవ్ భావప్రదానవ్. భావానికెవరయ్న లిమిటేషన్స్ పెట్టచ్చూ. అంచేద్దాన్ని గోడలుంటాయ్. దీనికుండవ్. అనిలా చెప్తాడన్ మాట. చెప్పిస్తరావ్త ఇదెందుకూ రికార్డు చెక్లేవ్ అన్నిటికంటా అని వీడడుగు తాడు. అంటే అలిశిపెయ్ పరిగెడునాను. యెక్కడ పరిగెడునానో తెలియదు. యే ఫాట మాత్రవ్ మజ్జమజ్జెనా ఒమాటు ఆగి వెనక్కి తిరగరా అన్నెప్పి నన్ను హెచ్చరిస్తూ ఉంటుంది. పీవిల్ “ఇట్విల్ ఫులు చెకోస్మీ”. అంచేతది రికార్డు చేసేన్. చాలా మంచి పాట్రా అది. ఈ పాట గురించి వీడు చిన్నప్పుడు చదువ్కున్న మేష్టారు ఈ పాట గురించి చెప్పివాడు. గాందీ గురించి సన్మార్గం గురించి చెప్తూ చాగరాజు మంచి కీర్తన్ రాసేడని చెప్తూ ఉండెవాడు. ఆమేష్టా తల్చుకుంటారు వీళ్ళు. తల్చుకునీ అమేష్టావయ్యాడా అంటాడు. యేవ హ్యేడు. గాందీ గా గాందీ గారి జీవితంలోంచి అయ్నెప్పుడూ నిలబడ్డవ్ ఓడిపోడవ్ సరే సేనయ్యానక్డ అంటాడు. అని బయ్లిల్లో బరబ్బాను జీసస్ కైస్తూ కద చెప్తాడు. ఆయ్నుండగా నువ్వెలా అయ్యేవ్రా అంటే ఏడిక్ నట్టుందీ, బరబ్బాను గజదొంగా, జీసస్ క్రైస్తేమో గొప్పవాడూ. వాళ్ళిద్దరూ శెయ్లో ఉంటే రోమన్ గవర్నొచ్చి యెవర్ గావాల్న అడిగేడు పీపుల్నీ. అడిగితే మాకు బరబ్బాసే కావలన్నార్ వళ్ళూ. వాళ్ నన్నే ఎన్నుకున్నార్ పీపుల్. నేనెంశెయ్లంటాడు. తరవాత థెనాల్ రావ్క్రిష్ణుడి ఖద కూడా వొస్తుంది. ఆ రోజుల్లో తెనాల్ రావ్క్రిష్ణుడూ అంటే వీడంటాడమాట. నువ్ మొదట చిన్నప్పుడు మతా బర్లోకొచ్చప్పుడూ జ్లేజర్ కోటూ సూట్లో వొచ్చె వడివీ. ఇప్పుణ్ణికి కద్దరే బోవుండ్రా అంటాడు. అంటే బాగూగోగూ కాదూ. దిసీశే చేస్పోర్ట్ ఫరజ్ అంటాడు. వోటిజ్దీ చేస్పోర్ట్నంటాడు. యేన్లేదూ.

ఆనాడు క్రిష్నదేవరాయల ఆస్తానవంశానెమో వైష్ణవవంశాగా చెలామణి అవుతునదనీ శివపూజా ధోరందరుడూ భక్తుడైన రావుడు తెనాలి రావం క్రిష్ణుడు - తెనాలి రావలింగడు - గబుక్ మని విభూది పిండికట్లు తీసేసి నామమ్ పెట్టిశేడు. లింగదేమో క్రిష్ణుడయ్ పొయెడూ. ఎంచేతంటె వైష్ణవోవ్ నామాల్ పెడితేనేవో, రాయల్ వారాస్తానవంశానికి స్ట్రైయిట్ పాస్సు. ఎవరో అడ్డుకునే వాల్లేరూ ఆనాడు. పంగనామాలూనూ ఈనాడు కద్దర్తూర్రా. ఆనాడు పంగనామాలేమో తాయలవారాస్తానవంశానికి పాస్పూర్తూ, ఇవాళ్ కద్రెమో డిల్లీ కోట్లాకి పాస్పూర్తూ. దీనివల్లె జరూతునాయ్ అంటాడు వాడు. ఇలా అన్నతరవాత నాచేతన్ని పేలిస్తున్నోవ్ నువ్వు. నీమాట మాత్రవేలి టోయ్ అంతాడువాడు. అంటె నేనెంజెనేను, నేనెంజెనేను అంటాడు విడు-ఈ డిప్టిట్ జజ్జు. మీ మావ మీ పెత్తండ్రి ఖెమోనూ ముప్పయ్యేళ్ళూ ప్రేక్టిక్ చెశేడూ మూడడుగుల్ నేల సంపాదించలేదూ. నువ్ యేడేళ్ళు ప్రేక్టిస్ చేసి ఎనిమిదిలక్షల రూపాయలు సంపాదించేవ్. యెక్ష్టణుంచొచ్చేయ్? నువ్ జెర్రి జెడ్డి మాత్రవం ఎలాగయ్యేవ్? అం సుగర్ ప్రేక్టిసు వళ్ళు డబ్బుతోటి వాళ్ళాటి నాది పట్టికెళ్ళి ఆమినిస్ట్రు ఎలక్షన్లో కర్చుపెట్టి కర్చు పెట్టిన మూడెల్లలోనె నాల్వెల్లో డిస్పిట్ జెడ్డి వయ్యేవ్ నువ్వు, నీమాటెవడికి తెలిదన్కున్నోవ్ అంజెప్పీ వీడి మాటకి పైకి తీస్కొస్తాడనమాట. వీడేదో పెద్దమన్నిగా అనుకుంటారు అందర్ రీడర్లు. చివర్కొచ్చేవ్డు వీడూ రోగ్గే. ఇలా అయ్పొతుంది. ఇంతకీ ఎందుకొచ్చేవ్రా అనడుగుతాడు. యేల్లెదూ మవాడు అయ్యెయ్యెస్సుకి కూర్చునాడూ. వడో సబ్జెక్ట్ పోడ్చెశేడు. అప్రేప్రీక్కుడుందటా అంచేత కొంఛ వేదో చూద్దావని ఒచ్చేంటాడు. యెవ్డూ డ ఆ ప్రాప్సరెవడంటాడు. పేరు జెబ్తాడు. ఓవ్ వాడా? వాడెవ్డూ, మనదీగ్రే ఉంటాడు. కాపీర్ వేళ్ళేడు వాడు ! వడ్రాగనే ఇకడి కొస్తాడు. నీకెందుకు నెచేయిస్తాను. డోంట్ వట్టి అంటాడేమాట. అహం అలాగెలాగ నీకు తెల్సునంటె వాడూ అనేక డెలిగేషంసుంటాయ్, ఫ్లాత్నాఫీస్సు ఫ్లాటన్నూకి వెళ్తాన్ని. అందులోనేమో విడేమొ విజ్టింగ్ ప్రాప్సర్స్ కింద వేయించ్కున్నవీళంద్రూ నా కోళుపటుకుంటారు. వీడెప్పుడూ అలా తిరూతునాడూ. తప్పకుండా వీడు మన చేతిలో ఉన్నాడు. నీకెందుకు? నీ పంజేయిస్తాను. వెళ్ళిహో హాయిగా అంటాడు. అలానితిరిగొచ్చేస్తాడు. ఇదంతా యెందుగు జెవుతున్నానూ అంటె అనీ గాంధీ గాంధీకినీ ఆయిన

సిద్ధాంతాలకి నూరేళ్ళూ ఎప్పుడో నిండిపోయేయ్. అంచేప్పీ అంతా స్టోషల్ లైఫ్ లాంటి అక్కడ్రాసీ చివర్ కొచ్చిన్ త్రవత అసలు విషయవ్ చెప్పడవ్ మర్చిపోయేనూ. వాడికూతురి పేరు ఇందిర. మాచాడు అయ్యెయ్యెస్టో సెలెక్టయేడూ, ఇందిర మఁ కొడలూ అంటాడు. అదన్నమాట. పిల్లయే యెస్టో సెలెక్టయించెడూ, దాని క్కన్సిడ్రేషనేంటంటే వడి కూతుర్ని వాడి కూతుర్ని వీడి కొడుక్కు చేసుకున్నాడువీడు. అంచేతా షూమన్ రిలేషన్ షిప్ గుడా హిపోక్రైజిస్ మజ్జెనేమోనూ ఆబిజినన్ కోంట్రైబ్టె. అంచేత చక్కని చక్కని రాజమార్గవేది? దొడ్డిదారా? పెటటి దారా? లేపాతే స్ట్రైట్ పాతా? నా క్లిప్పడ్కి అన్యాయంకా తీర్చేదు. ఎంచేతంటే మేవ్ దొడ్డి దాట్లోనే పెద్దవాళ్ళ వయ్యేవ్ అనిచెప్పి వీడు జెప్తాడు. ఫస్టు పర్సన్ సింగులర్లో చెబుతూ నేనివాళ డిప్టిట్ జడ్జిని, రేపోమాపో హయ్కోట్ జజ్జిని అయితీత్తానైనూ, అన్ని యేర్పాట్లూ జరిగేయ్ అంచెప్తాడనమాట విడు. అంచేత ఫుచీజ్ ది రైట్ పాత్? చక్కని రాజమార్గవేది? సివ్ హద్వారవా? పెరటి ఘుమ్మవా? బేక్ డోరా? ఫ్రింటుడోరా? ఫుచ్ డుయు చూజ్? అని వెటకారవన్ మాట సమైర్ గ.

వ్యవహార ఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

ఇతర వ్యవహారాల్లో లాగానే ఇతన్లోకుడా మహాప్రాణోచ్ఛారణ లోపం, మహాప్రాణోచ్ఛారణని పాటించడం, లేనిచోట ప్రవేశపెట్టడం మొదలైన అంశాలు చూస్తాం. ఉదా : 'అంద్రజోతి', 'భక్తుడైన', 'సిద్ధాంతాలకి', 'గాంధీ', 'కర్చుపెట్టి', బుద్ధిపుడుతుంది', 'కర్డర్ పంచె', 'గాంధీ', ఎత్లంటుందంటే, చిన తనావ్ లో, 'అఖటికిలోంచెము', 'పాట', 'ఒచ్చేంటాడు', 'ఘమ్మవా', ...; 'కర్డర్ పంచె' పదంలో మహాప్రాణత్యం లోపించగా 'భద్దర్' లో పాటించబడింది. 'ఖాంగ్రెస్' లో లేనిచోటకూడా ప్రవేశపెట్టబడింది. ఇటువంటి పరిస్థితి భాషలో 'వ్యవహార పరిణామదిశను' సూచిస్తుంది. ముఖ్యంగా గమనించదగిన విషయాల్లో పదమధ్యన 'గ'కార లోపం-దీనికి 'జరూతున్నాయ్', 'తిరూతునాడూ', 'తిరూ తావ్' ఉదాహరణలు. 'త'కార 'ద'కారాలకి 'య' పరమైనప్పుడు తాలవ్యీకరణం జరగడం 'సాహిచ్చవ్', మజ్జెమజ్జెన, 'చాగరాజు' పదాల్లో చూడచ్చు. మూర్ధ

న్యోచ్చారణ లోపం లేకపోవడం ఈ కథానికలో ఒక విశేషం. అదేవిధంగా క్రియారూపాల్లో 'స'కారం 'శ'కారంగా వినిపిస్తుంది - 'చేశేదూ', 'రాశేదూ', రికార్డు చేశేవ్, 'అలిశిపాయ్', 'పెట్టిశేడు'. భూతకాలిక ప్రత్యయాలైన 'ఎ', 'ప' ల పర్యాయరూపత ఇతన్లోకూడా విశేషంగా కనిపిస్తుంది - 'జరిగేయి', 'నెలెక్చెయించెదూ', 'యెలాగయ్యేవ్', 'నేఁ నెంజెవేను', 'ఎందుకొచ్చేవ్రా', 'యెక్ఖణుంచొచ్చేయ్'. తద్ధర్మార్థకంలో 'త' ప్రత్యయాల వాడకం లేకపోవడం కూడా గమనించాల్సిన అంశం. ప్రుత్తినిబట్టి, చదువునిబట్టి ఇంగ్లీష్ భాషా ప్రభావం బాగా కనిపిస్తుంది.

వ్యవహార : 9

ఉద్యోగి

కేంద్రం : చోడవరం, వలం : హరిజన్,

వయస్సు : 24 సం॥, చదువు : పన్నెండోక్లేసు

వ్యవహారఖండిత : ఒకసంఘటన

ఇప్పటికి నాలుగైదు సవఃష్టాల్ క్రితవ్ సంగతండి. సిట్టిని సిక్స్ సిట్టిని సవన్ నేనూ ఇండస్ట్రీల్ ప్రెసింగ్ ఇనిస్టిట్యూషన్ వయ్ జేగ్ సవనులో ట్రయ్ సిఁ కెల్లాను. ట్వెల్త్ క్లాస్ ఆఫ్టరూ అయాము ఇన్ సర్పింగ్ ఫర్ జాబ్. జాబ్ కోసవ్ ప్రయత్నం జేస్తన్నాను. అప్పటికి సుగర్ గోవాడ సుగర్ ఫ్లెక్టిల్లో వజ్జే అయ్ అపోయింబెడ్ వజ్జే క్లర్క్. అది ఎమర్జెన్సీగ టె వన్ మంత్ కే యపోయింబ్ చెయాల్సొచిందనమాట. ఫ్లక్సి వాళ్లు కేన్ కేరియర్ మేస్త్రిగా ఏస్కునారు. తరవాత క్లర్గే అపోయింబ్ చేస్తేరు. ఆ వన్ మంత్ అయ్పోయిన్ తరవాత అదీ వాళ్ళు సీజన్ క్లోజింగ్ ఆయ్పోయింది టర్నెబ్ చేశేర్. తరవాత ఆమె ఆ సుగర్ ఫ్లెక్టి తాలూకా మేనేజింగ్ డైరెక్ట్ గారె రికమెంట్ చేస్తో అయ్టియయ్ అది రెక్నిషెన్ అయినట్టయ్తే కొంచావ్ లైఫ్ బోటుంటుందని ఆయన సలహా ఇచ్చి అయ్టియయ్లో జాయినవ్ మన్నార్. అయ్టియయ్ జాయినవన్ ..., అది టూఇయర్స్ కోర్సు. అయ్టియయ్ ఎలెక్ట్రిటీవన్

టూకెయర్స్ కోర్సు. నె ఎల్వేక్రిప్షన్ గా జా ... అ ... అపాయింట్మెన్ తరవాత కొన్న రోజులు మఁ మోవయ్ గారింటి దగ్గరే వుండి...; అలా కొంత కాలవఁ గడిసింది. గడిసిన తరవాత కొని ఇబ్బందులు వల జాదల వల్ల నెనేంజేసెనంటె విసావటూవ్ లోనే అల్లి పుటవఁనే ఒక వీధెనమాట. దాల్లోఁ మఁఫ్రెండు డిన్నయ్ గారబ్బాయ్ అనమాట. ఆయన రూము అద్దెకి తీస్కొనాయను అకడుండెవాయెవఁ. ఆయన్ దగ్గర నేన్ కుడా ఉంటూ..., అక్కడికి అయ్టి యయ్ దగ్గర్గా వుంటదని ఉద్దేశవఁలొ. ఇలాగ కొన్న రోజులు గడిసింది, మాఁ అన్నయ్ గారబ్బాయ్ దిగ్గర నేనుండగాను. గడిసిన తరవాత ఇ సిండాలో సిండాలో మాఁ ఇది వర్కు నె ఉండెవాణ్ణీ తె మాఁ మోవయ్ గారింటి దగ్గర. పిపింగ్ హిందుస్తాన్ పివ్ యాడన్ మాట. పివ్ యాడ్ కొల్నిలో ఉండెవాణ్ణి మ మోవయ్ గారింటి దెగ్గ. అక్కడా ఆకోల్నిలో పంజేస్తున్న కొంత మంది తాలూకా పిల్లలు కూడా నాతోపాటె ట్రయ్ నింగ్ అయ్తుండెవారు. అందులో వొడియా కుర్తోడు మహరాజ్ ... అనీ తిక్కెస్ట్ ఫ్రెండన్ మాట. తరవాత తర్నరు. ఈ విధింగా రాజు ఆయన శ్రీహర్ పురమ్. మేవంద్రవఁ గల్పి వొకే సరీ అయ్టి అయ్ ట్రయ్ నింగ్ కెళ్ళవఁ జరూతుండెవంట. ఇక్కణ్ణించి ఎ సిండా నుంచి ఎప్పుడై తె అల్లి పుటవఁ నేన్ పిళ్ళయ్ పాయెనో అక్కడికూడా ఇ ఫ్రెండ్స్ అప్పడప్పుడే ఒస్తూ ఉండెవాకు. కొన్ని రోజులు గడిసింది. అయ్టి యయ్ ట్రయ్ నింగ్ ఒగ్ వ సవఁప్రాలయింతరవాత కుడా నాకు మిలెట్రీలో జాయినయ్ పొవాలనే ఒక ఉత్సాహ వుండెదనమాట. ఎప్పుడైనా సరే మిలెట్రీ తాలూకా అడ్వైజ్ మెంట్స్ ఒవర్ నన్నాతే అప్రోయింట్ చేసుకుంటారని గనీ సెలెక్షన్స్ ఉన్నాయన్ గానీ తెలిశ్ వట్టయ్ తే ఇమ్మిడెట్టుగా అయ్టి అయ్ కి సెలవ్ బెట్టి నెనూ వెల్పోతుండెవన్.... కొన్రోజుల్ క్రితావఁ ఎంజేసీందంటె మిలెట్రీ ఆప్రోయిండ్ మెంట్స్ ఉన్నాయనీనీ తెలిసింది. తెలియగానే మఁ మేష్ట్రి గారి కుడా చెప్ కుండా యేదో ఒ అచ్యవ్ సరవ్ పనుందనే ఉద్దేశవఁలో ఆయంతోచై సెలవ్ బెటి వెల్దోవనే ప్రయత్నంలో ఉనాను. అపుడూ ఆ రోజు రేపు ట్రయ్ నింగ్ అవుతుందనగా ఆ ఇ సాయంకాలంలాగ అని ప్రిపారయెను. ఫ్రెండున్ రమ్మనాను. ఆయన, యెల్లీ. అది అప్పడికి మాది యే శిష్టనమాట. మార్నింగ్ సిక్స్ క్లాక్ టు అఁ ఆఫ్టర్ నూన్ వన్స్ క్లాక్. యెల్లీ మోర్నింగ్ సిండా నుంచి మాఁ ఫ్రెండాచ్చేడు. ఆయనొచ్చేసరికి నేను స్నిద్దర్ నుండి మేలోనీ అఁ అయ్టి అయ్ లో

చెప్పిన వాల్ తాలూకా నోట్సుంతా రాసుకుంటూ ఆరవ్ బోసర్కి కాలక్యచ్యాలన్ దీర్చకునాను. తీర్చకున్ తరవాత మాఁ క్రోల్నిలో ఆ రెయ్న్లొ ఉన్నవాల్లందర్ కుడా లెగిస్తేరు. వాల్తోపాటు సర్దాగ నె మాటాడేను, ఆరు గంటలవరకు. ఆరు గంటలైతరవాతా మా ఫ్రెండ్లాచ్చేడు. ఆయింతోపాటూ నను బుక్స్ వి తీస్కొని ఆయిన్ నై కిల్మీదే ఇద్దరవ్ కూడ డబుల్ సెలేవ్. డబుల్సెల్లిన్ తళవాత అయ్టి అయ్ కి ఆ ఆరూ ఆరున్నరా ప్రాంతోవ్ లో చేరుకున్నోవ్. చేరుకుంతరావ్ త ఇంస్పెక్టర్ తో ఇంస్పెక్టర్లా జెప్పాను. అంటే మా ఇంస్పెక్టర్ ఎలెక్టికల్ ఇంస్పెక్టర్లా జెప్పేను. నాకివాల అర్జంట్ పనుందండీ. నాకు సెలవిప్పించాలండి. సరే వెల్లిరా అని సెలవిచ్. అప్పడికి స్టీమ్ లేండిలో నేను బట్టేసుకునాను. అంటే వాళిక్ వాసీఁ పర్సు...అకడా ఆయ్ నేంజెశేడూ నాఁ తాలూకా బట్టిచ్చి మనిసెల్ అడిగ్ తే టికెట్ పటమ్మడు. వాడి వొకా రళిటిస్తాడు. అట్టిస్కొని రమ్మనాడు. సర్గదాని ఇంటికెల్లి ఆ రసీద్ తీస్కొనొచ్చి ఆయ్ నకిచ్చేను. ఇస్తై ఆయ్ బట్టిస్సెడన్ మాట. అవి తీస్కొనీ మా ఫ్రెండు స్తో అ నైయ్ కిలేసుకునీ ఇంటికెల్లి ఆ బట్లక్కడ పెట్టినెన్ సర్టిఫికెటూ ఇన్ ఇంకా కావల్ సన్నపి యితర పుస్తకాల్ తీస్కొనీ తెనూ యన్యేడి అంటెందీ మిలట్రీక్ సంబందించిందే. అది అక్కడికి బీచాడ్ నుందన్నమాట. కింగ్ జార్జ్ ఆస్పిటల్ జేక్ నైడూ బీచోక్ ఆవిడన్ మాట. అక్కడికెల్లి కొన్ ఒక కొంతమంది ఓక్సెనల్ను మీటయ్ తే వాళ్ళేన్నాడూ ఇదీ ఇది మిలట్రీకి సంబందించిందే కానీ మూఁజ్జెల కోర్సిది. మూడు మూడు నెల్ల తరవాత మల్లి తిరిగి పంపించేస్తారింటికి ఇటువంటిది మీకు క్రోవ్ లిఫైడ్ మెంబర్స్ కు పనికిరాదు కావట్టి దీనికి మీల్లో దీన్లో మీరు జోయిన వద్దండి అనేసి వాల్లు సజేశనిచ్చేడు. చెప్పింతరవాత అప్పడేన్ జెప్పేను. నేను ఇంతవరకూ చెదువ్ కున్నానండీ. నాకు మిలట్రీలో జాయినవడవంటే చాల సరదా. కాబటి ఎదేనా అవ్ కాళవునట్టైతే నాఁ ఎడ్ అసిచ్చి ఇయడ్రస్కు మీరూ లైట్రాయండానీసి ఆయింతో చెప్పోవ్. ఈ ఇంఫర్మేషిన్ మున్ చెప్పేన్. చెప్తై ఆయ్ నలాగే చేస్తన్ అన్ అన్నాడు. అక్కడించి అప్పడికి యేడున్నరాఁ పో ఎనిమిదయ్ పోతుందన్ టైము. ఇప్పుడే ఇంటికెల్లిపోయ్ పంచెయ్ నా అనేసి పంజెస్తునోవ్ కాస్త ఆ నైకిలేస్కొని అలాగ డవునుకు బీచ్ కెలేను. బీచికెల్లై బీచికెల్లి కొంతసేపు నించోని అప్పడికెవడూ లేరు ఆ ప్రాంతోవ్ లో. లేకపొగానే నె ఒక్కణ్ణే ఉన్నాను. కొంత దూతాన్ చూశెసర్కి పిప్పొస్తుందనవాట.

అయేండి ఆ అయ్ అన్ వోట్ వోట్ తీస్కెల్లె పిప్పనమాట. అది వొస్తుంటేనే అనుకున్నాను. ఈ పిప్పు యెన్ని గంటలో ఇకడి కొస్తదీ లేవోతే ఎంత టైమ్లె యెంత కొద్దిటైమ్లె ఇకడికొస్తదో చూద్దాంగదాని అలా చూస్తూ ఉన్నాను. దూతానికి చిన్న మిలుకు మిలుకూగ గనపడుతుందా పిప్పు. కొంతా ఒక్క పదిసిమిషాలో పదిపేన్నిమిషాలా అయేసర్కి పిప్పు తాలూకా పొజిషన్ తా కనపడుంది. ఆకారవంతా కనపడుందనమాట. అలా చూస్తున్నాను. ఇయ్ దెంత చేపుళ్ళో ఇకడికొస్తదా అనిచూస్తున్నాను. చూస్తుండగా ఎలే టైమ్ కి ఆ నైటికే బీముని పట్నమ్ కోపరేటివ్ జేంకులో పంజేస్తున్న ఒక ఒకాయ్ అక్కడికొచ్చేరన్ మాట. ఆనైలే అకడున్నారటా? ఉదయవ్ లేసి ఆయనకూడా బీచ్ కొచ్చెస్ సర్దాగ చూట్టాక్. నాదెగ్గిర్ కొచ్చి యేంత్సేర్ మీరలా చూస్తునారా అన్ ... నై యేవి లేదండి దూరానికొక పిప్పిస్తంది. అక్కడికి యెన్ని గంటలో ఒస్తదో చూద్దావనే ఉద్దేశ్ వేలా ఇకడున్నానండి అన్ ... ఆ అది నీను కుడా నాకూ ఇది కొత్తేనండీ, బీచి చూడ్డవ్ గుడా. నేనదే ఉద్దేశ్ వేలో చూవ్ వస్తునాను. నేన్ చూద్దావండి యెన్ని గంటకొస్తదో అని ఆయనీ కుడా నాతోపాటూ సహగరించేరు. ఇద్దరంగల్సి అలా చూస్తూ ఉన్నోవ్. కొంత నేపడికి విలేజీ పీపుల్ ననమాట. గవరవాల్లనీ కులంగవర. వాల్లేంజే స్తరంటే సయ్ ద్రావ్ లో స్నానవ్ చెయ్ డాకని ఆ బీచ్ కే ఒచ్చేరు. వాళ్ళొచ్చి మమల్నే అడిగేరనమాట. బ్రోబూ ఇక్కడికి ఎవరై నా ఇద్దరాడమనుషులొచ్చేరా. రాలేదండీ. యెవరూ రాలేదండీ. వాళ్ళూ మాంకు కొనపించక కనా కనబడనంత దూరన్లో కొంత దూరవ్ పోయీ ... వాళ్ళున్నారూ. వాళ్ళు ఉండబోసరికి మరొక ఇద్దరాడాల్లాను. ఒక మగాడు. ఆల్ల కేసంబందించ్ నోల్లే-యెవరై తే మమల్ అడిగేరో వాల్లకే సంబందించినోల్లే-అకడికొచ్చేరండి. అక్కడికొచ్చేక వార్లో చూస్తు నారామన్యులు చూతే మమలడక్కుండా వాల్ అకడ్ కి అల్లి ... వెలిపోయింతరవ్ తా వాళ్ళేంజేస్తునారంటే ఆసంద్రశ్నానకోసవ్ ఆల్ స్నానవ్ చేస్తునార్లోపల. ఇలాగ కొద్ది టైమ్ గడిసింది. ఒక స్టాటుగా పొట్టిగా అ టొవ్విటీఫ్ య్ ఇయర్స్ యేజన మాట. ఆపుడేంజేసింది మాగ్ అలాగగీగంటె నెయ్ నెయ్ ది రూట్సిం చయ్ తె ఒచ్చేరో ఆడాను బీచ్ కిని ఇప్పుడేనున్న ఆపిస్కి కేజిపాచ్ ఆపి కలక్ట్రోపిస్సు అవన్నీ కైంక్ పనండి. దానికి అప్పొనమాటది. అప్పండోన్ అలాదిగుతూ ఉండనమాట. దిగుతూ ఒస్తూ ఉండగా సరిగ్గా మాంకూ ట్రైయ్ టుగా ఒచ్చింది.

తిన్నగా ఒచింది. ఒచ్చి యేదో సొనుగుతుండన్ మాట. సొనుగుత్తావ్ మాఁజైడ్ జూడ్డవ్ఁ అలా నడిచెళ్ళవ్ఁ, ఏదో సొనుగుతుండడవ్ఁ. ఎదో గుసుగుసలాడ్తుండఁవాట. నే యెనక్ తిరిగి చుశ్చేను. చూస్తే యెవరబ్బా ఈవిడెలాగా మనకాజే చూస్తుంది. యేదో ఉంటుంది అనిశీ న పకనున్నాయంతోకూడా చెప్పేను. చెప్తే ఆయనన్నాడాయేదో పిచ్చిదాఁల్లాగుంది. దాంతో మనకేంటండి అన్...సరేగదాని మెవ్ఁ అలా అట్ సైడు చూస్తునోవ్. పిప్పు ఎప్పడికైనా ఒస్తదన్ చూస్తునోవ్. ఈ లోపునా ఈవిడ సానవ్ఁ చేసేవాల్ దగ్గరికెల్లి మాఁ మాఁ ప్రక్కే చెయ్చూపిస్తూ ఏదో మాఁ మేనేదో లేనిపోనివి చెప్తుంది. చెప్తున యేంటండీ, ఇవ్ ఆవిడెల్లి మంతో మంతాలూకా విష్యాలు ఆల్తో చెప్తుందా? వాల్లంతునే ఆచ్చెర్యపోయ్ చూస్తునారూ. యేంజరిగిందని నాగా అది ఆస్సెర్యంగా ఉన్నాదండీ అని ఆయింతో అనా ... యేదో ఆల్లా వాల్లా కూడా మన పక్కే చూడ్డవ్ఁ. యేదో యేదో అంటవ్ఁ. ఇప్పుడు జరుగ్తుంది పోల్లేండి మనకెందుక్. వాల్ల సానవ్ఁ ముగించ్చునారు. ముగించ్చొనీ వాల్లతోపాటూ అదీకుడా ఒస్తంది. రావుటవ్ఁ. మాఁ పక్కే చూట్టవ్ఁ. మఁలీ యెద ఘోరవయ్పేంది. ఎక్కువయ్ పోయిందన్ మాట. వాళ్ళకు ఆల్లూ యీవిఁడ్ని దీసుకున తిన్నగా నెనే యావ్తే ఆఫీస్ కెల్లెనో అదే అఫీస్ దెగ్గరే వీరంతా చెవ్కుంటూరి, యిలాగ్ పరిస్థితి అండ్ యేవేవో చెప్తునార్ మా పక్కకి చూచిస్తూనూ. అప్పడికి చాలమంది మనుషులొచ్చేరన్ మాట. మఁగాళ్ళందరూ. ఆ యెంయేడి ఆపివ్దెర ఉన్నార్మంట. ఉంటే యేంజరిగిందో గదాని ఈ పిప్పు రావ్డవూఁ తెదూ, పిళ్ళికడా ఎకువయ్ పొడవ్ఁ అంతా ఒకేసారి జరిగిందఁ వాట. యేవిటి ఈ పిప్పింక ఇంతట్లో రాదనుకుంటానూ. దీనికెదో సిగ్నలేదో ఉంటాది. ఆపివ్ లోపల్ రావాలంటే కొంత టైమ్ బట్టి ఉంటదండీ. ఇక్కడెందుక్ మనోవ్. కాబోయ్ వాల్లందరూ మన ప్రక్కే చూస్తునారు. యేదో మనవల్లేదో లోపంజూన్నట్టుంది. మాఁ ఇది ఇదిజరిగింది. పదండీ. ఎతె మనవ్ఁ కుడా ఆలకిద్దావఁనీశి అతన్ని తీస్కొచ్చేను. ఇద్దనవ్ఁ ఎదో సరదాగ మాఁటాడ్ కుంటూ నివేంచదివోవ్ యేంటి ఎందుకొచ్చేవనీన్ ఆయనడగటవ్ఁ నేనిలాగ సెవింత్ ఫ్టారమ్ చెదివ్కునానండీ ఉజ్జోగ్ కోసఁ ప్రైయత్నంజేస్తే ఎక్కడా ఉజ్జోంగ్ దొర్కలేదు; చివరకి అయ్టిఅయ్తొ జోయినై నాండి. ఎల్లెట్టి పన్గా ట్రయ్నింగ్ అవుతూ మిఁలట్రీలో జోయిన్ అవాలనే నాకెక్కువ

సరదా ఉందండీ. రెండుమూడుసార్లు మిలట్రీకి ట్రయ్ జేసాను. ఒక్కసారి మిలట్రీలో ఇది సెలెక్షన్ కెల్తే అయ్యదుపాంట్లు తక్కువొచ్చిందనేసి వాలు తిరిగి పంబించేసేరండి. చివరకి ఇదీ ఇటవంటిదే అవకాశవ్ ఎప్పడకైనా రాదా అని అలాగ ఎదుర్ చూస్తున్నాను. ఆరోజ్ కి ఈరోజ్ కి ఇలా తెలిసిందండి. అంచేత ఇక్కడికొచ్చేను. వాళ్ళూ మంచిదికాదనగానే నెను మరెవడైనా సరే ఇట్టం టవ్ కాశవ్ ఉంటే చెప్పండనేసి వల్లతో చెప్పినేను ఏ బీచ్ చూడానికొచ్చేనండి అనీన్ చెప్తేనుట. సరేని మీరా ఏదైతే ఏదెహ్ విశేషమిదొచ్చేరొ నేనుకూడా అదే బీచ్ చూడానికొచ్చేను. విద్రవ్ బావ కల్సేవ్ రండి పొదావ్. అక్కిడేంజరూతుందో చూదావనినీ మేం ఇద్రవ్ కల్సేళ్ళవ్. చివరకి దగ్గరికెళ్లసరికి నన్ను చూసి పోయింటాట్ చెనీ “ఇతడే నన్నవ్ మానవ్ జేసేడూ” అన్నది. అవోసరికి అవమానదేట్రా బావూ, నాకేటి గావ్రయ్ పొయిందనమాట. గావ్రయ్ పొయ్ ఎంజేనే అంటే “ఇతనే - నేనూపలాన గవర్నర్ బంగలా గవర్నర్ బంగలా ఉంది. వినాపట్నాలా గవర్నర్ బంగళా దెగ్గిరా ఇటిక్ పంజేస్తున్నాను. అక్కణించొచ్చేడూ. ఇతనే నైగిల్ మీదొచ్చి నన్ను బలవంత పెట్టేడు. బలవందపెడితే నే ఒప్పుకోలేదండి. తాయ్ తా కొట్ సెడూ. అడ్ జేసెడు.” లేనిపోనన్నీ చెప్పింది. నా మొగిడిప్పుడు ఇంటికి రానివటల్లేడూ. యితనన్నవ్ మానవ్ జేసేడు. ఇబుడ్ నెన్ నా గతేంచెయ్ మంటావ్ అనూర్తా ఆలందర్ తోటి జేస్తుంది... చింతోటి నాగ్గాబ్ర అయిపొయింది. ఏంజేమ నువ్ అలాగంటున్నోవ్. నేనెవ్ తో. నువ్ గవర్నర్ బంగలా యెంటి. విశాపట్న వే నాక్ సరిగ్గా తెలిదమ్మా. నేనేదొట్రయ్ నింగ్ అవ్ తునానూ. మరొక్కసారి జాగ్రత్తగా చూసి చెప్పమ్మా. నేనేమొ ఒఖా... కాపాతే కళ్ళేవనా సరిగ్గా కనబడక్ పొతే కాసానిప్పించ్ కుంటన్ తల్లి. నాక్ చెప్పునేద్ హేనాడు ఇటువంటి ప్లెవ్ డూ చెయ్ లేదనీని నెం జేప్తే ఆలంటూరు ఆవాలందరు గల్సి. ఆవిడ ఆడదానిమాట ఎక్కువ్ కదండి. ఎక్కువ్ గా విలువిస్తార్ ఆడవాళకి. ఆ ఉద్దేన్ శవ్ లో ఎంజ్... నీవు ఆడపిల్లిలా చేయొచ్చునా? ఇటువంటి పంజేన్ వా? అనేన్ వాల్ చుట్టూ న చుట్టూ ముగిసేరు. ఆ ఛనవ్ లో ఆయింలేబోతే నను కొడతారు. వాలు పొలిస్తేషన్ని అవ్ గిస్తారు. ఎవోవో గొడవలు జేస్తారనమాట. అదేట్రెమికి నా పక్కనున్నాయ్ న అన్నరు, మీకే మఱుందాలేదా? పశువ్ లా మనుశ్ లా మీరూ? ఆయన్ వయనెక్ డా ఈవిడ వయనెక్ డా? ఆ అతను పొజిష్నేటి? ఈవిడ పొజిష్నేటి? ఆఫ్ ట్రాల్ ఇదిక్టేన్ పీపులయ్ తే ఆయ్ నేదన్న చేశాడంకన్న బోవున్న? అది చదువ్ కునాడు. అది పుస్తకాలూ వేషవంతా ఒక

లాగుంది. ఇచ్చా నై కూలిపజ్జేసుకునేది. ఈవిణ్ణి ఈవిడని అతనంటే పాడుచెయ్యడవో, అలా చెయ్యడవంటే అది అసందర్భంగదా! మీరైనా మీకన్న బుద్ధిలేవా? అది చెప్పినంత మాత్రాన పిచ్చిగావాలన్ మాత్రవ్ మీరలాగ వాగటవేనా? అతనిగాని యేవఁనన్నారంటే చాలా జరుగుతదనేసాయన గట్టిగా ఎచ్చరించేరు. పాచ్చరిస్తే మేవఁనెప్పయినండి. ఆడపిల్ల చెప్తుంది. ఏక్కువల్గ చెప్పిన్ మాట్లు ఎందుక్ కాదంటావ్? ఎందుకాదంటావ్? కాదండానికి పీల్లేదుగదా? అనేసీ మేవు అలా అనవల్సొచ్చిందండీ. మాడి పొరపాటంకొండి...పా...తొందరయ్ పొయోవ్, అనేసీ ఆయనా వాళ్లంద్రా ఒకకునారు. ఒప్పుకు న్తరావ్త చివరికాయన తంతో పాటు నన్నూ తీస్కొనివెల్పోయ్ చూడు బాబు! ఇటువంటివే వొస్తుంటాయ్ కష్టాలేవఁన్న; నువ్వేమీ బాదపడకూ అనేసీ ఆయన మార్గాన ఆయనెల్పోయ్దు. చివరకి ఇంటికొచ్చేసరికి అదే తైములొ నన్నయ్ ఆయనె గానీ లేకపోయినట్టేతే వాలందరు కొట్టడవ్, పోలిస్టెజన్ దెగిర్ తీస్కెళ్లవ్, అఘెవ్ చెయ్యడవ్, అంతా జరేది. నేనింటి దెగిర పలానా దెగ్గిర్క పుట్టున్నాననిగానీ ఆర్మీ సైలెజ్శన్ కైల్లన్నాన్ గానీ ఇంటిదెగ్గిర్ ఎడ్రస్ పంచప్పలేదు. చివరికేంజెరిగిందీ నేనా పొలిస్టేషన్ నుట్టయ్తే మా అన్నయగారబ్బాయ్కి ఎవర్కి తెలిదు. అయ్టి యమ్ కెల్లేదు. రాలేదు. పంజరిగింది? కార్న వేటని యెవర్నడూతాడు? యే ఎడ్రస్ కొస్తాడు? యెక్కణ్నూ ఎతుక్తాడో అన్నాబయవ్ నాక్ పుట్టిందండి. చివర్కి నేనల్లి తిరిగెల్లే సరికి పదిన్నరా పదకొండా ప్రాంతవ్. ఇంటికెలెసర్కి మా అన్నగారబాయ్ అకడే ఉన్నాడు. ఇలాగిలాగే విశ్యవ్ జరిగింద్రా బాబు అనీసి ఆయంతో జెప్పావ్. ఆలా కోల్పిలో ఆ లొకేషన్లో ఉనవాలందర్ కూడా ఆవిడే ఎంతో తిట్కున్నారు. నా సొబ్బోవ్వే మంచిదని కుడా ఆలక్ తెలుసు. తెలిసిన్ తరావ్త ఈ విశ్యవ్ ఎప్పుడేతే జెప్పెరో వాల్లెవ్ రూ నమ్మలేదు సరికదా ఆలంద్రూ కూడా దాని తిట్టేరు.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

మిగతా వ్యవహారాల్లోలాగానే మహాప్రాణత్వం పాటంచిన పాటించని సందర్భాలు ఉన్నాయి. పదాదిన 'ఘోరవఁయ్పేంది', లో ఒత్తు పలకడం చూస్తాం. అరువుపదమైన 'తర్నరు', లోనూ స్వభాషకి చెందిన 'ఛాలమందొచ్' లోనూ మహాప్రాణత్వం లేనిచోట్ల ప్రవేశపెట్టడం చూస్తాం.

మూర్ధన్యోచ్ఛారణ దాదాపు లేదు. ద్విత్వ 'ళ' కారాలన్నీ 'ల' కారా తై నై : 'సరేవెల్లిరా', 'బీచెకెల్లి', 'వల్లెంజేస్తరంచె', 'ఇద్దరాడాలూను', 'ఆల్లక్' నిదర్శనాలు. అద్విరుక్త 'ళ' 'ల'గా 'బంగలా' లో మారింది. అట్లాగే 'ణ' ని 'న'గా 'సానుగుతుందన్మాట' లో చూడొచ్చు.

శిష్టేతరలక్షణమైన పదాది 'వ' కారలోపం ఇతన్లో కనబడుతుంది - 'ఆల్లక్', 'ఆలక్ తెలుసు'. పదమధ్య 'వ' కారం 'ఇద్దరాడాలూను', 'మగాడు', 'పొడవ్', 'సాబ్జోవ్వె' పదాల్లో లోపించింది. 'సాబ్జోవ్వె' లో పూర్వాచ్చెచ్చిన 'అ' పరవర్ణమైన 'వ' తో వర్ణ సమీకరణం చెందినంప్రతాచెచ్చిన 'ఒ' గామారింది. 'వ' కారంలోపించి 'సాబ్జోవ్వె' ఫలించింది. ఇంకోవిశేషం ఆతని భాష్టో ఏమిటంచే, భావార్థకంలో అడమంతరూపాలకి బదులు అటమంతరూపాలు వాడడం. ఇది స్థానికోచ్ఛారణేతరం. ఉదా : 'రావుటవ్', 'చూటవ్', 'సర్దాగ్ చూట్టాక్', 'అంటవ్', ఆయనడగటవ్'.

పదాది 'హ' కారలోపం 'ఎచ్చరించేరు' లో కనబడుతుంది. కాని ఇదే పదంలో 'హ' కారాన్ని నిలపడంకూడా 'హెచ్చరిస్తే' లో చూడొచ్చు, ఇతే 'హ' కారం పరాదేశవర్ణంగా 'హేనాడు' లో రావడం సంభవించింది. పదమధ్యన 'క' కార 'గ' కారలోపాలు కనిపిస్తాయి. 'లేవోతే', 'కాపొతే', 'జరేది', 'యెవర్నడూతాడు', 'అకిడేంజరూతుందో', జరూతుండెడ్...

a. భూతకాలంలో విశేషాలు : 'చేస్తేరు', 'మాప్పెండొచ్చేడు', 'జెప్పెను', 'తిట్టేరు', 'బలవంత్ పెట్టేడు'.

b. తద్ధర్మంలో కొన్ని అంశాలు : ఉంటాది, ఉంటదండీ.

c. వర్తమానకాలంలో : ప్రయత్నం జేస్తన్నాను, చూస్తన్నాను, పిప్పొస్తంది, చూవ్స్తున్నాను, 'అదీకుడా ఒస్తుంది', భిన్నప్రత్యయాల ఉపయోగానికి నిదర్శనాలు.

వర్ణ సమీకరణం : 'సైలశ్శన్', 'బట్టిస్సెడన్మాట', 'ఆచ్చెర్యపొయ్', 'దాల్లో'. 'య' కారం పరమైనప్పుడు తాలవ్యీకరణం చెందడం 'అచ్చవసరవ్', 'కాలక్రుచ్చాలన్', 'ఉజ్జోగ్ కోసం' వంటి పదాల్లో కనిపిస్తుంది.

'ప' కార 'ఫ' కారాల ఉచ్ఛారణ : 'అఫిన్ కెల్లెను', 'ఆపిన్ డెర', 'ఆపిస్కి', 'కలక్త్రోపిసు', 'ఓప్తేసల్లు', - అక్కడక్కడా 'చ' కారానికి 'స' కారోచ్ఛారణ గమనించాల్సిన విషయం.

తేద్రం : మాడుగుల, పలం : కాపు,

వయస్సు : 27 సం॥ చదువు : పి.యూ.సీ.

వ్యవహారశుండిక : నచ్చిన కథానిక

ఏక్కి విటిజంటే కాలతే పవ్ కొసావే. యెస్. ఆపిజయ్ అయ్దుగంట
కాపిజయ్ పొయ్ నెంట్లై బేడ్ మింటనూ తరవా ఇకడక్ పోర్ట్ ఉంది. కోట్లో
ఎమ్మోయర్సంతా ఆడుక్కుంటూ ఉంటోవ్. నెక్టు పోర్ట్ నైడి ఒహటి
లోకల్ గుడ వెట్ కునాయ్. బేడ్ మింటను, పేలిజాలుగుడా ఆడుతుంటోవ్.
వేలిజాల్. అంతె. ఇంకా తీరిక సమయాల్లో జేంచ్ లైబరీ పొయి ఎదో
పత్రిల్ చదువ్ కుంటూ ఉంటోవ్. నోక్ట్స్. క్లబ్బన్న సిక్ష్ వే లేదికడ. ఇంతక్
ముందు క్లబ్ మెంటున్ జేశేరూ. ఆక్ట్లో ప్లే పేకాటాడ్ కుండే వోర్ ఎక్వ.
ఉన్ డదిగూడ తీస్ శేరు. అమెంటున్ జేయ్ లేక. సమ్ నామ్ నల్ ఫీ యెదో కలక్ట్
చేస్తారు మెంబర్స్ దగర్నంచి. అయమాంటూ సరైన యుట్లయ్ జేషన్ లేక అది
మానేశారు. అక్లబ్బుగుడా. టూ పిచ్చర్స్ ఉన్నాయ్. రెండో టూరింగ్ టాగిస్ట్.
ఒవోరోన్ కోసారి మారుస్తూ ఉంటారు బొమ్మ. మార్చినపుడల్లా ఒకసారి ఎల్తూ
ఉంటోవ్. ఎక్కువా తెలుగు పిచ్చర్లే. ఇక్కడి కొచ్చివా తెలుగు పిచ్చర్లే
అనుకోండి. ఎక్కువ ఎంటిటమారోవ్ నాయెళ్ వర్రోవ్ పిచ్చర్లు జూస్తాఉంటావ్.
ఉమ్ ఫావ్ రాణిక్ పిచ్చర్లు గుడా చూస్తోవ్. ఎక్కువ సాంగా పవ్ రాణిగ
పిచ్చర్లొస్తా ఉంటాయ్. పొవ్ రాణిగ్ ప్చర్లు ఒస్తోంటాయ్. సాంగిక పిచ్చర్లు గుడా
ఒస్తాయ్ అన్ కోండి. కానవి తక్కువ. ఈ పొవ్ రాణిక్ పిచ్చర్లూ ఇక్కడా
సొమ్మయ్ నట్టు అక్కడా సొమ్మరావు ఈ సాంగిక్ పిచ్చర్లు. ఎంచేతంటే
విశంతా కల్చరల్ పీపుల్ కదండి మోబు. మోబుల్స్ వున్నవే వొస్తాయిక్ డ
సొమ్మ-- లేబొతే సొమ్మవ్దు. వోల్ఫోసయ్ పోద్ది. అది. నవల్లు చదువ్త. ఇట్టే
ఇప్పుడూ ఆంద్రప్రజా తరవాత ఈ డిటెక్టివ్ సూ ప్రసాద్రావ్ గారాసింది ఇన్న
న్నయండి. ఉపుడేల్లేదు. చద్విట్టవ్ మానిశెన్లెండి. ఆఫ్ టూ డిటెక్టువ్ డిటెక్టువ్

సన్నీ చదవ్డవ్ మానెసీ వన్నియ్ఱూ తామాయ్ఱవ్ బారతవ్ బాగవతవ్ చదివేను. చదివేను. పోగు ఇయ్యి యెప్పుడూ యీ శ్రోరిలో ఇంత చూశినా హచ్చెలూ దోపిడిలూ దొంగతనాలే ఉంటున్నయ్. ఈట్టివల్ల మల్లాభవేన్లేదనీ మా పుతూణాలు ఉన్నయ్ కదండీ, ఎపిక్కు. ముందు బారతపూ తరువాతా బాగవతవ్ తరువాత రామాయణవ్ చదివేను. అలాగే కొన్ని పురాణ గ్రంథాలుకుడా చదివేను. పురాణ గ్రంథాలు చదివేను. ఊ. ఉప్పుడు చదువ్తుంటోవ్ సిన్నారంగవ్... శ్రోశల్ శ్రోరిన్ గుడా చదువ్తుంటానండి. ఈ మజ్జి చదివిందేలేదండి. కాస్త పురాణాలెప్పుడైతె చదవ్డవ్ మొదలుపెట్టేనో డిలెక్టువ్ సన్ని ఒదిలేశేను. మఱిచెట్టూ నీ నీల్ నీడా మఱిచెట్టూ అని ఒటుంది. ఆ శ్రోరి బోగుంది. తరావ్త సరళ్ రేకలూ అనే ప్టోరి ఉంది. అందర్ ప్రజలో దీపోవళి ప్రచ్చేక్ సంచిలో. అదొగ్ శ్రోరి బోఉంది. ఏండి, లే ఇద్దరు స్టూడెంట్స్ ఉంటారు. బారతీ రేణుకాని. బారతీ బియ్యే బేసయింతరొవ్త ఎమ్మే చదూకోడానికి ఇశేవట్న వెలిపోతుంది. వోశన్నయ్య గోపాలనీ అయిన్ ఫ్ఠారెన్లో మెడిసిన్ చదువ్తాడు. ఈ రేణుకా బియ్యే పాసవ్తుంది. పాసవ్తే ఒహనాడు నావ్రే రేణుకాగి ఎక్కువ్ నలుపున్న ప్లిన్లన మాట. ఆవిడే కల్చరల్ వీక్స్ పోగ్రామ్స్ కెటన్ని యెల్లదనమాట. కాలెజ్ కి, అందువ్ లేక్ ఫ్ఠాయ్ నా పొన్ చూద్దావ్ నెల్లది. ఆలు కల్చరల్ వీక్స్ అన్ని అయ్ పోతున్నాయ్. యెల్లే మన్లందరూ హేళన్ చేస్తన్ యెళ్లమ్మానే సింది పాపొవ్. యెళ్లమ్ మానేస్తే ఇ బార్తీ ఫ్రెండుకదండీ. ఒక నాడొచ్చి రావే రేణుకా మనొవ్ కల్చరల్ వీక్స్ ఇయాల్లాప్పుడే కదా యెల్లావన్ తీస్కెల్లది. పాపువ్ ఇవిడెల్లగనే అందరూ సర్పిలైటనీ హేళన్ జేస్తార్. దాంతో బాదవడి ఇంటికొచ్చేస్తుందనమాట. ఇంటికొచ్చినీ ఇంగిలూగుంటుంది. ఒఖనాడూ వొక పుత్తరవొస్తుంది నిన్ను పెళ్ళి చీపుల్ చూడ్డానికొస్తున్నాననీ. ఆ అందులో అ స్కూల్లో యెక్కువ్ గా రవ్వీ అనే కురవాడు అల్లర్ చేస్తడనమాట. ఈస్సె స్టూడెంటు. అతనూ అతనే ఇయ్ సెర్పిలైటనీ యిలూగనీ అల్లర్ చేశ్నవాడు కుడానూ. ఈవుక్ పెల్లి పుత్రవ్ రాసినవాడు గుడా అతనే. మిముల్ చూడ్డాన్ కొస్తున్నోవ్ అన్రాశేడు. అయ్తే అ రేణుకా అమ్మ పాపమ్ ఆమాయ్ కత్తు మీద హమ్మ నిన్ చూడ్డాన్ కొస్తున్నారు జేగ తయారవ్ గా అంటుంది. అంటే తయారయ్ ఉంటది. అంతట్లోకి ఈలొస్తారన్ మాట. ఇ రవీనూ ఇంకో పక్కన వాడి ఫ్రెండు. ఇద్దరొస్తారు. రాహ్ గానే ఇది చూడ్డానికని ఒచ్చేరు కదండీ. ఈవుణ్ణిలా చూడగనే సెర్పిలైటంటాడిడు. అ స్కూల్లో హేళన్

చేశేవాడే గదా అలాగ. నెచ్చి లైటనంగనే ఈవిడ నాళ్ళు కుంగిపో తదీ. సిగ్గుపడి లోపలికి పోతుంది. అప్పుడూ కొన్ ఈడింటి కెళ్ళిపోయి అహో నీ పెళ్ళికూతిర్వంటు ప్రవరో అనుకున్నాను. నువ్వేనా? నెచ్చి లైటువి నువ్వని తెలిస్తే నేను రాకపోయేవాణ్ణి పెళ్ళిచూపుల్ని అలగని అకణించి వుత్రవ్ రాసేస్తాడు. దీంతోటి ఈవిడలా బాదపడతూ వుంటది. నల్పూ వున్ వుండే చరీరవ్ నలుపొచిందని దేవుణ్ణి దిన్నిస్తూ బాదపడుతూ ఉంటుందనమాట. తరవాత యీవిడగి లైట్రుడ్ ఒక దగిర్నుంచి ఎపోయింట్ మెంట్ ఆడ్రొస్తది. ఊఁ. రేణుకాకి. ఎటీ? ఒక్కంవనీలో ఒక పెద్ద ప్లేక్రిలో

తైపిళ్ళగా. ఒచ్చిన్తరవాత అ రోజు యెల్లి అదే ఎక్డో ఇశాపట్నాలోనే ఒచ్చుంటుందనమాట. ఇంటికోసవ్ చూస్తావుంటారు. ఇంటికోసవ్ తిరుతా వుంటు ఒహనాడు ఇ బారతి కనిపిస్తుంది. ఆవిడె ముందుగా ఎలిపోయింది కదండి విశావట్నవ్ ఎమ్మె చదూకోడాన్ని? ఆవిడింట్లోనే ఈళకి స్తానం దొరుకుతుందనమాట. అయ్యోవ్దే తైపిళ్ళగా వర్క చేస్తుంది. ఇ బార్తి యెమ్మె చవుతుంది. ఇలాగే ఈళిద్రూ ఫ్రెండ్ పిప్పయ్యేరు. ఈళూ హనందంగా ఉంటది. ఇలాగే ఒడొటీన్ డ్యూటిలో ఆపిస్కెతే ఒకనాడు వాళ మూర్తాయన మేనేజరూ ప్రవమ్మా మనకివేళ జేగర్తగా పన్నాడూ. మన మేనేజ్ర్ మన ప్లేక్రి యెజమానొస్తున్నాడు. కుర్రవాడొస్తున్నాడు. తండ్రి గారు. ఇక్ కుర్ర వాడే ఇక్కణ్ణించి చూస్కుంటడట ప్లేక్రి వ్యెవ్ హారాన్ని అంటరూ. అందుట్లో జేగర్తగా పంజేస్కుంటుందన్మాట ఇ బా ఇ రేణుక. చేస్కుంటే అ కుక్కర్లోడు ఒస్తాడు. అ కుక్కర్లోడు రాహ్గానే నెచ్చి లైటంటాడు ముందె.

అంటె ఎవళ్ళూ ఆ మేనేజరూ? అపే ప్లేక్రి యెజమానెవ్రూ? ఈ రవెన్న కుర్ర వాడె ఆనమాట. ఒస్తుండగా రవుంటడు. ఈవిడ నిలువనా సీరయ్పోతది. అయ్యో నన్ను హేళన్ జేశేవాడే కాలేజిలో. నా పెళ్ళి చూపుల్ని ఒచ్చి కూడా హేళన్ జేశేడే కదా. ఇత్సేనా మా పజెంటు. అలగన్ అవ్ చాలా బాదపడుతుంది. హో మర్నట్ రోజునీ మల్లి ప్లేక్రి కెల్లి వర్క చేత్తూ ఈమను ఈయావ ఆవెదన్తో కొని తైప్లో తప్పలు కొడుతుంది. తప్పలు కొట్టి యీ తైప్ చేసిన వాళెవ్ లన్ విలిస్తాడే మూర్తిని మేనెజర్ని. విలిశి ఇ తైపిట్టవరంటే చాలా మంచిదండి, బాగా తైపిళ్ళ చేస్తది అలగంటడు. యే యెవల్లపోయింట్ చేశేర్ అనడుగ్తాడు. నేనే అలగన్ చెప్తడు మూర్తి. ఈన్ మేనేజర్ కదండి.

అహా! నీక్ నచ్చింది కాబట్టి నివ్ అపోయింట్ చేశేవ్ గాబట్టి ఆవిడిన్ని తలువలు
కొత్తేసరే బాగా పైవ్ చేన్నద్ చెప్తున్నోవ్. నిజంగా ఆవిడె ఎన్ని తప్పులు
కొట్టిందో చూడవయ్యా అని చూపెడతాడు. యీవిడ్కి మనస్లో బాదగా వుంట
నేత ఆవేళ్ తప్పులే కొట్టిందిలెండి వ్కువలీ. అంచేత చెడామెళా మొఖమ్మీద
తిలేస్తాడు రేణుకాని పిలిసి. పిల్నీ యెప్పుడై తె చెడమడా తిడతాడో ఉచ్చువ్
నీచవ్ లేకుండా తిటడవ్ వల్ల పాపవ్ చాలా మనసుక్ బాదపడి రైజైన్
ఇచ్చేసి ఇంటికెల్పోయ్ పడుకుంటుందన్మాట ఆవిడె. ఏమే ఇవేళ ముందుగా
ఒచ్సేవ్ అలాగని తల్లడూతది. నవాంట్లో బోవ్లేదమ్మా రైజై నిచ్చేళేను ఉజ్జో
గానికీ. ఒంట్లో బోగులేదేవా తల్లి అలాగ్ అడూతదన్మాట. యేమ్మా
ఒంట్లో బోలేదా ఇవేళ్ ముందుగా ఒచ్చిశేవ్. ఇవేళే ఇంత బేగొచ్సేవ్ ఆపిన్
నుంచి అలాగాని అడూతది తల్లి కాపీచ్చి. ఈ ఉజ్జోగాన్ రైజై నిచ్చేళేనమ్మాం
జెప్తదనమాట. ఇచ్చి ఆలోన్సిస్తనమాట. ఈ. వ-. నాకున్న ఈ పుజ్జోగం కుడా
ఒదిలేళ్కునాను. రేపిండించి జీవనపోళ్న ఎలాగలగని బాద్పడ్తూ ఉంటుంది.
అంతట్లోకి బార్తొచ్చి ఆవిడె గూడా బాదపడ్తుంది. తెల్సుకున్నీ బాదపడ్తుంది.
అందుట్లో ఫారన్నించి బార్తన్నియ్ గూడ ఒచ్చేస్తాడు మెడ్నిన్ని పూర్త
చేస్కునీ. గోపాలునీ, ఆయిన్గూడా బాదపడ్తాడు. అనొవ్శ్రంగా నీ వెందుకు
ఉజ్జోవాదిలేనీవ్. పొన్నేన్ చూస్తానే. అట్వంటి రోగుదెగిర ఉజ్జోవ్
చెయ్నూ. చెయపాయ్నా ఒగటే. నేన్ ఉంకోదే చోలెకడన్ చూస్తానే. అమ్మని
అత్తు ఓదారుస్తాడు, రేణుకాని. ఇలా కొన్నాళ్ పోయిన్ తరవాత ఈన్
ప్రేవేట్ డిస్పెన్సీ ఓపిన్ చేస్తాడు. గ్రోపల్ బార్తన్నియ్య. డిస్పెన్సీర్ ఓపిన్
జేసి యెక్కడో ఉజ్జోగవెందుకు ఈ డిస్పెన్సీన్న నర్సుగా పంజేయ్ అంటడు.
నర్సుగా నకే మెడిసిన్ ప్రీనింగ్ మెడికల్ ట్రెయినింగేవి లేదూ. నాకు
లెకినికల్ ట్రెయినింగ్లేదూ. ఇంజేక్షన్లయ్ ఇవ్వడవ్ రాదూ. నా కెలగ
అవుతుందంటే నే నేరువ్తాన్గా అన్నీనూ దెగ్గిరుండి అలగన్ జెప్తదన్మాట.
యిలా జరూతుండగా కొన్నాళ్ళకి యీ ర్రపి యి బార్తి ఇంటికి పెళ్ళిచూపులు
కొస్తదూ. బార్తి ఇంటికి పెళ్ళిచూపుల్కు రాగానే చూస్తదన్మాట. రడిగా ఉం
తరవ్దు ఒచ్చి చూస్తరు. చూస్తే ఎంటే రయ్యెనెల్వోద్ది రపిన్ చూడగానే. రవి
గురిళ్ ప్టోరంత తెలుసు. వ్రమ్ కాలెజీ లేజినించి తెలుసును. రేణుగా గూడ
ఎప్పిడకవ్దూ యిస్రీ చెప్తుంది. దన్మేద యంటే ఒచి లోపల్ కెల్లిపోతద
మాట. ఏమ్మా నీకిష్టవ్ లేదా అని అడుగ్తాడు తండ్రొచ్చి. నాకిష్టవ్లేదండి

అంటది. యేఁ ఏంజెన్ మంటావ్ అమ్మా అతన్ తోటంటె ఎలిపొమన్ జెప్పు నాన్నా అంటది. యేవమ్మాఁ అటువంటివాణ్ణి పెద్ద ప్లేట్టి మేనెజర్ కదా, యెజమానికదా, అతనొద్దంటావ్ ఏటమ్మా అనడూతాది. నొకి ఆడెంత యజమాని కాదు, పెద్ద రిచ్ ఫెలో అవచ్చు. పెడ్ దనికుడ్ అవచ్చు. నాకాడొద్దనేస్తది బారదీ అయితే ఆడెళ్ పోతడన్ మాట. అలాగెల్పోయింతర్లోవ్త కొన్నాళ్ళకి వాడు భారు ప్రమాదోవ్ లో బాగా డే...అంది ... ఏక్స్ డంటయిన్ తర్వాత మళ్ళీ త్తీన మసీ ఇగోపాల్ గారు ఆస్పెక్ట్ ప్రెయ్ వే డిస్పెన్సిలోనే జాయిన్ జేస్తారు. జాయిన్ జేసిందరావ్త ఆప్టిడిక్ నర్సింగతా యీ రేణుకాదేవే చూస్తంది. యేద్ రేణుకా నామ్మిద్ కోపవింకా వుండా అలగని అడుగ్ తాడు. న'కేం కోపన్లేదు. నేన్ నర్సుగా నేన్ చెయవల్సిన డూటీ నెన్నేకేనూ అలగన్ కోల్ తీశయ్ వల్సొస్తది కోలుగుడ తీసేస్తారు. డేంజ్రస్ వాట. కోల్ తీషియ్ తప్పలేదన మాట. అంచేత కోల్ తీసేస్తారు. అకణుంచి ఈ కోల్ తీసిన్ తర్లోవ్త ఆరోగ్యం కుదుట పడ్తది. యేవ్ నన్నేవన్న మన్నించగలవా అనడుగ్ తాడు రవి. మన్నించడానికేవుది? నె చేజిన్ డూటే చేశేను. నేన్ చెయవల్సిన కర్తవ్యోఁ అదీ. నాగుమా బోచ్చెవేరు. నే చెప్పింటు చేశేనూ. అంచేత మీ ఆరోగ్యోవ్ ఎచిందీ అలగన్ అంటది. తరవాత ఈ బారతీనీ ఇరేణుక గోపాలవ్ కల్స్ కుంటారు. కలుస్కొనేవండీ నేనూ రేణుక రవీన్నన్న కలుస్కున్నాడు. ఇవాళ అంత తెలుస్కున్నాడూ అలగన్ జెప్తదనమాట గోపాల్తోటి బారత్తోటి. తరవాత నేనింక ఏక్కడకో పోడవెందుకు? వుజ్జోగోవ్ మీ డిస్పెన్సీలోనే కలకాలవ్ ఉండొచ్చా అన్ అడుగ్ తది. అడిగితే ఓ నీ ఇప్టెవొచ్చి అన్నాలు ఉండొచ్చు అని గోపాల్ చెప్తాడు. అంతె ప్టోరి. ఇంకిద్దరూ కలవరు. ఇడిస్పెన్సీలో కలకాల వుండి పోద్దన్ మాట ఇంగె. వెదర్ దట్ గోప్తో విత్ మేరీ ఆర్నాట్ విడొంట్ నో - ఇప్పుడి చొట్టకాలినింకెలాగా పెల్వేస్కొలేదుకదా. చొట్టకాల్తో ఉన్న రవి ఎలగా పెల్వేస్కొలేడూ. అరి గోప్తోలవ్ చిరకాలంగా ఉండిపొమ్మెన్నాడు, దాల్లో డిస్పెన్సీలో. అతన్ చేస్కొవాచ్చు. ఇదీ సర్లరేకలనీ దీపావళి పచ్చిక సంచికలో ... దీకిరాలేదు. యెండింగూ ... నీ ... ఇప్పుడూ డిస్పెన్సీస్లో నెనుండడానికి వీలవ్ దని ఏకడన్ ఉజ్జోవ్ సంపాదించ్ కోలా అని అడూ తది. అడుగ్ తే నేవూ ఉండడాన్ని వీలవ్దు...ఉన్న కలకాలవ్ నాడిస్పెన్సీ ఉండొచ్చున్నవ్ ఉండడాన్ని కలకాలంగుడా నాడిశ్ పెన్సిలో స్తానవుందంటాడు. అంతెగాని మనస్లో స్తానవున్నదనన్లేదు. మనసులో స్తానవుందంటే

పెళ్ళికొవ్కున్నట్టు. లేదు. ట్రాక్ పేమింట్ నట్లేదు. లేదు. లేక్కోతే అలాగ మనవ్ కనపరమ్ చేసుకుందావ్. అలాగూడ లేదు. వోన్లి డిస్సెన్సింగే. అంటే నేనెక్కడయినా ఇంకొక చోట ఈవుజ్జోగానికి ఎల్లిపోడ్వాఁ లేపాతే రవితోటి దెగి రవికి నేన్ హెల్ప్ చెయ్డానిక్ ఉండిపోయేదా అనడుగ్తది. లేవన్నీ ఎకడకన్న పోవల్సుంటదా అన్ అడితే మీర్ కలకాలవ్ నా డిస్సెన్సిలో మీకు కలకాలవ్ స్తానవుందంటాడు. అంతె. అంతెగాని మనసులో అందు.

వ్యవహారబండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం:

ఈ వ్యవహార కథనంలో శిష్టశిష్టేతర లక్షణాలు పుష్కలంగా కనిపిస్తాయి. అల్పప్రాణోచ్ఛారణ ఎక్కువ. “సాంగిక పిచ్చర్లు”, “బారత్వ”, “గ్రందాలు”, “బాద్ పడి”, “సర్ల రేకలనీ”, “స్తానవుందంటాడు”. ఒత్తులు సలిపినవాట్లో “యఁ లాభవేనేదనీ” ఒకే ఒక ఉదాహరణ. ఇతర వ్యవహారలలాగానే ఇతన్లోకూడా మహాప్రాణోచ్ఛారణ లేనిచోటకూడా ప్రవేశపెట్టడం ‘పిచ్చర్లు’, ‘ఒఖనాడు’, ‘ఖారు’, ‘పురాణాలెప్పడయ్తె’ల్లో చూడొచ్చు. పదాదినా పదమధ్యనా ‘చ’కార లోపం - ‘ఎల్లిపోడ్వాఁ’, ‘పోడవెందుకు’, ‘ఆడెంత’, ‘ఎంఁబ్నె’, ‘ఎల్తూ ఉంటోవ్’, ‘ఈట్లవల్ల’, ‘చదూకోడాంకి’. ‘త’, ‘ద’ లు యకార పూర్వంగా ఒచ్చినప్పుడు తాలవీకరణం చెంది ‘చ’కార ‘జ’కారాలుగా మారడం: ‘హచ్చెలూ’, ‘ఈమజ్జ’, ‘ప్రచ్చేక్’, ‘ఉజ్జోగానికి’, ‘వుజ్జోగం కూడా’, ‘పచ్చేక సంచిక’ లో చూస్తాం. వీటన్నిట్లోనూ పరవర్ణ ‘య’కారం పూర్వవర్ణాలతో సంపూర్ణంగా సమీకరణం చెందడం కూడా చూస్తాం. ‘గ’కార లోపమీద వర్ణ సంకోచానికి ‘అడితే’, ‘అడూతది’, ‘తిరుతావుంఁ’ ఉదాహరించచ్చు.

‘చ’కారానికి ‘స’కారం, ‘స’కారానికి ‘చ’కారం కింది పదాల్లో గమనించొచ్చు - ‘పిలిసీ’, ‘ఆలోసిద్దనమాట’, ‘చొట్టకాలినికెలాగా’. ఈ రకమైన వ్యవహారం శిష్టేతర భాషా వ్యవహారానికి దెగ్గిరా వుంది. ‘శ’కారోచ్ఛారణ ఇతన్లో ప్రముఖంగా కనపడుతుంది: ‘చేళేను’, ‘తీశెయ్’, ‘ఒచ్చిశేవ్’, ‘ఇచ్చేళేను’, ‘సిశ్చవే’, ‘శోశల్ శ్టరీన్’, ‘పిలిశీ’. మూర్ధన్యోచ్ఛారణ తక్కువ. ‘ఎల్తూ ఉంటోవ్’, ‘ఇశేపట్న వెలిపోతుంది’, ‘పెల్లివుత్రవ్’, ‘మల్లి’, ‘రయ్యనెల్వొద్ది’, ‘పెల్చేస్కోలేదు కదా’ ‘ల’కారోచ్ఛారణకి నిదర్శనాలు. ‘శ’కారోచ్ఛారణ పెళ్ళికొవ్కున్నట్టులేదు’ లోనే కనబడుతుంది.

భూతకాలిక ప్రత్యయాలగా 'వ', 'వ' లు ప్రయోగంలో ఉన్నాయి. ఉదా : 'జేశేరూ', 'తీన్ శేరు' 'ఒదిలేశేను', 'ఒచ్చిశేవ్', 'బేగోచ్ నేవ్', 'మాని శెన్లెండి', 'చేశేర్', 'పేశన్ జేశెడ్ కదా, ఒచ్చేరుకదండి.

వ~వ : 'వ' కార 'వ' కార పర్యాయరూపత కూడా ఈ వ్యవహారంలో కనిపిస్తుంది. ఉదా: 'కాఫ్టిచ్చి', 'అపిన్ నుంచి', 'వేక్కికెల్లి', 'వేక్కి', 'రిచ్ వైలో' 'వ'. కారంచోట 'వ' కారం ప్రవేశపెట్టడం 'లేక్ ఫ్టాయ్ నా'లో కనిపిస్తుంది. అంటే 'వ' కారోచ్చరణకి ప్రామాణ్యతని అపాదిస్తున్నాడని తెలుస్తుంది.

వర్ణసమీకరణం : 'క' కారానికి 'చ' కారం పరమైనప్పుడు 'చ' కారంగానూ, 'స' కారానికి 'త' కారం పరమైనప్పుడు 'స' కారంగానూ వర్ణసమీకరణం చెందడం 'పిచ్చల్లే', 'నిన్ చూడ్డాన్ కొన్నున్నారు' లో చూడొచ్చు.

ప్రాంతీయ పలుకుబళ్ళు : 1. సొమ్మరావు > (డబ్బురాదు) < సొమ్మవ్దు

2. సొమ్మయ్నట్టు (డబ్బుచేస్కున్నట్టు)

3. బొమ్మ (సినిమా)

రెండు పదాలకూర్పులో పదాదిన వచ్చే ధ్వనులు సమీకరణం చెందడం 'ఒడిటిన్ డ్యూటీలో' చూడొచ్చు. అదేవిధంగా పదాదిన వచ్చే సంయుక్తవర్ణాల సూక్ష్మకరణం 'కుంగ్ పోతడి' (కుంగిపోతుంది), 'వచ్చేక సంచిక' (ప్రత్యేకసంచిక) లో చూస్తాం.

వ్యవహార : 11

రైతు

కేంద్రం : విజయనగరం, కుంభం : నాగవంశం,

వయస్సు : 50 సం॥ చదువు : ఐదో క్లాసు

వ్యవహార వివరము : వృత్తి వ్యవహారం.

ప్రొలవ్ లో ప్రొల. వ్యవసాయప్రొల. దున్నడవ్, గోబు దియడవ్, వొరగు దియడవ్, వుడిపించడవ్, నీలు తోడ్కొవ్. యాత్రావ్ తోడుతో వన్ మాట నీలు. యాత్రావ్ అంటే నీలు నూతులోనుంచి పయంకొంటిది. అద్దాన్ కొక్ గోనుంటది. అద్దాన్ తో చేసిన గోనుంటే దానెక్కెదిర్ కర్ర కట్టి దానికగ్గోన తగిలించి ఇద్దరు మొనుసులు పయనెక్కుతారు ఆ యంత్రమీద. ఒక మన్నితోడతాడు. మున్ తస్ వ్ మున్ తస్ గానే ఆళ్ళు ఎనక్కెల్తారు. మిగ్గోన ఎలిప్రోస్తుంటది. ఒంపియడ్రావ్ తీశెడ్రావ్ ఒంపియడ్రావ్ అదేవని. అదే తోడ్కొవ్. ఒక దోనుంటది; తాటితాక్ కలతో దోన్నేసిండుంటది. అద్దో నెంట నీరెల్తది. తరత కాలవలెంటెల్తది. కాలవల్ చేస్తావ్. పాట్ తో కార్ వలు. లేదండి యెక్ డో యెక్ డో అవ్ శురువా యిరగ్గొట్టెనది. యీ మొన్నతో నిలబడదన్ని దైగ్రా అవ్ శురువా అయనవ్ దు సిమ్మెంటుతో కడతావ్. ఇటిక్తిలో సిమ్మెంటుతోనూ. అంటే అవ్ శురువా కలగదు మాకు. ఆ వ్ ఊర్తుంటాయ్. అవ్ శురువా సవత్సర్రోవూ, ఎండకాలవ్ శక్కు వూర్తెయ్. వర్షకాలవ్ ఎక్కువూర్తెయ్. నూతుల్లో ఒవ్ దూ నీలు కొద్దోగొప్పో ఉంటుంటది మాకు సరిపాయనంతే నీరు. ఏదో ఒక్క స్త్రయ్యలో ఉన్నది తతిమా స్త్రయిలన్ని మరిగ నీర్రాదు. వొక స్త్రయ్య ముంచిదుంది. తతిమావన్నీ ఎండి పొయిన్నయ్యిలే. మాకూ ఇక్-క్తిడ్రావ్ ఒటావ్ న్లో ఉన్నాగదండి. కొలాయి నీరొస్తది. ఒయెండకాల్తువ్ నో చాల కష్టవె. ఎండకాలావ్ నో అడ నెలిమెట్లో నీరేపతే మా యిబ్బంది పడిపోవల్సిందె. మరబ్యంత్రంలేదు. యెట్ చేస్తావ్? అలాటవ్ దు ఆ నూతుల్లోకలి తెచ్చుంటవ్. ఒగొ అకవ్ నిర్లుగాదు. అనేక రగ

వైస్ నీర్లు తాగుతున్నావ్. నీటిక్ మాత్రావ్ ఇజ్జెనగ్రాన్కోవ్డూ ప్రస్తవ్ చాల కష్టవాచ్చింది ఎండకాలవ్. వర్షకాలవ్లోను మోమ్మూల్ల పడ్డన్ లేదండి. వార్షాలూ లేవు. నీరు లేదు. మా వారిచేలుచ్చేన్ సుబ్రంగా నీటులేక సచ్ పోనయ్. మాకూ యెన్నెకటవ్ నాకోక ఉన్నిది ఉక్తక్రన్నర. ఆ ఒక్కటే చేస్తాను. నాగళతో యెడ్లుళ్ళు దున్నుదోవ్. యెడళ్ళోన్ దునుకోన్ నెన్ చేస్తాను. యెకడవ్లో వాటి పండిస్తాను. తటత మెట్టుముక్తున్నాయ్లండి. యెటక అందులో కొదిగో గోగ్లూ వేట్చెనగా పండిస్తాను. బాగా పండుతుంది. వర్షాలుంటే బాగా పండుతది. వర్షాల్ వాత్రుంటే మొదట్నించ్ సవ్వింగా నడువ్తే బాగా పండుకొస్తది. యెకటానికి యెకటాన్కి మా అంతే ఒక ఎనిమిది బస్తాలు యెడు బస్తాలవ్తది. అంట అంతకంట ఎక్కువ ఇదయ్. పోదు. మెయ్వె శ్రింతంగ చేసుకుంటోవ్. యెవట్కి కూలి యివావ్. మేవ్ దున్నుకోడోవ్, మేవ్ పిక్కులేన్కోడోవ్. మేవూ అంటే యెవ్డో గొప్పల్ గట్ట వుంటే ఒహ నలుగురైద్దురు అవ్సురువుంటే యెవలైన కూర్కి పెడ్తావ్కోడ. పెడితే వాళ్ళు తవ్వేస్తారు. తవ్వేస్తే ఎంటనే డబులిచేన్తుంటోవ్. మొదట్నించి చెవ్మంటారా. అప్పు... మొదట ఆకు మడినేది బాగ్గా దును తవ్. మొదటి వర్షాలకి ఆకుమడి మెత్తగా దున్నుతోవ్. గడ్డి పుట్టకంటా చేస్తవ్. చేసేన్ తదుబరి ఆరుద్ర కార్తెలో అందులో వరితనాలు పోస్తావ్. వరిత నాలు పోస్తే అవియ్ ఆకు పుడతది. అదమ్ పక్షవ్ ఒకో యిట్టజెయ్ వాతికె యిటవయ్ యెదు టోజులుల్లో ఆకు యెదుగుతది. మంచ్ సత్వెనదేతె ఎదుగు తది. లేగపొతే ఇది గుండలూ గిండలూ జల్లుతోవ్. దానిమీద అప్పడ్కి వర్షాలు సవ్వింగా పడ్డాయీ అంటే యిటవెయ్ యెదు రోజుల్లో ఉడువ్మూ ఒరుడుపూ మొదర్ పెడ్తావ్. మరి వర్షాలేపతే మరి దరిక్ టయ్వే లేదు. యిప్పుడ్కి ఇంకాకుంది. ఉవ్డున్నదండి ఆకు. ఆ మూడు పొరువు లుడిశోవ్. మొదటుడి సిందే అలాగ కొంచోవ్ పచగా ఉంది. రెండోసార్ ఉడిసింది అది బూ ఒదల్లేదు. మూడోసార్ ఉడిసింది ఎండిపేంది. ఏం జెవ్మంటారు? అలాగే పది యా ఉడు స్తోవ్. ఉడిసింతట్ సవ్వింగా వొర్షాలుంటే ఇంచుమించూ డిసంబర్ నాటికి కోదల్ అవుతయ్. అసీన వర్షాల్ తకువ మాకు మాత్రావ్ సవ్వింగాలేదు. యెడాదికి ఒక పంట పండడవే కష్టవ్. ఇంకెన్నిసార్లు? ఒగు పంట వాటి పంట పండడవ్ కష్టవ్. అకణించి చోడేస్తవ్. వాట్ చేసే కోస్తీ చోడ్పుయ్

పూడుస్తావ్. నూతుల్లో నీరైగబోస్కొడొవ్, ద్విగబోస్కొడొవ్ అలాగ యేవ్వా పది పుట్టు ఐదు పుట్టు సోళ్ళు పండిస్తావ్. ఇ సోలు పండిచడవ్ ఈ దాన్యెవ్ పండితే పండె ఇవి సోలు గేరంటిగ నీరు తో డంగాబట్టి పొండు తాయ్. అది వర్షాధారవ్ ఆవుట్ చెత పండితే పండుతయ్. ఎండిపెండ్ ఓరు సవత్యాత్రినించి ఏకంగా దైబ్ తింటాన్నది. ఓరు సవత్సోనుంచ్ చాలా తొకటవ్ చాలా బాదగా ఉంది మా పని. కొనుక్కొడవే. అప్పో సప్పో చేస్కొడొవ్, రగ్గుల్ దెచ్కొడొవ్, కొవ్టోడ్ దెగ్ర కొనుక్కొడొవ్, తిండవ్. ఇక మరింకేటండి? మూల్లలోవా ముక్లొనొ లాగడవ్, అయిన్ డబ్బుల్ కింద మార్చడవ్, ఆయ్ తీస్కెళ్టొవ్, కోవ్టోడ్ దెగ్ర కొనుక్కొడొవ్, అయి తిండవ్. సాప్పకునే దొకుటీ, ఒవ్కొనోడ్డి ముడుకుల్ పట్టికిం దొగుటీ, అం ఒ జొరాల్ ఒచ్చినావ్ ఒగ్టీ. అనేగ రకాలైన బియ్యం ద్విగ పోతన్నయ్ ఇవుడు. మా బియ్యవ్ వాత్రవ్ మా బూచ్చుల్లో పండినె. పండ గ్గానె పండితె నేప్టవైయన్వె. కొనుక్కొన్ తినిడవె. ఇంకేమ్పంచేడవ్. ఇంకొక్ పణ్ణెదె. ఇంకొగ పనాదు. ఇంకొక పన్నేయిచ్ ఇయ్డాన్ కెక్ డా యేం పన్నంది? యేటి చెయ్డవ్? అలా క్కొలిగ త్తిరగడవ్. ఇంకోపని ఆ వేళకి యెవ్సాయ్పంతానూ. ఇంకొక పని కెత్తె యీ యేదో ఒగొటి చేమ్మంటా కద ఇంకొక పనికి వీలు పోడ్... ఇచ్చేస్కుంపె దీవ దీర్దు. అలాడి పరిస్థితిలో ఉంది. లేవై ఎవ్డో నాక్రి జేగర్త్ చేమ్మంతోవ్ ఒకా వొందా యాబి యిస్తారు. మరి ఇదో, యెలగుంటదెంపె స్సాపదివద్ స్సావదూ, స్సావ నివ్వదు. ఆ పరిస్థితిలో బొతుకుండదూ, బతకనివ్వదు. యిలాగుంటది. మొదటనించి అదే. అందులో పుట్టోవ్, అందులో పెరిగెవ్. ఇంకా ఇంక అనుబొవొవ్ అంటారేటి? మికే అనుబొవొంగాలో చెప్పండి, చెబుతాను. చదివస్తనో మ పిల్లల్ని చదివిస్తనో. వొళ్ చదువ్కొంటాస్తూ. చదవ్కంటా ఉవ్డూ వ్యవసాయం పన్నోనే పెట్టివోళవ్. ఇవుడేదో త్తోక వంతా వొకతీర్గా చదువ్కోవాల చదువ్కొవాలని గవర్నమెంటోడో యిడవ్తుంది కదా, నలుగురూ అన్నవ్డు మనవెందుకు మానెయ్యాల్ మేవూ చదివేస్తునవ్. అచ్చదువ్కుంటార్ పిల్లలు చిన్నోళ్ళు చదువ్కుంటో నారు. అప్పుడు పరిస్థితిని బట్టి యలాగ్ వీలుంటదో అలాగ. వెవసాయ్వే బాగ పండితే ఇయ్యెచదువ్ యేప్పొలోవో యే ఉజ్జోవో అక్కర్లేదు. సరబంగ ఇదే దున్నుకోని బ్రొతూతోవ్. మరిది బ్రోవ్లేపై యెకడన్ నాక్రి సాకరి

సేస్కాపాతే వీలేటిన్ ... అది. పంట బాగా వున్నోవ్డు నీల్లంత వున్నోవ్డు అదే మంచిదే. అంటే వ్యాపారమ్మిద వ్యవసాయవ్ ఇప్పుడు కిక్లే. మేవు పండించేవీ వేరిచెనక్కాయ్ల బస్తా నలభియ్ రూపాయలు ముప్పియయ్దు రూపాయలకు మేవముతే వ్యాపారంచేసుకోవ్డు తొంబొయ్ రూపాయల కమ్ముతాండు మూడు మాసాల్లాను. యేది సులువంటారు. రాత్రనకా పగలనకా మేవు నానాబాదలు పడి ఆ వ్యవసాయ్యవే మా పిల్లల్లో సమానంగ చూస్తోవ్. ఇంత కష్టపడి పండిస్తోవ్. బగవంతుడ్ రష్షించీ వర్కాల్ పడినా పడినా పండినా గిట్లుబాటు తక్కువ. మేవు నిలవచేస్తోలేవు డొబ్బులో కోయీ అప్పిచ్చినోడు యెక్కుతాడు మీదని. ఇబుడూ పండించేస్తోవ్ యెలాగోలాక్ పండేరత్ తీగుముందే వోడుతొవ్. అమ్మగముందే బొక్క. యేటంటారు? ఇహాయ్యా అమ్మకముందే అయిక్డ బొక్క. అయితీస్తవడికి ఈడొచ్చి ఎక్కు తాడు. యెక్కినబుడేట్ చేస్తావ్? ఆడ్ ఆడిగిన రేట్కివ్వాల. లేవతే నేనిచ్చేన్ గదా డబ్బుంటుడు. అప్పుడా సావ్కో ఫిరవో మర్ ఆడే ప్రదానవనోగ్ని ఇచ్చియవల్సిందే. అది మొక్క అతని యితనాలు యేసిందాసే అప్పు. గొప్పు కప్పు. దానేదియన సత్తువ్ చెయ్డాన్కప్పు. మొత్తవచ్చే. మరి మొనుజులే మిగెలెవ్. ఇంకా టుడాల్ తీరవు. ఇలాడి పరిస్థిలో ఉంది. యదార్దవిది ఈ బోగట్ట. మోపిల్లలకి అయ్యే అప్పులే. కోబ్రట్టువ్ బేంకిలో క్రెండు వేల్ రూప్పాయ్ల్ దెచ్చెను. రెండువేలిగి రెండువేలు వడ్డీ పెంచేడు. ఆలగిస్తారా? రెండివేల టూపాయల్ దెచ్చెను. నూడికి టూపాయ్ వడ్డీ. యిటవియ్ టూపాయ్లు నెలకి. ఆ అవ్డూ యిరవయ్యే యిరవయ్లెంతండి. టూపాయీ. యిట వయ్ టూపాయల్ నెలకి పన్నిండ్ ఇరవైయల రెణ్ణందల్ నలభైయకద. అలాగో పంటగిపోడుంతో మేవేవ్డ్ తిర్డవ్ కోప్రెటి బేంక్. పుడు మాకూల్లే టూపాయ్ పక్కెల్ అలా జల్లేస్తవన్మాట వ్యవసాయప్ప న్లాను. మాకు వస్తాదనేట్వంటి నమ్మకవూ మూర్తేదు. మాకెవ్వడు గేరం టివ్వడు. ఆడు కూర్చున డబ్బిచ్చినొడ్కి వాడెమో తప్పనిసరి తీర్చెయ్లట. ఆయా మాగు మీ మీ దిగిర డబ్బా తీస్కెలోవ్, వ్యవసేవోలో పెట్టావూ, పెట్టి మేవంత మదుపెట్టేవన్ యెగ్గొట్టిసిందీ యెక్కడించి డొబ్బు తెచ్చి ఖట మంటవూ అన్ అడిగేమ్ మెవ్. అవో అదెంత మాకెందుకూ? మాకదర్తత్ర అక్కరేదే? నియిలూ యిద్ జప్పు చేసెస్తావ్, యాలావ్ పనేస్తవన్నారు. అవు

డేటి చేవ్? ఉంగున్నికాడికి ముక్కా మూలావ్ యేదో వున్నది అమ్మిసి అజ్ నద్దుబోడ్ చేస్తానీ చేసేవ్. అలాగ నేసి వజూవ్ ఉన్నావా? మల్ల ఈ సవిద్రెప్పికి మొదుపు. యేదో రొణోవ్ పోయిందా అంతె మల్లక్ చెయ్కి వొల్తెంది కాదు.

యేడి చెప్తానండి? తైత్వారీ యిలాగుంది. తక్కుయ్ యెంత తక్కువుంటే అంత మంచిది. ఇయ్యెక్కువా దున్నలేనోడ్వే బువ్వాపరించేడని శేసనుంది చూడండి. యాల్తేల్లోడు పెల్లాని నేప్రించేడనీ. యెందుకూ? అది దుక్కపడ్డా. యీడు దోల్ దీర్కపోడవూనూ. యీ మజినె తక్కువ ఉంటే మంచిది. దన్నే సుబ్రగ వ్యసనాయంచేస్తానీ బాగ సత్తువ్ చేస్తానీ బాగా నీర్ తోడ్కొని పండించ్ కొడాన్ని మనిశ్కి ఆవ్కోశవుంటది. దానివళ పలితంకూడా వొస్తదీ. ఎందుకూ, ఉన్నది నాకు యాభయ్ ఎక్రాలంటే మర్దేన్ని చూశివోడోవ్డో ఆశుట్టు తిరగేలేదు నేను. అలాట పరిస్థితిలో ఉంది. మనిశికి అయ్దారెకరాలు ఉండాల. ఎంచేతుంటే ఈశోక్ డే కాదుతెండి ... కోయి ... యీబ ... పదిమందున్నారు పిల్లల్ నాకూ. బార్యా, ఒక్ కంబారీ, రెండెడ్లూ, ఇయన్ని కలిపి చూస్తై యెవోవ్దీ. ఓయ్. ఇది ఇయ్యయ్ దెకరాలై తే శిస్తుపోనూ దొస్తు ప్ర...గవర్న మెంటు వొల్లకాడ్ కద. శిస్తుపోనూ మదవ్ పోనూ అన్నీ పోనూ ఈల్ తిన డాన్ సరిపోద్ది. మిగల్లు. మరి. మిగలడవ్ వుండదు. కాలక్యేపవ్ నడిసిపోద్ అయ్దెక్రాల బాముంటే ఒక్కటొంబాన్ని. అలాడ్ది మన్నోళ్ళు కొంద రున్నారె వందెక్రల్ చాల్టట ఆల్కి. ఆలమ్మ వేర్ని పిన్నమ్ వేర్ని ఇంకొక వేన్ అలా మార్చేస్తారు. మాక్ అయ్దెక్రాలుంది. చోలన్ చూస్తడూ యచ్చివ్దూ. పొట్టుక్కి బట్లు కొండవంటే యెగడో ఒట్టువ్ బాపతుండ ... అకడా తెచ్చిడవో యేవేన యేవేన అగుతాయన్నది ... వీ తేడవో అదేదో కొంతలో కొంత జమ్కడ్డవో యిలాగే చాలీ చాలన బ్రతుకు. అది యేవిదంగ చప్పగలవ్. సిగ్గుసిగ్గు. చెవ్కోడానెక్కి సిగ్గు, ఇమ్మానవ జీవితమ్మాది. యేటంటే అకడ అటువు తేడవ్. ఆడి కొందరూపాయల బాకీ. యాబాయ్ రూపాయల్నివ్ డోవ్. మల్ల మరిష్టా నూటయాభయ్ తేడవ్. లేపతె పిల్లలల్లుకోరు ఆళ్ళి ఇయెన్ని కష్టసుకాలూ, మంచికెడ్లు తెల్వకద. బోబూ నాక్ బట్టలు. నాకు జోడు. ఇప్పు డవి మూడేళ్నించి అనుకొంతన్నాను, జోడు కొందావ్. కొందావ్, కొందావ్ అనుకోని మరి కొక్నేప్రినావ్ మకుట్టాడ్కి. యేటి చెప్తోండి అంత కష్టాల్లో ఉందిక్కడ బ్రతుకు. పల్లెల్లో అంటే అదియూ వర్షాదారణ బట్టి. దొరికినాపల్లెల్లో

కొంచువ్ అ... కొర్పు తక్కువ. అబడి తక్కువేకద. కొర్పు తక్కువా అబడి తక్కువే. యెకడండి ట్రావ్ ను కంట కొంచువ్ కొర్పు తక్కువేకదా? యెలాగంటే వాళూ వోరాన్ని సరిపొయినయేయో యెండి పెంట్లు పట్టుల్లి పోనంది ఏయో చిన్న కొర్ప్ తొనెల్తారు. ఇటావ్ న్లో ఉన్నోళ్ళి కొంచు గోటు కదా? అప్పో సప్పో అర్ ద్రూపాయో ముచ్చావ్ కొ వొకనాడికైపొద్దీ అలకూ. అోర్దూ పాలై తె వార్వెల్ల సరిపెట్టుంతారు. అల జీవిత కొంచువూ కొర్ప్ తొక్కు వ్తో నడుస్తున్. వో అబడి కూడ కొంచువ్ తక్వే అనోచ్చు. ఏదో కూలీ నాలి చేస్కొడానిక- పట్నంకదా- కొంచు కొంచువ్ చేస్కొవొచ్చు. వుడు దనీ రాబడి కొర్ప్ అలాగుంచండి. యలాగుంటదంటే అకడ వర్షమ్ జాగా పడొచ్చు. అక్కడ ఫుష్కెలోంగ పంటల్ నండొచ్చు. అప్పుడు టావ్ నుతొ ఇర్చ. ఇకడా పండిదన్ కోండి ఆఫ్ ఫీచ. యే. అది వెచ్చాసామ్ చెపలేవ్. ఇకడా సవ్వింగా వర్షాల్ పడినప్పుడూ సవ్వింగా నడిస్తే ప్ల వోళ్ కొర్ప్ తొక్కుని చెవ్ గలవ్? వీళ కొర్చెచ్చన్ చెవ్ గలవ్. వుడు మా కర్చు కొంచావ్ ఎచ్చగా వుంటది. మరి అక్కడా యెండిపోతుంటే ఆల్కంట ప్లేవేంకర్స్ బెడ్డావ్? వాళే ఉప్పుడు సుబురుగ జల్సార్ కొండువా లేవ్కొన్ తిరుగుతారు. వాళ్ళొను ఉన్నారండి గొప్ప బాదళ్ పడి ప్లేదోళ్ ఎక్కువ్ ముందుతార్. అందులో నలుగురి నోళ్ళు కొట్తోడు ఒకడుంటాడు. వాడు కొండువా యెస్కునీ విజ్జేనగరవ్ ల్లో ఉంటాడాడు. పల్టార్లుండడే. ఆడు విజయనవరవ్ లో ఉంటాడు, మూళ్ళాంతర్ల మీద. ఆ కండువా యెస్కొని ముళ్ళాంత్ ... అవో ప్రెసిడెంట్ అవాల, లేపతో పంచాయ్ తి మెంబరవాల, ఆడే నలుగుర్కి ఆ పంటల్ సెయ్ వావ్ డబులిచేస్తాడందర్కి అప్పులూ. అప్పులు కిందా శెల క్కాయ్ లింకే శెలక్కాయ్ లో లేపాతె గోగునారో యెదొ అకముందే తయారు. కూచుంతడు. ఒప్పుడు ఇక్ డే మకావ్. కాని ఆళందర్ దిగ్గిరా మత్తువ్ ఆలూర్లో అలిశళ్ వల్ల గిళళ్ వల్ల గిళళ్ వల్ల ఒక నాచుగైదు వూర్లు లాక్కేళిపహ్ ... లేత ఇకడే వుంతాడు, అజపూజితంగాను. కష్టపడేవోలు అలేగె 'బోబో'రోరు వెద్రూపాయ్ లివో పది రూతాయ్ లివో తిరుగుతుంతారు యెనకాతల. తిరుగుతుంటే గసుర్కోని పిసుర్కోని ... మన్న నామ్మిం చెన్ లేంటి. వోరయ్య యెలాగైన వెయ్యి రూపాయల్ జతపెట్టిల, మరి నాకు చాల అవ్ సురువ్ వుందంటాడు ఒకడు. యీడంటాడు, ఒత్తేయ్ అంతుల్లేద్రా అంతాల్లేద్రా అంతాల్లేద్రా అంటాడు. కూచుండు. కూచున్ తర్త

మరెగనయో అంటాడ్. సరె అలగె సరిపెడ్డంతేర కొంచు బింకవ్ సూపించి సూపింసవ్డు. అలా చేసి యేటండ్డి వూరిగి వొకడో ఇద్రో ముగ్రో కొనేస్త్రను వూర్ని. తతిమావాళండు పాపూమ్ వేద కాపురాలై. కిందమీద పడ్డవే. ఈళు ప్రెసిడెంట్లు నాయకులున్ను. ఈ లొవ్డూ టావ్ న్లోనతె వొళేల్ మెతుకులు. యేవ్ సహాయం చేస్తన్నయండి? జేంకుల్ సహాయంచెవ్ మంటారా? ఆ జేం కిల్లి వ్డిక్కి వై యకుంటంకెల్లట్టుగే. ఖరణమ్ మునసబు. తటవాత ఈ సట్ ప్లిట్ కావలం తె తాసిల్దారు. ఇయన్ని జతపెడ్డడ్కి ఒప్పుకెల్లక్కరేదు. ఒక దణ్ణమ్ పెట్టిన్ ఉండిపోతోవ్. అజేంకుల్ మరలా లేదు. ఇవి మా అట్ బన జేంకని మ వూర్కొక జేంకుంది లేండి. దాన్లో తెచ్చుంటాడు. వ్యవసాయార్ మదు పులు గురించి ఇవకూడదటవాళ్ నిబందన. అళేటి ఇల్లు మరామత్తు పెల్లె ఇల్లు మరామత్తు మొత్తువ్ వయల్లన్ని చూసిన ఇల్లు మరామత్తు పెల్లె. కని యక్కడా మరి ఉహుల్ లేదు. ఎన్ని పెల్లిలవ్ తన్నాయి? యెన్ని ఇలు మరా మతులవ్ తన్నయ్? వొకసారి తాకిద్ జేస్సోడు ఒకళేడు. అన్నీ ఇల్లు మరా మతులు పెళ్ళిళు. అలాగై తె మూడేలు. యేదో వ్యవసాయంగురించి ఆటికణ్ణో సవత్రస్వన్ తీరుమానువట. చూడండి, యంత కఠోరంగా వుందో. ప్లిల్లిళ్ళూ ఇల్లు కంతె మూడేళూ తీర్చుకోవ్చట. యేదో వ్యాపారంకి వ్యైవసాయంకంత సావ్త్రస్వంలో తీర్చెయ్లటా. అంత తిన్నదంగ వుంది వా డైయెరక్టు వోళ్ పరిపాలనాదంతాను. యేంజెవ్ మంటారు? కిందనునోన్ జూడాక్ పొయ్ న మీదను నోణి జూస్తాండా? మీదనునోడ్కి అంతకంట అక్కరేదు. ఎక్కువ్ బుద్ధి మంతులు ఎక్కువ్ చదవల్లు వుణ్ణోగాలిచ్చీ నలుగుర్ని పరిపాలించమంటే ఇంత తిన్నగా పరిపాలిస్తున్నారు. యేవన్ చెపడవ్? ఆవేళ మా కిష్టవోచ్ నోళ్ళి ఇచ్చూంటవ్. అదేవో మీకు నమ్మకవేటా అలాగకాని మాగు మాత్రవ్ లేదు. మేవు మొదలుంచి యీ వొక దేవుణ్ణె నమ్మేవు. ఉవ్డూ వొక దేవుడుతో స్తన్నోవ్. అద్దేవుడు తెండు దేవుళ్ళు అయ్ పోరిప్పుడూ. దానిగి మే విచారిస్తన్నంగానీ నన్నొకళ్ అడగ్గుడ్డూ, నేన్ చపగూడ్డు. వోటు విలువ మాకూ తెలిసింది. తేలయ్ గిపోలేదు. మీ ఆడపిలనెవలకిస్తారు? చెపండి నాకు సమాదానవ్. నీకూత్రు... మీ కూత్రుందస్కిండి, యవర్కిస్తరు? చపండి మీరునాక్ సమాదానవ్. చదువ్ కున్నంత మాత్రోవ్ లో బుద్ధెల్లి పోతదంటారేటి? అ? ఆ? ? చదువూ సాకలి పద్దట. పుట్టుకుతో గ్నేనోవ్ గ్నేనవ్ వుండాల. గ్నానాన్ని సదువ్ కు

సమ్మందవుండాలే తప్ప యంత చదువు చదివి యేనీతి విన్నను హీనుడవగునంబు మానలేడు. ఆడికి ఈనత్వవ్బుద్ధుంది. చదువేడ్ జేస్తది చెప్పండి. బుడికి చదువుకి అన్వయంకుదరాల. కుదిర్ నాడది రాణిస్తది. బుద్ధిమంతుడు అనుకుంటా. మిర్ చదువ్కునోడ్ కనకండి. నా కూతుర్ని యవరై తే యోగ్యతగా మర్రేదగా దాని సదుపాయ్వుంగా పెంచుతాడో ఆడికిస్తానని మీర్ చప్పాల. నను వోటూ అడి గితే నేనూ మన్ఖయ్య యలాటా అప్రతినిదో అదెలాట బుద్ధిమంతుడో యెల్స్ కోసీ ఆ పార్టీ యలాడ్దో ఓ..అదిపెద్దల్ గడించిన పార్టీ మద్యవర్తి పార్టీ సూస్కొన్ నెను వోచేస్తాను. అది నా వుద్దేశవ్. యేదో మరి. మే ఎల్లక శస్త్రదాయేటి. మీలాటోకు పెద్దలున్నారంత ఓస్తారు. ఇప్పుడు మీరూ ఒచ్చేరు. అచూనువ్ నిలబడి చెప్పాలే అంటె మరి యేదో మీర్దాగుతార్ మీర్ చప్ప గ్రావ్తే యిదిలో బోగుంటదా. అలాగే. అయయ్యా యెల్లక నొచ్చింది; కొం చివ్ నిలబడండి యేదో వుట్టిదె. మా మాటవ్డంటాడు ఈ రోజుల్లో కలేజ్ సహాయన్ కొంటావ్ డోబ్ సెర్గ దిగ్గ కనబడ్తునక కద. నిలబడండి ... గారు అల్లా గిల్లాగ అంటెయేదో నిల్బడ్తోవ్. నిలబడి ఇవ్డు మాకు తెలియ్ శెపుతస్ర యీకు. ఇంక మేవేడి శెపుతవ్. ఓ అలాగనేన్ అక్కడ చెప్పేస్తాను. యవ్వర్కి చెప్తావ్. మాకు నచినోళ్ళకి మేవెళ్ళోచేళ్ ఒస్తావ్.

వ్యవహార ఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ద్వీని విభాగం :

రైతు వ్రుత్తి మొదలైన అంశాల గురించి సాగిన ఈ ఖండికలో శిష్టేతర వ్యవహారాన్ని ప్రతిబంబించే అనేక లక్షణాలు కనబడ్తాయి :

1. మహాప్రాణత్వలోపం : సంస్కృత పదాలన్నిట్లోనూ మహాప్రాణత్వం లోపించడం 'మరబ్యంత్రంలేదు', 'బగవంతుడ్', 'యదార్దమిది', 'కష్టసుకాలా', 'వర్షాధారణ', 'మద్యవర్తి' వంటి పదాల్లో విదితం. మహాప్రాణత్వం నిలిపిన పదాల్లో 'వర్షాధారవ్' ఒకటి. 'అతిశోధిత' రూపాలు కూడా ఇతని వ్యవహారంలో కనిపిస్తాయి—'ఖరణమ్', 'మెత్తగా'.

2. మూర్ధన్యతాలోపం : 'శ' కారాలన్నీ 'ల' కారాలుగా మారాయి—'అలాక్కాలిగ', ఆల్కి' (వాళ్ళకి), 'అల్కుంట' (వాళ్ళకంటే), 'నీల్లంత' (నీళ్ళంతా), 'కొలాయి', నీరెల్లిది'. వీటికి అపవాదాలుగా 'ఆళ్ళు', 'వాళ్ళు', 'ఆళ్ళి', 'పెళ్ళికు' కనిపిస్తాయి.

3. పదాది 'వ' కారలోపం : పదాదిన 'వ' కారం తర్పుగా లోపిస్తుంది. ఉదా : 'ఆకు', 'ఇజ్జెనగ్రానికి' (విజయనగరానికి), 'ఆల్కి', 'ఆడు', 'ఈడొచ్చి', 'యీదిలో'. ఆఖరి ప్రయోగంలో వ-కార లోపమీద తాలవ్యాచ్చైన 'ఇ' ముందు యకారంవచ్చి చేరింది. ఇతర వ్యవహారాల్లో లాగానే ఇతన్నో కూడా పదమధ్య 'వ' కారం లోపిస్తుంటుంది.

'వ' → 'ఓ' : 'తాకిడ్ జెసోడు', 'చిన్నోళ్ళు', 'దున్నుకోడొవ్', 'అన్నోచ్చు', 'అద్దోనెంట' వైనచెప్పిన పరిణామానికి ఉదాహరణలు. పదాది 'వ'కారలోపం భాషా వ్యవహారంలో వ్యవహార సాంఘికస్థాయిని సూచిస్తుంది. 'ఈనత్వవ్ బుద్దుంది', 'వోటేల్ మెతుకులు' పదాదిన 'హ' కార లోపానికి నిదర్శనాలు. రొండో ప్రయోగంలో హకారలోపమీద 'వ'కారం ఒచ్చి చేరడం జరిగింది.

4. వర్జనమీకరణం : ఉదా : 'రష్షించి', 'సద్దుబోడ్', 'విజ్జేనగరవ్లో'. ఈ ప్రయోగాల్లో 'క' కారానికి 'ష' కారం పరమైనప్పుడు 'ష' కారం గానూ, 'రేఫకు 'ద' కారం పరమైనప్పుడు 'ద' కారంగానూ, 'జ' కారానికి 'య' కారం పరమైనప్పుడు 'జ' కారంగానూ మారాయి. 'విజ్జేనగరవ్లో' లా యకారానికి పరమైన కంఠ్యాచ్చైన 'అ', 'య' కారంవల్ల తాలవ్యాచ్చైన 'ఎ' గా మారింది. 'య' కారం పరమైనప్పుడు పూర్వ వర్ణాలైన 'ద' కార 'త' కారాలు తాలవ్యీకరణంచెంది 'జ' కార 'చ' కారాలుగా మారడం 'యీమజినె', 'వెచ్చాసాల్', 'ఉజ్జోవా', 'పుజ్జోగాలిచ్చి' వంటి పదాల్లో కనిపిస్తుంది. ఆఖరి రెండు ప్రయోగాల్లోనూ తాలవ్యీకరణం మీద సంపూర్ణ సమీకరణం జరగడం కూడా చూడొచ్చు.

5. చ → స : శిష్టేతర లక్షణమైన 'స' కారోచ్చారణ ఈ పదాల్లో చూడొచ్చు - 'తగిలింసీ', 'సావ్కో', 'సాకలి పద్దట', 'సదువ్కి', 'బింకవ్ సూపించి', 'సాకరి సేస్కాపోతే'. సం → చ : 'స' కారం 'చ' కారంగా ఉచ్చరించడం 'వేరిచెనక్కాయ లో' కనిపిస్తుంది. ఈ ద్విముఖ - పరిణామం వ్యవహార 'వ్యవహార పరిణామ' దశను సూచిస్తుంది.

6. భూతకాలిక ప్రత్యయాలలో 'వ', 'వ' ల పర్యాయరూపత కనిపిస్తుంది. 'నమ్మేవు', 'అడిగేయ్', 'చేసేవ్', 'వడ్డిపించెడ్'. మిగిలెవ్, దెచ్చేను, ఒచ్చేరు. ఈ పర్యాయరూపతకి నిదర్శనాలు.

వర్తమానకాలిక రూపాల వాడకం విశేషంగా కనిపిస్తుంది - ఉదా : డెబ్ తింటాన్నాడ్', 'బియ్యం దిగిపోతన్నయ', 'చదువ్కొంటాను', 'రూపాయల్ కమ్ముతాండు', 'మార్చెస్తవారు', 'విచారిస్తన్నంగాని', 'కొనేస్తను' - ఈ అన్ని ప్రయోగాల్లోనూ శ్రతర్థక ప్రకారాన్ని సూచించడానికి భిన్నమైన ప్రత్యయం వాడడం గమనించాల్సిన విషయం. అదేవిధంగా 'ట' కారం 'చేస్కుంతోవ్', 'కొనమంతడు', 'సరిపెట్కుంతారు', 'కూచుంతడు', 'తిరుగు తుంతారు' వంటి పదాల్లో మూర్ధన్యోచ్చారణని కోల్పోయింది; 'త' కారంగా మారింది. 'డ' → 'ట': 'పుట్టకుంటా' (పుట్టకుండా).

ఈ వ్యవహారంలో ఇంకో చెప్పుకోదగ్గ విశేషంగా కనిపించేది క్రియా రూపాల్లో మొదటవచ్చే పరుషాలు సరళాలుగా మారడం - ఉదా : 'వొరగు దియడవ్', 'దీవదీర్డు', 'తాకిడ్ జేస్సాడు', 'మీదనునోటి జూస్తాండా', 'మాకు తెలియజెపుతను యీళు'.

7. అన్యభాషా ప్రభావంగల పదాలు : 'తాకిడ్ జేస్సాడు' లో 'తాకిడ్' ఉర్దూనుంచి తీసుకున్నట్టుగా కన్పడుతున్నది.

వ్యవహార : 12

పాలమొ

కేంద్రం : సర్వీసట్నం, కలం : గొల్ల.

వయస్సు : 70 సం॥ చదువు : లేదు.

వ్యవహారభండిత : యాత్రానుభవాలు.

నాకో డబ్బియ్యేళ్ళుంతయ్. అం వోఁ డబ్బయ్యేళ్ళు ఉంతయండి. మాఁ పిల్లడ్కి ఈ శినపిల్లడ్కి పాతేళ్ళుంతయ్. పెద పిల్లడ్కి ముప్పయయ్దేళ్ళు. పెద పిల్లకి ఒక నలపెయ్ ఏళ్ళుంతయ్. చినపిల్లకి ఒక ముప్పెయ్యి మూడేళ్ళూ నాలు గేళ్ళూ ఉంతయ్. ఇవ్ నల్గురే నాక్ పిల్లు. ఇట్టికంతే. ఓ పిల్లడ్ జెచ్పొండ్ గనీ పెద పిల్లకి నలుగుర్ పిల్లు. చిన పిల్లడ్కి పిల్లలేరు. పెద పిల్లడ్కి ముగ్గూ పిల్లు. ఇద్రాఁ ఒక మొగపిల్లు ఒకాడ్ పిల్లాను. శినపిల్లడ్కి పిల్లలేరు. కన...

మాఁ చెదపిల శిన్పిలా ఈర్ ఇలాటియి మీదనంతస్తు అదీ ఇలాటియి ఇల్లు కట్కొంది. ఆఁ తొందూ తొండు గొదులు. ముంగటాల తొండు గదుల్తో కోస్స యెనకాల్ రొండు గదుల్తో కొస్స మీదనీ అ అది అంతస్తు అదో రొండు గదులు. మ్రోవూ చెంపాదిచీకుంటావ్. ఏవ్. మాకేవ్ బయివ్లేదే? మాకేవ్ మఁ కట్టాజ్జివ్. యేదీ కొనుక్కున్న, మూడ్ తులాల బంగారవ్ కొనుక్కునోవ్. ఒకియ్ రూపాయలు జేంక్లో గొట్కొన్నావ్. మాకూ సచ చ్రాన్కి ఆర్పుట్లు దేన్నెవొత్తాయ్. మందాన్ గీద పాల్ చిత్ అమ్మకుంతన్న. బూవ్ మదుపులేకొంటాన్న. మఁరి మాకేవ్ అన్నంకి నోట్లేదు. మ్రోవ్ వొవ్మంతుడిచ్చిన్ కాడ్కి మఁవూ పుట్టిన్కాడ్ నిచి మఁవూ కట్టాలు ఎల్లాబ్బయి ఎగ్గొవ్. యిర్నడగండి మా... యిళ్ళలోనూ. ఈయ్టిల్లు కొన్తోని ఇయ్ రంతస్తులు ఇళ్ళూ గట్టుకునారు. అఁ. ఇచ్చుకుంటావ్. జ్యేంకుల గట్కొంతు వడ్డీల్ కిత్తాయ్ బీగొత్తయ్ రాపోతయ్. మఁకేదన్న అవ్ సరవొస్తే ఆయ్ అప్పరావొళ్ళు ఇవోపోతే మాక్ నీకాకనీ మాయెపత్రాజు గడ్రోడు. జ్యేంకలోనికని పైన్ కాణివ్వడు. యేదన్న పని యేదన్న కొనుక్కుంటి దొంక్తిది కాదా? ఇప్పుడు కిల్లి కొట్టెట్టేడా. స్సావాన్ గొనొకవత్ ఒత్తనంటి ఒకొళ్కిస్తే మనొక్కస్తయ్య ఆందుకు. ఇయేటి ఇ అబ్బాయ్కి దెబ్బను. కాళి కాణ్ణించి ఇయన్నీ తిరిగినాను. తిరపద్దాక జూశినాను. అబ్ రాయ్ సరొవ్ యెల్లును. ఇదిగో గీద రేపో మాఁపొ యీన్నాదన్నీయ్యా యిల్లాటి ఎత్తెళ్ళొనే మాఁ పిల్ల యెల్లించి కాళిక్. అయజెయ్గు దెల్సనడుగు నానుట్టినంతానేవొ. వొయ్కుంట పుటొన్నాఁ గుంది. ఆ కోవిల్లి జూత్తే శి కడువ్ నిండ్తది. ఈ థన కోవిల్లి బంగారొవ్ అతనూన్నఁ శిలుకు ఈతన్న. బంగారవ్ ముద్ద ఇటు తిటపత్తెల్లి. ఇటేవుంది చిత్రాలు? కలకత్త కాలిగమ్మని జూడాల. అయ్ వోజిలూ జూంపంజిరవ్ జూడాల. పూటీ జగన్నాత్సామి కోవిల్ జూడాల. అ కోవిల్లో యెల్లి బగమంతుడి యెన్నీ యెవ్తారాలెత్తినాడో హన్నిపాటేలు వున్నయ్. జూయ్ పాల్ జూయ్ పలక. పలకతోటి దరించి కట్టేళ్ళరు మేడల్లు. ఇలా జూత్తే అల్పడవ్. యేడ్ ... అందీల్లి తొమ్మిదంతస్తుల్ మేడ్లున్నయ్. ఇగొ ఎక్కణించి - చికాకోళవ్ కాడ్కించీ ఇంక అటు చూడాల అట్నవెల్లి కాడ్కించి. అట్నవెల్లి చూరేన్ జేయ్త కోవిల్ జూశ్ నాను. మఱి చూజేన్తెణ కో అట్నవెల్లి సూరేన్

రాయ్ త కోవిలి. చీక్రూట్టూ కూట్టూచాచ్చిగయ పియోగ మఱి యెమ్మిన సెర్కపతి లచ్ పీ నలుగురుజిల్లిళ్ళు ఒక్కడ ఒక గర్ గెయ్ లో పార్తారు. ఈ ఇటుంచి ముగ్గురూ అపజెలిళ్ళు ఈ యెత్కి కొండ సాంతెల్లె నెకెల్లేటోకిని ఇటెస్తార్ తూర్పుకి. హట్నాచి యమనప్పొస్తది. నలుగురు గల్లిక్కడే తిటుగ్ తారు. తిటిగిలాగో త్తరు దచ్చిరాన్తెల్లోక్కొత్తది. యమున యవున్ పెద్దప్ప ముగుటప్పజిళ్ళూ ఇయేచిట్ సటస్పతి లచ్చీ పాట్వోతమ్మ లల్లూరూ. ముగ్గుటూ గల్లి ఇటొస్తారు. ఈ ఇటుంచి యమునప్పొస్తది. నలుగురు గల్లిక్కడే తిర్వేణి సంగవ్. అదే తిర్వేణి. ఆ తిర్వేణ్లోన ఆ గంగ తిట్ గే కాడ చూడాల. హక్కడే స్తానాలు. అక్కడే యెప్పేకాలు. అక్కడే శేలిగ్యానాలు. అక్కడే గోదానాలు. చచ్ పొయ్ నోళ్ పి డాలెయ్ డావ్ అకడే. చచ్ పొయ్ తారు మనోళ్ళు పెద్దలూ ఆళకి ముందు గాలాన్కి వ్ము త్రికి ప్రిండపెతాలని యాస్తారు. ఎనిమిది రూపాయలు అప్పేకాల్కి. చేలిగ్గేనువ్ చ్చి అక్కడ జేయించ్ కున్... ఆందాన్ గు గోదానవ్ జేన్కునోవ్. చేలిగ్గేనవ్ వా చచ్ పొయ్ ప్రిలడ్ కి అబ్ శేకవ్ జేయించినాను. ప్రిండ పెతానవేయించినాను. శేలిగ్గేవ్ జేయించినాను అతని పెరైప్పీ. ఆరి నల్గర్ జేమెర్లకి బట్టిచ్చినాను. అకడ కాళ్ళిలోను గోదానవ్ జేస్కున్నాను. అక్కడ యెష్కేవ్ జేయించినాను. అక్కడ శేలిగ్గేనవ్ జేయించినాను. పీకూర్మావ్ లో జేయించినాను. ఆ యిర్స్ వెల్లో జేయించ్ కున్నోవ్. అన్ని దిక్క అమోళ్ సన్నాయ్ దేవుడు కొవిల్లో జేయించ్ కున్నోవు. నేనన్ని దిక్కలా సేచ్చేను. ఇక్కడ తిటపతిలోను ముందు గొంటా తిటిపత్ యెంకట్రవణావూర్తికి తలిచ్చిన. అక్కడ తలిచ్చి- అక్కడా బోబుకి యెవీలె- అక్కడేవీ కొబర్ కాయ్ కొట్టి కప్రస్తాన్నవ్ కాడ కొబెర్ కాయ్ కొట్టడవ్. మారి, పటిక్ పనద్దార ఊదొత్తులు నేంబ్రానా ఇంతిక అట్టి తవ్ చేస్తావ్. మాటి, మంగ తల్లి కోవిలై కోనేవు. మాటి, తిట్టతెంకట్రవణ మూర్తి కోనేవు. ఇ ట్టొండు దిక్కులా త్తానవ్ జేసినవ్. మాటి శూడెమ్మ పాపనిదులు పున్నై నిదులంటారు. అక్కడ త్తానవ్ జేసినవ్. అయ్యో మటి మనవ్ యెల్లవెందుకూ? తానవ్ జేసి పున్ని నిదుల్కి యెల్లవ్. పచ్చిత్తిర్వ్ జూశినాను. ఇతెన్ని జూశేనన్ని తిర్పత్ కాడ్నుంచి ఇయన్ని జూశినాను. మాటి, కాళి కాడ్నించి పాండ్రంగడు కోవిలై నచ్చణా బటిదెశాల. ఇంకి అక్కణించి ఇయన్ని జూశిన. బద్ తాచెలవికడ తావులోవ్టూ ఉజ్జేగవ్ జేశినూరు. పుట్టి

నూలు అయ్యోజి. బద్ అచెలాన్ని. చీతమనీ అడ్విలోనోగ్గేసీ మల్లా కనకశీతమ్
 జేళి ఇక్కడకయి -- యెదవ్ రాజ్జేటికోవ్ యెలగూడ్దనీ అప్పడూ యీ
 వుజ్జోగస్తుల్ అందఱంటావుంటే అయ్యడూ ఆ అప్పడు పెతివ్ చీతజ్జేళి పతివ్
 చీతజ్జేయించ్కోనీ పెళ్ళి జేళొనీ ఇకడుజ్జేగవ్ జేళినాడు. అయ్యవు బద్ అచెలాన్ని.
 బద్ రాచెల తావులోవ్ కోవిలెక్కడ. అదికోవిలెకాదు పంజిరూవ్. ఏయిలాటియి
 నాలుగుగూ ఇళ్ళ పెట్టుంది పంజిరువ్. ఆకాశ మాట్ గేంనుంది పంజిరువ్.
 ఆ పంజిరువ్ లొనూ యెలాగున్నయ్ చూట్టు ఇలా ఇలాగ్గన్నడవ్. ఆకాశ్
 మాఱాన్ సున్నయ్. ఈ పట్మట్టుడు యెన్ని అవ్తాతాలెత్తినారో
 అన్ని పొలేలూ వున్నయక్కడ. మాటి, మచ్చెవ్తాట వెత్తినాడు.
 తామవ్ తాట వెత్తినాడు. వారింద దళ దావిత్తారవ్ ఎత్తినాడు. కూట్
 మవ్తాటావ్ తాబేల్ అవ్తాటవెత్తినాడు. లేడవ్తాటవెత్తినాడు. యిన్ని
 యవ్తాతాలూ ఉన్నయ్ అలాగ యె నాన్ జూళినాను. వోలీదీ చుగ్రా
 బూనూ ఇద్దేల్ కెల్లెత్తుడు తెల్లటి గుఱ్ఱాలెక్కి ఎల్లిత్తున్నాటు. యెల్తుంటే
 అచ్చుంచి గొల్లజావం స్పల్లటొక్కస్తుంది. స్పల్ల టొక్కసావుంటే ఆ ఈ
 శుగ్రీబన్నాడూ మఱిగియ్యివా అని అడిగినాడు. ఇస్తానన్నాది. ఇస్తానూ.
 నాట్కే ఛేతిలో డబ్బులేదూ. ఉంగఱవ్ ఉందిస్తానూ అని ఇలా వుంగఱవ్
 అతన్ దీస్తన్నాడు. ఈవిడె స్పలకుండెట్కొని ఇలా నిల్బడ్డది. ఇద్దటూ
 గల్సి ఈ చిగ్రీబు వోలూ గెల్చి యెల్ల గుఱ్ఱాల్ని దున్నాటు. ఆల మూటాళి
 ఈట్ గల్ల జామ నిల్బడ్డది. నిల్బడి ఈ నల్లిస్తుంది. ఇతను ఉంగొరొవ్ దీస్తుంటే
 అలాగున్నయ్ పెటేలు. ఆ అనదములు. వోలీ చుగ్రీవ్ ఎందువడ్డు ?
 యిద్దేల్ కెల్త్రను. రావుల్యాటూ శీతనీ ఆడివిలోగీ తావ్తా బేమ ... చేతే
 ఆ సుగ్రీబు...కెల్తేత్తుడు మజ్జి మజ్జిగి పట్కొస్తుంది గొలజావం. గొల్బోవ్
 నడితే ఇస్తుంది. ఈనూ నాకాడ్ డబ్బుల్లేవని ఉంగరవ్ దీస్తున్నాడు. అలాటి
 పొటేలు అలాగ యెలాగైతే జేట్గిందో అలాగున్నయ్ పొటేలు. యే ఇల్లా
 కాయ్తాలా ? తాయగాదే? యెలా పాట్లాయి పలక. అయ్యెక్కడ గట్తెవ్
 కట్టేశున్నారో మాన్పావులు. ఇంకా యేవో కాయ్తాలు ఇలాగ శున్న
 వేళింది ఒకాయగట్టిందిగాదు. అ పొహ్తోవ్ని పాల్తాయి పలక. ఈ
 బూదేవ్ తల్లంగపాల్తాయే. పింగాళి సిప్పలుంతయ్. ఆ యెద్దిగ్గనే వున్నయ్.
 అన్నంగ బంగళాకి యిళ్ళు. యెక్కడ జూళినా తామూవవే. తావు

ల్యోలు నావ్వే. చికాకోళవ్ దాటిన్ కాడ్చిచీ ఏ యింటిన్ జూశినా తామ నానవే. యే కోవిల్లు జూశినా తామనావ్. అన్నీ కోవిల్లే అనుకోవచ్చు. అన్నిళ్ళే అనోకోవచ్చు. మట్గక్కడ్దాక చూళ్.... ఆ మటి యెల్వాబాద. అల్వా బాద. నెవ్టి, నెవ్టి పుట్టిన్ వూలు అల్వాద. అవల్వాబాద. అ అమ్మ బాబో అకడున్నయ్ ఈ గైయ్ మీదంతస్తులు. అయంతస్తులెంతెంతెస్తులున్నయో. ఎంతేళిగి యెట్టేరు వొంతులు. ఆ వొంతులు మీదకి గజాలేసి యినవ గజాలేళి వొంతులు గట్టేళేరు యినవగజాలేళి వొంతలు కట్టేలు. తెయిలు తోడ్డుకి యెక్కి ఇప్పుడూ ఇక్కడున్నయ్ గావా తుల్లో బిడ్జీలు అతాటి బిడ్జీల్ జూడాల బాబూ, ఆకాళ్ మాఁటూఁన్నయ్. ఇక్కణ్ణించి ఎక్కడికి ఇసాపట్న వెంటేన్ దూఁటవ్. కాళియంతే. ఎన్ని కొళిడ్ పట్నావ్. యితెవెయ్ నాలుగు కోసిళ్ళ పట్నావ్. కాళిపట్నావ్. మాటి, నెవ్టి గట్టించింది. బాబూ, ఆ మేడకు పోలిజ్జవాల్లు కాపు. శుట్టూ గోడ...మనిపుడు శుట్టూ బారి గోడ ఉందికదూ? అగోడ కడగడానిక తోజుకి నలుగుతేసి ఐదుగుతేసి మచ్చులు బ్రోటోతులు బ్రోజూ కడగడవే. ఆ నెవ్టి మేడ జూడ్డానెల్లా మన్నకి టూపయ్ టూపయ. ఆనెవ్టి మేడ సుట్టూ తిట్గి సూడ్డవెక్తే మనోవ్ చూస్తానికి టూపయ్ టూపయ్ టికటి. అందిలోనెలాగున్నయ్ మిఁ క్లివోఫ్ సూడ్ సచ్ పోయ్నాటూ చచ్ పోయ్నయ్ అక్తమ్ బట్టు. తుపాకులు బాకులు పిఱవ కత్తులు ఏ ఆడితోడి బెట్కొనీ ఆకూ అకడన్నీ యిలాగున్నయ్ కదూ! బెంఛీల బెంఛీల మీద అద్దాలు. అద్దాల్ పెట్టేళిని ఈ బట్లంద్లా పెట్టి అద్దాలెస్తే య అద్దాలు యెలాగన్నడతుంది? అప్పుడు జెజ్జినట్లా నిత్తుట్ బట్టలొ గన్నడయ్. కన్నడయ్యా అదీ ఆనివ్టిగోటు ఆడమన్నే-నివ్టి అంట యెవిడ పేలు. చక్క గిజ్జాల్ జుత్తుకోని ఆవిణ్ణక్కడే ఇలా పొటే దీశేళేర్ సచ్ పోయ్నావిణ్ణి. ఆ మేడలోనే. మహాతేమో యెవట్ దీశ్ నారో వాటు. మట్ మస్తే వెఱ్ఱ? నాకేవెఱ్ఱ? నెవ్టి. ఆవిడ పేలు నెట్టిగోటు. ఆడమనిశే. మఁగోళ్ళుగాదు. దఱల్ జచ్ పోతే ఆ దొఱల్ని కుండి అంత ఇప్పుడి యేడంత పాడుక్కుండి ఓల్సే శ్నాటు. కుండి మీదగుట్టాన్ని గుట్టామ్మిద్దొఱ. దొఱచేతిలో కత్తిలు. ప్రిట్టయ్ కొత్తులు. మొల్లంతయ్ అయ్ బోకులు. లేదు. గెడ్డాల్ గెడ్డాల్ యేవ్ లేవ్. అలాయిలాగే తల్తోటి పిలక్కిపింగులు దీస్కొని గిజ్జాలవొ యిలాగ యిలాగ కేపింగు లీస్కొనీ గిజ్జత్ దిద్దుకొనీ అప్పుటే ఆదొఱల్ జూడాల బాబు. మజ్జిక్కడ

చూచినాతా మన్నిపూగోట్టి ఇక్కడ బట్టోను. ఈజీన్ పలాగున్నట్ గన
అజీంతే మన్నులు అంబోబోయ్. యితనూ చిన్నగా ఉన్నాడు. పక్కి
తనమ్ ముళ్ళి అయనూ అయన్ మంచి పిటీల్లాటి మన్నులు తెస్తా దుడ్డుల్లా
గుంతాటు. మనిశీ పిటీదేటుంతది వెయ్ కులోనూ. సువ్వోయ్ శిసోడ్వీ పిటీదే
టున్నాట్టు అదీ. మున్నాల్లేళ్ళెంది. ఆయ్యో నానొక్కదాన్నె సువొక్కకు
గాదే ఫదిమంది గల్చి యెల్లి చూస్తమ్మనండి. అళమాట మనక్ దెల్లు. మన
మాటాలక్ దెల్లు. యేదన్న పూట్ పేటు మనపూళ్ళో వాళ్ళిక్కడో అడీతే
పలానాపలానానానాట్ గెనీ అమ్మా యిది యేవూరూ ఇదేపెల్లె అనడిగితే
'నెయ్', 'నెయ్', 'పో' ఇలాగండవేక్కానీ 'నెయ్', 'నెయ్' అంతాటు.
మాకు దెలియదు పొమ్మన్నమాట. 'నయ్', 'నయ్' అంతతా ఆయిన్ని
ఆ బాక్ దెల్సినోళ్ళే తీస్కెల్లాల్గానీ అదాటి మనవ్ యెల్లలేవ్. ఆ మన్నుడిసా
ఎస్కోట మనకుడు బండి అతనే బండేక్కున్నాడు. అతనే తీస్కెల్లి ఇయన్ని
జూపిచ్ తీస్కొచినాడు. మన్నికి మూడువండల యాబియ్ ఊపే తిక్కటి.
కాశీ కాన్నించి ఇక్కేపట్టందాకానూ. బెస్సూ ఊట్ మీదే. ఊట్ మీదే యెల్లేవ్.
ఇశాపట్టంకాడ్చి ఊట్ మీదే. ఇశే పట్నవిశ కాణ్ణించి బొస్సులోను. తెయ్లు
తెయ్లీదె తీస్కెల్లేదు. తెయ్ల్ మీదే దిగబెట్టేన్నాడు. ఉన్నాది ఇక్కడ. ఇక్కడ
జూత్తాను. ఒద్ద జెల్వ్. ఈపాటకెల్లోదునిగో గేద్ పోల్ దన్నేతెను. లేదూ
అయ్యో! ఇంకా నామాట్రావా...నిపాలమ్మతనాను. మఱి అయితే బత్తి జేసిన
బగమంతుడికి నంచవ్ లేకుంట బగమంతుడికి నవశాటవ్ యెలా జేస్తనవ్
అంతా బగమంతుడ్డీలే. మర్ కేవె కేవజేస్కుంటా నా దేవుడ్కి నవశాటవ్
చేస్కుంతాను. పొద్దున్నేళి మీటు నిలువెల్ల స్తానంజెయ్యల? మేవ్ కోళ్ళూ
జేతుల్ కడుక్కోని పటమాట్టుడికి నవశాటవ్ జేస్కుంటే మాకు మమళి
సుద్ది జేజ్ పుట్టించినేటు మిమళ్ళి సుద్దిజెయ్ కుండ పుటించినేర్. పటమాట్టు
మీకలా బెట్టేదు; మాకలా బెట్టేదు; మఱింకేం జేత్తవ్? మీర్ పాపాట్టులు గాదు;
పున్నేట్టులే. పుండ్రేట్టులయీ ఎక్కువిళ్ళల్లో బుట్టేరు. మీటు ముమ్మోటి
స్తానాల్ జెయ్యల పొద్...అన్ని వోరయ్ పోయిందా, అప్పుడకాణ్ణించి అంత
యేకవే చేశేళిణులు. అమ్మో, ఆ మిట్టివోళ్ళంత అంతక్కడకొత్తట్. చూడు
బాబూ యెవయ్... పూటీటి జగన్నాథామికోవిల్ కెదుట్ గానూ యెలాగే

వుంది కోవిల. అప్పుడు పూట్రోవ్ నీ పూటీలు అమ్ముకుందోటట. హాపూటోళ్లు అపూటోళ్లు అంతానూ పూటీల్ అమ్ముకుందోటట. పూటీల్ అమ్ముకుంటే అందు చేత పూటీ జగన్నాథస్వామి కోవలై పూటీల్ పూటీ పూటీలు. యేవో అంతక్ ముందేమ్ పేటుండిదో నాక్కేవెంట్టా? యేవో అడూతామ్ బోబూ. ఇంకక్కడ యెంగిలీళ్ యెంగిలేచి లేదు బోబూ. ఇంక ఇంతేళి ఇలాగుంశయ్ పిడతలు. ఇలా ఇలాగే వుంటయ్. ఈదే చూడ్తులు, ఇలాగుంటయ్ పిడ్తలు. మట్టి పిడ్తలూ. మట్టి పిడ్తలుంతెయ్ ఆ పిడ్తల పి యేడు కొండలు. ఇంతేళి ఇంతేళి ఇంతేళి అనీ యేడు కొండల్ దొంతుజెట్టి పొయ్మింనెడ్తాటు. ఆ మీదన్నవ్ జూపై ఇయెన్ని ఉడికినట్టే. ఆయమ్ మా బెత్తే. జగన్నాథస్వామి తోస్మ బెత్తే. ఆయెన్న శేయవ్ చల్ల యీ అన్నపుడితది. ఉడిగితే ఆయన్నవ్ దించిళి అందులోనూ యేవ్మి ఒకొ మిటబ్ గాయ అక్కడ మిట వగాయన్నవ్ ఉళెయ్యలు. కూట్రొండితే మిటియాల్ చిట్ పొడి వేళేకూట్రొం దుతాటు. మాటి, పొప్ప కందిపొప్ప పెద్ద కంది పొప్పొందుతాటు. ఉప్పే త్తాటు. మరి కూట్రొన్ మిట్రాల్ పొడినే యేస్తాటు. చేటన్నవ్ వూశుండదు. పులుకు చింత పిక్క పులుకుండదు. తిన్నాను. అయ్యో అయంది అవుట్రోవ్. ఆయన్ బచ్చితోటి ఆ యన్నవ్ దిశేత్తే పిడ్తలా పిసటవ్ పోద్ది. యెకడికడే ముకముకలై పోద్ది. అన్నోవ్ దీళియ్ పోతె అటు ముక్కలై పొయ్ అకడే రాల్పోతది. అన్నవ్ అన్నంత శుట్టూ చెక్కు శెడబ్ కుంట ఆలాగుంటాది. అ యన్నవ్ దిశేహానవూ అంటే మాత్రవ్ పిడ్త పిసట్ దొట్ కొద్ చేతికి. యెకడికడే ముకముకల్ తాల్ పోద్ది. పో పత్తాట్టుడి బెక్తి బావుండకడ ఇంకంతే. ఇంకకడ్నించి యిదిగో యెక్కణ్ణో పాండంగడు కోవిలి ముందు దానివ్ తల నచ్చనా బటిణపాల అయ్ వోజి మన ఇదెమ్మ కాళీ అయ్ వోజి రోవుల్ వోటు పుట్టినాటు. ఈతావుల్ వోటు తావనాజేమ్మతొటి యుద్దవ్ జేళి కాళి యెల్పోనాడు. ఆ ఎయ్ వోజెల్లిపొయ్ పుట్టినూటొల్లిపొయి ఎవట్కిచ్చేతా ఎవట్కిచ్చేతా ఆటక్కిచ్చేసి హాకొట్ వునీ ఆగయ్ లో దిగ్ పోండు. అతన్ దిగిన బాటుంది. మాటి, పీతమ్మ దైత్రద మలతాజు జన్ పోండు మావన. మవన జైచ్ పోతే మావనకి పద్దకొండ్రోయ్ల పిండవేస్తుందియ అమ్మ. పొత్తుచీత పొట్టు జీట గట్కొనీ పిండవేస్తుంది. బంగళామ్ పళ్ళెల్లోనూ పిండవు పిండాలూ అలా మోటువొద్దేషేళి ఇలా బొట్కొంది. మాటి, దెళ్ అద మా రాజూ చచ్చి

పొయ్యనోడు గాదా. చచ్చిపొయన మారాజు పంచి పొత్తుపంచి యిలాగే మొల
కాడ్నించి యిలాగేస్తోనీ యిట్ల యిలాగ వొయ్యడేస్తోనీ గెయ్యోనిలా బోళ్ళ ఈ
మురుగులూ గెయ్యోలో ఎట్టుకోనీఁ ఇలా బెట్టేడు. అలా కూల్చొన్ కూచో
లేదు. ఇలా గోకత్తెనవ్ మోకాళ్ళున్నాడు. అందుకాడానికీ ఇల ఇలాబట్టేడు
ఇలా బడితే ఈ యమ్మ ఆ బంగాటవ్ పల్లివ్లో ప్రిండవ్ ప్రిండాల్ దీశి
యేస్తుంది. అయ్ జూపినాను. ఆ కాపీ యాల్కి మేపుల్లేవ్. ఆ గెయ్యోలో
గంగే, న్నిఁజే. నీటూనూ యేదో తొట్రు చూడూమఁ బాల్చిలున్నయ్ గదూ
ఆ బాల్చిల్లోటి మూట బెట్టడవ్ పోల్ దీశేక్కడంగాని దానికొట్టు లేదు.
కాశీ యాపులక్ కొట్టు లేదు. ఆకిళల చీబుట్ బుల్ల పఁన్న గుట్టుఁదవఁజే
దొటకదు. మాఁటి, తేయ్ శెట్లున్నయ్. తేయ్ శెట్లున్నయ్. యేవ్ శెట్లున్నయ్.
అలా పుట్టిల్లాగుంతజాలూట మఁచక్ దెల్లు. ఒగు మనిశెన్న మనన్ చెయెత్తు
మన్నీ లేటూ. యిక్కడదాకే నిఁంగి బఁజీల్లాగ గట్టుకొంతలు. ఆఁడ్డి మఁగోడూనూ.
ఇల్లిగో చూడికడ డబ్బాల్ జేత్తడు. నెత్తిమీన్ చిక్కింతుంతుడు. అలాగే మఁగోళ్ళు
శికలేచేచేవుంతలు. ఆడోళ్ళు యీ ఇక్కడిఁచీ ఇయఁంగా ఇలా నింగీల్లా గట్టే
స్కాని ఇంక వొంగ్డోని అలాగ వుడుపులైనా అలాక్కచ్చలేసి మాఁవూక్కెల్లి
ఇలాటి బట్టల్ గట్కొని ఇలాక్కచ్చేస్కాని నుఁ నూఁడుస్తాఁవాఁ ఆళ్ అలా
గ్గాదూ ఆయి యిక్కడికే బట్ట నింగీల్లాగ. చూడూ మన దొట్లు గొట్టుంతాటు.
అలాగెట్టేస్కానిఁ ఆల్ మాట మనక్ దెల్లు. ఆ క్కులవేటో బేఁద వేటో.
ఆల్లెదో అటవోఁళో యేదో అంటాటు. మఁ న్నిజాళక్ లేదూ. వోయ్ వోవో
అండవే. అంతేగేని మఁల్లాగ మఁనిమాట్రాలో యిలాటియ్ జాపు ఆళ
బాశేజే. ఈ సచ్చటోళ్ బాశేటి. మాఁటి, కొఁడ్డాల బాశేట ఆళ బాశేజే.
మఁన్సులాట్టి దుడ్డిల్లాగుండ్ర బాబూ యీ పూట్టి లాగ. అంతనని ఈ తానవ్
మఁన్సులు బోగున్నాట్ మల్లినీ. ఇట్ తిటపత్తెల్లి ఈళ్ళూ బాశలాడ్డట్ గనీ
ఈ తాన మన్సుల్ బోవున్నాట్ గనీ అతాన మన్సుల్ చిన్నఁ పుట్టిలగుంతాటు.
ఆ తన్నఁ ఓపుల్ బాబూ మేఁబులే. కొంచు మేఁకల్లాగే వుంతయ్. ఒకోకళ్ళకో
మఁంద మఁంద ఆవులుంతయ్. ఆ యాపులు ఆ యాపులుకీ మనవ్ ఆట్టి పెంక్
టిళ్ళి. ఆపుల్కి పెంకుటిళ్ళి. ఇక్కడే లేవు. ఇప్పుడు తామతేకుల్లోటి మఁనావ్
ఒనొస్తావ్ జేత్తన్నవ్ గెనీ అక్కడంగ పెంకుటిళ్ళు. అకడంగా. ఇట్టికే
మఁంతాయ్ జాల్లక్కడ ఇటిక. ఇట్టిగట్టి ఇట్టిక్ పేట్ శెయ్డవే కనీ

గొవోవ్ వేసీ కట్టడవన్న వూశిలేదు. అక్కడినెక్కిలాగుంటది ? తెల్లగ వోట్ పిండి దాచి మిఱపావు. కాశీలోచి ఇస్కాపుట్ పిండి నాగేవుంటాది. మన్నాగ్ తట్టల్లాగ్ గాదు. చిమ్మేటు బస్తాల్నయ్ గో. మఱ్ నిజవే అంత అలాగుంటాది. తెల్లొ మల్లి పువ్ నా ఉంటాది ఇస్క. మాఱి, ఒక్కో ఆవ్ జచ్ పోతే ఆ గయ్ లోనే, ఒ పిల జచ్ పోతే ఆ గయ్ లోనే అటిచ్చంద్రుడి గటావుందిగాదా? అట్టిచంద్రుడు కాటికావ్ తానాడూ. అక్క డున్ది. ఆయటిచ్చందుట్ గటాలా. అక్క డే? కాశీలోనేత్తుండుల ఇంతేశిద్దుకలూ వేత్తేత్తలు. వోక్కలే. వోక్క కా కాశ్యవే. ఆ కాశ్యమ్మింద ఇయంద పొద్దోట్టి. లచ్చయాల్లియ్ వోట్లూ జెనవూ వొత్తాటపడ్కి. ఆత్తల యెల్లాల థల యెల్లిం గెయ్డవే. గగ్గయ్ లో దోష్టేడవే. అకడే తానాలూ, అకడే అష్టేకాలు. అక్కడే ... అందులోనే. మఱ్ చూత్తావు. చవాలో మనువ్ మామూల్ ఇంత పిల్ల మొదట్కి పొద్దున్నె. లెగిశీ ఆతానవ్ జేశీ ఆ గంగక్కుల్లి ఆతూ అయిస్కి ఇతనూ కాశీ యిశనాదుడు హతెనికి అబ్తేకవ్ గంగే. పువూ గెంగే. అమ్మో బోబోయ్! ఆ అకడ ఆ జాపూ కోవిలై యున్నాది. కోవిల్ ముంగ్టాలా నింగకాటవ్ ఉంది. పెద్ద గొడుగుంటాది. అంత నింగకాటవ్ ఆయంది. ఇన్ని తాజ్జేల్ దిట్టినాను. అయ్ నిలు నింగకాటవ్ పెదది. ఇక్కడ బల్గొట్ట జేమ్మలింగస్సోమి కోవిలో లింగకాటవ్. కడవయెన్ని ఒక్క మాది గ్తూనే వున్నయ్. తిటపతిలో గాని చీకూత్తూవ్ లో గానీ ఈ యెన్ని దిక్కలా యెకట యిటపతిలోగాని సన్నాయ్ దేవ్డు కోవిల్లోగాని యిన్ని దిక్కలయ్ జూశినా వోక్క మాదిట్లానే వున్నాయ్. ఏపేట్ కాపేతే. తాములోవ్విటు ... అన్ని పేట్లు ఇలాజాబు. ఎన్నవ్తాతాలెత్తినాతో అన్ని నీసున్నింగాకా తాలున్నయ్ తిట్పతిలోను. అన్ని పేట్లున్నయ్. చదువ్ కున్నోట్టా దెలిస్సది. నాను ఇటెల్లి నెల మీద పద్దకొండ్రోజుల కొచ్చిన. కాశీలోనూ ఐదురోజులూన్నోవ్. మాఱి, సీకడ జగన్నాచోమి కోవిల్ కాడా అయ్ మ్రోనాలూ శీకూత్తూవ్ లోనూ నాట్ లోయ్లున్నాను. ఈ సత్తటాలో. అద్దిలూ. అద్దిలిచ్ కోనీ సత్తటువ్ లో ఉండడవే. మాఱికడా పూట్టిలోనూ సత్తట్టే, అకడా సత్తట్టే. మాఱి, ననిన్నిఇ క్కలా సత్తట్టులున్నాయ్. మఱ్ సత్తట్టులొ ఉండడవ్. ఇలాగే నైట్లు. ఇలాగే ఇక్కు. న. పడుకోడాన్ని స్సాసలు. అన్నిస్సోవ్ కాలు వాగానే ఉంటాయి. మఱినను చీబుట్ బుల్లం తెదొట్టదు మటకడ. అకు దొట్టదు. మేవాకు పందుగ్గుల్ల కిటసనాలు నూని అన్ని బట్టూ

పోనవ్. ఉప్పు ఒటాచుక్కలేదు. ఉప్పు మనువు నాగ గాదాది. ఆ' కాశీలి
 స్కెలాగుందో ఉప్పలాగుంటది. మేత్తకుండ. అట్దనా బెడ్డే ఇంత పొట్టోవి
 తాటు. అహో. ఇప్పుర్ నవ్ కే బియ్యవ్ ఊపయ్ పాలా తవిడు. అ' ఆ.
 మనకే చొక. యెన్ని తాజ్జాల్ దిట్ గినా మన వూట్కి మించిన వూట్
 నెనెక్కడా సూళ్ళేదు. ఆ. నట్టిపట్నా ఉజ్జోగస్తులు ఒచ్చినాటంతు మాత్రా
 వ్ నట్టిపట్నావ్ చూచెల్లాల గాని వొగ్గేషీ దుక్కపడిపోతాటు గాని నట్టా
 మాఱంగ యెల్తు. పోలు గానీ పాల్కెపాట్ కేగానీండి కాయ్ గూట్లుగానీ
 బియ్యవ్ గాని వొ పొందుగానీ ఉప్పుడు మా వూట్ ఊపయ్ ఎత్తుల్లు
 నికేద్ గావలంతు అద్దారాత్తది. కాశీ యెల్లు నిక్ చీపుట్ పుల్ల దొటూ క్కే
 అప్పుడన్నడు - తన ఒ పొందు దొయ్ క్కే నన్నడుగండి. ఆ. చిచీ! యేవీ
 దొట్కుదు. అన్నవ్ దొట్కుదు. మావనూల్ ఓట్చకోన్ త్రింటావుంటే అలా
 కోకుల్లాగ సుట్టూ గాస్కొనుండిరు, కడిపెడు కూటికి మొకాలూ. ఆళ్ళకి
 దిసియ్ ఏటి తొట్లా? బంగాళీ ఆ అదీ అయ్ వోజీ అన్నవులేని...తావు
 లోవ్విటు పుట్టునూటు అన్నవులేంది. ఐతే మాత్రవ్ అటన్నవులి దొట్కుదు.
 ఇదిగో క్రిశ్న పట్మామూడి క్రిశ్న జిల్లా ఇదీ. ఇటుకూడుంది. ఆ. ఇది క్రిశ్న
 జిల్లా. అది తావ జిల్లా అదీ తావులోవ్విటి అయ్ వోజీ. తావ జిల్లా ఇది కుత్తుది.
 ఇది తావులోవ్విటి. వో ఎన్నెన్ని జిల్లాల్ కెల్లినా కుశ్న పట్మామూడై బోగు.
 యి తావులోవ్విట్ చే సద్ది గాలవ్ బాబూ. అయింతే. అన్నవ్ లేదు. తొట్లు
 గోల్చకొనీ బంగాలీ దుంపలూనూ ఇవీ వంకెయ్లు కూట. చిన్న శీమ్రె
 అట్టాయ్ లకడ. అమ్మ! ఈ శైలి శైలి చెల్కాలవ్ చెచ్ పోతామ్ బోబక్ డ
 మనవ్ బత్కలేవు. అచ్చలవతాజ్జవ్. మందేడ్ తాజ్జవ్ అకడి
 కెల్లోలంత జగులయ్ పోనాటు. నాకు జబులేదు. నాగు బడ్డ యేన్నేదు.
 నాద్ శెట్టిటవెలాడిది? నా పుట్ట కిక్కడే. నాపెట్టడ విక్కడే అన్ని.
 య్యేవీ తేడా లేదూ. పంటలపుడు బాగా పండేయ్. పంటల్లో తేడా
 వుం దిపుడు. హమ్మో. అపుడో ఊపాయ్ కి బస్తా దేన్నేవ్. ఇప్పుడేవానూ
 అమ్మయ్యె. బస్తా యాబియ్యి అట్టయ్యి. తేవ్డా మనుశుల్ తేడాలే చప్పు
 న్నాన్ గనీ హప్పుడా అట్టనా తవిడ్, పోలు. కాణిక్కి సోల్ది పెటుగూ.
 కాణిక్ సోల్ది పాలు. మాటి, డబున్నట్కి తవిడు బియ్యవ్. మా పిల్లడ్
 బట్టిన యేడు మూడు కోల్లు తవిడు బియ్యవ్. మా యెప్పల్ తాజా

బుట్టినేడూ మూడు క్రోస్లక్... ఇప్పుడే సుకువ్? అప్పుడేవీ డబ్బు దుక్కుది గాదూ. పంట బండిది. ఉవ్ వాయదాల్ గటుకోలేకా మందుపు లెట్కోలేకా యీ యిలాటుపాయమ్. పంటలేవప్పుడు. పీ వాన్ గుఱాలా పండాలా. ఇప్పుడేవుంది? యెకడ్కకడే నుయ్యిల్ దీశేళి ఉల్లిపాయా మిఱవ్ గాయా అన్ని వండిచ్చేత్తాన్నట్. ఏ. ఇపు అప్పుడేవైంది? “చేనే పంజాల కొడువే నింజాలా” అన్నటుండీది. ఇప్పుడేవుంది? వత్తుకులై పోన్లు. అంతా లోక వంతా వత్తేక్వే. అవుడిలాటి వత్తుకులాలు ఇలాటియ్ లేవు. మావూ చేలో బోల్దోవూశేను. బండితే తిండవూ నేపాతె కట్టాలు బడ్డవే. నీ మేవ్ అప్పుణ్ణించి మెల్లిగ మా పిల్లడ్ తల్కెట్టెయ్ గనే మేవ్ అప్పుడే యాపా అవ్. పోలే పువ్వా మాక్ శిన్నాపుడ్ కాణ్ణించి అముతున్నోవ్ బాబు. మర కావులుండేయి. మేవూ ఇద్దో మర యమ్మగోలు యిల్లా యికడ పెద్ద మేయ్ లోట్టు సున్నాయ్. మాఱి, ముక్కామ మ్మావోల్లున్నీది ఆ కింద దస్త తాల్ ... ఇళ్ళకెల్లి పుట్టేటటు. మాఱి, ఎదామ్మ యెంతా చెయ్యెత్త మనిశే. అవుదానవ్. అతన్ పేటు బుచ్చన్న. ఆటి బూవులు యెలాటి బూవులు? యెంత బూవి? యెలాటి బూవు? యెలాటాయన్న. అమ్మేవ్ పూతోవ్ శ్శం గాని మేవ్ పొన్నాట్ నుంచోన్న ఊటుంచి తాలేదు. యేనాడు మా పెద్దలూ యెలాగొచ్చినాడో యెలా బోయినాడో? ఉన్నాదే! మాకా మరకేందూ? మాకా డబ్బు? మాకేల? మాక కక్కణ్ణేదు. మాకు డబ్బెవ్ సత్తోవ్. మాకెందు? మావ్ యెదో ఒకనా డబ్బు చెక్కునోవ్. మావ్ యేపూట్కాపూట జీవిస్తన్నవ్. ఒందుగ్ ఆకణ్ణేదు? మాకింకప్పు వద్దూ; ఆ ప్తీ వద్దూ. ఇన్ “బత్కినన్నాల బజిస్తప్పదనీ, “బత్కినన్నాల బజిస్తప్పదూ మరణనగాలవ్ నాడు మట్టిపోతవ్”. దేవిణ్ణీ మఱిన్ చచ్చోయేతవ్డు తావా అనగల్వా? బత్కినన్నాళ్ళూ యిలాగే జీవిచోన్ కణ్ణా డబ్బుల్ చెచ్చోని పెద్ద కోట్లన్నోళ్ళన్న తినటు. కష్టపడే బతుకుతోవ్. నాన్ బోతాన్ బాబూ.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

జానపద భాషా వ్యవహారానికి మచ్చుతునకవంటిదైన ఈవ్యవహారఖండిక భాషాపరంగా చాలా ఆసక్తికరమైంది. ఇందులో కనబడిన లక్షణాలు ఈవిధంగా విభజించవచ్చు.

1. మహాప్రాణాలు అల్పప్రాణాలు కావడం : దాదాపు యేపదంలో కూడా మహాప్రాణత్వం కనిపించదు. ఒత్తులున్న పదాలన్నీ అతిశోధిత రూపాలు. అంటే ఒత్తులు లేనిచోట ప్రవేశపెట్టబడినై అన్నమాట. ఉదా. 'ఈథన' (ఈతను), 'బెంచీలు' (బెంచీలు), 'మేఖలే' (మేకలే). 'ఫదిమందిగల్చియెల్లి', 'చేతిలో', వోశయ్పోయిందా'.

2. మూర్ధన్యోచ్చారణలోపం : 'పెళ్ళి', 'డబ్బియ్యేళ్ళుంతయ్', 'క్రోళ్ళు' (కాళ్ళు), 'నలుగుఱపజిలిళ్ళు' పదాల్లో ద్విత్వ 'ళ' కారోచ్చారణ కనిపిస్తుంది. 'పెళ్ళు' - క్రియాపద సంయోజనాలన్నింటిలోనూ ద్విత్వ 'ళ' కారం బదులు అద్విత్వ 'ల' కారం వినిపిస్తుంది. అట్లాగే 'ణ' కారం 'న' కారంగా 'మఱన గాలవ్' లోనూ, 'డ' కారం 'ట' కారంగా 'లేకుంట' లోనూ చూడొచ్చు. అదేవిధంగా 'ట' కారం 'త' కారంగా 'డబ్బియ్యేళ్ళుంతయ్', 'ఉంతయండి', 'అమ్మకుంతన్న', 'ఇద్దెల్ కెల్లితప్పడు' (యుద్ధాల్ కెల్లెటప్పడు), 'సిప్పలుంతయ్', 'చచ్చోయ్తవ్డు', 'గొట్టుంతాటు' వంటి పదాల్లో కనిపిస్తుంది. మూర్ధన్యోచ్చారణ నిలిపిన వాట్లో 'మదుపులెటికొంటాన్న', 'అందాఱంటావుంటే' కొన్ని. 'త' కారోచ్చారణ శిష్టేతర భాషాలక్షణమని రూఢిగా చెప్పొచ్చు.

3. వర్జ్యలోపాలు : పదమధ్యన 'వ'కార 'గ'కార 'హ'కార 'క'కారాలు, పదాదిన 'వ'కార 'హ'కారాలు లోపించడం కింది పదాల్లో చూడొచ్చు. 'మనోళ్ళు' ('వ'→'ఁ'), 'గుఱెలా' (గురవాలా), 'పిల్లడ్ కీ' (పిల్లవాడికీ), 'అడితేనానుట్టినంతానేవో' (అడిగితే నాను ఉట్టిగా అంతనేవో), 'మాన్బావులు', 'మాఱజా', 'ఇవో పోతే' (ఇవకపోతే), 'బట్టూపోనవ్', 'ఎందూవడ్డు' - వీటన్నింటోను వర్జ్య లోపమీద వర్జ్య సంకోచం జరిగి (ఘోర్వపరాచ్చుల సంకోచం), దీర్ఘాచ్చులు లభ్యమైతాయి. పదాదిన లోపాలకి 'ఆళకి', 'యిశనాదుడు', 'యాపా టవ్', 'అఱిచ్చంద్రుడి'...). పదమధ్యన మహాప్రాణత్వం లోపించి 'ఖ'కారం 'క'కారంగా మారి లోపించడం 'ఇశేపట్టదాకానూ', 'ఇశాపట్టంకాడ్నించి', పదాల్లో కనిపిస్తుంది. ఇంకో ముఖ్యమైన లోపం ఉత్తమపురుష ఏకవచనప్రత్యయాల లోపం: 'తల్చిన', 'పద్దకొండ్రోజులకొచ్చిన'. ఇది ఆధునిక తెలుగు భాషాలక్షణం.

4. ఉచ్చారణ భేదాలు : 'స'కారం 'చ' కారంగామార్పుంది : 'చెంపాదించ్ కుంటావ్', 'చీతమనీ', 'చుగ్రూబానూ ...', 'ఫదిమందిగల్చియెల్లి', 'నలుగుఱు

గల్చిక్కడే. 'స'కారం 'శ'కారంగా 'దీశేళి', 'పండేళియ్', 'శీమైటబ్ గాయ్ ల కడ', 'శీయవ్ వల్ల', 'నవ్ శాటవ్', గట్టిశేరు', 'జూళినాను', 'పులుశు', పదాల్లో కనిపిస్తుంది. 'చ'కారం 'స'కారంగా 'సికాకనీ', 'సల్లటొక్కాపుంతు', 'మేడనుట్టూ', 'సచ్ పాయ్ నాటూ', 'సవ్ కే', 'స్సాపలు' వంటి పదాల్లో చూడొచ్చు. 'చ'కారం 'శ'కారంగా కింది పదాల్లో మార్పుంది: 'శుట్టూ', 'శైలీ', 'గెల్మీ', 'శివపిలడ్'. 'ల'కారాలు 'న'కారాలుగా మార్తాయి: 'వాయ్ కుంటపుటొన్నాగుంది', 'నంచవ్ లేకుంట', 'మల్లిపువ్ నా', 'న్నింగాకాటవ్', 'నైట్లూ', 'అనంకినోట్లేదు'. 'బ'కారం 'వ'కారంగా కొన్ని చోట్ల కనబడుతుంది- 'వాయ్ మంతుడిచ్చినకాడికి', 'వాగానే ఉంటాయి'.

5. వర్ణసమీకరణం : 'స'కార 'త'కారాల సంయుక్తాక్షరంలో 'స'కారం 'త'కారంతో సమీకరణం చెందడం, 'త'కారం 'స'కారంలోకి సమీకరణం చెందడం జరుగుతుంది. ఉదా : 'జూత్తే' (చూస్తే), 'దన్నేత్తెను' (తన్నేస్తెను), 'వండిచ్చేత్తాన్నట్' (మడిచ్చేస్తా ఉన్నారు), 'యమునప్పొచ్చది' (యమున అప్ప ఒస్తది), 'దెలిస్తది' (తెలిస్తది). 'క'కార 'త'కారాల్లో 'క'కారం 'త'కారంలోకి సమీకరణం చెందడం : 'ముత్తికి' (ముక్తికి) లో చూడొచ్చు. (ఇంకా 'బత్తి' (భక్తి)). 'ద'కారానికి 'య'కారం పరమైనప్పుడు 'ద'కారం 'జ'కారంగా తాలవ్యీకరణం చెందుతుంది: 'ఉత్తేగవ్', 'వుజ్యోగస్తుల్'. 'య'కారం పూర్వవర్ణమైన 'జ'కారంలోకి సమీకరణం చెందడం (సంపూర్ణ సమీకరణం): 'ఇకడుజ్జేగవ్', 'అచ్చలవజ్జాజ్జవ్' వంటి పదాల్లో చూస్తాం. 'య'కారం 'స'కారం లోకి సంపూర్ణ సమీకరణం చెందుతుంది. ఉదా : 'దేన్నెవ్' (ధాన్యం), 'పుణ్నే నిదులంటారు' (పుణ్యనిధులంటారు).

పరుషాలు క్రియాపదాదిలో సరళాలపుతాయి : 'జెచ్ పొండగనీ', 'గొట్టూ న్నొవ్', 'అతన్ దీస్తన్నాడు' 'మీకలా బెట్టేడు', 'పాపాటలు గాదు', 'మఱనగాలవ్'. అచ్చులమధ్య ఒచ్చే పరుషాలు కూడా వికల్పంగా సరళాలపుతాయి : 'మిటబ్ గాయ్', 'చీబుట్ బుల్ల'.

6. సంయుక్తాక్షరాల సూక్ష్మీకరణం : పదాదిపదమధ్య సంయుక్తాక్షరాలు సూక్ష్మీకరణం చెందుతాయి: 'రామైనరొవ్', 'తిత్వేణి', 'బేమెర్లకి', 'బిడ్డిలు', 'సత్తువ్', పట్ మాట్టుడు'.

7. భూతకాలంలో కొన్నివిశేషాలు : భూతకాలంలో 'న' ప్రత్యయాన్ని నిలపడం ఒకవిశేషం: 'తిరిగ్ నాను', 'జూళినాను', 'జేయించినాను', 'జేళినవ్'.

అట్లాగే 'ఎ', 'ఏ'ల పర్యాయరూపత గమనించాల్సింది: 'కట్టేయ్', 'గట్టేశేరు', 'తీస్కెల్లేడు', 'బెట్టేడు', 'బెట్టేడు'. 'న' కారం తరవాత ఏ ప్రత్యయం చెప్పద గింది: 'పుట్టించినేటు'.

తద్ధర్మంలో : 'డబ్బియ్యేళ్ళుంతయ్', 'దేన్నెవొఁతైయ్', 'బీగొత్తయ్', 'రాపోతయ్', 'స్సల్లాటొక్కస్తుంది', 'వాగేవుంటాది', 'వాగానే ఉంటాయ్'.

వర్తమానకాలంలో విశేషాలు : 'అయ్కుంతన్న', 'మదుపులెట్ కొంటాన్న', 'ఎల్లిత్తున్నాయ్', 'అతన్ దీస్తన్నాడు', 'యిద్దేల్ కెల్లెన్', 'మజ్జిగి పట్టొస్తంది', 'దీసిత్తున్నాడు', 'యెలాజేస్తనవ్', 'పిండవేస్తంది', 'వండిచ్చేత్తాన్నట్', 'జీవిస్తనవ్'.

వ్యవహార : 13

రాజకీయ కార్యకర్త

కేంద్రం : విజయనగరం, కలం : క్షత్రియ,

వయస్సు : 45 సం॥, చదువు : మెట్రిక్

వ్యవహారఖండిక : గ్రామపరిపాలన, పునరుద్ధరణ.

ఎగ్రికల్చరిస్ట్‌ని మెయ్నగా వాళ్ళు యీ కొత్త పదతుల్లాని యే పంటలు యే విధంగా పెట్టాలి అన్నది ఒకటి సలహానివ్వడవ్. అండ్లా దాని కామల్సిన సీడూ మేమూరు ఖరీదుకి దాట్కెలా చెయ్టావ్. అవి పర్చెస్ చేసొడానిగ్గావలిస్తే రైతుల్కి షార్ట్ ములోన్సు ఇవ్వటావ్. తరవాత్తెవైన ఫెస్సు డిజీజెస్సు వచ్చెలాగుంటె అదేవ్ టాడిజీజు పైస్సు చూసి దాని బట్టి ఇక పలానా మందు ప్రెస్చెయ్యా అన్జెప్పేసా డస్సేయ్ అన్జెప్పేసా చెప్పటవ్. అంతవల్కు వీళుపోగవడారు. కొత్తవరైటీస్ యేవైనా మనకి తీసెర్పి సెంటర్స్ నుంచి వొచ్చేలాగుంటె అవ్ ఫీల్స్ ఇంట్రడ్యూస్ చెయ్డవ్. అంత వరూ. ఫీ) సల్లెలేదు. ఫీ)సల్లె లేకాని కొత్తగా ఎదైనా వొక వైరెటీ వొచింది అంటె ముందుగా ఇంట్రడ్యూక్ చేసెటప్పుడు సబ్సిడీ బేసిస్ మీద యేదొ

స్టీవీ పర్సంటనో ట్రాంపిఫిఫయవర్సెంటనో సబ్సిడీ బేసిన్మిదరైత్ కిడ్డవ్, కొంత స్పైడ్డయె వర్కు. ధరవాత మామూల్ ఫుల్ కోస్టై. ఎకరే జండ అద్దీయ్ లేదు. ప్రకరేజని పట్టి వాలు పప్లయ్ యివడొవ్, రైతాలుక రిక్వైర్మెంటుక్ కావల్సినవుంటుంది. యైతె నాళ ఫండ్స్ పొసిషన్ బట్టి ఆ ప్రోగ్రామా ఉన్నట్టి ఉంటుంది. ఇది మెయ్న ఎగ్రికల్చరెర. మెయ్న ఎగ్రికల్చరయెటప్పు ముఖ్యంగా రైతుకి ఎగ్రికల్చరల్లో త్రూ ఎక్స్చేన్జన్ ఆఫీసర్స్ తరవాత విలేజ్ లైవల్ వర్క్స్ అనైప్పేసి ఫీల్డ్ వర్క్స్ కుడ ఉన్నారు. వాళ్ళుద్వారా పప్లు ఎగ్రికల్చరల్ దీంట్లొ హెచ్చు ప్రొడక్షన్ దీస్కాడాన్సిక్రొత్త పంటలేవో పండించడాన్సిక్రొత్త వాటికి సలహాలివ్వటొవ్. దానిక్కావల్సిన మెటీర్యలంతా అందిచటవ్. రైండ వది ప్రగ్రికల్చరల్ ఇ సంబంధించిన మెయ్న ఇజిగ్గేళ్ళుసోర్సెసునవె ఆ సోర్సె సన్నీ టీపేర్స్ చెయ్డవ్. యెవ్డూ సరియైన కండిషన్లొ ఉండేలాగ చూట్టవ్. ఆది. తరవాత ఇంకమరీ ఈ ఎగ్రికల్చరిట్టిక్ మెయ్న లైవ్ ప్లాగ్గనక వాడి తాలూకా పశువుల్లి నాటికి యేగ్జబ్బులూ యేవెయ్న వొస్తై మందులివ్డవ్. తాకుంట ప్రివెన్లు వేక్సినేషన్సు అవన్నీ చెయ్టొవ్. తర్వాతన అదే విధంగ లైప్రోక్లొ యీక్రొత్త ఎగ్జియ్చిక్ బ్రీడ్సు యేవో బోయిడ్నూ గట్ట వుంటె అవన్నీకుడా పాల్తీది ఇంట్రడ్యూజ్ చెయ్టొవ్. వాళకి ఎడిషన్లొ ఎగ్రికల్చ ర్లకి వైడిన్మెదో కొంతొచ్చేలా చెయ్డవ్. కడు ... వైన విలేజుకి కముని కేషన్సు అవీ క్రొత్తగా రోడ్స్ పోర్టేషన్ చెయ్డవ్. ఇమ్మూరైటింగ్ విప్లెన్లొ కూడా ఎవైనా వాడికేవన్న కావల్సలాగుంటె సలహా లివ్డొవ్. అంతమాత్రవె చేసున్ సమితి. అవిడ వైన ఎజ్జుకేషన్. హెల్త్ సేనిటేషన్ కూడా సమితి రెస్పోన్సిబుల్లి గనక వాటి విప్లెన్లొను కూడా స్కూల్సువీ కొత్తగా ఓపిన్ చియ్డవ్. ఉన్నస్కూల్స్ సరిగా ఫంక్షన్లైలా చూడ్డవ్. ఈ హెల్త్ సేనిటేషన్లొ కూడా ఆ యేవైనా యీ సోక్రైన్ పిట్న అలాంటి వెవన్న ఉంటె అవన్నీకూడా వాళ్ళేవో పొవ్డల్లా గట్ట జల్లడవ్. డ్రింకింగ్ వాటర్ క్లోరైన్లు. ఈ తొల్లర్ల వర్కాల్ పడేముందు ఇట్లాంటి వన్నీ కూడా చూస్తు... పంచేయత్ రాజ్ ... పంచేయత్ రాజ్గది సేటిస్ ఫ్లేక్రిగ అంటె అంత్ సేటిస్ ఫ్లేక్రిగ ఉందని కూడా చెప్పలేవ్. ఎందుచేతనంటే సంతలు విలేజ్ పంచాయితీ లెవెల్లొ లిటరేట్స్ తక్కువుండడవ్ వల్ల అకడా పంచాయత్సు బేసిక్ ఇంస్ట్రుట్

ఎఫ్లెట్టర్ గ ఫంక్చన్ చెయ్యడల్లె. ఆ ఇది ట్రిటిర్ సిస్టమ్ గదా ఎడ్మినిస్ట్రేషన్ తా? ఒక్కటి పంచాయత్, రెండూ సమితి, మూడూ జిల్లా పరిషత్. ఈ మూడు యూనిట్లూ అస్సలు ముందు పునాది ఫస్టు పంచాయతీ అనమాట. పంచాయతీ సక్రమంగ పనిచేసినప్పుడు సమితి పర్వత్తూ వీడి కేంటంటే సమితి యీ పంచాయతీ చిన ఉనిట్ అయ్యేంది కాబట్టి దానిక్కావల్సిన ఒక్కెగ్రికల్చరల్ ఎడ్యుకేషన్ ఇవడానిగ్గాని లేకపోతే ఎదన్నా ఇరిగేషన్ వర్క్స్ మెంటెయ్య చెయ్యడానిగ్గాని చిన్నయూనిట్ గాని దాని కౌకాశన్లేదు. అన్ అలాంటివి ఒక యాభయి అరవై యూనిట్లగల్సి ఒక సమితి ఆనొక పశెన్సి పెట్రేర్ దాద్దావరా. ఆవే సరిగ్గా పన్నెయనప్పు సమితి ఎఫ్లెట్టర్ గా ఏమీ పంచేయడాన్కాకా లేక్నొతుంది. ఇంక

జిల్లా పర్వతు అంటారా అది సింప్లి యెదో అడ్వయ్జరీ ఎండ్ సూప్రవైజరీ బోడి. ఏదో ఎగ్జిక్యూషన్లొ వాళ్ళి ఉండేదేవిఁ లేదు. అందుచేత అసలు ముక్త్యంగ పంచాయతీలు సరిగా ఈ లిట్రిసీ వల్ల యెదో పంచాయతెవ్రా ఊర్లో చదువ్ కుండే వాళ్ళైదుగురో పదిమందో చదువ్ కునవాళ్ళో లేపోతే ఎదో పెత్తందారీ పద్దతిల్లా పుటవ్ నించి పోతన్న వాళ్ళో ఐదుగురో పదిమందో వాళ్ళెట్లాగంటే అట్లాగ వెళ్ళోడవెఁ గాని మొత్తొవ్ సవఁషాన్కోసారి గ్రామసభ ఆంజెప్పేసి పెట్టి మొత్తొవ్ ప్రైజలందర్కి ఇదినా పంచాయతీ, దీన్విఁ దింతొ వొచ్చే ఆదాయమింత, ఇద్దీనవల్ల యీ పొల్ నువ్ చేస్కోడాన్కావ్ కాక్కున్నది. అని వీడి తెలియ్ శెష్టంగాని లేకపోతే ఇది నా పంచాయతీ, నాక్కిదిగో ఈ విదవఁయనడిగి రైటునదీ, లేవోతే ఈ మినిమమో ఫ్లేటీటీజ్ మీర్ చూపించ వల్సిన రెస్పోన్సిబుల్టీ మీకునదీ, అనెగ్గే పద్దతుల్లా కుడా జిలాలో వాళ్ కుడా పల్లిక్కుడ లేనికార్జుంచేత సరిగా ఫంక్చన్ చెయ్యడన్లేదు. మెయ్య ఎడ్డుకేశన్ డోర్తే. మెయ్ నెడ్డుకేశన్ డోర్... ఎక్స్ పర్సన్స్ సమితి ప్రెస్సిడెంట్ చేస్సినా ఎక్స్ పర్సన్స్ ఎడ్మినిస్ట్రేటర్స్ సమితి ప్రెస్సిడెంట్ గ వొచ్చేలాగ చెయ్టాన్కి అవకాశన్లేదు ఒక్క కదా. రెండవ్ దేవ్ టంటు మరి వెల్వెట్ ఎల్క్ ఎల్వెక్రిల్ సిస్టమ్ చేంజెయాల. ఎల్వెట్ పెరసన్ కేము మినిమమ్ కోల్లిబిలిటీ కేళ్ నేన్లేదు కద? వాల్చేత్ వాల్ కనీసువ్ అస్లా అక్యూవ్ అాయనూ అూ అూకపెయనా తనూ యే పదవ్ కైన నిలబడ్డాన్కి అవకాశవునది. ఐతే అలాంటి దెగిర చాలా యింకా డిఫికల్టీస్ ఉంటాయన్తోండి. కానది మినిమమో ఇంతాన్జెప్పేసి ఉండ

డౌవ్, ఒవ్ సరంగాని తనున్నప్పట్టి కూడా గ్రామాల్లోని మఠి యా ప్రజల్లో ఒక మార్పు కాస్త చదూవకొనే వాళ్ళో ఒ చెయ్ తనవ్వొ ఒ చ్చినప్పడూ తప్ప గాని వొక వెక్తిక్కడ నమ్మి తెవిల్లో ఉండు కూడా పంచెయ్ లేదు. మొత్తావ్, బోడికె ప్రెసిడెంట్ ఆన్సరబుల్. ఎగ్జిక్యూషన్ అ అఫీష్యెల్స్. బ్లాక్ డెవలప్ మంట్ ఆఫీసర్. ఎట్రెన్షన్ ఆఫీసర్లు. ఎగ్జిక్యూషన్స్ ఎల్వెక్టెడ్ పెర్సెన్సా సమ్మందంలే. సింప్లి ప్రోబ్స్ మేకింగు. ట్రిబ్యూషన్స్ పాస్ చెయ్ డివ్. అంతె. అంతవర్కె. ఎగ్జిక్యూషన్తో సమ్మందంలేదు. ఎగ్జిక్యూషన్లో నెక్ డై న ఏదైన డిఫిక్యూటీ ఎగ్జిక్యూషన్ గట్టా వుంతు అది ప్రోయింపౌట్ చ్చియ్డాంగాని స్ట్రోవ్ చ్చియ్డాంగాని అలాంటి ఇంట్రఫియర్స్కి అవకాశవుంది. నార్మల్ ఎగ్జిక్యూషన్లో మాత్రవ్ యేవీ అవకాశన్లేదు. ఇంట్రఫియర్స్ లేనే వుండే వుండదు నాబ్ ...; ఎగ్జిక్యూషన్ కొచ్చేసర్కి వొక తెవెల్లో ఇంట్రఫియర్స్ అసరవె. ప్రిడు జరిగేటప్పుడు ప్రోపర్ గా జరగనప్పుడు ఇంట్రఫియర్స్ ఉండాల్సిగద. ప్రోపర్ జరిగే దానికొ ఇంట్రఫియర్లే తే అదీ తప్పె. ఐతె కొన్ని ట్రిబ్యూషన్స్ కొన్ని సమ్మిస్టా ఆ విధంగ జరగొచ్చును. ప్రోపర్ జరూతున్నప్పట్టి కూడా ఇంట్రఫి రయ్యి జరక్తుండ చేసినవుంటాయ్గాని, అవి చాల తక్కువ. టేయర్ ఇంప్రెస్సెస్ అట్ల. చ్చిడు జరుగుతున్నప్పుడే ఇంట్రఫియర్స్ జరుగ్తుంది అంజెప్పేసి ఖచ్చితంగ చెప్పలేవ్. ఎందుచేతనంతు యీ ఎల్వెక్టెడ్ పీపుల్ గనక ఈ పొల్లికల్ పార్టీసు గ్రూపు ఫ్లేక్షన్స్ను బట్టి సాధార్ణంగ యెట్లా వుంటుందంతు తనవాడు చెడు చేస్తే తన గ్రూప్ వాడొ తన జపోట్ చేస్తావాడు చెడు చేస్తే సహించదుంది. అంత కంతు తక్కువ చ్చిడు తనకి అపోజిషన్ గ్రూప్లా ఉన్నవాడు చేస్తే అది సహించదు. అది బైటికి రావ్టాన్ని అవకాశవున్ ...; పోల్డిక్స్కు బ్రిడింగ్ ప్లేసిస్సు విలేజెస్సె. దానికి విలేజెస్సును బ్రిడింగ్ ప్లేసెస్సుగా తయారుచెయ్టానికి మళ్ళీ రెస్పొన్సిబుల్ ఎవరా అనుకుంతు విలేజ్ లెవెళ్ళా వారుగారు. ట్రోవ్ లెవెల్లో పీపుల్. వాళ్ళకడుండే ముఖ్యంగెలాగుంటుందంతు మెయ్ ఇ ఫ్లేక్షన్స్కి అదే స్టాట్ చేసేది ముఖులు స్టేట్ లెవెల్లో నో నిఫిష్యెల్సు. స్టేట్ లెవెల్ నించి ఆ ఫ్లేక్షన్స్ అవన్ని డిస్ట్రిక్ట్ కొస్తయ్. డిస్ట్రిక్ట్ నించి నేరుగా సమితి కొస్తుంది.

సమితిలో ఉండే ఫ్రేక్షన్స్ విలేజ్లోకి వెళ్తాయి. అల్లిమేటుగా ఆ జేడ్ తాలూకా రిజర్వ్ అనుభవించేది ఆ విలేజ్ విలేజర్స్, వీళ్ళకే పయ్ పయ్ లెవిల్స్లా వీళ్ళేవిలేదు. చెడ్డే. కాని చెడు క్రియేట్ చేసేవాళ్ళు పయ్ లెవిల్స్లా ట్రాప్ లెవెల్లా-

స్తేటూ డిస్టిక్టా ఈ లెవెల్స్. రెండూ రెస్టోర్న్స్ బుల్. విల్లేజ్ తుంది. అల్లిమేటు కొచ్చేసర్కి. ఇక్కడొచ్చేసర్కి ప్లస్ వాళకి. వాకటి ఈ గ్రూపు పోలిటిక్స్ వల్లొకటి. రెండవ్ దేటంటే సంబ్రహ్మ పొత్తికల్ పార్టీస్ను ఉండడవ్ వల్ల ధర్వాత పొలిటికల్ ఈ పార్టీస్ లీడర్స్ కూడా సెల్ఫిష్ వాళ్ళుకుండే మోటివుస్ ఖనెండి, లేవ్ తే వాళ్ళేదొ డ్రిజ్తరు ఆ పూవర్ మాంగర్నెస్ నించి గానియండి, వళ్ళికే చెడుకైన వాళ్ళు సిద్ధపడి పోతున్నారు. ఇంకా రెండవదేటంటే ఇంక పీపుల్స్ రిప్రజెంటేటివ్స్ కుడా పెద్దెడ్యుకేషన్ కల్లే. ఖానీ లిక్రేట్ సర్వెస్టారవున వాళ్ళు చలా తక్కువమంది ఉండడంచేత నేట్టంటే వాళ్ళు యెదో చెడు యెదో విదంగ చెడు చేసైనా మనోవ్ పవర్లో కంటిన్యూ అవ్వాలె ఎగ్జిస్ట్ అవ్వాలనా వాళ్ళ బాద్ పర్మిషన్ వల్ల. దానిరిజర్వ్ ఆ విలేజర్స్ ని. వాళ ప్రవోక్ చేసి వాళ్ళో గ్రూపువీ తిస్తానై య్ బోర్డింగ్స్ కొన్నాళ్ళు మనోవ్ కంటిన్యూ అవుతాంగదా అన్న ద్రుషి. ఇల్లిట్రసీ కూడా నేను ఫ్లేట్ - ఆ ఇల్లిట్రసీ ఫ్లేట్ సై. ఎడ్జు కేషన్ కంటే మునుపు గ్రామాలైలాగుండేదంటే చదువ్ లేకపోయనా చదువ్ లేని వ్యక్తుల్లో పూటోవ్ గ్రామాలలో సర్వెస్టారవుండేది. సర్వెస్టారవ్. చదువ్ లేకున్నా సర్వెస్టారవుండేది వెక్తుల్లో. వాళ్ళ నడవడిక ఎదటి విష్యాల్లో నడవడిక గ్రామైవ్ లో వోళ భాద్యత ఇవన్నీ ఒక సాంప్రదాయ్ సిద్ధంగ ఓ పద్ధతులో వాళ్ళ నడచేవారు. ఖానీ ఇవాళ్ చూస్కుంటు చదువ్ కునవాళ్ళుడా - ఇప్పుడు రాజకీయాల్లో ఉనవాళ్ళు గానియండి - మరి మనుషుల్లో సర్వెస్టారవు, వాళ్ళ భాద్యతలూ అవన్నీ సర్వెస్టారవ్ లేనివిదంగ వాళ్ళ ప్రవర్తనకూడా ప్రవర్తిస్తే... చదువ్ కున్నవట్టి కూడా. లేండు సీలింగ్ వీడ ఒపీనెన్ ఏవ్ టీ అంటే పైర్స్ నల్ ఒపీనెన్. పైర్స్ నల్ ఒపీనెన్ ఏంటంటే దీనివొల్ల ప్రీక్టికల్ లేండెస్ పూర్కి వీళ్ళు చేసే హెల్పు నాకే కనిపించదు. చెయ్ లేరు. ఒకసారి లాస్టేము లేండ్ సీలింగ్ ఇంట్రిడ్యూస్ చేస్తేరు. దాంతాలూకు అల్లిమేట్ రిజర్వ్ యెవడేన పూటల్ సెక్షన్ జెనిఫిట్ అయిందా అంటే, యెకడా అనుకున్నట్లుగా వాళ్ళు చెప్పేటట్లుగా

యెకడా జెనిఫిట్టు కాలేదు. యెవో అంతా నామినల్ జరిగిపోయింది. ఇకా లేండు వొక విధంగా తక్కువ్ హోల్డింగ్ ఉండేలాగుంటే పాచ్చు ప్రొడక్సును వాస్తుంది అన్నెప్పేసి మాఁ వాళ్లు గొర్మెంటు ఒక పథతులో అనుకుంటున్నారు. ఖానితడు ఫీఫీన్ ప్రైట్ కల్గ జూసేలాగుంటే వాడికి ఉండే స్టోమతు హోల్డింగ్ తక్కువవడవ్, వల్ల వాడి కార్మిక స్టోమత సరిగా లేక. లేగ్వతె వాడి కార్మిక స్టోమత చేకూర్చే ఇంస్ట్రూట్సు సరిగా సహాయంచెయ్యక, చేప చోటల్లో వాడికి ఆ కార్మిక స్టోమత తక్కువుండడాన్ని ఆ ఎగ్రికల్చర్ కోసన్నేసిన ఫయనాన్స్ వాడు మిస్యూప్లెస్ చెయ్డోవ్ వల్లా, అల్లి మేట్ల తక్కువ్ హోల్డింగ్ ఉనవాడుమాత్రవ్ పాచ్చిట్లు తీయలేక్పోతన్నాడు. పాచ్చు వోల్డింగ్ వునవాడె పాచ్చుట్లు తీస్తున్నాడు. అందు చేతను మరి ప్రొడక్సును బాగా పాచ్చుగా రావాలంటే మాత్రోవ్ బొత్తిగా చినచిన కమతాలనే అనేలాగుంటే మొత్తోవ్ ప్రొడక్సునూ దెబ్తెంటుంది. దెబ్తెంటుంది. తరువాతను అది మరి అంత అనుభవంగ ఎకనమిక్లొ గట్టిగా చెప్లేను గాని ఎకనమిక్సుగ చూసినా ఫదెక్రాలు పదిపేనెక్రాలు ఉండేవాడు వాడికి ఒక జతో రొండు జతో పెట్టుకుంటే వాడికి పెంజరిపోతుంది. కాని యెకరన్నర భూముండే వాడుక్కుడా అవ్వాడికొ ఒహజతే పెట్కోవాలి. పదిపేనెక్రాలుండేవాడు రెండోజతలో పదెక్రాలు రెండుజతలు పెట్టుకుంటే ఎక్రన్నర ఉండే వోడు రెండు జతో. అదే మనవ్ పదిపేనెక్రాలు స్ప్లిట్ అయ్షయ్ చినచిన కమతాల్ కింద స్ప్లిట్ అయ్షయ్ సర్కి అనవస్రంగా ఎనిమిది జతల పశుల్నిఁ అనైకమికల్ల వాట్ని మేపవల్సిన అవ్సురోవ్ ఆ పదిపేనెక్రాలికి ఎనిమిది జతలూ మేప్రావల్సిన అవ్సురోవ్ ఒస్తుంది. తర్వాత ఎగ్రికల్చరల్ ఆపరేషన్లొ కూడా బొత్తిగా చైనన్న యూనిట్సు ఒక యూనుటూ అంటే మినిమ మొక ఫిఫీన్ టు ట్వాంటీ యేకరైననా ఉంటే అది ఎకనమిక్ యూనిట్ అవుతుందిగాని ఈ వన్నేక్కు టూ ఎకర్సు ఇట్లాంటివి హోల్డింగ్స్ చినచిన కమతాల్ కింద విడగొట్టేసి ఇంకా ద్దేన్సిగా ఇంస్టిమెంట్ చేస్తెమాత్రోవ్ దాని వల్లేవంతగా ఉపోగ్గుండదు. ప్రొడక్సు దెబ్తెంటుంది. ఫ్రోబబల్ సీలింగ్ మినిమమో ఫిఫీన్ టు ట్వాంటీ ఎకరైననా-బోత్ వెట్టండే-బోత్ వెట్టండే. ఒత్వెంటీ ఉంటే చిన్న యెకనమిక్ యూనిట్ అవుతుంది. లేదు ఇంకా పాచ్చు ప్రొడక్సు గట్టా రావాలి అన్ అంటే ఫిఫీ యేకర్స్. ఫిఫీ ఎకర్స్. ఇంకా

మెకనైజ్జుడు ఫాట్మింగు చేద్దావనేలాగుంటు హండ్రడేకర్స్ ఆర్ మోర్ .
దెస్ హండ్రడేకర్స్ యూనిట్ ఒగటి. తుండవదింకేంటంటు కొటపతేటువ్ ఎగ్రి
కల్చరల్ ఫాట్మింగ్ సొసైటీసని యిట్లాంటి వేవేవో పెద్ద హోప్స్ పెట్టు
న్నార్ గవర్నంటు. కానైవ్ మాత్రోవ్ ఇప్పడికి స్టాట్ చేన్న వాట్ని బట్టి
ఒక్కడి కచోడా సక్రమంగ వక్శనూ జరిగడన్లేదు. అదీఇహముందు కూడ
జరగదు. ఎందుచేతనంటు ఆడిప్రీన్సు మాదీ మనదీ అనేదానెంత డివరన్సుందో అదీ.

మరిప్పు గవర్న మెంటూ కొన్ని ప్రైవేట్ ఎంటర్ ప్రైజ్ లో సరే వైద పెద్ద రై ల్యేస్
ల్లో నేన్లెజ్జు ఒదిల్ పెట్టేసెండి. చినచిన యూనిట్స్ ప్రైవేటు మెనేజ్
మెంట్ నుంచి ఎక్లిక్ సెక్టార్లోకి తీసున్నాక అవైలాగ ఫేలైయెయో అసల్
ముఖ్యువ్ ఎగ్రికల్చర్లో మాత్రోవ్ అలాంటిది మ్మడి అంటే మాత్రవ్
అది ఫెయ్ ల్యూరె; అది సస్సెస్ కాదు. ఎందువల్లంటు ఒకిండ్చిబ్బల్లా భామన్
టిస్సోన్స్ బుట్టి ఫీలయే లెవిల్లో మనవ్ లేటు. అది శేర్జేస్కోడందులొ పార్ట్ నర్సు.
మాది అన్న సెల్వింట్రిస్టుకి మనదీ అనేసరికి తనెప్రే తస్సాన్స్ బుట్టి ఫీలవ్
టన్లే. నలుగుట్కి ఆ సవ్ న్నలొ పదిరూపేల్ లాబవొ నై ఆ నల్లర్లోని నేన్
శేర్జేస్కుంటు నా శేర్ కొచ్చేది రెండున్నరే కదా? ఇది మొత్తోవ్ నాదెతెనాకు
పదిరూపే లొచ్చుండేది. నేనీదె నల్ గ్రోవ్ ఉండగ నేనెందుకు వొకణ్ణే పొచ్చుగా
బాదపడాలి? పొచ్చుగా ఇంట్రవ్ తీస్కావాలి? కోటప్రెటివ్ ఫార్మింగ్ ఫెయ్
ల్యూరు. కోప్రెటివ్ ఫార్మింగ్ ఫెయ్ ల్యూరు. కోప్రెటివ్ ఫార్మింగ్ ఫెయ్
ల్యూరు. అదేవీ కోప్రెటివ్ గానియండి, కలెక్టివ్ ఫార్మింగ్ గానియండి, అటు
వంటిది ఏదీ పెట్టపడ్డి కూడా అదీ ఇప్పుడ్చి జరిగిన వాట్ని స్టాట్ చేసిన వాట్ని
బట్టి చూస్తే ఓ ఇకముందు కుడా అవేచీ ఈ సెటల్లో ఈ పద్ధతుల్లో నడవు.
మొరొగ పద్ధతుల్లోనెదై నా గట్టి పద్ధతుల్లో ఐతే నడపాలిగాని మ్మోమ్మూల్ల
ఈ పద్ధతులో మాత్రోవ్ వాళ్ళంతట వాళ్ళు ఆ ఫోర్సెస్ కోఎర్జన్. ఆ
పద్ధతుల్లోనె వైసక నేదో లాటియొ తుపాకి ఎవరైన పట్టుకోనుండి నువ్ జయ్
ఎచ్చిన ఎసెమిది గటంల్ నువ్ పొల్లాంలోకి బోయ్ పన్నెయ్ లేదని ప్రెతి
వొకణ్ణి అడిగే పద్ధతులో తప్పగాని ... ఎండ్ కంటు చూస్తన్నా జాయింట్ స్టేషి
లోన డివ్ కల్గిఉంది. జాయింట్ స్టేషిలో వొగడూ చినవాడ్ గాని అవేళ
వెళ్తానికి వ్యెవసాన బద్దకిస్తే అ పెద్దవాడికి వాడు జెప్పక పొయ్ నా పెద్ద

వాడి భార్య అంటుండే నీకు మాత్రవే రెండు వాటాలోస్తుందేటి? అగో అవయసులో ఉననాడు మీ తమ్ముడే ఇంట్లోంచి కదలకుండ కూర్చున్న.....నువెందుకు వెళ్ళాలియ్. జేయింట్ ప్లేన్లున డిప్రెస్ ఒచ్చేటప్పడు ఓ పాతికమందెమ్మప్పుయమందో గలిసి ఒక్కలెక్టివ్ ఫోరమా కోఆప్రెటేవ్ ఫార్మే అంటే వాళుకీ ఎంతా ఎలలైతెండో ఓపులయ్ ఉండాలి. వాళుక్ కామన్ రెస్పోన్సిబుల్టీ స్థిలయే స్తాయ్కి ప్రతిఒకడూ ఉండేలాగుంటేనే అది సవ్యైంగ నడుస్తుంది. ఇంక ఎట్లాగూ అంటే ఇంకేదెయిన ఇంస్టూటు దొరికిందీ అంటే సాదార్ణంగ నూటుకి తొంబయ్ తొమ్మిది మంది ఆయింస్ట్యూశన్ బట్టి తన సొంతానికేదో చార్టావ్ బ్రోగు పడదావ్. తినేద్దావ్ అనె పద్ధతులో విశ్లేగాని అలాంట వోళ్ ఛాల టేట్ పీపుల్. ఎకడో పనిన్ హాండ్రెడున్నారు ఒకింస్ట్యూటిక్. ఒకటి. రెండవదేదంటే ఆ యింస్ట్యూటికి మరి ముందసలు లీడ్ చెనేవాడు పెద్దనుకుండే వోడూ చేల్ నీతి నిజేయ్తైన వాడుండాలి. వాడు తప్పుగా ఎక్కుంకా ఉండాలి. వున్నవాళ్లు కొఆప్రేషన్ తీస్కోగల్గాలి. వీడు వున్నవాళంద్రూకూడా వోలార్బెడ్ కొఆపురేషన్ కామన్ దీనికోసువ్ బెసిఫిట్ కోసువ్ ఇవ్వగల్గే పాసిషన్లో రావటవంటే ఇవన్ని కళ్ళవై నై. లేకళ్ ఎక్స్ పీదియన్ననేవీ కాదు. కొన్ని తజాలుగా మనువ్ అల వాట్ పడిందేవీటి అంటే నాదీ నా సొత్తూ అని జెప్పేసి అలవాట్ పడ్డాంగాని మనదీ అనై ఉమ్మడి సొత్తూ ఇది ఉమ్మడి అనే అలవాటు మనకి పూటావ్ నించి లేదు. లేదూ ఒకవేళ్ ఇవ్డు కొత్తగా ప్రవేళ్ పెట్టుప్పటికీ థనదీ అనే ఇంట్రస్టు మనదీ అంటే ఎందుకుంటుంది కలెక్టివ్. అది మోమూల్ పద్ధతులో ఎదో ఫోర్సుప్యోగించి ఆ పద్ధతుల పనిచేసి ఒచ్చేలా చేసుకుంటే తప్పగాని లేకపోతే అది...లేదా టెండవ్ ఆట్రెన్యేటివ్ లేదూ అని అనుకుండేటపూతప్పదు. క్రేయిట్ ఫెసిలిటీస్సు సొర్సెస్సున్నాయ్. ఇంస్ట్యూషన్స్ ఉన్నాయ్. కోపరేట్ ఇంస్ట్యూటున్నయ్. విలేజీ లెవెల్లో వైమరీ ఇంస్ట్యూటున్నాయ్. ఇక్ డా డిస్ట్రిక్ లెవెల్లో ఉన్నాయ్. తాలూకా లెవెల్లో ఉన్నాయ్; వాటింస్ట్యూట్స్ ఫంక్షిన్ కూడా సక్రమంగ లేదు. ఎందుకూ లేదూ అనంటే తప్పు జేకింగ్ ఇంస్ట్యూట్స్ గాదు. ఫీస్కెళ్నవాడు ఏవిటి అంటి ఓ టీచింగ్ రెస్పోన్సిబుల్టీ ఫీల్వట్లై. నేను తీస్కొచ్చేను. వకటి ఏ పర్సన్ కైతె తీస్కొవెక్తునాడో ఆ పర్సన్కి విని యోగించడన్లేదు. ట్రటన్ ట్రటన్నొచ్చే పట్నస్ కోనవ్ తీస్కొక్తునాడు. ఎగ్రికల్చరు. ఆ పట్నస్కి విన్యోగించడంలేదు. ఆ పట్నసు మా ఉప్యోగిస్తో

టన్ పర్సంటో ట్వంటీ పర్సంటో ఉపోగిస్తాడు. వున్న ఎయిటీ పైర్సెంటు తన ఇంటికో సొంతానికో మరొకదానో లైడ్ పర్చేజ్కో దేనికో వినియోగించ్ కుంటాడు. ఎప్పుడైతే దాని మీద ఇన్వర్స్ చయ్డన్లేదో తగిన టిటన్ గావు లేదు. టిటన్ రాకపోడంతోనే టీపే చేయ్డన్లేదు. అట్లా కొంతమంది. ఇంక కొంతమందేవ్ టీ అంటే ఒక పెండెంసీ డమాప్ చేస్తున్నారన్నమాట. ఏదొగవన్న మెంటింజంటే లేపాతే బేంగ్ నింజేటి మనవ్ పల్కుల్లవెగాని ఇవ్వడం గురించి ఏన్నే, తరువాత ఛూద్దాన్లే, ఉపుడేసంత తొందరొచ్చింది, లేకొత్త ప్లెన్జస్తారన్..., వాడు పది సవమాల్ బట్టే ఇంస్టాల్ మెంటి కల్లేదో వాణ్ణెంజిసారు? నన్నేన్ చెయ్డాన్కనో... దీనికంతడ్కి ముఖ్య కార్లర్వ రూటుకు పొయ్ చూసుకుంటే ఈ డెమొక్రటిక్ సెటప్పులో ఈ నాన్ఫిష్టిల్సు పిపుల్స్ టీప్రజంటువ్స్ కొంత వర్కూ భారకులు. వీళ్ళంచేతనంటే చీప్ పోస్టార్టి కొసావ్, వోట్స్ కొసావ్, ఆర్ పటవాలేరు. ఎత్తా నేనూ బీడివోతా మాట్లాడ్తాను. తాని ల్దార్తి కలక్ట్తో మాట్లాడ్తాను. ఇప్పుడు కట్టక్ లేదు. నీకంత కళ్ళంగుంటే అద్రక్ కద్దూగాని. అంటే వీళ్ రెస్పొన్సిబుల్టీసు పిపుల్సు ఎల్వెక్టెడ్ రిప్రజంటువ్ ఇప్పుడు తెలుసోక కొంత వర్కూ అసలది చాల మటుకు విశే పోడుజేస్తనారు. కాజ్జివ్ వాళ్ళు పోడుచెయ్టానిక్కుడ. నువ్వీడబు దీస్కె శ్చీవ్ సక్రమంగ ఆ పర్సన్కి వినియోగించి నీకు రిటర్నొచ్చి నువ్వురుణం తీర్చకొత్త నువ్వేవావ్తోవ్ అని గట్టగా మందలించిన్ న్నాడు మర్రెండో వాడు తొప్పని చేడ్ సాజ్జవ్దు. సైకిల్ కరిగ్గ నడుస్తుంది. నేపలయ్ జేషన్ తరువాతనూ...వాచేవాచే వాచేయ్ జేంకొచ్చేయ్. చాలా వచ్చేయ్యి. అదీ యేవైంది? పాపువ్, ఈ షెడ్యూల్డ్ జేంకన్నీ కూడ వచ్చేయ్కదా? వాళ్ళకి ఈ విల్లేజ్జీ రెవెన్యూ ఈ టెవిన్యూ ఈ టైపు టెవిన్యూటికాడ్సు టైతూవీడికంత సంత అనుబవువ్ లేదు. లేస్ మార్ట్ గేజ్ జేంక్స్ కొఆపరేటివ్ ఇంస్ట్రూట్స్ కుండే అవ్భవావ్, వీళ్ళకి లేదు. లేగపోడంతోని పంజెనేరు గవువ్వా ఓయెదో ట్రిజర్సు జేంకు ఇంత పెర్సంటేజ్ ఎగ్రికల్చరల్ టూఅల్ క్రేడిటివ్వాళి అంజెప్పేసి పెట్టడంతో ఫీల్సొ కైలిపాచ్చేరు. ఫీల్సొ కొచ్చేసర్కి యెవడో నాలాంటవాడిన్ కని పెట్టడవ్, అజేంకుల్ కొనిలక్ట్స్దాన్కి సిద్దంగా ఉంటేను ఆ వూర్నించి పది

మందినీ ఈ వూరించి బదువండినీ తీసువెళ్లవ్వండి, అవసరమేమిటి లోన్సన్నీ వీళ్ళేత పుట్టించేవ్వండి. ట్రికాడ్స్ కూడ పోస్టర్ల వాడిక్ తైతున్నా లేకపోయినా వున్నదీ అది చూపించాల్సి గాకుంటే యేదో వారికార్డు వాళకిచ్చేసి వాళకారివిన్యూ నాలెడ్జ్ లేగపోడంతోనే చేల బెంకుల్నిక్కుడ మోసంజెయడవనేది చాలామంది బైల్దేరేరు. కొంత కొంత కొంతమంది మోసంజేస్తేరు. మరి తీస్కొచ్చినవి యేవర్సన్ కోసవేత రుణంతీస్కొచ్చేరో అది ఆ వర్సన్ లేకుంట మిస్యూటైన్ చేశీళ్ళరు. ఇయ్యేవ్ డేత ఇలాంటి ఇంప్రెజెజు కొన్ని బేంకుల్ దెలిసెయ్. ఇప్పుడ్ బేంకుల్ అలర్బయ్ మర్ ఫూట్రోవ్ అంత లిబరల్ ఇవ్వటం న్లేదు. ఏదేన గాలాజాగ్రత్తగ చూసి ఆలోచించి ఇష్టిస్తునారాజ్ నేష్లయ్జుడ్ బేంక్స్ కుడ. ఖాని మరనుకున్నంత లేదు. ఇవ్డూ క్రెడిట్లూ వాడికేందంతు పెడ్ ఆన్లెష్టైజుడ్ బేంక్స్ కుడ వాళ్ళేవొ కొని పద్దతులున్నాయ్. అన్నింటికి ముక్యవ్ ఫస్ట్ తింగ్ సెక్యూర్టి. అల్పాదకుండ ఎవ్వరివ్మన్ సీక్యూరిటీ చూసుకుంటూ - వాళ సెక్యూరిటీ ఫస్ట్ జూసుకుంటూ - వున్న విషయాల్లో మాత్రవ్ తైతుకి బాఘా అందుబాట్లో ఉండేలాగ వాళ్ళ వెల్లాలె. అంతేగానీ యేవడో కొంతమంది తైతులు మోసంజేస్తేరు అంజెప్పేసి మరి మొత్తావ్ పోల్సిల్లానె అవ్డే చేల మోర్పొచ్చె పరిస్థి బేంకుల్లో కనిపిస్తుంది. కొనింకాయీ టూఅల ఫయ్నాన్స్ చేస్తన ప్రైమరీ సొజైటీజ్ ద్వారా పంజేస్తున్న ఈ ప్రైమరీ సొనైటీజ్ ద్వారా ఫయ్నాన్స్ చేస్తునవి ఈ బేంక్స్ కొట్ప్రేటివ్ బేంక్స్ ఉన్నాయీ అంతు అక్కడా రైత్ సరిగా ట్రిపే చెయ్లేక వాళ ఫయ్నాన్స్ సదిగా చెయ్టం లేదు. అల్టిమేటుగేవ్వతుండంతు ప్రొడక్టునూ రైబ తింటుంది. లేదు అనుకున్నంతగేన్లేదు. అనుకున్నంతగా లేదు. నేను కొని కొని బేంక్కు కొనికొన్నే న్నూస్తేను. వళ రైతులెప్రోవవడవ్ తిరగటవ్ యేదో అదిలేదు ఇదిలేదు మాకేదో వాతికమైళ్ళొఉంది ఇరవయ్ మైళ్ళొ ఉంది మాకూ మా బేంకేర్యాకేదో టున్ మైల్స్టా ఉంతు ఇస్తోవొ, ఎల్లయ్ మైల్స్టా ఉంతు ఇస్తోవ్. తరువాత మోటార్ బల్లు టోడ్డుండాలి. లేగపోతె మా క్లిన్ పెక్కున్కి ఆవకాళంలేదు గనక మెలివ్వలేవ్. ఆ పద్దతుల్లో గాని మరి టూఅల్ పరియాలోగి మునోవ్ చొచ్చుక్ పోదావూ, అక్కడి రైతుకి యేవింటెయ్యె తెలుస్కోన్ చేద్దావనె పరిస్థితి నేష్టైడ్ నేష్టైజుడ్ బేంక్స్ లేదు ... అదీ వ్హాకవిదంగా నా పరస్పల్

ఒపీనియన్ను. నేప్లయ్ జేషన్ కు ముందూ తరవాత చూస్తే మాత్రావ్ తక్కిన్ వాట్లా పనేకున్నా ప్లేఫూ ప్రవర్తంలో మాత్రావ్ అ మార్పు కనిపిస్తుంది. ఇప్పుడు యెదో ఇండువిజ్యాల్ ఎగ్రికల్చరిస్ట్ ని కలెక్టువ్ ఫారమ్ మేనెజర్కి యే విదంగ ఉంటుందో ఆనేప్లేజ్జుడు బేకింగ్-ఇన్-తాలూకా ఆఫీషల్ స్టా ప్రవర్తనో మాత్రావ్. ఇంతకు పూర్వోవ్ ఎంటీ అంటే పదైన ఎగ్రికల్చరల్ బిజినెస్ వాడికి లేదనుకుండగానే ఎక్కడైనా ఎగ్రికల్చరల్ బిజినెస్సు మరొక బిజినెస్సు ఎదెన కార్నరొ దొరుక్ తుందంటే వాడా వర్సెన్ దెగిర్ పొయెవారు. చాల్ కర్టియస్ కష్టమర్ని ట్రీట్ మెంటుండేది. ఇప్పుడు మరొక కర్టిస్ గట్టా బోయ్ మోములు ఈ గవర్నమెంటు ట్రెజరీలు, తాలూకా ఆఫీస్లు పద్ధతులోనే ఉందిగాని చాలా అమోర్ఫ్ మాత్రావ్ గనిపిస్తుంది. వాళకి ఆ డిజైన్ రేలేదు. వాడికి ... ఎందుచేతనంటే ఇవాళ కోటిన్నరూపాయలు బిజినెస్ చేస్తున్న బేక్ ని మరి మూడుకోట్లకి తీసుకవెళ్ళాలి. అంతవరకొ డిజైరుండేది, ప్రతి వొక్కడికినీ. తీసుకవెళ్ళుండువల్ల ప్రతి వొక్కడూ ఫీలయెవాడు. నాక్ ప్రమోషన్లుస్తందో మరోటాస్తుందోచేస్..., ఇవ్ డెందుచేతనూ అంటే నేప్లయ్ జ్జు బేక్స్ ఐన్ తర్వాత వాళ్ళకి మన్నవ్ ఇప్పుడున్న పని చేసినప్పడో కూడా మనకి రావల్సిన మినిమమ్ వేజేసేవో వొస్తయ్; తరవాతటుపేన్ చట్టరూలు ప్రెకారవ్, రావల్సిన ఇంక్రిమెంటూ ఇప్రూవ్ మెంటుస్ పవోఅవ్ ఒచ్చేస్తాయ్ గద; మన వెందుకూ ఫీలివాలి? ఇప్పుడూ వొక మన్నద వాళ సైకాల్జి ఎట్లా వుంటదంటే యేటిల్లొనో లేగపాతే రెయ్ లేవ ప్లేజ్జునో తువుక్కున అర్ ఈమ్మెస్తాడు. కన్ తనింట్లో ఉమ్మకుంటాడో ఉమ్మకోడు. ఎందుచేతనూ అంటే మరి దానికి మనకి అందర్కి తెలిసిన విషయవ్. అదే పద్ధతులోనూంటు. ఇంతకు మునుపేంటంటే వాళ్ళు నేప్లయ్ జేషన్ కాకముందు మర్యా ట్రావ్ లెవెల్ నించి ఆ మేనేజ్ మెంటు గానీండి, యెవంటే గానియండి, జాటమ్ వర్కూ కూడా ప్రతి వొక్కడూ కూడా ఆయిం హ్యూషన్ ఇంట్రికో చాలా జాగ్రత్తగా పనేశేవారు. చాల కర్టియస్ ఒక్కష్ట మరూ ఓనీవాళ్ళ క్రొత్తగా చేర్చకోడాల్లోనే గాని వున్న కష్టమర్నిని ట్రీట్ చెయ్డల్లో గాని ప్లిస్టిట్ ఇవ్వటల్లోగాని ఊ ఇండస్ట్రియల్ గానీ ఎగ్రికల్చర్ గాని చాల బోగుండేది. మరీవ్డా మోర్పేవి ఆ పరిస్తేనేదు. జామా మోర్పొచ్చేసి

మోములున్న అదలు యింట్టూట్లాగె వున్నాయ్ కూడ. ఏగ్రోజేస్ట్ ఇండస్ట్రీసు వునాయ్. వొకటి ఈ జూట్టు నుంచి జూట్టు యెన్జైన్ ఫైబర్స్ నించి గనీసవీ ప్రివేర్ చేసే ఇండస్ట్రీస్సు ఇ తాలూకాలోనే వొకటున్నది. సైడ్ తాలూకాలో పెద్దెంస్ట్రీ వునది. తరావ్త రెండు మూడు చిన్న షైప్స్ అండ్ ఫ్యూర్యా టోపు జేసే మెషిన్స్ మెషిన్స్ అవున్నాయ్. ఫేక్ట్రీస్సు ఇకా నెక్స్టు గ్రాన్నట్టు. గ్రానట్టాయిత్ మిల్సువీ చాల వున్నయ్. ఇవి రెండే మెయ్ను ఏగ్రో ఇండస్ట్రీ

వ్యవహార ఖండికలోని వ్యాకరణాంకాలు

దృని విభాగం :

మహాప్రాణత్వోచ్చారణలో 'ఆతిశోధిత' రూపాలకీ, భావార్థకాలలో అటమంత రూపాలకీ ముఖ్యంగా చెప్పుకోదగ్గది ఈ వ్యవహార ఖండిక. మిగతా వ్యవహార ర్థాగానే మహాప్రాణత్వాన్ని పాటించి పాటించకపోడం ఇతన్లోకూడా చూస్తాం - 'ఖరీదుకీ', 'ముఖ్యంగా', 'ఖచ్చితంగ', 'సాధారణంగ', 'గ్రామసభ', 'భార్య' వంటి పదాల్లో ఒత్తులు నిలిచాయి. 'ముక్త్యంగ', 'పద్దతిల్లో', 'యేదో విదంగ', 'లాబవొస్తే', 'బాదపదాలి' లో ఒత్తులు నిలవలేదు. 'ధరవాత', 'ఖానీ', 'చదువ్లేని', 'భాద్యత', 'ఖారకులు', పదాల్లో ఒత్తులు లేనప్పుడుకూడా పలకడం చూస్తాం. ఇది మహాప్రాణత్వాన్ని వ్యవహార ప్రమాణంగా భావిస్తున్నారని సూచిస్తుంది. కోస్తామాండలిక ప్రభావానికి గురైనట్టుగా కనపడేది భావార్థక ప్రయోగం - 'చెయ్టావ్', 'ఇవ్వటావ్', 'చెప్పటావ్', 'చెయ్డవ్', 'సలహాలివ్వటావ్', 'జలడవ్', 'పట్కెల్లవెగని' ప్రయోగాల్లో "అటం" రూపాలు వాడడం ఒక విశేషం.

వర్తమానకాలిక ప్రయోగాలు కూడా మిగతా వ్యవహార ర్థ భాషావ్యవహారంతో పోల్చిచూస్తే భిన్నంగా కనపడ్తాయి. ఉదా: 'చెయ్లేకొత్తన్నాడు', 'చూస్తున్నా', 'పోడుజేస్తున్నారు', 'చేస్తున్నవైమరీ', 'పుటవ్లించి పోతన్న వాళ్ళొ'.

మూర్ధన్యోచ్చారణ కూడా ముఖ్యంగా గమనించదగింది. పదమధ్య - 'వ' కారం లోపిస్తుంది - 'దీస్కోడానిక్', 'చేర్కోడొల్లోనెగాని'. ప్రత్తినిబట్టి చర్చా విషయాన్నిబట్టి ఇంగ్లీష్ భాషా ప్రయోగాలు విరివిగా కనిపిస్తాయి.

కేంద్రం : చోడవరం, వలం : కాపు,

వయస్సు : 27 సం॥ చదువు : లేదు.

వ్యవహారఖండిక : కోటిశ్వరుడి కథ

వొక వూళ్ళో వొక శేనా బీదవాడు ఉండేవాడు; ఆ బీదవాడి కొకా
బార్య ఉండేది. ఆమె గర్భిణీస్త్రీ వల్ల టైమూ దెగ్గర్లవైయ్ మోఁమ్మూలుగా
ఆమె పరిస్థితులు బాగుండక అతనకడా డబ్బోవ్ కాళ్ళనేక వొక కోశేశ్వరుడు
దెగ్గరికెల్ల డొబ్బు అడిగేడు. ఏవైండి! నాబార్యకు చేనా సున్నిగా ఉంది. ఈ
సమ్యవ్లో మీరిస్తే చేనా బోవుంటుంది. చేనిదండెన్ చేన పేదాయంగ అడిగేడు.
అడిగితే అంతట్లో అతన్ డబ్బుచ్చేడు. ఆ డబ్బు దీస్కొచ్చి యెదో యిదంగా
కొర్పు పెట్టాడు. యెదో క్రకంగా అయిపోయింది. ఐతే అప్పుడూ అ డబ్బు
తీస్కొచ్చి కర్పుపెట్టి వేదో అనుక్రూలంగ యెదో రకంగా జరిపేరు. ఇలాగ
ఆయ్యా డబ్బు కొర్పు పెయ్డ్డవైంది. ఆవిడ్ పురుడ్ పోస్కుంది, ఆడ పిల్ల
ఆమి క్కలిగిన్దది. ఆమె చనిపేయింది. అలగే ఆ డబ్బు అప్పు తీర్కోలేక
యిలాగ కొన్నూర్ రోజులూ గడిచిపోయేయ్. తనూ అప్పుగా యెజమాని
ఈ కొశేశ్వరుడూ కొబురుపాట్టుండేవాడు. అవియెదో రకంగ యెల్లియన్
యెదోరకంగా సమ్రుద్న్ సమాదానాచెప్పి ఒచ్చిస్తుండేవాడు. యిలాగే ఒక
రోజునీ ఈ కొశేశ్వరుడు ఆ వీది ఆబేదల వుండే ద్వికెల్లి సరే యీ ఆ పనేదో
చూచుకోనీ గిత్తట యెడ్డా గ్గేవ్ వొచ్చింది. యెవట్కి? కొశేశ్వరుడు. తన
పలానా సావినాక్ కొద్దిగా డబ్బువాల్లి కదా అక్కడకొస్తే యెదో రకంగ సర్దు
మానవ్ శెవ్కోని యెల్లిపోస్తన్నాడు. నీం నివ్డూ పోయి గట్టిగా అడితేన్నే
గాని నా డబ్బుచ్చే యిదానవ్ గనిపించలేదని శెప్పి సంగం అతన్ దెగ్గర్కి
ఎల్లేడు. ఎల్లి పమోయ్ రామియ్యా నాడబ్బుస్తావైయ్వా అన్నాడు. ఇజ్జేవో
బాబూ! నీంను కబురుజేస్తే నీంనే వచ్చేవాణ్ణి కదా? మీరింశ దూఅవ్ రాడవ్
మీడేటి బాబూ? అలాగన్... సరే యెన్నో కబుర్లు చేస్తున్నాం నువేదో విదానం
గొచినువ్ సమాదానవ్ శెప్పుపోతున్నావైయ్. ఇటువైన అలా జరగ్ నాన్కి

వీలేదు. నాడబ్బు నాకియ్ అలాగవైప్పి గట్టిగా రొక్కించి అడిగేడు. అడగ
డొవ్లొ ఇతనూ చరే బాబూ ! యేదో ఇదిగా ఐంది. అల్లాగని యేదోరకఁ
చెప్పునాడు. చెప్పున్నపు కాకనే కాదనీ గట్టిగా గట్టించి అడగడవ్లొ యీ కోలే
శ్వరుడికి కొంచువ్ వయనూ మల్లించేత అ ఊపిరి తట్టోలేక యెనక్కి పడి
పోయెడు. 'అమ్మా! లక్ష్మీ! గేస్తో నీల్లుగ్ దీకూరా ! బోబ్బడిపెయారు' అనీ
ఇంట్లో ఉండే కూతుర్కి బీదవాడు కేకవేస్తే ఆమియి నీలూ తేస్కొనీ వచింది.
అంతట్లో ఆమొకొండగి ఆ రొమాల్తో అలాగ మొకవ్ వత్తడంతోనీ అతనూ
ఇలాగ తెప్పిరిల్లి సూస్తున్నాడు. సూసినంతట్లో యెవలు గనిపిస్తున్నారు ?
యెదఱగా వున్నే లక్ష్మిని పిల్ల గనిపిస్తుంది. 'ఆహా! యెంత బాగున్నది ! ఈమి
యెవరో? ఈ బీదవాల్లా కొంపలోనే పుట్టిందా? ఆహా! చకఁగా ఉన్నదే! అనీ తనూ
యేదో రకంగాఁ వర్సిస్తునాడు, తనవో మొనొశులొను. అంతట్లో ఆయ్యా
యేమో గమనించి ఆగే సిలాగివ్వు నాఁన్నా ! అంజెప్పికి ఆగేసందుకోని నోనికి
ఎలిపోయింది. రామియే! ఆమె ఆమె యెవరో? బాబూ ! యీ నిరుబాగ్యుడి
కూతురు. ఆవిడకి పెల్లెందా? ఆయద్దుళ్ళమఁతుడెవడో? అని అడిగేడు. మోక్
బాబూ! అంతటి నాఁనొన్నకునానా? ఆమె పుట్టుకేమీ దెగ్గిరడబ్బు తీసుకు
రాడవ్ జరిగింది. ఆ డబ్బూ శెల్లిపోయింది. ఆమె శెల్లిపోయింది. ఈ బాబువైన
ఈ రొండు బస్తీలూ నా కప్పశెవి ఆమెల్లిపోయింది. యేమీ ఇదువ్కులో ఇదువ్
కోలేక నీనిలా తతమతయ్పోయ్ చేనా బాద పడ్తన్నాను. అనీ యేదో బాత్తో
మఁహా గొప్ప బాత్తో చెప్పేడు. అపుడూ ఇతనన్నాడూ ఈ కోలేశ్వరుడూః
యేమోయ్! రామియా! నువ్ మఁహాలక్ష్మి నీయింటన పుట్టింది. నాను వొక
రకెయంగా వొకమాట చెప్తన్ను. దీ న్నమ్మొదించి నువ్వు నడుచ్కుంటే నీకు
చానా బోవుంటుంది. దీన్ని బెట్టి ననేమోవా మాట్లాడెను. నువ్వెదో రకంగ
కొంపడితే కాదు. అంగనీ ఈ కోలేశ్వరుడు చెప్పేడు. యేవిటి బాబూ! చెల
వివండి అనీ అడిగేడు. రామియా! ఇకా నీకోపికుడుకు పోయింది? ఇంగెనాల్లో
కళ్ళపడి బాదపళ్ళేవు. నాయప్పు తీర్పలేవు. నీ కూత్రూ యిలాగ ఆమె నాలు
కల్లలల్ల పడకూడ్డు. అంచేత నీన్వల్ల నలుగుర్ నొలల పడకూడ్డు. అంచేత ఇవతల
నీ అప్పు తీర్పోతుంది. నీ కూతురు పెల్లెయ్ పోతుంది. నీ జీవితవైంతకాలవ్
నీవ్కు ఆహారాన్ని నోల్లేకుంట జరిగిపోతుంది. ఆమినిచ్చి నాకు పెల్లిజెయ్యి.
నీన్ దెగ్గిరా మూడూ నాలుక్కొట్లుకి ఆ స్తిపరుణ్ణే అంచెప్పేడు. బాబూ !

యేమ్మాటండి! ఇదీ మీ రనవల్చిన మాట కాదండి! అనీ ఈ బీదవాడన్నాడు. అంతే యేవ్ండియ్ రామియ్యా! కూరడుగుతున్నాననీ నువ్వేదో విడిసిపడక ఈ మాట చెరిగా నువ్ గమ్మించ్కో ఆలాగనీ అన్నాడు. అంది నాకుమ్ ఆ పిల్లనీ వొక బండగట్టి నూతిలో దింపిశినా బాద లేదు కనిండి నాకు వల్లకాదండి. అలగా నా పిల్ల గొంతు కొయ్యలేనండి అలగన్ చెప్పేడు. ఆ ఆలాగిలగనీ వేదో రకంగా యీ వెజ్మనీ మాట్లాడేడు. మాట్లాడే బాబూ! మీకె వొక్కుత్రో ఒమ్మనవతాలొ వున్నాడూ. వీ వయసులో వున్నతనే వొచ్చేడిగితే మీరు యేమ్ సమాదానంచెప్తారు? ఇచ్చియగ్రలా? అలాగని అడిగేడు. అడిగితే యేటో నేను కూరడిగేననీ మీ ఇళ్ళపైకేరంగ మాట్లాడుతున్నవోయ్ రామయ్యా! ఇయ్యకపోయన వెడలా నీను యేంజేస్తానో చూడు అనీ గట్టిగా ఇతనూ కొంప గంతో తిరిగి యెల్లిపోబచ్చేడు. పో! నీదిక్కున్నకాడ ప్రిర్యాజ్జేళ్ళో కాకపోతే న కొంప దీశుకుంతావ్. అంతకన్న మమల్నేంజెయ్లోవ్ అలగనీ ఈ బీదవాడు అతన్ని గసిరి తవితేలేడు. గసిరి తవలియడంతో ఇబ్బదవాడింటలోకి ఆతను యేదో అతనుండే అవితికారాన్ని బెట్టి అతను ఇష్టవొచినటు మాట్లాడుతూడనే అనుకుంటూ నోనికెల్లేడు. యేవిట్ నాన్నా? అన్నాది అతను కూతురు లక్ష్మి. చూడమ్మ యేవిటియ్ అతన్ పేల్తున్నాడో. అతని యేవీ ఇదిగా అంతునాడో చూశేవా? అన్నాడు. అవున్నా! ఆతను మ్మేనే మాట్లన్ని సక్రమంగానునేయ్. నివ్వేదో వుద్దేకాన్ని యేదోరకంగా నువ్ చానా నాన్యేదో పెద్ద యిదిగా చేశెద్దవనీ యేదో రకంగ మాట్లాడేవ్. అతను అనే మాట్లన్ని చేస చక్కవుంగున్నయ్ నాన్న! అనీ యేవిటుమ్మ, నువుమాట్లాడేది? అలాగనెప్పి కూతుర్ని తండ్రడిగేడు. అకాకపోతే ఆ ముస్లవాణ్ణి పెల్లి జేసుకొంతావా? ఆడు మాట్లాన్నాన్ని ఊపిర్లేకే ఎనక్కి పడిపోయేడు చూశేవా? అలాగని చెప్పేడు. నాన్నా! తల్లిని యేదోనాను చూడేలేదు. చూడకపోయనా నీ చేతుల్మీద నన్ను పెంచుకోని ఒచ్చేవ్. నావుళ్ళో వుందే బాద యేవీ గూడా నీక్తో చెప్కోలే కోపుతున్నాను. నానీ కడవా ఈ కడవా బాయికి వేస్కెల్లేనా. యేందరో పురుశులు నన్ను చూశీ వేదో విదానంగ ఆహా! చానా చక్కగా వున్నదిరా! వెన్నో రకంగా మాట్లాడున్నరూ. ఆ యేవదూ లేకుంటుంతాడ్రా? యేదో పూతదిరా! అనీ మొనుశులూ నన్ను చూసిన అమ్మలక్కలూ ఈ వయసు యిలగా ఈ వుద్వేవర్రు బాగా జెయ్లేదే. యిమే వెవడికో అట్టిస్తుందే అనే అమ్మలక్కలూ అనేవాల్లుగుడా ఉన్నారు. నాన్నా! యిలాడి బాదనీ అనపగించలేక నాను యీ

దుక్క పల్లెక నానెవ్వతో చెప్పోలేకా యీ ఇంట్లా యిలా కువిరి పోతున్నాను. తండ్రివయ్యున్నావ్. ఇంతటానీతో చెప్పలేదు. ఉప్పుడు కనక చెప్పేను. ఈ తచ్చనవ్ అతనికిచ్చి నన్ను పెల్లి చేసేవా సరే; నేకోతె తెల్లవారిలోపున నానువూ ఏనూతులో గోతులో పడక తీర్చన్నా యేవిటమ్మా? నువ్ మాట్లాడేది అన... ఇది తప్పదు నాన్నా అన్నది. అప్పుడూ తప్పదా? అన్నాడు. తప్పదు - ఇత్తప్పదు నాన్నా! నాకు. నువ్వు చూస్తే చానా ఇదిలో ఉన్నావ్. నాకు పెల్లి జెయ్యలేవు సరేనా, అతనప్పు కూడా తీర్చలేవ్. మన బతుక్కి కూడా చానా నోటుపోట్లాస్తది. అంచేత నువెల్లి సడన్ గా నాకూ ఈ పెల్లిచెయ్యడవ్ మంచిది. అతను కోర్న వెడ్ల అలాగన్ చెప్పి యెల్లి అన్నాంది ఈమె. అండ్రోవ్ లో శైరే! అంజెప్పే శామియ్య సరాచరి ఆ కోటిళ్ళరుడింటికి వెల్లేదు. జాబూ అన్నాడు. యేమోయ్ రామియ్యా - మీ ఇళ్ళ పెకేరంగ చేస్తోండి అన్... చరే రామియ్యా! ఇంతకుముందే యీ మాటంటే చానా బోగుండెదే అన్నాడు. జాబూ! యేదో తండ్రిని. ఆశ కొల్ది ఆప్రితి కొల్ది అల్లగన్నాను. సరే ఆమ్రె అలాగే అన్నాది. అండంతా నెనుచ్చి ఇజ్జెనేన్. మీరి ఇళ్ళవాచినటు చేస్తోన్... యేదో కోటిళ్ళరుడు తన్సుకుంటే దెబ్బలక్ కొదవా అన్నట్టు మామ్మూల్గ అతను దగ్గిర్లో మూర్తవ్ బు మేల్లాల గీలాల్తో వయభోగంగా పెలి జేసుకొన్నాడు. శీక్కునీ తాతన బందుగులందరినీ రపించ్ శేక్ కొనీ ఆ రోజుని సయంకా లవ్ పడకగదిలయ్ గదిలోకి యితను ఆ గదిలో వున్నాడు. ఈమెని సాగనం పేరు. సాగనంపడ్రోవ్ లో అలగిలగ సాగనంపలేదు. అందులో మహా అందగత్తె. తనకి యేవి సూపావ్ తాయె యితనికి యెరిగుండి ఆ వొస్తువులు ఆమెకి దరంచి బెట్టాడు, ఈ కోటిళ్ళరుడు. మరీ మెరిసోపుతుందామింక. సూణ్ణానికి మన రొండు కల్లా సాలవ్. ఆయితనువొచ్చి ఆ మడత మంచోవ్ లో పడుకొన్నాడు. అప్పుడు పోలుగానీ యేమో యేవో తీస్కొనీ అలాగ ఆ గదిలోకి ఆమె వొచ్చింది. అన్నిజింగా యేవిటి దేవతా వొత్తుంది? మహాలాశ్మియా? ఆలగనీ వేదో రకంగా అశనూ చానా ఇదైన వాడిగనీ వర్ వర్నిస్తూ అలాగ వర్నిస్తూ అలాగ వున్నాడు. ఆమె వొచ్చి ఆ బల్లమీద ఆలేబుల్ మీద పోలు పెట్టి అలాగా ఆకడ అతను పాదాలవద్ద కూర్చున్నది. అల్లాగే ఆ గెడ్డమ్ బట్టి ఆమెని వైకి నేపేడు. లశ్మీ! నువ్వు నాకు అన్నివిదాల సాయపడ్డావా? అనుకూల వైన మనిశివనీ ఆ సమ్మర్లస్త నీలో వున్నదనీ నిన్ని ఇంతగా పెల్లి చేసుకొన్నానూ. నీ తాలూకు ఆవుద్ టేకాన్ని ఆస్తాయినీ నీను ఆపలేను. అనపగించలేను.

నానెప్పినట్టు చెయ్యాలన్నాడు. యేవీంటి చెప్తారండి. యేవీంటి మీరు మాట్లాడేది? అనీ బర్తని బార్యా అడిగింది. లశ్మీ! ఉప్పుడు వీశెనవ్ నువ్ పైకిల్లిపో. నీ ఇళ్ళవోచ్చిన పురుషుడి దెగ్గర నీ ఇళ్ళసోచ్చినన్నాలు ఉండు. నేన్ కబుర్లెయ్యగా ఎల్పొయరావాలి అని అన్నాడు. ప్రెబో! నాకూ యలాటి యందు యామో యామోత్రవ్ గుడా యేవీ లేదండీ. వున్నందగాలవ్ మీ సాక్రీ జేస్కోనే బతుక్తాను. నాతు అల్లాటి వుద్దేశవ్ యేవీ లేదండీ. అలాగ ఇలాగ అన్ని వెనోవిదాలగా బాదపడి అంటుంది. కాదు లశ్మీ! ఈ ప్రాయాన్ని ఉత్తుద్దగా అనవశిరగా పాడుశెయ్డవ్ నాకు దర్మంగాదు. దా విదిని నాను పాడుజేశిన వాడినవుతాను. అలగనీ చూడూ. నా శరేరవ్ సుబ్రగా వోశయ్ పోయ్ ఊవూ ఇవీ రత్తవ్ వేడినీల్లా కాట్టుంది. ఆ ఆనీ నెత్తురు అది వోయ్ శూరుడు పెకా శించినట్టుగా అలా పెకాశించు నీవుత్తుర్ ఉధాగా పోగూడ్తూ. ఈ పోళ్ళు కలవ్ సుమా! నువ్వుప్పుడు ఎల్లిపోవాలి అనీ అన్నాడు. వింత విదంగ చెప్పినామెచ్చి గుమ్మువ్ కదల్ నీటవ్ లేదు. ఆ వొస్తువుల్లో ఆమెని పై గ్గంటీశేడు. అయ్యో యేవిట్రా! పై గ్గంటీశింతటవాత ఆమె గుమ్మందెగ్గిర బాద పడుతుంది. అయ్యో యేవిట్రా నాకు యిలాగయ్ పెయ్యది నా పరిస్థితి. పుట్టగానే తండ్రిని తల్లినిలా గోలుపొయ్యేను. శూస్తే వున్నన్నగాలవ్ వూళ్ళో యిలాగ బాదపడ్డాను. నాకూ ఇప్పు యేదో విద్దింగా నత్తేవుడి విదివల్ల నాకు పెల్లెందంటే నాకు యిలాగైందేంటి? తండ్రికి యిలాగ చెడిపొయ్యేనూ. బర్తకిలాగ చెడిపొయ్యేను. ఇక న్నాకు ఈ ఇప్పుడూ ఈ లోక్నోవ్లో నాకు ఇదిలేదూ అనైప్పేళి మోమ్మూలుగా ఆయ్యో యేద్దొటుగుతే దాంతోనే పొడుచ్కోనో నేకపోతే దాని యెందురొ పడదావనో మతి చెంచరయ్ పోయ్ ఆ వొస్తువుల్లో ఆశీరతో ఆ అభర్నాలో తిన్నగా ఆమె తిన్నగా పోతుంది. ఇలా పోడవ్ పోడవ్ పోడవ్ యేమీ ఆమెకి దొరకడవ్ లేదు. ఈ యీ వింట్లో చచి పోదావన్న ఆవిడ్కి వుద్దేస వచ్చిన్నలేదు. యిలాగ తికమకవయ్ పెయ్ అలాగ మొనిశేన్ తొయ్యక అలా పోతుంది. ఆమె యేవి నడున్ యెక్కడకి నడుస్తుందో ఆమెగి తెలిదు. అప్పుడు తిన్నగా వక వూళ్ళో ఆచుటుపట్లాలిగ్గేమాల్కి వొక చక్రవర్తి. తనకు పెల్లి కాలేదు. వేచంగి రోజుల్లో యెమో. వెండ. వెండాకాలవ్. అతను నీద్ర పట్టకా తుబాకి తీస్కొనీ గుట్టుని వేస్కొనీ వేటకి ఆ కొండ పాంతవ్ బైలేరేడు. కొండపాంతవ్ బైలేరీ అలగ తిరుగుతూ ఉన్నాడు. అలాగ

తిరుగుతూ ఉంటే తొండున్నరూ మూడు గంటలు రేతిరి అయింది. అదేసమయాన్ని అ బాటంట వొక బాటంట ఆమె వొస్తుంది. వాస్తుంటే యేవిటబాబ అలాగ మెరిస్పోతుండేటి! ఆమె వొక రాళ్ళసా, బూతవా? యేవిటంతారూ? యేవిటి? అదీ యేంటలా మెరిస్పోతుంది? ఇటే వస్తుందీ! అనీ మహాత్మికమకై పోయ అలాగ నిలూడండి చూస్తున్నాడు. సూస్తుంటే వొచ్చిన కొల్లి వెల్తుతాతుంది. యేవిటి? వెల్తురాతుందీ. తన వొంట్ నోనే ఈ అడ్డానవ్ ఈ వొస్తువ్ లూ ఆ అదొవ్ రకంగ మెరుపుగా అనిపిస్తుండూ: మహా ఇదిగా వున్నాది. అయ్యో ఇటేపు ఇటే వస్తున్నదే! అలగని పిటికి వొచ్చినా చహ్ న్నా రాచగనవ్ కాదనీ అలాగ నిలబడి వున్నాడు. అలాగ వొస్తూవొత్తూ అలాగ ఆమె తప్పించుకొనీ ఎల్లిపోతుంది. ఆహా! వొచ్చిన కొల్లి అత్తరూపూ పన్నీరు వీలాటి వాసల్తో కూడుకొని ఉన్నది. యేవిటబాబ యవరో అని అడిగెడు. అదినీ కనావ్ మరువ్! అనీ ఆవిడెల్లి పోతుంది. ఆమాటకేవీ సమాదానవ్ చెప్పలేక ఇ రాజకుమారుడు యేవిటి యెవరని అడిగేడునంతట్లో అనావ్ సరవ్ అన్నాది. ఈ అద్దరేతరప్పుడు ఈ అరన్యాల్లో పడి యెక్కడికెల్తుంది? యవరూ అందులో బయ్యవ్ బీతూ లేకుంటూ యేవిటిదీ అలాగనీ తెల్లవారీ లోపుని యెక్కడి కెల్తుంది? తనయంట యెల్లి తెలుస్కొవామ్ అలగని జెప్పిళి బయిల్దేరి ఆమెకి యె కాన్రాకుంట కొంత దూరొవ్ లో బైల్దేరి అలాగ యెల్తున్నాడు. యిలాగ వెల్తు వెల్తు వెల్తు వొక యెత్తెన స్తలవ్ లో బడి యెల్తున్నాడు. ఆక్కడ లోతుగా ఒక్కొలవ్ గనిపించింది. ఆ కొలవ్ లో అద్దు వుట్టుక్ వుటికీశింది. ఆ కొలవ్ లో వుటికీ శింది. హయ్యో! ఇదివొక రాళ్ళసో బూత వొయిన్నాడు ఈ కొలవ్ లో యెందుకుటికె స్తంది? అజెప్పిళి తనవ్ గూడా వుటికీశి ఆమెన్ రచ్చించేడు. ఆమెన్ రచ్చిత్తే ఆయ్యో తన అలాగ దించడవ్ లో ఆ బాయిలోనుంచీ ఆమెను తిశేరు. తీళి ఆ వొడ్డు పై నలగ ఎయ్ గానె ఆమె కల్లంట కల్లనిండా నీటు తీచ్చొనీ అలాగ బాదపడ్తుంది. అయ్యో! నాను వేపుద్దేశంతో నిన్ తాకలేదు. ఈ కన్ని పాయాన్ని ఈ గంగపాలు ఇంత యేగటవ్ ఇంత బేగ ఎందుకు వుత్ ప్రదాగ చేస్తున్నోవ్? యెవత్ కూడా చూస్తూవూర్కోలేరు అనీ తనన్నాడు. యే యేవీ ఖార్నంచేతో స్తవ్వింత బేగ యీ గంగపాలు చేస్తున్నేవ్ అంచెప్పిళి, ఇతనడిగేడు. నాకు నా జీవిత్తువ్ లో యిలాగ నా చెరితండి. నాను యెక్కడ వెల్లే నాకు ఇస్తానవ్ లేక పోయింది. అంచేత నాకు ఇంతకం గా మంచి

దాటి కనిపించలేదా. అందుకు నానిలాగ చేశేనన్నాడు.. అన్నాది. చరే. నీ కంగీక్రవైతే ఈ సుట్టుపట్లాలు గూళ్ళకీ ఈ శిన్న చక్రవర్తిన్నేను. నీ కంగీ కరవైతే నీన్ తీస్కెల్లి పటపురానీన్ చేసుకుంతాను అని ఈ వివరాజున్నాడు. సరి. నాను పట్టపురానీ అవ్వాలనీ ఆశ నాకు లేదు. నానుండగా స్తవ్య యవమ్మి పెల్లి జేరుకున్నా పట్టపురానీల్ని యిద్దర్ జేస్కొ. యెందర్ని జేసుకున్నా నా నొద్దన్ను. వున్నంతగాలవ్ ని చాకిరీ జేసుకుంటూ నిగింజి తాగి వుంతాను అని ఈవి చెప్పింది. శైరే. ఈమని పైనవ్ రచ్చించడవే బాతుంది గదా అలాగ నెప్పి తిన్నగా ఇతను అంగీకరించి ఆమెని తీస్కొని యెల్లయ్. కాలవ్ గడు వున్నారు. కడుపుతుంటే యిలాగ జాన్తాను యిలాగ సక్కగా జరిగి పోతుంది. మం చనోన్యంగా ఉన్నారు. చేనా ఇదిగా జరిగిపోతుంది. ఆమెకు ఒక మొక్కుట్టోడు పుట్టేడు. ఆ మొక్కుట్టోడు పుట్టాడన సంగతి ఈ కోటిళ్ళరుడు ఈ ముసలివాడికి వెలిసింది. ఎలిపోరామ్మనీ ఉత్తరవేళేడు ఈమెకి. వుత్తర వేళే ఆ వుత్తరవ్ చూశీ తనొచ్చే రాజుగు రాజొచ్చేవరకూ ఉండే నేం నెల్లి పోతున్నానండి అలగని చెప్పేళి యీమె అన్నాది. చరే. వీనాడితో మనకు టుణవ్ తెగిపోతే యెల్లిపో అలాగని యీడిగి అన్నాడు. పిల్లవాణి చంక వేస్కెల్లిపోస్తుంతే పిల్లవాణ్ణి తీస్కొరియెల్లానిగ్ వీలేదని చెప్పేళి అడ్డిశేడు. అడ్డిశై పిల్లవాణ్ణిచ్చేళి యెలిపొచ్చింది. యీజన్ దెగ్గొచ్చిళి పిల్లవాడేడి అనడిగేడు ఈ కోలేళ్ళరుడు. పిల్లవాడేడని అడిగితే తీస్కొరానానిగ్ ప్రెయత్నించేనండి. పిల్లవాణివ్వలేదు అతను అలాగన్నది. చరే ఈగో తాలాచెవులు అంజెప్పేళి తాలావుం ఇంటి తాలావ్తాలాలు ఆమె కిచ్చిళి ఇకోర్టు కెల్లి దావా వేళేడు. దావా యేళే అ దావా డిక్లే ఐంది. ముగ్గురు ముద్దాయ్లూ పిలిపించేరు. అప్పుడు ఈ ముందు ముద్దాయి చెట్టికాయ్ ఈ కోటిళ్ళరుడె కనక ఆమెన్ తన్నెక్కించి ఈ దేముడు వెదాట్ట పెమాణ్కవ్ జేళి నిజవ్ చెప్తోవ్. చెప్పు అలాగన్ జెన్నేళి అన్నారు. అట్టి పెకారంగా అతను యెంటన్నాడంటే నానూ మా దొడ్డి చిన్న విరుగ్గా వుంతుంది. దెగ్గొర్గా వున్నాయ్ గొళ్ళు. అందులో ఒక్ పోదు పెటుకునాను. దానికి వెక్కువ బలవుండుడచేత ఆ పోదురు కొన్లొ అటూ ఉటూ పంకిరి ఆతన్ దొడ్లొకెల్లి ఒక్కాయ్ కాసింది. నా దొడ్లొకి కొనొచ్చింది. ఇ కాయన కాసిందీ. ఈ కాయ నాదని అంతారండి. యసామీ యెలాగివ మన్నారండి అని ఇతనడిగేడు. సరే జాగుంది. ఆ తన్నవ్ తన్ను రప్పించండి.

అలగన్ జెప్పి కోర్టువారు కోరేరు, అడిగేరు. అప్పుడు రాజ్ రాజు ఎక్కి యేవిండి అరాగ ప్రెమాణకవ్ చేయించి యేవి సంగతి అన్నారు. నాను వొక బాట్ను పొతున్నానండి. ఆ బాట్లో చక్కని పరసు నాకంట ఒడ్డదండి. అయ్యో యీ పరసు ఉత్పదాగా పోగూడని జెప్పి నా జోబీలో ఉంచు కుంటే బోవుండన్ జెప్పి ఆశ కలిగింది. ఆ పరసులో ఒక రత్నాన్ని వేలి ఆ పరసు నాకాడ ఉంచుకున్నానండి. ఈ పరసు నాకాడ వుందన సంగతి పలాన నావ్కి ఆ పరసు గలాసావ్కి తెలిసింది. నా పరసిచ్చేయమని ఒచ్చేరండి. నా రత్నాని నాన్ దీస్కాని ఆ పర్సా అతన్ కిచ్చిశేనండి. అట్టే పరస్తో పాటూ అత్తాని కుడా అతనిచ్చియమంతాడండి. ఎలగివ్మన్నారండి? అనీ ఇతను అన్నాడు. సరే మూడో ముద్దాయని పిలిచింజేరు. ఆమెని గూడా అలగే పెమా నకవ్ చేయించి నిజవ్ చెప్మనీ అడిగేరు యేవండి నాకు వెక్కువ్ పాడుంది నా యింటిని. ఆ శమయానికి యెవరక్కన్పిస్తే ఆల్లకే ఇచ్చేరాన్ని. ఆ సమయానికి తనే కనిపించేడు. తనకు కొంత పాడిచ్చి ఏటండి కొన్న తోణ్ణీలడిగి ఈ పోలుత్రుదాగా పోగూడదన్ జెప్పి ఆ తోణ్ణీల్లోవేలి ఆ కుండ బాగా కాగబెట్టి బద్రపర్చి ఆ కుండంత గలకొట్టి అందులో నుంచి కొంచెవ్ యెన్నముద్ద తీశే నండి మహా బాదపడి. అజ్... తోణ్ణీల్లు పోసినందుకూ యితనూ ఆ యెన్న ముద్దిచ్చే మంతున్నడండి. యెలగివ్మన్నారూ? అనీ కోర్టువార్ని అడిగింది. అప్పుడు కోర్టువారేం జెప్పేరూ యీమికి? ఆ పిల్లవాణ్ణి తీర్పుగా ఇచ్చి ఇచ్చి శేరు. అప్పుడు ఆ పిల్లవాణ్ణి తీస్కొచ్చి ఈ కోటీశ్వరుడుకి ఇచ్చి...లక్ష్మీ! ఈ కోరుక తీరుస్తావనే నేని వింతగా నిన్ను బాదపడి నిన్ను చేస్కోడవ్ జరిగింది. ఇదిగో ఈ మూడు కోట్లకి వార్కుడు. ఈ తాలాన్ శెప్పులు నియ్యి. మీరు యేవి జేస్కుంతాతో అలగనీ తన అప్పుడో తన విది తీరిపోయింది. ఆ చచ్చిపోతాననే విదానవ్ గూడా అతనికి తెలుసునూ. అలాగ చచ్చిపోయేడు. ఆస్తీకి అక్కు దారుడు కదండి. ఉప్పుడూ కతాలకించలేదూ? ఆ ఫైవ్ కామెవ్ ఈమికి ఎక్కువుండగా ఆ సనాణ్ణి యెవరగ్గనిపిస్తాలకే అరిపించేది. తనే కనిపించేడు. తామనకి ఎక్కువకొ కొంత హాయినిచ్చి ఆ తోణ్ణీలు తీస్కున్నాను. ఆ కుండ మహా బద్రింగా బ దాళి కుండ కాగపెట్టి ఆ కుండంతా గలకొట్టి అండ్లోనుంచి కొంత యెన్నముద్దన్ తీశేను. తన యెక్కువా తన దీనికానెనేవ్ అశపడ్డవ్లేదు. అలాగన్ తనకొంత పాడి నానిచ్చిగెయ్. కొంత పాడి దాచ్కోని దాన్ని మహా బద్రపర్చి ఆ కుండంత కాగపెట్టి అందులో కుండంత గలకొట్టి కొంచెవ్

యెనముద్దని దీశేనండి. ల్లా తోడ్చిల్లు పోసినందుకు ఈ యెన్నముద్దిచ్చియ్ మంతారండి. యెలగివ్వమన్నారు? అలాగని ఈమ్ చెప్పింది. అప్పుడు తీర్పు మహామూలు వితనూ పాదు ఈ పరసు అన్ని విదాన యన్నీ ఒగ్గిళి ఈమె చెప్పిన విదానావ్లో కొంజివిది కోర్టువారికి చేనా ఇద్దురికి ఆటయానికి ఆలాగే యెవర కనిపిస్తే అల్లకే ఇచ్చేది. ఆ విదానైంగ మామూలుగా ఆమి అతను తీస్కెల్లే తప్పుడు కూడా తన ఆస్తికేవిఁ ఆశపళ్ళేదు. వున్నంతకాలవ్ నీవి యెదో గెంజి తాగుతు నీ క్కేరి చేస్తానే అనే అన్నింది. రాజు కొడుకునడ్డిళ్ళ దానికేవ్ ఆటంగపర్చినా దాస్కి ఇవ్వనాన్ యివ్వనానికి ఇది లేదు అనీ కోర్టువారు ఇజ్జిగా చేసి ఆమికి ఆ పిలనిచ్చెర్.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

భృని విభాగం:

విశాఖ వ్యవహారంలో జానపద భాషా వ్యవహారానికి ప్రతినిధిగా ఈ వ్యవహారాన్ని చెప్పుకోచ్చు. ఇతని భాషలో ఒత్తులు చాలావరకు లేవు-‘బార్య’, ‘కొర్పు’, ‘జాదవడ్డన్నాను’, ‘దుక్కవల్లేక’, ‘స్తాయని’, ‘కతాలకించలేదూ’, అల్పప్రాణాలకి నిదర్శనాలు. ఒత్తులు నిలిపిన వాట్లో-‘వయ్భోగంగ’, ‘గర్భిణి’, ‘ఉత్తుద్దాగా’ కొన్ని. ఒత్తులేనిచోటకూడా ప్రవేశపెట్టిన సందర్భాల్లో ‘ఖారాం చేతో’ ఒకటి. మొత్తంమీద మహాప్రాణత్వ లోపం ఇతని భాషా లక్షణంగా చెప్పాలి.

‘చ’ కారాలు ‘స’ కారాలవుతాయి - కొర్పు పెయ్డ్డవైంది (ఖర్పు పెట్టడం అయింది), ‘సూస్తున్నాడు’, ‘న్నానోస్సున్నానా’, ‘తీర్పలేవు’, ‘కల్లాసాలవ్’ (కళ్ళు చాలవు), సాక్రి (చాకిరి), ‘సక్కగా’, ‘సూణ్ణానికి’.

‘చ’ కారాలు ‘శ’ కారాలవుతాయి - ‘శేనా’, ‘తీర్కోలేక’, ‘అడబ్బా శెల్లి పోయింది’, ‘తాలాన్ శెవ్వులు’, ‘అశీరతో’, ‘శూస్తే’, ‘దాశి’.

‘స’ కారాలు ‘చ’ కారాలవుతాయి - చరేబాబూ, చెలవివండి, చెరిగా, వేచంగి, మీరనవల్చిన మాట.

‘స’ కారాలు ‘శ’ కారాలవుతాయి - శేప్పేళి, దీశూరా, మొనొశులోను, గసిరితవిలేశేదు, వాణ్ణిచ్చేళి, శమయానికి, శూరుడు.

పదాది 'వ' కారం లోపించడం తక్కువ. ఈపరిణామానికి మనకి రెండే రెండు నిదర్శనాలు 'అల్లకే', 'అడు' లో కనిపిస్తాయి. కానీ, పదం మొదట్లో 'వ' కారం పలకడం శిష్టతగా భావిస్తున్నాడని చెప్పడానికి 'వ' కారం లేనిపదాల్లో కూడా 'వ' కారం ప్రవేశపెట్టడం ఒక నిదర్శనం. పదాదిలో 'వ' కారప్రవేశం ఇతన్లో విశేషంగా చెప్పదగ్గ లక్షణం. అంటే, 'ఎన్నోరక్కా' ని ('వెన్నోరక్కాంగ') అనీ, 'ఎవడికో'ని 'వెవడికో' అనీ, 'ఎండాకాలవ్'ని 'వెండాకాలవ్' అనీ, 'దేముడు ఎదట'ని 'దేముడు వెదట్ట' అనీ, 'ఇరుగ్గా వుంటుంది'ని 'విరుగ్గా వుంటుంది' అనీ పలుకుతున్నాడన్నమాట. పదమధ్య 'వ' కారలోపం ఈ మాండలికంలో సామాన్యం. ఇది చాలావరకు క్రియాపదాలకే పరిమితం అని చెప్పొచ్చు. ఉదా: 'రాడవ్' (రావడం), 'పోడవ్' (పోవడం), 'తీసూరా నాన్కి' (తీసుక రావడానికి). కొన్ని సందర్భాల్లో 'వ' కారం బదులు పదాదిన 'య' కారం కూడా ప్రవేశించడం జరిగింది: 'యెడటగా', 'యెదో' 'యసామి'. పదాదిన 'హ' కారం లోపించడం 'అక్కుదారుడు' లో కనిపిస్తుంది.

ద్విత్వ 'ళ' కారాలు 'ల్ల' కారాలుగా గానీ, 'ల' కారంగా గానీ ఉచ్చరించడం వ్యవహార భాషా లక్షణంగా కనిపిస్తుంది. 'ళ' కారంలో మూర్ధన్యతా లోపం ఇతని భాషలో నిత్యం అని చెప్పుకోవచ్చు. ఉదా: 'దెగ్గరికెల్లి', 'పెల్లి జెయ్యి', 'దుక్కపల్లెక', 'ఎలిపోయింది', 'మైల్లాలు', 'వెల్లేడు'. 'ణ' కారం 'న' కారం అవుతుంది- 'రాచగునవ్', 'పైనవ్', 'పెమానకవ్', 'రానీల్ని'.

'ట' కారాలు 'త' కారాలుగా మారాయి- 'అతునాడో', 'పెల్లిజేసుకుం తావా', 'లేకుంటూతాడ్రా', 'వుంతదిరా', 'ఉంచుకుంకే', 'తీస్కెల్లేతప్పుడు. శిష్టంలో ఈ రకమైన 'త' కారోచ్ఛారణ మనకి కనపడదు. ఇది గమనించాల్సిన అంశం.

పదాదినా, పదమధ్యనా 'వ' కార రేఫలతో ఏర్పడిన సంయుక్తాక్షరాల్లో రేఫలోపం నిత్యం. వేదాయంగ (ప్రధానంగ), ఇశ్టవైకేరంగ (ఇష్ట ప్రకారంగా), 'శూరుడు పెకాళించినట్టుగా' (సూరుడు ప్రకాళించినట్టుగా), 'పెమాణ్కవ్' (ప్రమాణకం). 'గ' కార 'ల' కారాలతో ఏర్పడిన 'గ్లాసు' లో కూడా 'ల' కారంలోపించడం 'గ్లాస్టో' లో చూడొచ్చు. 'క' కార 'ష' కారాలతో ఏర్పడిన సంయుక్తాక్షరాల్లో కింది మార్పులు గమనించొచ్చు-

a. ఊ → శ: 'రాశస్సో' (రాక్షసో). 'క' కారం లోపించి 'ష' కారం శ' కారంగా మారింది.

b. ఊ → చ్చ: 'రచ్చించేడు' (రక్షించేడు). 'ష' కారానికి 'ఇ' కారం పరం కావడంవల్ల 'ష' కారం తాలవ్యీకరణంచెంది 'చ' కారంగా మారింది. తరవాత పూర్వవర్ణమైన 'క' కారం 'చ' కారంతో సంపూర్ణ సమీకరణం చెందింది.

c. ఊ → స: 'అసనాణ్ణి' (అ ఉణాన్ని). 'క్ష' లో 'క' కారం లోపించి 'ష' కారం 'శ' కారంగామారి 'స' కారం అయింది. అదేవిధంగా- 'లక్ష్మి' (లక్ష్మీ).

d. ల ~ న: 'ల' కార 'న' కారాల పర్యాయరూపత. 'నోనికి ఎలి వోయింది' (లోనికి వెళ్ళిపోయింది), 'నోటు పోట్లాస్తది' (లోటుపాట్లు ఒస్తది), 'తన్సకుంటా' (తల్చుకుంటా), 'పైకినేపేడు' (పైకిలేపేడు). ఈ పర్యాయ రూపత ఈ మాండలిక విశిష్టత.

భూతకాలంలో 'అడిగేడు', 'అడిగేడు', 'జరిపేరు', 'యెల్లిపో ఒచ్చేడు' వంటి ప్రయోగాల్లో భూతకాలాన్ని సూచించడానికి భిన్న ప్రత్యయాల వాడుక గమనించాలి. 'ఏ' పదాల సంఖ్య ఇతన్లో ఎక్కువగా ఉండడం ఒకవిశేషం. ఇటువంటి పరిణామం వర్తమానకాలిక ప్రయోగాల్లో కూడా కనిపిస్తుంది. 'యెల్లిపోస్తన్నదూ', 'సూస్తున్నాడు', 'బాదపడ్తన్నాను', 'వొకమాట చెప్తన్ను', 'మాట్లాడున్నరూ', 'అంటంది', 'ఆవి డెల్లి పోతంది'. తద్వారార్థకంలో కూడా ఈ రకమైన వ్యవహారం కనిపిస్తుంది. ఉదా: "నోటు పోట్లాస్తది", 'వుంతదిరా', 'విరుగ్గావుంతుంది'.

కేంద్రం : మాడుగుల, వలం : వెలమ,

వయస్సు : 30 సం॥ చదువు : పదోక్తేసు

వ్యవహారఖండిక : భూమి తగాదాలు.

అంటే ఒక ఒకాయ్‌ని శంషీశి అంటే కుట్రామీద ఒకాయ్‌ని సంషీశి జిరూతోట్లా పడ్డ శత్రు ఒకారురు. పడేశత్ మోమ్మూల్ల యెలిపొయెచ్ నెరు. ఆయిన మూడ్రోయిల్వరకూ దొరకలేదు. దొరకపోతే ఆపూల్ పెద్దమన్నుల్కి పదివేల్రేవేల్ ఇచ్చేర్ ఇల్లందర్గా కూడి ఆల్లిల్లేవన్ చెవ్‌మనారంటె యెలుగుబంటి బెద్రేంద్రి అనీశీల్ చెవ్‌మాన్నారు. చెవని యెంచే అదీ అనూపల్లి పోలీస్‌వారికి తెలియ్ బరేరు. యెలుగుబంటి బెద్రేందని జెవ్‌మన్నారండి, ఆవుళ్ళో పెద్ద న్ములు. యెంచే పోలిష్‌వన్ రిపోటిచ్చేరు. అంటే ఆయిన్ చెచిపోయ్‌నే జాగ్రే ఇచ్చింది. ఆల్లొచ్ ఈల్లిస్కెల్లేర్ ఆరున్‌నినీ యెదన్ బోగడై పలానవాళవొల్ల జరిగింది. పలాన కొడిసంపేర్ బోగట్ తెల్సి అద్రిపోటిచ్చింది. ఆలొచ్ తీస్కెల్లేరు. ఈలు ఫొపెన్‌కెలి ఎలుగుబంటి బెద్రేందన్ చెప్పేరు. ఈ లునవాల్లు. ఎన్నాళ్ళైంది ... మూడ్రోయ్‌లైంది ఎలూబంటి బెద్రేందని. ఐతే మూడ్రోయ్‌లే ఐంది ఎలుగుబంటి బెద్రేంద వూల్లోను. యెవల్లోచేన్ చెప్పేరా మీరనేసి ఆల్లడి గేరు. ఆమె యెవల్లోటి చప్పలేదండి అనీళ్ ఆల్లన్నారు. ఐతే మీకే పెద్ద మన్నెన్న చెరి చెప్పేడా ఎలుగుబంటి బెద్రేందని? మీరల్లకు డబ్బిచ్చేరు. ఆ డబ్బిళ్ళినట్టుగ రుజువు సేక్షేలనీ వునాయ్. దానిగి మిరేమ్ జేయించ్‌కుంటారూ అంటే మరి ... పండి... ఆల్లదొ చెవ్‌మనారండి. మేవ్ చెప్తోవ్. కుర్కోల్లండి. ఒక పదియేన్ సవ్‌త్రాన్ కుతోళ్ళు. ఇ పెద్దమ్ములు సంపియ్‌మన్నారు. ఆళ్ జంపిశేరు. పదిపేన్ యిరవయ్యేళ్ కుతోల్లు. అంటే ఎనక పెట్టుంటే బొటి కట్టోటి కొలేశేరండి. గొట్టు మీద కూచున్నాడు. అంటే గడ్డి గోక్కునె కలుం టదండి. దానెలే నెత్తీద కొలేటు. వుం దంతో నెచ్‌వెయ్‌డు. ఇన్నెటితోట్లాక్ తోన్ శేరు. అది ఆల పెద్దొల్లికి ఒక దేవుడి మడన్నేస్సి ఆ రొండెహారాల మడో

టుందిలెండి. అయ్ యెప్పుడదే పిస్తుకై పిస్తేకింద దునుక్కుంటాడ భూవిలేక. ఈ రొంగొండొందలంటాడు. మూడొందలు యెగత్రయేసి బూవ్ లేక దునుక్కుంటుంటే ఈణ్ జంపిస్తై అదిగూడ మనవే దున్నీస్కోవాచ్ కదా అనీశి. రొండె గ్రాల్లెండి. చంపేరు. తరత్త పానకాల్ తొగువ్, అదీ జాన్తరపు తోడ దిగ్రా తొగువ్ ఒచ్చిందండి అది. ఒక సాయబుకీనీ ఒక సాయెబుకు భూఁ అమ్మేరండి. సాయివ్కు. బూ అమ్మితే అంటే సెరుడ్ తోటమ్మేరు. అల్లకీ ఈల్లకీ సర్హద్దునేవ్ కొంత బూవుండిపోయింది. ఆ భూవుండోతే సాయబ్బనాల్లు మూడనీల్లు. ఈ మజ్జిన తగువ్లాట్లోనూ కోర్టుకీ ఎళ్ళాయారు. అయ్కోర్ట్ వర్కూ చూశేరిదంతా. తగువ్లక్కడ యిడ్లైదు. తగువ్ లిక్కడ యిడ్లైపోతే ఇసాయ్ బెట్టి, మంతో శెయించడవెంటి, సాయిబ్బు చంపేద్దావ్ అనెసి కొర్ర తోట్ ఇలందరు లాటిమీద ఎల్లైరు. టుపాక్లయ్ పట్కోనెల్లి. ఎళ్ళాతోడదెగిర్రిల్లి సాయ్బున్ పిలిశి సాయ్బున్ జంపిశేరు. సాయ్బున్ జంపిశేరు. సాయిబ్ తర్పు నొచ్చింది తొమ్మర్కిన్ని చంపిశేర్. మొత్తమ్ పదిమండిన్ జంపిశేర్. పదిమందిన్ జంపిస్తే వ్డది ఏవైందండి పుడు అయ్కోట్లా కుడా ఉర్ చెప్పేరు. ఉర్చెప్పే సుప్రీమ్కోర్ట్ వర్కెల్లింది. సుప్రీమ్ కోర్టు వుర్కిల్లే రాష్ట్రపతేవొఁ ఉరి తపించ్ పెడు మెలిగా. ఉవుడ్ మల్లి అపీల్ శేశెరు, పిష్ట తగించమని. సంపినేనిగవేరె. ఈనకండి. అంటి నీనూ చంపేననీశి ఈ నొవ్కున్నార్లెండి. పుడూ బూమ్మిది మీ తర్పు నేనొచ్చేను. నేనే చంపేను. కానీ నా గురించి ఒచ్చేడనీసి ఓలందర్ని ఆల కుట్రాంతొవ్ఁ జాద పెడ్డవేఁటనీసి నీననెనీ ఒవ్కునా అన్మాట. ఉ. శైంత్ చేశేరు. రొ.డు సార్లు బెయ్త్ మీదొచ్చేడు. ఉవుడ్ మల్లి శైల్లో ఉన్నాడు. పండి టుపాకి, దాంట్లోంచి గుండండి. అంటే ఇవతల్ నించి అవతలికి గుండెల్ పెయ్నా ఇంచోవ్లేదండి. మరకోసారి అంటే మూడూ సార్లెక్కెట్టు కొడ్డేగాని ఇన్ చోవ్లేదట. బూమి తగాదా లెక్కండి ఈ నైడు. అంటే యేదన తగువున దంటే ఇ పించాయ్తీలోగాని పెద్దంశ్లేగాని నెల్లైదు. కోర్టుకెఁచేలి. ఈ పొద్దున్నులు ఆడి దెగ్రా ఈడి దెగి రుణ్పోయ్ వచ్చి లాగియల. అపుడాడ్నిడ్ నిడ్పిపెటే నెల్పొతారు. అహఁ. ఊర్కోరు. డబ్బునదంటే ఊర్కోరు. యేవుం దండి? సరింగ్ మీటింగ్ పెట్ట్రీలు. సరింగ్ మీటింగ్ పెట్టు. ఎదో నెంబర్లైపాయ్ వర్కు శేజేలు కొటించెడవ్. కరింపాక్ వాడ్నట్టు వూలో ప్రెజలనందర్ని వాడియడవ్. డబ్బుణ్ డబ్బుచ్ కొన్నియడవ్. ఈ రకంగా అయ్పేతుంటారు.

తరవాత నోవ్ యెనక్క తిరిగి పూజ్ గతిదెవోర్ చూశేదెవర్ లేడు. ఒసారి చూశేరా? మా పూర్వోద్దే యెలగున్యో. మోడుల్ రోడ్డు. మీ బ్రద్రాబాడ్ తెక్క నడిశినట్టుంటు ముందుగి పడ్పోతార్. కొంచూస్కున్ నడాల. క్కడ తియ్రి వేరు. ఇకడెవ్డూ కూడా పేదోల్ల కాజేస్కున్ తినే గ్రామవిది. గొప్పోడ్ గొప్పోడ్గనే వుంటడు. పేదల్కేర్చ్చ ఎవల్ చూడ్డు.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

ఎక్కువ చదువులేని ఈ వ్యవహారంలో 'చ' కారాలు 'స' కార 'శ' కారాలుగానూ, 'స' కారాలు 'శ' కారాలుగానూ ఉచ్చారణలో ఉన్నాయి. ఈ మాండలికంలో 'స' కారోచ్చారణ శిష్టేతర లక్షణం. ఉదా : 'సెచ్ పైయ్డు', 'కొడిసంపేర్', 'నెరుడ్ తోటమ్మేరు', 'సెడ్స్ పేట్ నెల్పోతారు'. అదేవిధంగా 'స' కారం 'చ' కారంగా ఉచ్చరించడం కూడా శిష్టేతరలక్షణమే. ఉదా : 'చెరి' (సరె). ఈ బహుముఖోచ్చారణ ఈ వ్యవహారంలో విశేషంగా కనిపిస్తుంది. 'స' కారం పదమధ్యన 'శ' కారంగా 'శంపీశి', 'జింపీశేరు', 'కొట్ శేరండి' వంటి పదాల్లో పలకడం చూస్తాం. మహాప్రాణత్వం పాటించిన పదాల్లో 'భూవిలేక', 'అబ్బూవుండోతే'. కొన్నైతే పాటించని పదాల్లో 'బాగ్రి ఇచ్చింది' (భార్య ఇచ్చింది), బూమ్మిది (భూమిది), 'బూమి', 'బోగట్ తెల్పి' కొన్ని. పదాదిన పదమధ్యన 'వ' కారలోపం అధికం. ఈ శిష్టేతర లక్షణం "ఈలు" (వీళ్ళు), 'అల్ల న్నరు' (వాళ్ళున్నరు), 'ఈడి' (వీడి), 'ఈల్లకీ' (వీళ్ళకీ), 'ఎల్లైరు' (వెళ్ళేరు), 'నడాల', 'తరత్త', 'గొప్పోడ్' ('వ' → 'ఓ')లలో చూడొచ్చు. 'శ' కారోచ్చారణ కూడా ఇతని వ్యవహారంలో గమనించాల్సిన విషయం. పదాదిన 'హ' కారలోపం 'బ్రద్రాబాడ్' లో, పదమధ్యన 'గ' కారలోపం 'మోడుల్' (మాడుగుల) లోనూ, 'ఎలూబంట' (ఎలుగుబంటి) లోనూ చూస్తాం. భూతకాలంలో 'ఎ', 'ప' ల సర్వాయరూపత 'రిపోటిచ్చేరు', 'చెప్పేరు', 'శేశేరు', 'అమ్మైరండి', 'కొట్ శేరండి', 'ఎల్లైరు', 'అల్లడిగేరు'లలో ఉండడం ఇతర కోస్తా మాండలికాల ప్రభావం తెల్పుతున్నది. 'కలుంటదండి', 'వుంటడు' వంటి పదాలు స్థానిక (జిల్లా) ప్రమాణ వ్యవహారానికి భిన్నంగా కనిపిస్తున్నాయి. మిశ్రక్రియల ఉపయోగంలో విశాఖమాండలికాన్ని మచ్చుతునక వంటి ప్రయోగం 'యెలిపొయెన్ సెరు' (వెళ్ళిపొయెచ్చేస్తేరు = ఒచ్చేస్తేరు అని అర్థంలో). 'భావతీవ్రత' ను

తెలపడానికి వాడే ఈ సమస్తక్రియల ప్రయోగం ఇతనిలో బాగా ఉండడం గమనార్హం. 'లాగ' బదులు 'లెక్క' ప్రయోగం కూడా ముఖ్యంగా చెప్పదగింది. ఉదా : 'ఐద్రాబాద్ లెక్క' (అంటే హైద్రాబాద్ లాగ). 'ఐద్రాబాద్' లో 'ద' కారం బదులు 'డ' కారోచ్చారణ ఇంగ్లీష్ ప్రభావాన్ని తెల్పుతున్నది. ఉత్తమ పురుష ఏకవచనంలో 'నీనూ' వాడుక జానపదుల లక్షణంగా కనిపిస్తున్నది.

వ్యవహార : 16

లేడీస్ సూడెంట్

కేంద్రం : చోడవరం, తలం : బ్రేమిన్,

వయస్సు : 19 సం॥ చదువు : బి.యే. (మొదటేడు)

వ్యవహారఖండిక : నచ్చిన రచయిత్రి...కథ

...అంటే అవె రచనో వాస్తవక ఉంటుంది కాబట్టి లైకింగ్ చేస్తావ్. వాస్తవాన్ని యదార్థంగా చిత్రీకరిస్తుంది. ఆవిడ్ తాల్తాకో ఆదర్శాన్ని ఆచరణ పూర్వకంగా ఉంటాయ్. అందుకు లైకింగ్ ఎక్కువ. లేడీస్ గురించి రాస్తుందని కాదూ. మొత్తామీద అవె కద లేవేనే సరే, బ్రోహుదయాన్ని కదిలిస్తాయ్. పేక మేఘు. మీతావ్ కుడ బోవున్నాయ్. అంటే మొన్న ఈ మధ్య రాన్న 'స్విట్ హోమ్' చాలా నచింది. ఎందుక్ నచిందంటే చాలా మంది మొగవో కుంటర్ కద, బుచ్చిబాబులాగ. అడన్ చెప్పి వుచ్ వోవ్ కేరక్ ట్రు ఎంశ బాగ ఇజ్జేసిన్ వాట. అందుకు నచ్చింది. అంటే కొన్ని, కొన్నున్నాయ్. కొన్ని లేక్వోయ్ నా బుచ్ బాబు కేరక్ ట్రు విమల కేరక్ ట్రు నచింది కాబట్టి చాలా బోవుంది. రెండు చెదివేనంతె. ఒకటి చదవ్ లేదు. అంటే రెండు బుక్కు వేతే చదువ్ తాంగద, వేతే ఉన్నాయ్ కద బుక్కు? వేరె చెదావన్ మాట రెండోది. అంథ్లో చాలా నచ్చింది బెస్టు, యెవర్వి? చిన్ చిన్న స్టోరీస్ కంటే పత్రికలో పండుటయ్ కద యెర్రె శెట్టి శాయి వాళ్ళు. అవెకువ లైకింగు; వొళ్ళిద్దరు. అంటే ఎరం శెట్ శే శేయ్ రాసి న రాడీఫిల ఖద నచ్చింది నకు. కత్తెల్లు. కద చెవ్ మం టారా? ఔలైన్నా...అంటే ఒక అమ్మాయ్ ఉంటుందడి. దీన్నే నిప్పుడేగా చెప్పి

చెప్పటంలేదు. ఒకమ్మాయ్ ఉంటున్నవాడు. ఆ అమ్మాయేమో చిన్నప్పుడు మా తనకొక బోటాడన్ మాట. బో అంటే తనకన్న చిన్నవాడు. యెర్లవ్ తాడన్ మాట ఆ వెకి. కన్ చిన్నప్పణంచె అతన్నెక్కువ లైక్ చేస్తూ ఉంటుంది. మా పూల్ ఆడపిల్లా కాకుండా చాల వ్యక్తులర్గ తెయారాతూ ఉంటుందన వాడు. కొడున్న సొసైటీ కంఠటికీ విరుద్ధంగ కనబడతుంటుంది. దనాన్ ఎంతో ముద్దుగా పెంచుతాడనమాట తనని. సరై నరతెమో ఈ పిల్ల వాణ్ణి అభిమానిస్తుంది. ప్రేమిస్తుంద్ మాట. వాడు మాత్రవ్ కొంచెవిదంటే బయవల్ మాటెవ్డూ కాన్పాల ఇష్టమూ ఉంటాడు. తరాతా క్రోజు చెప్తుందన్ మాట. తిస్రెతి తరావ్ దాని పెళ్ళి కుదిరిస్తారమాట వాళవాళ్ళు. నా కొద్దెంచెవ్ చెప్తుందది. ఎయ్ నాసరే వాళ నాన్న బలవంతంజేసి పెళ్ళి ... తీస్కెత్తాడన్ మాట. అపురేమో ఇతంతో చెప్తుందన్ మాట ముంద్రోజొచ్చి. యెవ్ టి యెకా ఇద్రన్ వెడదావ్ అంజెప్పని యెకడ్కో ... నిన్నే చాల అభిమానిచేన్ నెనూ లాన్ చెప్తుంది. వాడన్ డు ఎంత బాదుంటుందనమాట. కానీ వాడిక్కూడ చాల లైకింగ్ ఉంటుంది కాని ఒదివెకదా అలా వుంటాడన్ మాడ. కానా పిల్లంటే మాత్రవ్ వాడికెంథభిమానవో చెప్లేవ్. చాలా ప్రిట్టివ్ గా ఉంటుంది. ఎంతో సర్దాగా ఉంటుందది. చాలా బ్రిటీషుల్ గా ఉంటుందమ్మాయ్. అరాయింత రాతేమో అప్పుడు ఇండికొచ్చేస్తారీ అమ్మాయ్ కి ఈ పెళ్ళి కుదిర్ పోతుంది. వాడొస్తాడు. వాడొచ్చింతరావ్ తెమో అప్పుడు పెళ్ళి కూతుర్ డ్రెస్లో ఉన్నవ్ డేవో పిలుస్తుందన్ మాట. వాడికసలు చచ్చేంత భయవ్. నింపాదిగా ఒస్తాడన్ మాట. ఒచ్చింతరాతేమో ఇలాగా నిన్నే అభిమానించేన్నెనూ నె పెళ్ జేస్కు నపడ్కి నను మర్చిపోకస్సెప్తుందనమాట. వాడికేడుపొచెన్ ... ఈలా పెళ్ళయ్ పోతుందన్ మాట. పెళ్ళైన రోజు చాలోజుల్కి దీన్ని మర్చిపోలేడు వాడు. తరతిది పెళ్ళైంతరాతేమో దీని సవ్ సారవ్ సుకంగా లేనట్టు వాళ్ళమ్మవోళ్లో తెలుసుకుంటాడన్ మాట. తరాతేమో ఒక్రోజూ ఆవిడై అది దిన్ చాలా సీరెన్ గా ఉంది రమ్మన్ చెప్పి వైరిస్తాడు దాని మెగుడన్ మాట. వైర్ తీస్కోన్ వెళతాడు వీడు. అప్పుడూ అది చచ్చేపోతుందన్ మాట. బుడువాడన్ కుంటాడన్ మాట. వాడి మెగుడెమో... ఈ పిల్ల వీడికెన్నో ఉత్రాల్ రాస్తుందీ. ఆ ఉత్రాల్ని ఉంచడవ్ వాడిపొటో అని ఎంతో బుద్ధంగ రాచుంటున్ పైల్లో. అద్దాని మెగుడు చూసి అనమాన పడ్తాడన్ మాట. తరావ్ చెప్తాడు. చచ్చేంతరత నిజంగా దీన్ని నేన్ కూడా చాల అభిమానించేన్ ఈ అమ్మాయ్ ని. కాన్ అద్ నన్నభిమానించక

నిన్నభిమానించింది. అది యెవడో కూడా బేర్ చెయ్యలేదు. అందుకని నాకొళ్ళు మండి పోంది. దాన్ని హిట్‌సింఛేను. కాని అదిఅంటే నాకు చాల ఇష్టం అంచె ప్లాడన్‌మాట. పై కొస్తాడన్‌మాట. పై కొచిన్ తరాచూ నై తన్నా తన్ పోలిగ్లో ఉన్నోక్ పిల్లడు కనపడ్తాడన్‌మాట. చూస్తున్న. చూసొచ్చేస్తాడు. ఆ కొసనేవో అపుడంటాడన్‌మాట ఇక రాడీ పిలలేదని. ఆ ఒక్కోవ్‌కే చా ఎంతో వెయ్ టున్నటు అనిపి ... ఆఖర చాలా నచ్చింది.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

ముఖ్యాంశాలు : 1. మహాప్రాణాలు అల్పప్రాణాలు కావడం - 'కద' 'విరుద్ధంగ', 'అభిమానిస్తుంది', 'బాదుంటుందనమాట', అపవాదాలుగా - 'చచ్చేంత భయం, నన్నభిమానించక'. మహాప్రాణత్వాన్ని లేనిచోట్ల కూడా ప్రవేశపెట్టిన చోట్లలో - 'ఖదనచ్చింది', 'ఒచ్చింతరాతేమో', కొన్ని.

దీన్ని బట్టి మహాప్రాణత్వం శిష్టలక్షణంగా భావిస్తున్నారని చెప్పొచ్చు. 2. స్థానిక పరిణామాల కనుగుణంగానే పదమధ్యన 'గ' కార లోపాలు కింది పదాల్లో చూస్తాం - 'మితావ్‌కుడ' (మితావికుడా), 'పిల్లడు', మేనరిజమ్ - 'ఇప్పుడ్లా చెప్పిచెప్పటంలేదు', నాకొద్దించెవ్ చెప్తుందది.

వ్యవహార : 17

కార్మికుడు

కేంద్రం : విశాఖ, కాలం : హరిజన్,

వయస్సు : 50 సం., చదువు : లేదు,

వ్యవహారఖండిక : కార్మికులు : కోరికలు

ఉవ్‌దూ శిన్న పిల్లనే ఒపన్నోడు పద్మాడు సావత్త్రాతాతది. అవ్‌డు శిన్నతనావ్‌లో శేశేరండి. అవ్‌డొక అరవయ్యేయ పదో పదేన్ సవత్సత్తై తె పెల్లవ్వని ఒక శిన్న పిల్లని మయక్క కూతున్నె శేశేరు. మేనమావం. ఒగో శవ చ్రొంలో ఎన్నాలుండి ఆ పిల్ల చనిపె. సచ్‌పొయ్యతరావ్‌త మరి నేనూ యేడ్

పెళ్లి పేరంటవ్ లేదు. తండ్రి కొంచువ్ జూటాకార్తి. చింగపూరూ బజ్జా అటీటు బోండ్లు. మచ్చల్లికి ముగ్గురు కొడుకులూ, యిద్దరాడోలు, ఐదుగుర్వీ. ఈ ఐదుగురేవో ఊళ్నుండి చల్లి కన్నూర్ కాడిక్ బొయ్ యేదో గింజా గిలకా చెచ్చి పూళ్ళోనుగుడా పెద్దోల్ ఇల్లకాంబెల్లి పని బోట్టు జేశీ శేర్ పిడి దెచ్చి అలా మమ్మల్ని శంపాదించింద్. మా వుండనాన్ని కూడా లేదు. మనాన్న ఆపుడా టూచల్ కెంత్కొ అయ్కొన శింగ్ పర్ బోండ్లు. ఫాల్లి బాజార్లున్నరు. శిన్నాయన్ పెదనాయ్న ఆల్ పంచగ్గుడ మాచల్లిగార్ మమ్మాల్ తీళ్ళొన్లెడ్ గైతె మీయిల్లా మూడ్కో నాలుక్కొ ని పెరివిటి అమ్మకున్నడు. ఇవెన్ని మా పంసానాంత అగోరించక పిల్లల్ దీమ్మననీ మతల్లి కొంజూ తెలివ్తకవ్. తీళ్ళొనొచ్చేదో పందనగాణుంచే మి శిన్నాయ్నాళ్ తగిల్లిశేరు. తగిలేస్తే ఇంక మళ్ళ కులార్తుల్ పంచని అలాగ పుచ్ పతానావ్. పుత్పయా ఆపాటిపాటయ అకుట్టొలూడ్ పోత్తనవు ఆల్ గూర్కెళ్ళు ఈల్లా ర్కెళ్ళు నాయిల్వి కాక్కుని అలా మా జీవనపచ్చేస్తునవ్. శేళ్ గున తరావ్త మా ముగ్గుర్ అనదవ్ లోపి కంతా ఇదాయిల్ మమ్మండనానికి చలమూ యిలాటివ్ గొంతో యిల్లు తైతుల్లాడ బూవుక్కొన్తోని జాగ కమలపాక కట్టుకోని ఉప్పుడికలాగ నటించి నాయిల్లాడ ఇ పల్లు చేర్చుండ్ల వదో అక్కు త్తూలయో ఉప్పుడ్ కలాగ నటన్స్ తన్నవడి. నటంకిన్ తర్వాత మయన్న శింగ్ పూర్లొ ఉండోడు. మా తండ్రిగాడికి పడేదికాదు. ఆడ్ శింగ్ పూర్కెళ్ళొపొయ్ అక్కణించి ఇకడీ ఎల్పోబచ్చేడు. ఇక్కడ్ కెల్పోతె అవడి శింగ్ పూర్ రేదొ తాండాన్ని పోడాన్కెంచి అవకోశన్లేదు. బొందయ్ పోననగానె అపుడీ ఇండం టాయి గోపాళ్ పట్నక్కడీయ్ మిల్ బ్రీకి పొనుల్ కాడి చేపొడు. చేపిన్ తర్వాత అంతళ్ళొకె సిండాలో పని అనగానూ ఇక టోవ్ అయ్ పొండు. టోపయ్ పొయ్ ఆడుకో పదో పనెండ్ సవత్తాల్ దాచేళెరు. ఆబోళ్ సొచావ్ గ మీ అన్నలూ గానీ కొడుకులు గానీ వుంతే వోర్వత్తవ్ గ మేస్తుంతవ్ అన్న గాను అపుడా మాయన్నయ్ జోర్నావ్ నేనాచ్ ఆకడా నలపయ్యేళ్ళా అపయ్ మెంట్ ఆనవ్. అయింతర్వాత నేనలాగున్నను. ఇతొల్లో యాబియ్ లో ఎవడో గోరున్నోర్ కాదండి, ఎనిమిదొందల పదముగ్గుర్ని తీశ్చెరు. అప్పుడేవో

రిటాయిరైంటి అయిపోండు. అవుడెల్వోయిన్ తర్వాతాడు మ యనైయ్ చని పోండు. చనిపోతె ఉపుడేన్ ఒక్కణే ఉన్ననండి. ఇకడనా క్కుటమాను. ఉపుడు పెల్లయీ ఊ పాతిక సవత్రాస్సలొతదండి. ఉపుడూ ఈయమ్మన్ చేక్కున్. వుడూ ఈయమ్మ కొడుప్ప నొగముగ్గురు మొక్కుర్రోలు, ఒక్కిద్రాడపిలల్. జీత వాండి. నకు తోజూ టూపానరండి. అ?అ. లేబ్రండి. అ లేదండి. రూపయ్నర రూపయ్ యాబయ్ వైసల్. తక్కువే. ఆళకి రొండుపాల్లాకంట ఒకద్రూపాయ్ ఎక్కువ. సర్వీశుంతదండి. యేడాద్ది. ఇంకిల్ మెంట్లైవ్ లేవండి. రూపయ్నతే నండి. లేబర్ కెగిన్ మెంట్లైవ్ లేవండి. రూపయ్నర్రోన్ టాపు. అపుడు పద్దాల నాలే నలపయ్ యేళ్ళా అపాయ్ మెంట్ ఆనవు. రొండు సమత్రాస్సల్లి వొకణా. ఒగణా. ఆర్నాల్లాక అలాగొస్తది. టూపయ్ పద్నాల్ గానాల్ మీదా శమత్త్రాన్కి ఆర్నాల్లాక రూపయ్ ఆర్నాల్లాక అలాగొత్తది. ఒచ్చిన్ తర్వాత రొండ్ శవత్రాల్ ట్రోపయ్ పొద్ది. ఒకణా. యేణ్ణాలైపోణాయి. యేణ్ణాలై పోతే మళ్ళ రొండు సవత్రాల్ టాపు. అప్పుడొకణా. కదే పొండుగండి. మరింక యేమ్ పొండుగండి? యెనైయ్న పోర్నాల్కి మేనేజార్స్కి యేమేనా అవ్క అయ్యియ్ పొన్లు జేసి యేమేనా కాయ్ గూర్లు యేమేన్ డబ్బుగిబ్బా యేవేన్ రొండ్నొండ్లు మూడ్నొండ్లు గాని పాలేళి గత్ కొట్టి జోబిలో బారెంగ పడేనై వైగ్గా మరొక ఆణా డబ్బల్ తావొచ్చు. లేదండి, మీరిళ్ళిన్ డబ్బులకి నాకో జీవ్నోపద అవ నాణకి శాల్లు. ఇంగనీను మీకాడ పంజేళిదలె ఎకడో కంపినిలోనె నను గోడేనా పేడించి తింతాంటు. ఇంక మీ ఇంటికొచ్చి పంచెయ్యాల. మీరెంత పోరు మాలైన యెంత మేనేజర్లైన డొబ్బుకే మేమ్ పంజేత్తన్నగాని మె యిల్ల కాడి పొన్లు వే: కంపినిలో రాలేదండి అని అన్నాడ్ గైతె ఆణ్ణి పాతాళ్ లంకల్ పాత్రియ్డవే. మరింకాడు వైకి రోడు. యేవండి. ఈడు పక్కా కమినిష్నీనాగుంది. శుత్తి కొడవలుండి ప్రిగ్గోళి నాటుగుంది. అమ్మమ్మిలా టోడు వైకొచ్చి మనకంట వైకెల్వోతాడేవో, అనలాగ వైన్ దొక్కియ్డవేనండి. యెమయ్యా కట్టపడ్డన్నమ్. మా కట్టమా కట్టపడగాలిది మా రత్నమాన్ సాల్లు దార బోత్తనవు. మా కట్టింగ్ చూచొకనా డబ్బు ఇవ్వండంతాన్నం గాని దీన్ని గురించి కాదంటె శేంతాన ఈ కంపి. కాబట్టి ఈ డొబ్బులు మర్రేక్ డై నొచి ఈ డొబ్బుల్ దొక్కువ్ అంతరు పోరుమోన్లు. సరేండి. మరి ఈ కంపిని నీటవ్డైతె మీరెందుకు అక్కనించి ఇకడ కొచ్చెరు? మోవల్లగే ఒచ్చేవు. మీకూ

కుట్టోబ్రావ్ ఉన్నారు. బారాపిలలూన్నారు. మాకూ కుడ అదేవున్నారు. అప్పుడు మీదిలాగోచ్ అపాయ్మెంట్ ఆనర్మే వలగి వాచెవ్. మీకొక ఐదొందలా రొందలై నవ్డు మాకో రొండోందలై న కనీశవుంచే తప్పేవోచ్చింది? అప్పుడే మీరు షదూంకోరంకో. మీర్ ప్రమోవ్ శదువ్కున్నోవ్. మోకు వైదజాత్ శదువ్కుంచె వాక్ మాకంట్ రొండొందలు మీకెచ్చుండొచ్చు. మా శదువ్ నేస్తేతను ఒక రొండైన మోకు మీమ్మిద మాకుండాల్ గాదా? అది మా య ద్రుష్టవు. మీమీలై జీయల. ఐతె అది మా యద్రుష్టవని మీర్ శెప్పొచ్చుగని మమ్మలై పిడించీ చిన్నానికి మాత్రవ్ మిరున్నారు. అది మేళేట్మెంటు మిక్ బాగ శెప్పిందా? అడిగితె మరిదానికేవ్ సమాదానవ్ జెప్తు, ఫోర్స్కోలానీ అప్టెంటు మేనేజార్లు గానీ. మూప్రవైరుంతార్. సార్జిమన్ ఉంతడు. ఒ నలుగురో ముగ్గురో లిడింగు లుంతారు. నలుగుర్ నేబ్రవ్ పంజేత్త వన్కోండి. ఒకో ఫోర్మాని, ఒక ప్టెంట్ ఫోర్మాని, ఒక శూప్రేరు, ఒక అలైన్మూప్రేరు, ఆర్గురు యిద్దర్ లిడింగ్లు, మళ్ళింకా మజ్జెనీ ఆఱ్ఱి కోవొల్సినాయ్నె వొంక దండా లెట్టేప్రోంకు- జెయ్కండ బటల్ మాయ్కంట ఒళ్ళిర్కోన్ తిరీతార్ కాదండి- ఆళ్ళొక ఐదుగురార్గురుండొచ్చు. ఈ నలుగురి మీద ముగ్గుర్ మీద. యేవండి? మరతన్ చెప్గూడ్డ? యండ్లొబడి మీవ్ శత్రైవవు. మర్ అతను కూడ ఇకడ పనిక్ జే ఇద్రవ్ కూడ. కల్పి పంజేళి వొణి బేగానేర్పాటూ పోవొంతె అతనూళి నీకెందుకు? నీగు నీన్ జెప్తన్; నువ్ పెయ్యవ్. యిలాగైందండ పరిచ్చిచి, కంప్పి పరిచ్చిచి. అంతెన ... గొవొణ్ మెంట్ శేల్లోనే నేదండి. ఉపుడు. ఉపుడు మనల్ల పిడించ్కోచ్ చినే దూతలు మజ్జిస్తుండగద. ఆ గొవొణ్మెంట్కి తెలిదు. ఇకణ కంప్పి మేజెంట్మెంట్కి తెలిదు. ఆమజ్జెస్తున్నయగద కొన్ని గాల్పటాల్ లాటియ్. యెల్తినువ్డే ఉవ్డే యిరైవయ్ యైదు ఇరవయ్యార్ శవ్శల్ పట్టి కంపెనీ పుట్టిందగదండి. అంత వొరగూడ మీవు శదువ్లూ సోవుల్లైకండ అవ్డూ మోవి షదువుల్ శరూ తరో పంజేత్తరా లేదా నడగ్లేదు. యేమ్ పంజేత్తరంతె శేత్తావ్ శరని అప్టాయ్ మెంట్ జేక్కును అమదాన. చేమ్మంతె అదే యిదంగుప్పుడ్ కూర్చ కూడా. పైలీ పిలి త్తడన్కోండి. “యేవి నీకు పంచెల్చునా?” మరి మీ చేళిన పనిముట్లన్ని మోకు తెల్చునండి. అదే పైలుగనీ ఇచ్చినట్లుగైతె బోగుంతది. మీంచేళింది అల్లిగులనోగండి. మీరడిగింది తమ్మింగూ యెలచ్చన్ కాణ్చెప్పినట్లైతె లాబ

వ్ నెదూ. యెలచ్చన్ గాన్ పెట్ నల్లెతె యశ్రీగిల్ జేత్తరు. యశ్రీగిల్ గానెతె శీటుమీట్లు కడుగ్ తరు. యవ్వుళు చేశిన్ డిగ్నెన్ ఆశ్కేగనై తె పర్వాలేదండి. అనడిగితే అపుడేవంతారు? “అలాగే, సరే, శూద్దావు.” మివే శదువ్ కోనన్ శదవ్ లేదుగనండి. నిత్ దే మూణ్ణేరూ అలాగ పిలిశేరండి. మేనేజర్ ఉన్నారండి. “యేవ్ శదువుకున్నవాంట్లు.” శదువులేదండి. మాయమ్మకి శదువులేదు. మబ్బోవ్ కి శదువులేదు. మన్నాకెలగండి శదువొత్తదీ? ... ఏటీ మిన్నాకూ శదువుమర్ కమ్మటి నంబట నిలబడ్డవ్.” కమ్మటి నంబట నిలబడవంతె నలుగుఱూ ఆమోదించి నలుగుఱూ ఉకో యాబయ్ మందున్నారు. యాబయ్ మందే. అవ్ కోళామ్మిదా నిల్పెట్టేరు. మీనాటి పెద్దవోల్తోనూ కలిశి మానాతోళ్ళి. కన్ దర్జాగా మాట్లాడి శుబ్బగ్గావు. మీ వాళ్ళేతన్ పొర్పాటునా మావోళ్ వాళ పొర్పాటుదై మీకి పెప్పనాన్ని ఆలకి శెప్పనాన్ని ఓ పెతినిదిగా మీరి డిపార్మెంట్లు పోరుమాన్లు మేనేజర్లెల్లో మీ కమ్మటి నంబర్లొవ్ గూడ అలగే ఉంతమని నన్ను పెట్టేరండి అని. మరి తమ్మారువ్ పెద్దవే అన్నడు. మర్ తమ్మారువ్ పెట్టకోవ్తె ఎలగొత్తయండి? డొబ్బులెలగొత్తయ్? అవ్ డూ బీదస్తులు. అలాగా ఉన్నావు. వుడ్ కంపినిలో పనొచ్చిందనెక్కడ చదువుకోల. నీ శదువు కోవల పని కోవలని అపుడా హడగ లేదు. పన్నెయ్ డ్వే. కావాలా అని అపాయ్ మెంట్ జేకేరు. ఉపుడ్ మీరేదన పంజేత్తనవ్. కష్టేవుందొకనా డబులివ్వండంటె మీకు శదువు గావాలా మరి అలా గంతె మరవ్ డు కంపెని ఆపాయ్ మెంట్ చెయ్యిక్కోవ్తె బోగుండు పోనండి. ఏటీ అనంత - “అలాగ నువ్ మాటళ్ నేర్పకునపూ. నువెకడ పేటేల్ పంజే శెవ?” నేనేకడ చెయ్ లేదండి. నిల్లిమర్ల పేటేర్ గుడ మావూర్ దిగ్ గేగాని అక్కడ పంచెయ్ లేదు. ఇకడా సిండాలో పనొవ్ తంది. బాగా వుంతది. బాగా బోగు పడ్డవూ. కూటికి గుడ్డకి నోటికీ పత్తిగా వున్నవు. అ పలెటూలంట ఎదో కంపిని బుట్టింది. బోగుంతదిరా అనుకోని మీవొచోవ్. మమ్మల్ని పిడించడానికి మీరొ చేర్ అండి. మోకిచిందే కొంత ఇజ్జేశిందే కంట్రాటోకు. మీరూ శెక్లా కంట్రా చొకళ్ళు ఇళ్ కంట్రాచొకళ్ళు రాంగుబుడ్లు కంట్రాచొకళ్ళు చిమ్మింట్ కంట్రాచొకళ్ళలా తీక్కిని మీర్ మీల్లు మీరే శేక్కోన్ ఉంతరు. మాకింకలాటి వొచ్చిదేవి. లేదూ. దానిగి మీవేటి జేత్తవ్? మీదెయ. ఎన్నాళ్ పిడించిచ్ తింతరో అన్నాళ్ తినండి. యేవ్ శదువుల్ శాండాంలేదు. మీ కిట్ట వైయ్ తె మీవేపన్లమీదంతానూ ఆ పొన్ల మీ నైలుగాని ఇచ్చినట్లెతే అడ్డెప్పు

తనూ. మీరే కట్టపడ్డానని మీ అనుగుప్రవాణి మాకొక అనాడబ్బుల్ వాడెత్తె బాగా పొన్నాతయి. లేదెంచే నువ్ శూత్రనవ్. నేనూ మాతన్ను. నువ్ వతనవ్. నీనూ వత్తునానే కుర్చోళ్ కూడ ఒకటో రొండో తరగాళ్లమన్నయండి పాటనూ అద్ది అలాగే మేవును అర్థంగోరు మీరేవో బయింపడవల్సి నేదండి అని శైప్పడంజరిగింది. “ఐతే మరి మీలీ మీటర్లవ్ తెల్సునా” అన్నారు మేనేజరి. అప్పుడుండోడేండి. ఐతే అంగులొవోకి రేపులైలని ఇయాల్ చెప్పేరండి మపోర్మని. మపోర్మన్ గుడ యెవ్డూ గజంబద్దాట్టుకోని గాని ఒమూడు మట్టవ్ ఒట్టోనిగాని తిరడవ్లేదూ. ఒక దావోవ్ కట్టోరండి బొంబయ్ పోర్మని. వడాం బరంగాడు తోడే లెయీచాయీ తోడు కట్టికువ్. శుద్ధ ముక్కిచ్చేడు. ఇది మూడంగులాలు. ఇది నాలుగంగులాలు. అది అయ్ ఐదొంగుల్లోలు. ఇది ముప్పాతి క్లనె అద్దారవ్ అక నిల్వెట్టడవ్, ఆ శుద్ధముక్కిలా రాశియడవ్, మోవందే నేర్వకున్నంగాని మినీమీటర్లంతే మోకూ తెలిదండి. పోరుమాల్కి సార్జి మాల్కి శూప్రైయరు రావ్డు కూలోడ్కిలాగొత్తదండి. అంచేత్ రేపూ పైలనియాల్ చెప్పేర్ కాబట్టి అంగులువ్కి ఇరవయ్యెడు మినీ మీటర్లు. నిన్న తెప్పారు; ఇయాల్ నేర్చినవ్. అడుకెన్నొందలంతయో అయ్ రేపూగాని ఒక వారొనోలుగాని పైల్ గానితై చెపితనండి. అంతే ఉప్పుడ సదువ్ నవ? శేజినవా? నీకేమొచ్చురా? మినీ మీటర్లొచ్చునా? అన్ అడుగ్ తాన్ గాని ఈ మినీ మీటర్లొని మీరడిగితే పని మా ... మీలీ మీటర్లెవ్ తెల్సనానైడిగేరు. అడిగితే నిన్న రేవ్ మీ పైయ్లాన్ని యాలా చెప్పారాబట్టి అంగులువ్కి ఇరవయ్యెడు మీలీ మేటలు. అడుక్కి యెన్నొందల మీలీ మీటర్లుంతయో అడుప్పుడ్కి నేన్ శదువు కోలేదు. నీక్కోవలిచ్చె వోట్రావ్ రోజుల్లోను, పైమ్ గానిచ్చినదెత్తే దాన్ని మీ శెప్పితానూ, పటి? అనీ ఈనెప్పేన్. శెప్పితానావత పోర్మనన్నడు, అది మేనే జరన్నడు “ఇన్ని పెద్ద కొబుల్లాడ్డవ్. పెద్ద లీడ్ అవుగదా! ఆపాళ్లేర్కొలదా;” యెలా నేర్చుకుంతనండి? మరి మీరొత్తరు; అల్ల వోడా ఆ దోగంట ఈ దోగు లెల్లి ఇలా చూశిక్ ఎల్వోతర్గని వోడ కింద ఏంపల్లావుతన్నయో యేజ్జోవు లెక్కడున్నయో కల్లెక్టున్నయో కైడింగ్ ఈచీ లెక్టున్నయో శేండింగ్ ఈచీ లెక్టున్నయో డ్టిబ్బులెక్టున్నయో యేంగ్లెక్టున్నయో ఇల్లాంచీంగ్ తాలూక్ మోపు ఈ గొలిజెవ్ యెక్కడ తగిలించాలి? ఇమ్మూడొంగ్లోలు

ముక్కలూ రిబ్బన్లయ్ ఎక్కడ వెట్టాల? ఇలాటివేవీ తెలిదు. ఇప్పైనుంతురు. పైనుండె అది ఐపోయిందానడుగుతారు. ఐపోయిందంతె అన్నపుని వ్రోత్కట్టి లైబుటువ్ గదా హక్క శక్కిలాగ దుకాణ మోప్పన్న ఓపినంత అన్నోపులు మీవుంతానగాని వేత్తువ్ లేప్తాను. శైర్పొయిందే వొడొంబ్రొవ్ అని అంతాను పీత్తువ్లేదు. శూత్రాన్నటు. మీవ్ గాదూ దెబ్బల్లినే శీవిట్లూనూ నై టిగి లైక్కంట ఇలాగుంతాను మీరేళది మావూ, అనుబ్ గించేది మీరు. అల్లాట వ్దు ఇమీత్లు చెబితే నాబ్ వేవుందంట మీల్లెరే మీరెప్పొవ్రా శో లేదండి. మా మట్టుగి మీ ఎల్లిపోతవు. ఇగో ముప్పియ్ మందిని రామన్నార్. మందొ చ్చొవ్. నన్నే ననే ముందు పిల్చేవ్ కాబట్టి మైలుగా నై నడైతె ఇంకడ శదువ్ కున్నోడెవుడ లేదూ. అంచేతని నువ్వా అత్తెంటు పదొవ్లయ్ ఇవ్వొద్దు. అత్తెలూ మాకివొద్దు. అంద్రవ్ ఎల్లిపోతావని ముప్పెయ్ మందివి ఎల్లొనొవ్. ఎల్లి పోడో నేజ్రాపి ఉన్నారు. యెవల్చేన్వైత్తంగని ఇతనికి శెప్పనివాన్కొ రొండు గోగులాట్కుండోడు. అతన్ బుఅతనే పొట్కుండోడు. “నబుర్ర పోడయ్ పెయ్...” ఎందుకు పోడై పోతుందండి? మాపని మే చ్చేళ్ళొని కట్టపడుకోని చింతాన్నవ్. మా కట్టవ్ శాల్లు; ఒకనా డొబ్బులియ్యండని మిమ్మల్నడూ చుంచె నివ్వింతె లిడ్ అవని అడుగుతాన్నవు, మైల్ అడుగుతుంతాన్నవు, ఈ మైల్లో శెక్కిన్ పనేవ్? నువ్ ఇస్తానవాంచెపగానె అయ్యూపునిమరిహ్నా పనేవ్ చ్చేశేరు? యేవ్ జేత్తరను. యేవిజేత్తరు? మాకామైల్ అక్కరేదండి. అత్తెంట పదవి నక్కరేదు. నేబరుపనే కర్లోంటోడంతె ఓటుకొత్తవ్. పరియండంటె పడేత్తవు. ఏటి? మైలు మాకామైల్ లేదండి అనీ ఒగ రొణ్ణెల్లు మన్నేబట్ పనే జేశావ్. ఈ పొన్లు మనక్కరేదు. వొల్కోడ్ తాలూక్ పనే అంస్కిళ్ పనే జేత్తవని నేబర్ పంజేశేవ్. శెయ్పోతె యెక్కడవ్నకడ పొడుకొంది, మందస్వై పెయ్. మందస్వైగాన అవ్ డేవి జేశేరు? అవ్ డే వూన్యనుండే... గోరుండోరు. నేయ్ కుడు. ఉన్నతరావ్త యేవిండీ!... గోరు! ఇలాగంతాన్టు. ఏమైంది? సవ్వాశా రవ్ మా శదువుల్ శావులైవు. మైలిగి రమ్మన్నారు. టయిలోన్ పిలిస్తే ఇలా మిలిమిటల్లు దుగ్ తాను. ఇంక నిన జెప్పేర్. ఇయాలిలగంతన్నారు. లేదంతె... గోరు ఎలిపొమ్మంతానంతె. శెమరి సీనేవ్ జేత్తన్? మీర్ పన్ నేర్కొయ్ల అన్నర్ ... పన్నేర్ కునవండి. శదువుగా మాత్రవ్ లేదుగని తాతపోతక్ మే ఆపిస్తా వున్నట్లైతె ఇ ఆపిసు లెక్కడుండండిలు వోడకిందుంతారు. టిల్

పెల్లెయ్డాన్ని బేకులిగటాన్. మీవాపిసుల్లో వుండువండి. అప్పుడు మా తలిదాండికి అవ్కోళావ్ నేక మమ్మలి సదివించక మోకువ్డి పోట్లండి, అనీ తర్వాత ఇక్కడ మోషీ పొన్లు మీవ్ చియ్ వండి, మ నేబట్ నే చేక్కుంతవని ఈ ముప్పెయ్మందిని ఓపు జేశవ్. మల్లేబ్రిక్ సమందించిన పెనేగాని వర్క తాలూకు పని మనోవ్ చెయ్యద్దని అనగానే అప్పుడొక రొణ్ణెల్లలా బాదలపడై ఇజిగో రొండోనెల మూడోనెలా నాల్గోనెల ఉపుడ్ మన్ ... గోరు యెలాగైతె మనకి యేజిబోడ్ ఇదిగో అదిగో అదిగో అనే ఉట్టా పట్టా గంట్లోడెలా జెప్తన్ అలా జెప్తనె అదిగి అల్లాగే పొడిగించ్కోచ్చె. పొడు గోయించ్కోచిన్ తర్వాత అలాగ నాలుగునెల్లా ఐదునెల్లా గుడ ఆలకించెన్. ఆల్కించిన్ తర్వాతయ యేసిన్ చేజీలల్ల కాల్కింటి పొగజూశీవాడొవుడూ లెదూ బొగ్గు జూశివోడే గనీ అనే టోపు జెయండ్రనె టోపు జేస్ శవ్. టోపు జియ్ గనె యెక్కడ పనక్కడ పడుకొంది. అపుడెల్లయ్ రావెల్లాగ యిలాగని మేనేజర్ గోరూ పోర్ట్రొన్ గోరూ ఆందరు పిలిశి యిల శెప్పారు. శెప్పింతర్వాత యేవంత యెవంత యెల్లయ్యంత యేవంతరండి? మ కొడుపునిండ అన్నవుంతె గద, గట్టిగమీవ్ పన్నియ్డాన్తి? మెం కొడుపులో అన్నవుల లేది మాక్కొలాండి నువ్ పనె లా జేయింతవు? నివ్వొగ నాలుగొంద లైదొందరు ఒట్టుపోతాను. పోర్మనె దయ్ వొగ యే యింగిలిశనె నికోవ్ రోదు; హిందీనొత్తది; పోర్చిస్ సంతమ్ పెద్దాడు. ఇంగిలిశ్ గనొచ్చె గుమస్తచేత సదివించ్తడు. అలా టోడు ఆ యినిమిదొందలరవై రూపాలవ్డు యెనిమిదొందలరవయ్ రూపాయ్ల తీసుకుంటాండు కదా ! మరి మాకెంతుండాలాండి ? వొకనా డబులిజ్ ... యెవులైతె కోడి ప్లిత్తడొ ఓళ్ళకే పొయేశన్లివ్డవు. యవుళ్ళయ్ కైమా మావ్ సవ్ గొటిచ్ తెత్తడొ ఆళకి పొయేశన్లివ్డవు. ఇజో జాయింతుయ్ పోయింది. మరి చేసింది కూలిబతుకు. మీవైక్క డబ్బుల్ తేవాలి? ఇయ్యదంగా చేత్తానండి అనోపుజెయ్ గన అపురో రొణ్ణెల్లో మూణ్ణెల్లో పూనన్స్ చెప్పె కడ్నె యిన్నేదు. యినకలగ ఇజ్జెయ్డం తొటి అప్పుడు ఓ పదిమందికి పైల్లే కంట కాల్పెంట్రగా ఇచ్చేరు. ఓ పదిమందికి కలాసుగ ఇచ్చేరు. ఓ పదిమందికి శింగట్ గా ఇచ్చేరు. ఈ కలాస్కి రొణ్ రూపైతె అల్లింగ్రి రొణ్ రూపతె. అప్పుడు నువ్ మేనేజారివ్ కాబట్టి యిలగ లిడ్ టు కాబట్టి అంచేతని నికొడుకి నేస్కా ని

ఆల్బర్ట్ నేర్వకొ ఈ వెజిల్ గురించి నువ్ బాదపడ్డాడు. నువ్ తాన్నవ్ జేళి నువొచ్చి అన్నవ్ తిని పొడుకో. బాగ ఓలోచించు అనడిగేర్. ఆతన్నడా తెలు గొచ్చును. అతనుగూడా నలఫయ్యా ఐదులో యెప్పుడో వొచ్చేర్, జలవోశా వున్నవ్డు. మార్కెడ్ గా వొచ్చేరతను. ఉప్పుడు మేనేజర. యేవెండి ... గోరూ మీరిలా జెప్తరు. మీరప్పుడు యేయిదవ్ గొచ్చేరు? మార్కిడ్గ వచ్చేరు. మీ నేబట్టొచ్చేవు. అప్పుడు నువ్ గూడెడిగేవ్ నివ్వేపార్తెననోరు. మాపూళ్ళుంతె రోజుగోం పార్తండి ఎడెవ్ండి. మాపూళ్ళని కెల్లగానుం తె ... గోర్ పార్తండి.... గోర్ లేపోతే.. పార్తండి. యిలగెల్తుండోల్వండి. అప్పుడు గురూ యేదో యిదై తె ఆ ... గోర్ పార్తే లేదండి. మోకేవి తెలిదండి. పాటీల్ గీటీల్ మోకేవ్ తెలిదండి. పన్నెయ్ నానొచ్చేవండి, అలాట్ పన్నెయ్ కండన. “అద్దరే ఈ లం దర్కి నువ్ శీడ్రగుండొద్దు”. నీకు ముకాందావ్ కావాల? హార్పెంట్ర కావాల? నీయల్లుణ్ణేస్కా. నీ కొడుకుని అపాయ్ మెంట్ జేళ్ళొ. ఈళందర్కి నువ్వెందుకు శీడ్రపని చెయ్యాల? ఈలందర్కి పెత్తేత్తరేటి?” ఇటివొట్టా నన్నాల్ దిది తినోల్లి శాలా మాట్లు మానోట్ తొళే ఆల్కించావండి. నిధానవన్నెది మా పెదాన వండి. ఆ నిదానవ్ గనువ యెల్లే నలురూడ గొర్నుంతదండి. అన్నిదాన యెవ్ డేత్ తప్పినవొయ్ దొంగోడు అలాగా ఇలాగా నోట్ కొచ్చిన్ కూతల్ కూత్తరండి. ఏటీ, అందుగురించి ఆ బాదలేన్నరించసేనండి. యే ముప్పయ్ మందికి ముప్పయ్ అనాల్లివ్వండి. నాకొకనా ఇయ ణీ దయుంటె. నాకొడుకున్ గురించి నయల్లుణి గురించి రాలేదూ అనీ అనగనే అప్పుడు అండు “ఎళ్ళొ ఎళ్ళొ” అనడు. యెలిపోతన్. నువ్ రమ్మనవ్ నొచ్చెనండి. యెళ్ళొక్కిడుండి పోత నేటండి అంచెప్పొను. శెప్పింతర్వాత అదినీ కొటాంబవ్ చూళ్ళొ. నా కొటాం బాన్ గురించి గోడ్తోండి అని ఆయూప్పినాగ యెల్పోమన్నర్. యెలిపోచేను. యెలిపోచిన్ తత్వాత ఈ ముప్పెయ్ మంది ఇలాట్ సింగర్సు, పది మంది కళా సులు, పదిమంది క్రోరుపెంట్లు పదిమందానరు. అయింతర్వాత అప్పుడుమల్ల అరవెయ్ రొండ్లొ మూళ్ళొ పైకు జేశెవ్. అంతే అన్ని డిపార్ట్ మెంట్లు కూడా మార్చేర్. ఇక్కడ శింగర్ లేరణ్. ఆ యికడెవ్డూ లేర్ద? నేబ్రంతె అన్ని పొన్లు చెయ్యల. నేబ్రంతి అన్నిపొన్లు చెయ్యల అని డిపార్ట్ మెంట్ల లాగితాన్రు.

పొయేనాలు సావత్రాన్ని ఇద్దరికీ ముగ్గురికీ - అందరికీ వొద్దు - ఇద్దరికీ ముగ్గురికీ మీరు బోదపట్టోల్ కివాండి. ఇయాల్దర్ కిత్తె మల్లి సయ్యరొవ్ ఇద్దర కొత్తదని ఆశ మీద పంజేత్తరు. నేతే పొడొచన పోడు జేకోళ్ మీరేనండి. దీనిక్కొరుకుల్ మీరె. పోర్లాని మేనేజరి. యేటి మాపు కాదు. ఇయ్యాల మీ ఇంటి శూడండి. పోర్లాన్గయన్నార్ మీరు. మీయింటకి కట్టొట్టుకొచ్చిన వంటె ఒకణా డొబ్బిపై అయనా డొబ్బి టీతాయ్నోర పోర్లాన్గోరు అనా ఇని నారనోండి. సర్దాగెల్లపూ. అయనా గానియ్యకపో యకడ పడేయండి. యెల్లండ్రా సన్నెత్తె అల్లకడ్కెల్వొయ్ యేమంతవో మీకే తెల్పును. మీకే తెల్పునండి, అదిగలాగె. రేబ్రోప్రేపేదో చెప్తేర్ గద. అడగండ్రని ఒకనా డొబ్బొ గ్గేని సర్దాపారావ్తవ్. నేపొతె నకొంట్లా బ్రోపులేదండి. మయాడోలెదో పొనుంది, రమ్మండని బొంకేత్తవండి. అపుడు మీరేవ్ జేత్తరు? ఒకనా డొబ్బుల్వెన్ గానె వ్డు ముప్పావ్ల ఇచ్చిన మో మెయించ్చొత్రిట్టావొడై తె మ్మెడ్డిగొళే స్తడండి. మీ సొంతపనోన్ని గాబట్టి మీకెలాగంతలా జేజీపోతున్నావండి. అడ్కన్ జేగర్తగాలోచ్చింక్కోన్ పంజేయ్లండి. మనవి చెప్పేవ్. శెప్పింతర్వాత అలాగే యిలాగా అననోనొచ్చుప్పుడేవ్ జేశేరు? మునయ్ మండికి ఇచ్చిశే రన్మాట. ఇచ్చింతర్వాత యిలగె శుబ్బింగె అందర్నొక్ ఐక్కెత. చిప్పిరాద్దు బర్తంత గుండుళ్ళున్నర్. గుండుకేయ్ యెలాడ్డొ టెవరెడబర్త వొల్క అలాడ్డి. అయ్తె అపుడు దాన్నేవి జేశేరు? ఈ ఓరంగుళాలు తొమ్ముదొంగుళాలు మూడంగుళాలు పరెంగుళోలు యిలాగ యెత్తి ముక్కలెసోకు. యేస్తై దీని కేవ్ జేశేడువ్డ పోర్మన్గ వొచ్చేర్. యేవ్ తెలిదు. అప్రంస్సొచ్చెరు. ఒచ్చిం తర్వాత ఇయేమ్ డోకులెనోరు యెడప్పేడ్ డోకులంటె మూతిలు ఇటోఅటుం టయ్. సాదా డోక్లన్ని వేరే; యిలాట పొన్లు యిలచేత్తుంటె యేవిండి మిరెవ్ శదువుకున్నరంటె శదువుకున్నన్, యెక్కనుంచొచ్చినవంచె మ నాన్న ... ఆర్దిగిరి పినిగా వుండోడు. మా పూవ్ గుడ యల్లెయ్. మీనాటి పేదవోల్వె ఉండూల్వె. మాయక్కజెలెలు మమల్ని దైవింపి చెడ్డోడి చేసింది. అన... సరే ఇలాగాని ఈ పని ఆపని టిబ్బను గిబ్బనని పేర్లుపెట్టి అన్నీ చేసేవ్. శేత్తేకితను పోర్మన్ ఐపోండు. పోర్మన్ ఐపొయింతరోవ్తేవండి...గోరూ యేదో కొంత దై చేజి మీరేనా ముళ్ళోడూ కొల్లా పొల్లవువడవు అలాగె కల్లు పొల్లవుపొడొ కొయ్న వోణ్ణు గుద్దుకోని ఎల్పెనే. అడబ్బుల్ దొరుతన్నెయ్. యిక్కడేన

పేనంబోతే యేవ్ డౌబ్ మన్నాన్ దొరూతదనే ఆశపెడుంతార్. మీరేనాకు ట్టోళ్ ఐపాన్నరు. కొంత సదువుకొన్నరూ. మీరేనా కంత. మమల్ని ముందుక్ తెచ్చి ఇజ్జేత్తై బ్రోగుంతరనంతై ఇముజిలోడు ఇలాందర్దుడా కొంచెం శెప్తోడు.

‘అర్ తక్కవోడు కాదు. శానాఁ గెట్టి బుట్టు. ఆ బుట్టి నొక్కితేగాని నాబవ్ నేదని’. అపుడీలందరు ఎయ్ క్యెతాయి శాలా మాట్లాడేళి ఇజ్జేశ్నాడ్ గాబట్టి ఇలాటోడ్ గేన ఇకడున్నట్లెయ్తె లాంచిగ్ గట్రా ఐనవ్డు ఓపు శేత్తడు. అంచే నిలాటోని జైనలికికొట్టితచె బ్రోగుంతది అని ఆవునైని ఈలాండు మొత్తమ్ పడి “యేవోయ్? నువూయేరే డిపార్మెంటు మారిపోలా” అన...యేవండి? యేరే డిపార్మెంటు మారిపోలేట్నాక్ పన్నేతగాదా?నేనో పనోణ్ కాదా? ఏటి మీ వుద్దేశ్? “ఆ లేదే. ఇకడున్నాన్నిల్లేదు. నువు చెదపెద్దోల్మీద తిరబయ్...యెలొ పెదపెద్దోలెన్ తిరబడ్డవ్”. పంచేతేనెయ్నోడ్కి ఒకనా డబ్బులు కట్టబడి జెయ్నోడ్కి ఇవ్వకాంటున్నరు. గుడ్ మోణింగ్. శైరంతె అలా “తిరిగిరారా పరవాలేదు” యిల్లైతే పంజేయింతననే అల్లకి ఇలాడి పొన్లు శేత్తరండి? మాంపు యదట చూచ్చుండగ అలాడి పన్నెయ్నోడు మాపేనవ్ వోర్వొదు కదా అలాట పుడు మీరాలోచించకపాతెలాగుంతదని అన్నావని ఈట్టి మీద సుప్రవాయ్లు యీ ఎరచ్చన్ డిపార్మెంటుండతను సాచ్చిగయ్ బలిపి పలికి ఓల్సెట్టింగ్లో యెకడో ఉన్నడు పోర్మని. అతనూగూడ “యేవిండ్లోయ్ ఇలారండి” అన్నడు. కాళి యెల్దన్ డిపార్మెంటు కాళి ఈలందర్ దెగ్గిరి కొచ్చెరు. “ఐతే యల్లయ్ యిల రావోయ్” అన్నరు. “యేమ్ బ్రోబూ” అన్. “ఇయ్యేడ్ కమ్మటి నంబ ర్గున్నవా? దిగిపోనవా?” అన్నర్. “దిగిపోనన్ బ్రోబూ! మరొగళ్ని నీల్సెట్టెడు.” హో దిగిపోనవ్? ఆశ దిగిపానన్ ఆలకెవ్వలకిళ్ళవ్ లేదని దించిశేరు. మరొళ్ళి నేనే ఇప్టంలేనోణ్ నేనె. నువ్దీపోతెలగ? “యేవండి! ఇబ్బరంగోరు! యిలారండి... సాపాబ్ తెల్సనా?” కాశన్నడు. “మాడిపార్మింటేనండి. అతన్ నలప య్యేళ్ళొ అపేయ్మెంటు. అతనెత్త పెద్ద” లా “మా డిపామెంటిచె చిప్రెడ్ బర్త్ కెల్లేడండి అంజెప్పారు”. “యెంపొదువుకున్న రెల్లయాన్”... యేవి శదువులేదండి. పెద్ద ‘ల్లా’ అండి అన్నరు. యవుకూ? రోవ్. ఎతే నీనేగాని ‘లా’ సదువుకున్నయ్తే ఇయ్యెదవేశ్కాలు పదవులు నీన్సెయనండి. ఎలి పోతే రాష్ట్రపతికో ముక్కుమంత్రికో మా ... కాడికో యెలిపోదును. యిలగే చెప్పే నండి. ఇయ్యెదవ్ పదవులెయ్ చెయ్నండి. నీనే యేమేద ల్లాగానుంతే మా...

కాడికెలిపోదునండి. ఇయ్యచొపదపులు నె చెయ్యనండి...“కూడండోయ్ అమ్మో! అహః” అనవ్వుతున్నా చెప్పేరండి. శిష్టితర్వాత ఈలంద్రూ కూడా ఐక్యతాయి అప్పుడేవిఁ జెప్పేరు: “యిలాటోడుంటే ఇక లాబవ్ లేదండి. అంతలోకి ఒక లాంచింగ్ కొచ్చెరు కొటాంబంతేస్కాని. అల్లాంచికేవి చేశారు? లాంచికొ అప్పుడు కూడా కమ్మటి నెంబర్వ నేనే. ఉప్పుడు వజ్జెన్న్దో పందొమ్మిది శవఁ స్రాల్ బటి. ఐతపుడగుడా లాంచింగ్ మోపలా చేత్తుండగ ఇదిలా నడుస్తుంత అదలా ఒగ్గిశేరు. ఇకనీ ఇకనీ ఒచ్చింది. యేవండోయ్! ఇ కమ్మటి నెంబర్ గుంటే వోడలాగండి ఇలాగండి పర్వాలేదండెన్ ఐతవ్డు ఈ లాంచింగ్ చేశింతర్వాతే వన్...గోరొచ్చేరు. అంతహముందు వోడ దిగిపోవ్డు మూడు గంటలు ఓర్చేమి చోరు. ఆ సవ్సావ్లూ కొటాంబండ్సునొచ్చి వోడ దింజవ్కొది కమ్మడోర్ వుండోడు. మేనేజర్. ఐతే అవ్డు లాంచింగ్ అవ్పోతే ఇకేవ్ అవుతుంది. మూడు గంటలు ఓర్చేమి ఎగ్గొట్టన్ జూశెడు. అందర్ పొగల్ దింపై అతనేశెవ్ పొదుపొదులోపుడ దింపొడు. కమ్మడోర్ మేనేజరి. పొదుపొదు లోపు తొమ్మిది గంటలకి ఆరున్నరకి దింపొడు, వొరైవీ ఇయబడ్డదని. అ సరేనలా బాదలు పడ్డావ్. ఒకో వోడే వైంది? అత్తెల్లోగల్ల గోరొచివ్డు తెల్లోరో మూడ్కో నాలొ యేడున్నర్కి దింపేవ్. దింపై దానికేవైంది? మూడు గంటలొర్చేయివి. వొరైవ్ ఇయపోతే మె దించవనీశెవ్. దించవనియ్ గొనూ అప్పుడే ... గోరే వున్నరు. అనీ యిలగ ఇయ్యదవ్గ వున్నవ్డు యేవ్ చేశే వు? అంద్రూకుడాచోర్...“మరి కొవ్వెయ్యాల. రిగ్గరి లాంచింగ్ ఇపొద్దీ ఇ కొవ్వెయింపిశే అన్నడు. కొవియవంతవి మ మూడు గంటలొర్ పైవిచ్చేపై కొవ్వపుడగాదు. ఐనా డబ్బాలో నొట్టబొయ్ ఏశేత్తవు. ఆ మూడు గంటలొ వర్చేమిచ్చియ్యండి. మెవ్ కొడుపుకి బాద పడేది. మూడు గంటలు ఓవర్లేవె. మేవు వందల్వేల్ అడగలేదండి. అనట్ చెప్పోవ్. శిష్టితర్వాత అప్పుడేవిఁ జెప్పేరు? యెదొ ఇంగ్లీష్ మాట్లాడ్కో...మరి నాకు ఇంది ఇంగ్లీష్ రాదులెండి. తెలుగుమాత్రవ్ వొచ్చును. వొచ్చింతర్వాత యేవిఁ జెప్పెనూ? న చెప్పింతర్వాత యేవన్నరు? లేదు. మీ ... ఉప్పుడే ఎల్లరు. వత్తరు. సరే పొద్దుట్రాని య్యండి ... తెల్సండి. దిన్ దుగాడ మోపూ లేబ్రారొట్టపుడూ యింట్లో ఆడోళ్

ఉన్నారనుకోండి. యేదో నైక్‌డో వాద పడీ అప్లోడ్ కప్లోడు మనొలడ్డు కుంతె అయేది మీదొ త్తవుఁ నాడ్డానల్ టి పెట్టి కొత్తేస్తవుఁ. నిసె త్తిగొట్ట నిబుట్టగొట్టా నిన్ అప్పుల్లేస్కొనొచ్చి నను గొటిన్త నీనేవ్ శైయ్యలంత? ఆ వూవ్ నుండన కొండల్ చితగ్గొట్టేత్తవుఁ. అలాచేడినాగుంతదండిది. లాంచింగ్ ఐతె ఇపుడేటి విదవ్? మా మూడు గంట్లు ఓర్తైమ్ ఇచ్చిచ్చానన్ నీన్ చెప్పొను. చెప్పింతర్వా తేమో ఆయాల ఇవ్వననీసేర్. ఇవ్వననీచ్తె యెగిర్మెంట్ ఆపిసర్లొచ్చేర్. అలా గుణ్ణియండి. అలాగుణ్ణి తరావ్తేవైఁంది? తొముద్ గంట్లకి యిలాగైని ఈ వున్యా బవ్ నవ్ కాడా మీటింగ్ బెట్రోనవ్ మేవంద్రూను. యేవఁయా? నోవ్ కెలిపోతే తొప్పా? పైనుండిపోతే యెవ్? మీ యుద్దేశాలూ అని అడిగినారు. లేదండి. ఆనాడు ... గోరున్నవ్డు... గోర్ ఒచ్చేరండి, ఒకోళ్ దించనాన్కి. మావ్, అంద్రవ్, పైనుండిపోతే ఎగిర్మెంట్ ఆపిసర్ల బటి ఈ యెర్గోళ్ కిటారా వాళ్ళూను చిల్లాండ్రగట్టా బొజ్జాల బటి మోశ్శేరండి. మోశి ముక్క ముక్కు శైక శైక్కల్ దానిగి తెగ్గొడ్ పారేశేటి దోన్ శైరు. శాలా కాడిక్ పీక్వొ ఇ నడువ్ కడ్వొ దెబ తగిలింది. దాగ్గేళ్ యాళ్ళింగ్ దెచ్చి అడొప్ప దీర్శకున్నరు. అదే మోకు శానిబూతిగ దించ్ నోడై మోకు శూపించింది. అదికలాగె దీనికేవొఁ ఇ దైతదేవొఁ దనిగి మీవూఁ శైవైవూఁ అనేన్ ఓపుశైశేవ్. ఓపు శేస్తర్కపుడే వైఁంది? అ తైల్లోటి ఇండ్ గని యెగ్రిమెంట్ ఆపిశర్లు మూడున్నర నాలుగంట్లకి ఎగిర్మెంట్ ఆపిశర్లొచ్చియ్ శైయ్డు. పేంట్లీప్పిశేరు. మరి బుష్కోడ్ల తీశ్శేరు. దాయిర్లొటున్నారు, లాంచింగ్ మోపి. పైనుండి పోతరనొగ్గని ఇకడడినాడ్. పైనుంత? నోపికెల్త్ర? ఒవ్డల్లై దెబ్బ తిన్నవండి. పైనుండాలి. నోవ్ కెళ్ళొ తవ్ యెవళ్ళ పనిమీద అళ్ళుంతవుఁ. యలాటోడ్ ఒస్తడ్ చూద్దవన్న. యవళ్ళ ఆ ఇడియా దాలేదు. శివలింజ్ లీర్ పంపిచ్చేన్ నాతొట్ అతన్నూను. ఈత్రై ద్రుంచి ఇకడ మోర్పొర్లుని. అతనన్నడు నోవ్ కెళ్ళొతే బోగుంతదండి. పైనుంతె మనవేవ్ చెయ్ నేవండి. అ త వొండేళి వొడ్డించేళి ఆడోళ్ కొట్ న్త వొయ్య? ఆళూ వొడ్డించొన్ తింతర్ మగోడు నేపై. నేపై ఇదిగెలగ వొండి శిన్ వొడ్డించొ తినొచ్చు, నేప పొనాడు సొడ్డించుక్ తినుతాది, కోపవ్ పుటు కొడు మండై నేళొత్తది, నాగురెండు మెటి దిడ్డవాలేహ తినిశేన్ అన్ అడుగు తది. అలాపైర్యా వుందన్ పోవ్ కెల్లిపోతే మంచిదని శెప్పావ్. అనగనే ఐతె అలాగే ఎళిపోండనీ ఎలిపోనవ్. ఎలిపోయ్ యవ్వుడు టియ్యా టిప్పి తినొద్దు.

పనిండే గట్లదాక ఉనండి. వాంటి గంట మాత్ర విలిత్తడు. ఒంటిగంట మాత్ర పిల్చితర్వాత టియ్య టిప్తనూ రమ్మంతరూ. యేవండి! మమూడు గంట్లో రైమ్ ఇవ్వలేదు గాబట్టి టియ్య టిఫిన్ గుడా మేవ్ చినవూ. మావోక్కో శిప్పుని మావోక్కా జౌసెచ్చు మీద మేవు. దించ్ కోచ్ తవంగానె అట్టియ్య టిప్తనూ మ కొవ్ శావ్. లేదనీ శేవ్. తింద్రాంతె తిన్నట! మావు. తినవన్నానే అ శివలింజ్ లేరు శెంట్రి అందర్గుడా తిండమ్మాని శేర్. అయ్ తినపాత్ తినక్ పోనీ. నేవూ వోళ్ తెత్తన్నవ్. నెవళోళ్ దెత్తనాలా వోళ్ మీదున్నోల్ తెత్తన్నవ్. ఎగిన్మెంట్ ఆపిజెల్ దెత్తవన్నవ్డూ తీస్కొచ్చెర్. యెవడు దీస్కొనాడు ఇకడ రారండి. మావున్ మా. పని మీద మావుంతె యెవడొత్తడు? మా పై నున్నడైతే ఏదొంగోడొ నెందుకు దూర్తడు? మావు. ఇంట్లో ఉంచోళకింకె వడూ నోపుక్ రాలేదని ఎగిన్మెంట్ ఆపిసర్లు ఎపుడైతే దాయర్లు కట్టుకొనీ యెల్లావంటె అరె అంపమ్ పట్కోడా అని ఒకడికి, అరె గొన్ను పట్కోరా అనొకడికి, అరె ట్రోకల్ కర సద్దుకోరా అని అనబోసర్కి యెవళ్ పనాల్ పట్టుంతన్ ఈలే ... యీ ఎగిన్మెంట్ ఆపిసర్లు యిడాయిల్ గట్టా యేశి శోని మల్ల పేంట్లు తొడ్గొని ఎలిపోన్రు. ఎటీ దండెయ్ గోరు చేశినార్గాద వోడ. ఆలాగ చేశేద్ద వనుకొన్టు. ఆవ్ పాతె మరవలేదు. అవపాతె గత్తెల్లోం దాక ఉండిపె. పొద్దున్నేశి అలాగా యిలాగాన్ తిరిగేడ్. మరింకేవ్ అవనేదు. అప్పుడ్ ... గోరు కొబురెట్టి యేవండెల్లయా! మరి కాయతమ్మూలెంగ ఏదు శెప్పితాన్నరు. ఆ మాత్రిచ్చేత్తమంతాన్రు. యిలాటి మాత్తల్లెన్నో మాయ్ పు టాలు నేశినారి కంపినిలో. జలవోళా కాణించ్ దించినావూ. వోడల్ని. ఈ మాయ కొబుల్లెవ్డూ నమ్మొద్దు. కాయతమ్ మూలంగిచ్చినడైతే దించటవ్; నేపాతె లేదనీ శేవ్. అన్న తర్వాత అయోల్ ట్రోవ్ అవెంది. అమర్నాడు వోడ దించెల్లంతె దించ్యోల్, మూడు గంట్ల ఓర్ పైవ్ ఇచ్చేనని సంతమ్ జెట్టి కాయ తమ్ మూలాంగ్ ఇచ్చెర్. ఇచ్చింతరవ్త అపుడు గోరొచ్చెరు. ఇలగ మూడుగంట్లలో పైమ్ ఇచ్చేత్తట! మరి యెకడో మనోళ్ పిలిపించి వోడి రాత్రి లాంచింగ్ చెయ్యల. పోలేపాయ్ నచరే చేశేద్దవండి. మంచేతిల్లో వుంది. ఇచ్చిసేరా ఇదిగో కాయతమ్ నీ శూపించెర్. శూపిస్తర్వత పర్వాలేదండి అనన్డు ఊరూరెల్లి మీర్ పిల్చికావాలా అన్నారు. ఊలూర్కి యెల పిలిస్త

రండి? మా బార్య పిలలంత పూళ్ళోవున్నార. నేన్ మొక్లెస్కావునండి. ఇక
 డుండి పోనాన్ని వొండుకోన్ తింతాన్ను. పొన్నారోల్కల్ల వాకు వోము
 మాన్ని ఒకో బమ్మ ఒకు మన్నిని పంపితా గోపాల్ పట్నవ్ ఆసైడు ఒక
 మన్నెత్తరు. యిలాగే అనకాపెల్ రోడ్ని నంకిలి పాలెవ్ ఆసైడు ఒక మన్ని.
 యిలయిటో మన్ని యిలా పంపండి. నీను కోన్లెని చుట్టని చెప్పేత్తనని జెప్పేన్.
 మన్నవ్ గందిడి కాదండి. వొంటశేళ్ళకొనికడ చెప్పియవచ్. ఆయా ఈ రాత్రి
 లాంచిగ్ అయ్ పొద్ది, మూడు గంటల ట్రైమ్ ఇచ్చేన్ రండన్ చెప్పిశేవ్. శెప్పిం
 తర్వాత అదెలగో ఆయాల్ రాత్రదెయ్ పే. అయిపైదండి. అయిపోంతరాత
 అవ్ డీ మూడు గంటలైవ్ ఇచ్చిడవై పొయింది. ఈ కమ్డోర్ గోర్ కుడా
 ఎల్వోడం జరిగింది. జరిగింతర్వాత యెదో అలాగ కాలాశవ్ చేస్కొచ్చేవ్.
 కాలాశవ్ చేస్కొచ్చిన్ తర్వోవ్త అవ్ డేము మల్లెదో మరొక్ వోడదిగింది. దిగిం
 తర్వాతేంచెలి? అప్పుడొక రోజు మత్తరగోశేర్ మాకు. అలాంచింగ్ చేశిండని
 ఆపుజేశేవన్. మల్ల అరవయ యెనిమిదో తొమ్మిదో దిగింది. దిగింతర్వోవ్త
 అవ్ డీలాగే పేచీల్ పడ్డ ... యేవండి? అమత్రిచ్చేర్ కాదంతె
 యిదిగో యిత్తర్, అదిగో యిత్తర్ అదిగో యిత్తడన్ నాటకవాడించేర్,
 రొండోళ్ దిగిపోయిందాకూనూ. మూడో వోడవల పట్టుకోండే. యెంటా
 రోజు మాత్రవ్ ఇవలేదంతే. యేవెల్లయ్ నాతో వుండు. కమ్టీ నెంబర్లంద్రూ
 అన్ని డిపార్మెంట్ డబ్బెత్తిచినార్. మనువ్ డబ్బివలేదూ. అంచేతన మనకు
 ఒచ్చొక్ ఆరొండ్లూ యెంతో పదిపానొందల్లాలో తన్నయి. ఈ డొబ్బులూ
 గోర్కిచ్చితై బోగ్గుంతది. మన్నేవెనె ఉపకారంగుంతది. నువ్ ముకందవ్
 అవొచ్చు. అల్ అదెవ్వచ్చని మళ్ళ చీ తిరిగినారు. యేటండి కమ్టీ నమ్బర్లకి
 మనల్లెందుకు పెట్టేరు? పెజలి యేమేన అన్వేయవ్ జరిగితే యెదుర్కో నడ
 గనాన్ని పెద్దవోల్తోటి అందరైపోకంట దానికి పెతనిది గైవళయ్తుంతారో ఆపె
 తినిది యెల్లి ఆ పోర్మంతా సంపాదించుల్ చెయ్నాన్ని ఆ పోర్మాన్ని మనకి
 నత కుదట్టకపోతే ఆళ్ళు మేజెంటుమెంటుతో శెప్పనానికి మనవూ, మన్
 పూన్యాతో తల్లెంతా తండ్రెంతా అలాగే పూన్యని. పూన్యాతో మనవ్ చెప్
 నాన్ని. లెదు. చిన్న చిన్న సమస్యలేతే పోర్మాను మనోవ్ తెగ్గాడు పోదోవ్.
 అనీ చెప్డంజరిగింది. జరిగితే ఆ వోడెంత దిగింద? అరవయ్ నాలుగులు కద!

యేడూ నలపై ఐదు నివసాలకు దిగింది. డన్ పేరు నాకు చెబిదునెండి యేడూ నల్పై ఐదు నివసాలకు దిగింది. అరవై నాల్గులొ అరవై నాల్గులొ అరవైయ్ ఐదులొ పొండుగ దెగ్గరె. యేడూ నల్పై ఐదు నిమిసాలకుదిగింది. ఐతె యేడువ్వ నలపై ఐదు నివసాలకు దిగితే, యెప్పుడూ శనివారోవ్. యేడూ నలపై ఐదు నిమిశాలకు దిగితే శుక్రోర్నాడు కొంతమంది గంటన్నర్లో అవులెలిపోతే ఎనిమిది గంట మూత్ర సరిపోతంది. యెవ్డూ పన్నెండ్ గంటకైల్లనవ్. వొంటి గంటకు మత్తర బిలత్తాను. ఒంటి గంటకి తైము. పన్నెండు కెల్లిపోయిన మాకు పైవు లేదులెండి. ఐతె ఈ యేడూ నల్పై నివసాలకు ఎంతవుతుంది? ఆడుగంట్లా ఆరున్నరో అవుతాంది. ఐతె యేవండి? మాకు రొండు గంట్లదులో డిఫరాన్స్ మాక్ కనపడతాంది. యేడూ నలపై యెదొ నివసాలక్ దిగుతాంది. మరి దీన్ తాలూకు నట్ట పలాలవ్ ఒకలండిత్తారూ అన్నేనెడిగేను. ఒవ్లు పెసిడెంట్ని, నేపరాపిన్ని అడిగేను. మా వోళుక్కుడ చెప్పేను. నిబ్బగనే టిల్లయ నిబ్బగనే. ఐతె ఇటువొర్లో యెన్ని యెన్ని వోళ్ళు దిగినయ్ శెనివారో? చెనివారోవ్ మూడు శిప్పుల్ దిగినయ్. చెనివారోవ్. ఇది నాలుగో చిప్పి. ఐతేనే అన్నడ్. అది కాదెల్లయ! అప్పుడు లాంచింగ్ ది ఐతె వోశెవ్వలా ఉండిపాయెరు ఆడి మొత్తమ్మీద. ఉప్పుడూ యెనిమిది రోజులు చిక్కి మీకిచ్చేరు, లాంచింగ్ శెలవనీ. అంచేతన్ దెన్లో యెగిల్మెంట్ కట్టేర్ కాబట్టి అయెగిల్మెంట్లో ఇది పోయిందని ఈ లేబ్రాపిస్ గోరు చెప్పేరు. సరె యాలు యెగిల్మెంట్ దేనిక్ కట్టేరండి? లాంచింగ్ టోజుని శిప్పియాడ్ ఆపకంట వొరకు శెయ్మని ఒవ్ కొన్నోడ్. ఇవ్వొటకు చేశినందుకి పదిరోల్ చిక్కిలీవ్ వున్నదని మూడ్రోల్ దెచ్చెంద్ర? ఇయ్యో మూడ్రోలు మాత్రవ్ ఎనివింద్రోలు మాకు కేజల్ లీవ్ కింద ఇచ్చేరు. అది మేజెంట్ ట్ కి వూన్యాన్కి జరిగిన సంపత్ దింపులు. అంతేగని మా రోజేఫ్ లొనూ రొండు గంట్లు తీసుకుంటనావ్డూ యెగిలిమెంట్ కట్టేదు. రావ్ సెచ్చిపోలేడూ. అడగండి. అడిగి యెవేన పొరపాటుంకె నాకు తగిన పంచెయ్యండి. అంతె మా డబ్బులెలా పోనిత్తవండి? అని శెవ్డం జరిగింది. అలేదిల్ల నీకు తెలిదు అన్నడు. నాకు తెలిపోడవ్ పటండి? యేవండి...గోరూ? అప్పుడు ఎగిన్మెంటు కట్టెరా? శెనివారోవ్ యేడూ నల్పై ఐదు నివసాలకు దిగితే ఈ రొండు గంట్లు డబ్బులిలా దీస్కొమనీ యెగిల్మెంట్ కట్టెరా? యవ్డూ అంతరో రమ్మనూ అన్నడు. లేదెండి, యిలా జరగదండి, అనీ శివ్డవ్ జరిగింది.

శెప్పింతర్వాత అప్పుడేవిఁ జెశేరు లేబ్రాపిన్ గోరు నికేవ్ 'తెలుగునా?' తెలుసునండి. అదిసికెందుకీ బాదల్ల? యేహోదో అలగిలగనిచెప్పి చేశి అయి మూడు, ఇది నాలుగో శిప్పు. అయినవ్డు పవిఁజెబితరు? "ఒరేయ్! ఇదిగాని ఇయ్యెపోతే-పటి? ఈ రోజు మాత్రగాని ఇయ్యక్కోతే-దీనికి దెబ్బ తేద్దవ్ఁరా". అల్లా మాత్ర వొచ్చిందాకిలా సూద్దవన్ చెప్పివ్ఁ. చెప్పింతర్వాత అవ్ డేమైంది? "ఇలాగా" అన్నారు. యేంది? ఇలాగాని అప్పుడేవిఁ చేత్రీఇది. యేడూ నెల్లై నిమ్శాలై గుంది, ఐతే రోజుకెన్ని గంట్లు పంజేత్తన్నవూ అన్నడు. యేడున్నర శేత్తునవండి. అవ్ డేడున్నర డున్నర కొచ్చేల్. యేడున్నర కొచ్చేల్విఁ. యేడున్నర్ కొచ్చే శుక్కుర్ వారవూఁ ఐదుగ్గాలైలావ్ఁ. ఐదున్నర్కో ఎంతగిలోలవిఁ. చనివారొవ్ఁ వొంటిగాంటక్కి ఎలిపోచ్చుళవిఁ. ఐతే ఉప్పుడు ఎంతకొత్తనండీ. ఐతే ఉప్పుడెంతైందనన. ఉప్పుడెంతైందం డే! న్రుపోవు దక్కున పడుకొత్తనవ్ బెట్టు టైవుఁ. నాల్గున్నర్కి నాలుక్కొ నాల్గున్నర్కో ఎలిపోవచ్చేది. అంచేతని యెలా సరిపెడ్డర్? సరిపెట్టండి అని. అఁ మరేవ్, మరి యెనివిది గంట్లు టైవుఁ సరిపోయిందెన్నరు. ఇతె సెరెండి...గారూ! లేబ్రాపిన్ గారూ! దనికి యెనిమిది గంట్లు మత్ర సెరిపోయిందని మీర్ శెప్పితత్ కాబాటి ఒవ్వోత్తోవ్ఁ మొత్తొమ్మిద పంజేత్తన్నవ్ కాబట్టి ఈయెనివిది గంట్లు మత్ర సరిపోయిందం తాన్రు కాబట్టి కూడుకులోనూ ఈ చూటావ్ లోనూ ఇయ్యెనిమిదిగంట్లు మత్ర సూపెడ్డరా పర్యాలేదు. చూపెట్టకపోతే చూడండి యెలగుంతదో. అది కొంచోవ్ ఆలోచించండి. ఐతె అప్పు శ్లేబ్రాపిన్ అన్నారు. నీకేవ్ వాళ్ చెప్తరేల్లెయో? చెప్పలేదు...చెప్పలేదూ ...చెప్పలేదు. మావొకు బర్లోను కారింకులూ చెప్తై. నాయావ్ కవ్ లో పుట్టిందండి. నానాలోచించ్ కోనండి. హానీ కొదువులేదు. శదువు లేపోతే ఈ యెంటికల్ చూడండి! యెలగుందో బుట్రామీద రోమవుఁ. ఆటిశెవ్ ఒత్తయండి. చదువుకోంగన శంబరొవ్ క్కోదండి. కొంచోవ్ ఆలోచించి, కొంచువ్ ఇదై నడ్డై అదే పుడతది. శదువుకోగాన పెద్ద ఇదై పోతరునుకోకండి. అనీ శెప్పగాన "ఎయ్తె మరేటంతావ్". పటంతావ్? ఎనివిది గంట్లు మత్ర మాకు శరిపెట్టండని. "అన్ని వెన్ని గంట్లు కొత్తన్నవ్". యేడున్న అనీ. ఎన్ని గంట్లుకది. పలాన్ టైవుఁకి. అఁసరిపెట్టండి. సెరిపోయింది. యెలా సరిపోయింది? పన్నిండుకొతనవ్; వొంటిగంటక్ మత్ర బిలిస్తన్నవ్. యేడూ నలపైఐదు నివిఁశాల్ దిగితంది, చూడండి! యెల్లగ పైర్ పరేశరో అన్న. అప్పుడు ఒల్లకు న్నడు. అపుల్లిగ్గిళ్ళ మాట్లాణ్ణర్. యెవలూ?...గోరూ, లేబ్రాపిన్ గోరూ.

“యేవోండో! మర్రింగ్లీమ్ మాట్లాడతే నాకేవ్ తెలీదండి”. తన్ తెలిగిన్ చప్పం
 డనీ అపుడు ... గోరని శైకరైట్రిగోర్ ఉండోరు. “ఆఁ యరవాలేదూ. అదొహ్
 మాటాను”. అదోమాటాయ్తే పొని, పొనియండి. పొన్ చప్పకపోతే ఏటిపో
 తంది? ఇందులోన్వ కొంపములిపోతేవిఁ లేదూ అన్న. యేవ్ ఇటు వొర్లొపుడూ
 ఇటువొర్లొమూడు ఇది నాల్గో శైనేవ్ రొవ్ అంశెప్పేను. ఎయ్తే అతడ్
 జూళి “యేవ్ మరంతెనా”? అంతేనండి. మరి మీవోలుకు నువ్ శైప్పవా? పెత్తందా
 ర్గున్నవు. నువ్ కమ్మటి నంబరువ్. యి...గుడ వున్నరు. ఇక్కన్నించేదో ఆలోర్చి
 కొనీ ఆలోచించ్ కొని యల్లవఁయ్య. ముగ్గురవ్ కమ్మటి నంబర్లవఁతే. నాతో
 ఉన్న కమ్మటి నెంబర్లన్నరూ ‘మర్ నీకడ చప్పొద్దు. ఆపేట్లనీ మయశ్చాయ్ని
 ఏయించ్ కొలన్ నేజేప్రిస్ గర్ తిరుగుతన్నను. రాజా! నాకు మహమాటవ్,
 మరేవ్ లేదు’. అనొక కమ్మటినవర్. ఒక్కమ్మటి నవ్ బరంటవ్ “మరేవ్ లేదగని
 మతమ్ముడి గురించి నీను అడగనవ్ కొంచువ్ శ్రొవ్ శాయ్.” ఉవ్ సరు మరి
 మీరు మీ నువ్ కి శ్రొవ్ శాయ్. నీకు శ్రొవ్ శా అయతే నాకు శ్రొవ్ శాయంలేదూ?
 మాయమ్మ మఁతండ్రిగూడ ఈకంపినీ పుడ్తదని నన్ పుట్టించలేదూ. నా యదు
 ట్టువ్ కొద్ది కూలి పందొరికింది. నా బిడ లదుట్టుమై తె దిరితే నేవ్ అడుక్కుత్తింతరు.
 నేవ్ తె కోటిశ్వర్లాతడ్. గానీ నాకాడ మాత్రవ్ ఆ లాలోచి మాట్లాడద్దు. ముగ్గు
 రువ్ ఒ తోవనెల్లనవ్ గటి ముగ్గురువ్ ఆలోచించేకుందవ్. అక్కడ వొకోకళ్ళు
 పిలిళి అడుగుతరుగాని అందర్ని అడగరు. అంచేతన్ ఉప్పుడే ఇక్కడాలోసన
 పడి నే బోగుంటదబ్బాయ్! ఉవ్ మీవ్ అడగవు. అదండ్రు యెగిల్తెంటుకట్టిస్తే
 పర్వాలేదుగని నేపాత్ మనవ్ దెబ్బ తిన్నవ్ అడిగితే. హరరే! నిన్నిందుక్రా
 పెట్టేరు. ముగ్గురైందుకు పెట్టేరు? ఆకుండడాంకి పెట్టెరా? ఈరు ముగ్గురూ
 నెరైయ్ నోలన్? రామనచ్ఛనా తయార్ ఆనరు. బోగ ఒడుగుతారనే మన
 పెట్టెరైని మ తమ్ముడున్నడు మ కొడుకున్నడని పెట్టెద్రా మనల్ని. అన్నేన
 ట్నించి ఎల్లాచ్చిన్ తరావ్శ ఈల్తోంశెప్పేసనయ్య యిలిగిలగ తమ్ముడున్నడని
 అతనోవ్ కొలేదూ; కొడుకున్నాడని ఇతనోవ్ కొలేదూ; అకడనీనూ అడుగుతాన్న
 పతిదన్న నాననీత్తారవ్ పొంతనను ఇతను కమ్మటి నంబరుకూడా వొద్దని తీసి
 పారెయ్ మంతాను. ఇగైన కాణిన్ గుడా నేబ్రాపిన్ గొరు ఆల్తోన్ నెనూ సంపర్
 దింపుకు జరగ యెల్లనూ. మీరొవ్ శో యెల్లండి. మీతల్లితండ్రికో నవఁస్త నీలందర్ని
 దెగ్గిరి పెట్టి ఒంటిగంటకు మీటింగు పెట్టి అక్కడే చెప్పిశేను. ఎల్లే ఇతనే

యెల్లాల్ గాని రెండోవోడ్ ఒవుడ్ రోడు అన్నడు, అప్పుడు మనోవ్ పిలక పంతులాళు యల్లింగ్ డిపార్మింట్లుండోరునెండి. ఆళుగూడన్నరు నువ్ చోర్లో నొద్దూ. నేకెల్లో అన్నరు. నేకెల్లోనోనుక్ కాదండి. నువ్ కెకెక్రిట్రిగ వున్నవండీ. యెల్లింగ్ డిపార్మెంట్లో నెకరట్రి ఏటీ నీను కమ్టీ నంబర్నుకోండి. నన్ను నిస్సాకారవ్ చూడకండి. కూలోడ్ నై నున్నూ పోరుమానిక్ ఎంతుందో మేనే జర్మి వోద యెంతుందో నాను యాబై మందికి తాలుకు పెతినిదిని కాబట్టి నన్నెల్లిపోమండవ్ అచ్చాలా పొరపాటండి, పంతులుగోరూ! అజ్జేగర్తగ ఓలో చించండీ. నీనవ్ నాకూ చీటు దొరుకుతాంది కాబట్టి నివ్వెంతా నీనంతె. పైన నువ్వెవళో నీనెవళో తెలీదు. అంచేత నాది చాలా పొరపాటండని కైప్పడం జరిగింది. ఉప్పుడుగుడ్డానండి యల్లి పంతులు. అన్ని తరావ్త అవ్ డేవైంది? నైరెనియేదో ... జేనెరు. చేశిన్తరాత అప్పుడు దిన్ని ఫర్వాలెదూ. దిన్నిలగ జేద్దవ్, అలాజేద్దవని ఒవ్డు దీపించొచ్చి మల్ల శుక్రోర్నడు ఈరాత్రికి ఈకెలాగా బొందు చేత్తరా అనీశిశినేర్నాడు శుక్రోర్నాడు తెల్లోడై యెల్లండి. మల్లర్జుంటుగ రమ్మన్నారు లేజాపిన్. పొంచింగ్ జేతె నెల్లయ్ నిను బేగి రమం త్రెళ్ళెను. యేవ్? ఏయైంది? మివుళ్ ఒవ్ కున్నరా? ఎనిమిది గంటలనఱ మత్తర గని యేమైన తక్కువైందా? నీబీప్తిమానయ్ మోతాదుల్ కునదుదంతవ్ రా అని కమ్టీ నంబర్ అంచెప్పేరండీ. ఆలంద్రు ఒవ్ కుంచె నీనోవ్ కుంతన్ బోబూ! ఒకనా డొబులొచ్చింది పోంగొట్నానిన్ రాలేదండి. మన్ననుదంతరాలు మీరే చెప్పండి? అన్నరు. “ఎయ్తె నువ్ రావొద్దు. నువ్ కడ ఉండిపో” అన్నరు. నన్నొక్ శోటుండిపోమ్మన్రు లేజాపీను. ఉండిపోత నన్ను. ఉండిపోతన్న ముందొచ్చెన్ ఇలగ చెప్పేన్. ‘ఒరేయ్! ఇలఇలా జరుగుతాంది. నన్ను రావొద్దం తాన్రు. మీకోళ్ళు అవ్ జెవ్ కుంతరట! నను జన్ నవ్ జెవ్ మన్రూ. నీన్ చెప్పేననీ శేను. ఐతె రానే ఇలగిల చెప్పేనండి. ముందిలాచెప్పెను. చెప్పింతరావ్ తీలొచ్చేర్. మాకమ్టీ నెంబర్ యెవ్ నై తెమివ్ నిలబెట్నావో ఆపెతినిదే మీతోని మాట్లాడల గనీ మీవంద్రవ్ మీతో మాట్లాడిక్ రాలెదు. అనగాన అవ్ డిత్తన్ బొకాళ అతనోవ్ కాళ అతనోకాళ యెళ్ళొయీ రమ్మను కబరు పెట్టేరు. న రమ్మనగాన అప్పుడు మల్ల యెల్లెను. పెద్దోళ్ రమ్మనవ్డు యెల్లాల్ కద జాబు? యెల్లెను. యెల్లింతరావ్త యేవ్ మరేవ్ అంతె మిరేవి జెప్పై అదిగని ఇంక నాను ఊళ్ళో యేవీ యెలకిచ్చుకొని పల్టొవులిచ్చుకొని బారోడు యెలాగై తె

అంబల్ జేవడుక్కోను పొండుగుల్ పరమాణా ఆప్పుడేదో ముద్దామట్రా అడుక్కొంతడు, అలాగే కమ్మటి నంబర్ పదవులంతె. మీ మాటొట్టాపొయ్ అరికి చెప్పానికి ఆలు చెప్పిన మాట మీకి చెప్పనానికి దణ్ణేవెన్ నెందోవ్ ఒత్తె, మీకూ మీకూ శెప్పనానికి మీరు మీరూ ఇన్నంతె నాపెత్తనఁ. ఇన్నోపోతె నాపెత్తనవేఁ పంజెయ్దు. అందుకేగనీ ఒరె కంపినీ బోగుండాల. మనల్ని పీడించిత్ తింతరు. మనిఁట్టో శివ్ శర్ గుడ మేపల అనే చెప్పనానికుండలేదు. అంజెబొతె కపుడు యేవఁరంటరు? యేవఁతర్ చూడండి! అపుడ్ ... ప్రిల్తాండు. ఏంజాబూ? లేబ్రాప్పిస్సారు పిలిత్తానండి అన్. “అలాంచింగ్ తాలూగు రికాడొట్రావయ్”, అన్ ... ఒట్టుకొచ్చేరు. ఇటు వొర్లొ ఎన్ని శిప్పల్ దిగినయ్ కూడండి అన్... “మూడు శిప్పల్ దిగినయ్, ఇదె నాల్లో శిప్ప.” “సరే! వోర్ పైమ్ చెయ్యండి. ఆపుల మరెల్లద్దు. వోర్ పైవ్ డబ్బిచ్చేత్తవ్. మరేట్ అనుకోకు. శొంతుర్తాయ్ ఇందా? నీవ్ బోదనా”... అది మియ్యిళ్ళవండి ఇచ్చిశేవ్! “యెల్లో. యెల్లేయ! మత్ర అన్”... అచ్చించేర్ జాబు! అనిలాగే దణ్ణేవ్ పెట్టెను. ఎలిపొంతంత మాణ్ నె కునికింకన్నుండు. అమ్మన మత్రిచ్చేశేరు. అలాగా యిలాగనోని సర్దాగా పో! ఒకూ ఉల్లాసెనగ ఒచ్చి చెప్పోడు. శెబ్బోతర్కి అకడా ఇవ్డూ నామిదెగానిట్టా ఒకైదుగ్రో ఆరుంద్రా ఆతనికి తెల్పు. ఎల్లిం తర్వాత అజితాలదెగ్రి లాంచింగ్ అయ్పోనరవ్తెన అనుకొనాండి, చెయ్యండి, ఉప్పుడుకొచ్చియిరవై మూడు శివ్త్రానియింది. ఒకడా ట్రిక్కడు గూడా ఒవుళ్ కానీ నడగను. ఉంతే తింతాన్, డబులెటోన్ కొనుకొనీ. లేపతె అలా వత్తే వొత్తన్ గని మరింక ఆ పద్దతేమ్ పెల్లేదన్. ఐతే అపుడుకేవీ జేశేరూ? అతిమనవుండ్ అంద్రేవి జేశేరూ? కూలోడ్ అయ్న ఆనడే! శదువ్ శొంగుడలేదూ! మంచి ట్రాంగ్ దెబ్బాడి పతీదన్నన్ కుడా కలగ జేశొనీ మనకోకో ముంజంజ్ అడుగేత్తనదూ అని అల సొంతుళ్ళు బెట్టి పిల్లల్లోని జరక్కంటుంది, గుడ్డ ముక గట్ర నారింగ్ లేదూ అనొక వేంటునూ బుళ్ళొటునూ కాకీ బట్ట తీసి కుట్టించేరు. ఒక్కిర్వయో ముప్పెయో యెత్తి నాకిచ్చేరు. అయా! ఇది నంచవ్ తించుకొనా నకి అనుకొంతరు. నేనిపోని చికాకల్ పడ్డయంతె “లేదెల్లెయ్య! నీమత్రే ఇజ్జె శ్వావ్ కాబట్టి ఈ డబ్బు పొతే మాకొవ్ డిత్తడు? మాక్ శొంతోళ్ళంగ ఇదిగో ఈ బట్టు కుట్టించేవ్. ఇవి తీశొ” అనిచ్చేరు. యేవండోర్...గూరూ! మనొక డబెత్తమంతె యెప్పుడు జీతాలకి జీతాల్ కెత్తోడు కాదు అంచేతని... కో

వేంటూ ఒబుక్కోటూ ఒ పాతోక్క ఇఅపయో ఇచ్చేరు. అంచేనిలా ఇన్నా
 టైతె లాభవ్ లేదని మన్ శూప్రోయ్ శార్జిమన్ కందర్కి గేల్ దిత్తడని
 అపుడీలంద్రు నేబర్ వుయ్యన్ గల్పి సంతకాల్ పెట్టి నను జైన్రల్కి రూపై-
 తొమిదనాల్ ఉండేదప్పికి- జైన్రల్కి పంపించేర్. ఇయెళిపోతవాంతు మరి మీ
 ద్రియండి. మీలో ఈ న్యాయుడు నెనూ మీకన్యేవ్ శయ్లేదు. నాయంగ మీ
 పదుర్కో కోల్తు పని బొట్టు కుడా కూర్చి వొక పైమాపిన్కు అక్రమానెంగ
 యెల్లకంట నా ఒకి దీనిగ్గుడా వుండి బాగా పంజేళెను. యింతుళ్ళూ మీ నలుగుర్లో
 నన్నిడదీసి పంపించినవ్డు మీరంద్రకు ఒక ఎయ్క్యతగావుండి మా పెతనిది
 యేవ్ కార్నంచేత పంపిందన్ శేళిన్ తప్పేట? మీరే నిలబడినప్పుడు మా వోర్తొ
 నటుగ మమ్మల్నూ పంపించండి అని మీరెప్పుడైతె నాకొక ఐదు నిమశాల్
 టైమిచ్చెరో నావొక్కొ బొవళెక్కు ఇక్కడ శూపింశ్చూగొలుగుతాను. లేద
 నవ్డు మీరు శేళిదేవ్ లేదండి. నీన్ శేళిదేవ్ లేదన్... యేవ్ యిలా గౌతందేటి
 సంగతన్న. మీ కోటుపెంట్లు చెళనాల్గా నిలబడై మీవేవో నిలబత్తవని
 తన ఆమీ ఇచ్చేర్. ఇచ్చింతర్వాత ఆలేవిజేళెరు? టూపై స్లోవ్వుతే...
 నంబర్సు. రూపై పాన్ల యెవళెత్తిత్తరో ఆళే నెంబర్సు. తకినోళ్ అళు.
 ... తరావ్త మరుదిన్వ్ శందాలు. ఉప్పుడు ఇన్ని శమశ్రాలయింద్వి
 చిప్పియాడ్డిశందాలై తెబొక్కుల్ తెచ్కోడవ్, శందాల్ కట్టడవూ, వూన్యాకి
 ఏండోవర్ శయ్దువ్. ఆ రొండు శవశ్రాలు అలాగ్గుడు. పారాలాలు టైవ్
 గొట్టివ్వడవూ, ఆ పాలాల్ మీద సంద్కమ్ పెట్టి ఈలిచ్చేత్తే ఆ పారాలలా
 గుండవు. ఈ డబ్బీల్ జోబీలెళ్ళోన్ యెల్వోడవు. మరందులో పారాలేవు.
 ఈవి శీట్లు, రచీదులు. నా కొల్లకాడ్డ మవ్ పారాలొట్టుకెల్వండి. మీకణా మా
 మీద కడతారని అనుగ్రవుంతే బొక్కులివ్వండి. ఇటుగు ముందున ఇత్తవ్.
 కంపిసి పుట్టింది; మేమ్ పుట్టెవు. యెప్పుడకూడా కంపిసి చేత కోయించడవ్
 మేవెర్గవు. బుక్కుల్ తేవవవు, రశీద్లు తీక్కుడవ్, డొబ్బు ఏండోవర్ చేక్కు
 డంగనీ. ఇలా చెవ్డంతొటి నెరేని అప్పుడు మానెళెడు. ఇగనిలాగ్గాద్ర. యిలా
 గని అదీ ఇది చేళి ఈ రూపై తొమ్దనల్ అయింతట్వాత నీవూ మంచి డిపాడ్
 మెంటుండి ఎల్లిపోతవా? అన్నరు నే బ్రాపి. మిదయండి! మీరెక్డుండ్మంతె
 అక్కడే వుంతాను, దానికేవ్ పర్వాలేదు. యేవయ్యంతె ఆ అడుంతె ఇకడ్
 ఛీన్లు ఎక్కడికడ ఆపేత్తడు- యెంది యెవుళ్ళు చేళిన్ డిగ్నిశేళ: టేజింగ్

ఉండోడు. ఆ టేజింగ్ లెకడన్ పొడక్ పొతే మనేబర్ చేత అటేజింగ్ పని చెయించోడు. ఈ నేబర్ నొట్టుకెల్లి ఆటేజింగ్ లో పంజేయించోడు. ఆ టేజింగ్ పనై పొగనే నేబర్లో తెచ్చి కెట్టోడు. యేవఁయా? మీవఁ చేశింది అన్ స్కిళ్లు. కిళ్లు పఁన్లో పెడ్తన్నవు. అక్కనించి అరవైయ్ డబ్బెయ్ అడుగులు వైనించి పడితే మా తాతెవడ దిక్కా? మా బార్యాపిల్లలు మీవే దూరమై ముకముకలెగి ర్పొయ్ శత్రువు. ఉవుడ్ రొండో మూడు కేకులలా జరిగినయి. మావ్ చేశింది లేబర్ పని నువ్ జేయించిందే కొళ్లుపని అచై కెక్కింతాన్నవు. మరి మీరొవ్ శేన్ ఎక కూడదా, మీయంబ్ డి? మీవెక్వ మీరూప డైమావూఁ పడ్తవ్. నేపొతెవళ్ళి లేదు. ఇదా పని? అంచెబోసర్కి అప్పుడు టేజింగ్ కి లేబల్ కి కన్సక్ చన్ నేకండ చేశారు. అడగండ ఆ పెద్దమనిశి. నేతే అవ్ డి లేబర్ చేత టేజింగ్ లో పంజేయించారు. పన్నేనవ్ డలాక్క కడ్ శదువుకోమనడ్. మల్ల లేబర్గా తెచ్చి ఇకడ పంజేశెవ్. టేజింగ్ అనే టేజింగ్ నేబర్ సందతి నేబర్ని అని పెట్టాలగనీ, ఇలా చెళిశెయ్ నాన్కిల్లేదని అదో కంఠల్ అ పెట్ గానె అపుడయ్ యేర్పాట్లు జేశెళి యీలు బోగు పణిచ్చి ముప్పెయ్ మంది బోగు పణిచ్చి ఒప్పుణు జెనలగ పంపించెళి అటవై రొండ్లగాల్ ఇచ్చేర్. ఈయాన అరవై నాలుగులో పొందుగ జేకో నొచ్చిన్ తరావ్ తిక్కడకి కన్నోరింటికి పంపించెళి ఈయనా కటింగు జేశెళి అలా నెబర్గా వుంచినారు రూపై నెర్లో. యేవండి? టివిటేర్ ఒళ్ళున్నవ్ డు టివ్ టింగ్ ఉండీదండి. డాలీమన్ ఉండోరండి. గ్రిజర్లుండోరండి. అరివిటోల్ లేషయ్ యెల్లింగ్ వోళ్ళొచ్చినయ్ అనుకోండి. యెల్లింగ్ వోళ్ రాగన యేరే డిపార్మెంట్లో పంపించేర్, ఇకడ పన్నేదని. ఆళ్ళొడబ్బులు కోళ్ళి పంపించెరా? నేతే అదే రేటు మీద పంపించెరండి. నేబ్రాపీని ఈలంధర్ని కుడ అడిగేను. వూన్యానాయ్ గుల్. అనినోగు తెలిదంటె నోగు తెలిదు. నోగు దెలిదంటె నోగు దెలిళ్ళుం. ఉవుడున్న ఉవుడున్నా నెండి శైకరట్రిగారు. అతనన్నాడు నువ్ నన్ను నిలబెట్టవేటన్. నిన్ను నాను నిలబెట్టెదనుకోండి. నిలబెట్టెరనుకొండి. శొంతాన్ నువ్ ఇంట్లో పల్లి గురించి నివ్ నిలబెట్టెడ? యీ నోలుగువేల్ కోర్మికుల గురించి నిన్ను శైకెట్రిగ నిల్పెట్టెడ? నినడగడవ్ జరిగిందండి, జనట్టోర్ దెగ్గిర. పపావ్! నువ్ నన్నేవి నిలబెట్టేదు ఆనిస్తై మరేవ్ జేతనండి? మీ నాటోళ్ళ పదాలొస్తై మానాటోళ్ పొన్ల ఇలాగే వుంతుండి. శైరే అనేశేను. ఆ జనట్టోర్ కానించి ఎలిపోఒచ్చేన్. లేబ్రాపీ నడిగ్ నాను. అదిమీ వూన్యనడుగూ అన్నడు. యేవండి!... ఆశిర్మెట్టు కెల్లేవ్. “అబెబె! అది నాకేవ్ తెలిదెల్లయా! అది మీవోల్కగాన్” అన్నడు.

యేవండని ఇంక కైకరట్టి ఇంక పెజ్జెంట్లు ఇలాండ్రున్నారేనెండి. అడిగేన్. అడియ్తె నాకూ తెలీదంటె నాగు పోని యెలాగొచ్చిందో అలగే పోయింది. నాపేనవ్ బవలు తేగిద్గద! అంతె. అపుడ్ లేత్రాపి పిలిపించెడు. ఉప్పుడై నచర, ఈ డిపాడ్ మెంటుకి ఇడిశిపెట్ ఇడిశిపెట్టి శిక్కడ ట్రోజక్తియమ్ మానియ్. రోజక్తియమ్ మానిస్తై బోగుంతెదని, లేపోనట్లెయ్తె నీ పనీగూడ తీశియ్మని చిపరెడ్ బర్తనించి కాయితవ్ ఒచ్చిందీ. అన్నగురై దుగురు పనీగూళ్ళేకంట్ తీశియ్మన్నర్. ఉవ్డియన నారింగ్ నోరూక్కునుంతవా? అన్నర్. నోరెలా మూత్తనండి? నన్నోర్మయ్ మతె నే చూప్పునేరవ్ చెయ్లేదుగదండి పంచేచె నొకనా డొబ్లియమని దెబ్బాడ్తు నగనీ నీన్ రోజక్తియవేవ్ లేదండి. బాబూ!...నానా బీప్ మీదగాని మా యింట్లోన గాని మా యెంట్లోగాని యెకడో రికాటవడంగాని లేదండి. పెజల్ గురించి...చే వాదనవ్ చేత్తన్. నయోవ్ కునంతవరగు. అల్లిల బెటమన్ బెడ్తినె నీన్ నిలబడ్డన్. నాయంతలా నిలబడనేద్ కదండి? మీరె. దుకడి జనలోం కొద్ది కమ్టి నెంబర్గాళ్ నిలబెట్టమని కొత్తకుటోళు మాకేవ్ తెలిదయ్య అన్ననుబవించి నోడ్వని ఓక్కుడమాంతే, వొజ్జని మీరు శేత్తు, నీనేవ్ కెయ్యా లండి? మేమోయ్! మీరొవుళ్ళుండ్ర ఆలంద్ర ఎనిమిదేన్ ఒందొలాచీ ఇచ్చి వున్నోతె. ఆయవ్కు శీపోయ్ ఇంటిపక్ న గొల్లవీ? నుండగద శీపు. అశీపోదెగ్గిర్ దాపులాళ్ళే అల్ల యేకేర్, ఆరొండ్లు యెనిమిదొండ్లు. యెనిమిదీ తొమ్మిది గంట్లాపాయ్ మెంటు. ఈలూగూడ మంచోడని ఆడు మెత్తోమ్మిద ఒక్కలాటోడ్ గాదూ, ఒకో అనా డబ్బెన ఒకశవ్ తిండు. ఆడూరంతె. యెదార్దంగాడ్తడని ఈల్ పెట్టి కెవ్గనే పెట్టెడు. పెట్టింతరవ్త అకాయ్తవ్ చింపెయండ్. ఆడొద్దు. ఆల్తోన్ తిరితాండ్ర. అయ్తె శరెండి.....! ఇయ్యాల పెజ్డెంటుగా మీరు న్నరు. ఒప్పున్నవ్. దణ్ణవ్. ఈ పొద్దున్నర్ ఈతివొల్లా మీరెకడున్నరో మీ మొగవ్ మోకు తెలీదు. మా మొగోవ్ మీకు తెలీదు. ఉవ్డు మీరొచ్చేరు. ఆల్తో మాట్లాడమ్ మానెస్తాను. ఉవ్డూ మీర్ పెజ్డెంటుగున్నర్. పర్యాలేదు. నవస్తై బాబా! అత్... ఎవ్డై న మీర్ దిగిపోతరు. యెకడై న వున్నడదూ ట్రావ్ నే వత్తనేదో బాజర్కి యెకడో అవుపడ్తరు. తెలిసిన మొకాలండి. నవస్తై ని బోబని అనాలా? నేతె తలదించ్కోని యెలిపోల? నా కోటే మాట చెప్పం

డన్నాన్. ఎకడా? ఆలింటికాడె. “అరె!” నివేడు ఆ పోల్కాడు త్త వెల్లయ.” పోల్కాడు కాదండి. మీ రెరిగినోళ్ చేతని ఇన్నాల్ మిర్రాగుంతె యెవరో నిన్నెవణ్ణా తెలిదు. ఉవు డెరింగించేతని యెకడైన వపన్నవ్డు నవనై బోబనాలా? మాని య్యాలా? అంతేగాని మాట్లాడ్కొంతన చిన్న చామ్మల్ బటల్ లాగెత్తవ్. కోయించనార్ కాబట్టి యెవండంతె యెవండనుకొంతనవ్ గానీ ఆలింటికాడ నీన్ తిన్నేదు. నా యింటికాడ ఆల్ తిన్నేదు. మరి మాట! మీరు పెద్దవోలు కాబట్టి మీకూ కూడా తెల్పున్ గదాండి అన... “అయ్తె మరి మీ దేవారూ?” మాది తూర్పండి. ఇయ్యెనరవ్ అవతల. నెలిమల్ల గరివిడి మొయ్యిదా ఇయన్ని కల్పి శా గేమేలండి. హో! మీది మల్కాపురవ్ గాదా?...లేదు. బాబు! నాది మల్కాపురవ్ కాదండి. “మల్కాపురవె వెల్లయ్య”. లేదండి. పలాన్ ఊరండి కెల్ల. యేవారేవూరున్నయ్య అన్నారు. కెల్లా శోడోవరోవ్ ముయిద నాజాయణ పట్నవ్ గుట్టా గుట్టింగొల్పా దమల్సింగీ వొల్లాపురవూ గెరివిడి గెడ్డపలసా చొండ్రింకి. ఇయన్ని శా గేమాలండి. “అయ్తె వొల్లాపురవ్ లె రోజులున్నూ పంచెవ్లున్నూ బూవులు గురించి దిబ్బాడ్కొన్ను. నీకు తెలుశునా” అన్... నాకు తెలుశునండి. మా చుట్టాలనే. అలింటి పేరేంపెరూ? తలేవూలండి. “మరికెవుళ్ళేరా?” మీరే, వోశున్నారండి? మీరేవోలు తలేవోలూ రోజులు. “అయ్తె ఆ బూవులు ఎవక్కానయి?” రోజుల్లో కోట వొచిందండి. మావోలుకు రొండు వోటా లొచ్చేయండి. “అయ్తె అప్పుణ్ణినొచ్చేనెల్లయ, అ చెరువ్ గొట్టంట.” ఆ చెరువే పెచ్చెరువంతరండి. అదే మ వూరండి. అ కొనేనే యిల్లే మా యిల్లండి. “అలాగా! అన్ను.” అవునండి. “శొంతూరు నీది కెల్లెన?” కిల్లెనండి. శొంతూరు. “అయ్తె ము తెల్పనా?” తెల్పనండి. ఉపుడతనే మా కైమ్తి పెళిడెంట్లా వున్నారండి. అందున్ గురించి ఆ వూరే గాని నాది మల్కాపురవ్ కాదండన్. “నేదు. నీది మల్కాపురవె నన్నారు. అదే నే నన్నాను.” నీను మల్కాపురొవ్ కాదండి. తూరుపు సై డంతను ఉవ్డిదియున్న బారా పిల్లా చాల దిగబెడ్డె నె ఇలాగెచ్చేనండి. ఆహో అన్ అణ్ణి తరావ్ తదే సైరె శూద్దవ్. యెల్లు మాట్లాడ్దవ్ అన్నారు. మాట్లాడ్దవని అదీ ఇదీ అల్ప పోగ్ జేసి ఇయ్యిడవ్ గ జేసాయ్ అనా కొయించెళి ఉప్పుడ్కి అరవై నాలుగుల్ కాదు బాబు అరవై నాలుగ్గ. ఉప్పుడ్కొచ్చి అలాగే వున్నవ్. ఉప్పుడ్ కైన అప్పుడవ్డు నేల్రాపీ పిలుస్తుంతరు. “ఉవ్డైన రాజ్కియవ్ మానెయ్ మేవంద్రవ్ సవ్సార పూటింగ్ బతుక్తన్నవ్ కదా, నువ్ కమ్మటి నైబ

రెన్నాలంతమా? యేట్ని వుద్దేశ్వనీ” అడిగారు. నోకు రోజియవేటండి? మిరేపంజెప్తే ఆ పనే దాసీవోణ్ణాగ నేంజేతుంతె నాకు రోజియవేటండి? మీకు మరీ బుద్ధిబుజ లేకంట ఉందండి. నాకేవి రాజ్కియవండి? అపుడు నలపియ్ పళ్ళొ ఇల్లిచ్చినవ్డూ ఒకైదు రూపాల్లిసుక్కుండోరు. ఒకో రుప్పంజెం తీసుక్కుండోరు. కల్లు పాకలకాణించి మూవికోటార్సు వొచ్చినవ్డు మాఁ కిల్లియక న యన్ననీ నన్ను ఆ పాకలో ఒగ్గీశేరు. ... గోరోటి మాఁ యన్నియ అరవన మాట్లాడితె యిలగిలగ చేత్తండనగన అపుడే పిలిపించియిల్లిచ్చినారు. కోవ్విటల్స్ చినగిల్లు. యిలాటివన్ని యిలాగొడుగ్ తరే టండంతె-నువెన్నాలుతవన్? ఉన్న అన్నాలండి అనన్..మొన్న అరవియ్ యెనివిదిలొ. యెన్నాలో యేల్తవ్? యేల్లుల్లాలండి. ఒకొ గడియైన చేనండి. యేవి యెవ్డూ వొచ్చి గాని మీకడేవ్ వొకనా డబులివ్వండి. శెయండి. అనెడేనా? యేవెన అక్కర్మాలంగానూ నా పన్నేన్ చేచుకొడవ్. అక్కిమా లింగ నీన్ త్తిరగలేదండి. అని అనగానప్పుడానికి శిపోక్తోవచ్చును. గాంకిలోనూ ఉవ్డిక్కిదర్దొ కుర్రోళ్ళును. మాలోనే ఒకనాయ్కుడున్నా నెండి.

వ్యవహారఖండికలోని వ్యాకరణాంశాలు

ధ్వని విభాగం :

జానపదభాషా లక్షణాలు ఇతని భాషా వ్యవహారంలో పుష్కలంగా కనిపిస్తాయి. సాంఘికస్థాయి భాషావ్యవహారాన్ని ఏవిధంగా ఇంప్లయెన్స్ చేస్తుందో తెలుసుకోడానికి ఈ వ్యవహారఖండికను ఏటీచర్ లేదా లెక్చరర్ వ్యవహార ఖండికతో పోల్చిచూస్తే. వైవిధ్యం కొట్టొచ్చినట్టు కనబడుతుంది.

ఒత్తులు లేకపోడం ఒక లక్షణంగా చెప్పాలి. ‘అగోరించక’, ‘బారెంగ’, ‘బార్యా’, ‘మొగవ్’, ‘నలపయ్యేళ్ళా’, దారబోత్తనవు’, ఉదాహరణలుగా చెప్పచ్చు. మూర్ధన్యోచ్చారణ ‘మళ్ళికా’, ‘ఆళ్ళి’, ‘తొమ్ముదంగుళాలు’, బేగిరమ్మంబెళ్ళేను’ వంటి పదాల్లో కనబడినా మొత్తంమీద మూర్ధన్యోచ్చారణ తక్కువే అనైప్పాలి.

‘స’ కారం ‘శ’ కారంగానూ ‘చ’ కారంగానూ మారింది. ‘చ’ కారం కూడా ‘శ’ కార ‘స’ కారాలుగా మారింది. ఈ ఆసక్తికరమైన మార్పులు కింది పదాల్లో చూస్తాం:

‘స’ → ‘శ’ :- ‘జేశీ’, ‘శంపాదించింద్’, ‘శింగ్ పూర్’, ‘తగిలిశేరు’, ‘చేశేరు’, ‘కనీశవుంచే’.

‘స’ → ‘చ’ : ‘కల్చి’, ‘తెల్పునా’, ‘చనివారవ్’, ‘రచీదులు’, ‘చింగ పూరు’, ‘చరే’.

‘చ’ → ‘శ’ : ‘శిన్నతనావ్’, ‘శాల్డు’, ‘శదువ్ నేన్నేతను’, ‘పిలిశేరండి’, ‘సవ్వాశారవ్’.

‘చ’ → ‘స’ : ‘సచ్ పాయ్ తరావ్’ది, ‘స్తోవుల్లేకండ’, ‘సదివించక’, ‘సూపె డ్డరా’, ‘ఇక్కడాలోసన’. శిష్టేతర లక్షణంగా చెప్పదగిన పదాది ‘వ’ కారలోపం ఈ ఖండికలో ఎక్కువగా కనబడుతుంది. ‘ఆణ్ణి’, ‘ఈడు.....నాగుంది’, ‘ఎలిపోంతరత’, ‘యివాగొంచేసున్’. పదమధ్య ‘వ’ కారం ‘ఓ’ కారంగా మారడం: ‘ఉండోడు’, ‘చదుచ్చకోల’, ‘తెలుగొచ్చును’, ‘సొంతవనోన్ని’, ‘ఉండూల్వి’.

‘ల’ కార ‘స’ కారాల పర్యాయరూపత ఈ మాండలికంలో శిష్టేతర లక్షణంగా చెప్పాలి: ‘పోర్మాల్కి’, ‘నేదండి’, ‘లాబవ్ నెదూ’, ‘మినిమీటర్లంతె’, ‘మిలిమేటలు’, నేట్రాపి (లేబర్ ఆఫీసర్), ‘నోవ్ కెలిపాతె’, ‘అవనేదు’, ‘కొంప ములిపోతె’, ‘నంచవ్’, ‘శదువ్ నేన్నేతను’ నిదర్శనాలు. రేఫ ‘స’ కార పర్యాయరూపతకూడా ‘ఎగిస్ట్రెంట్’ పదంలో కనిపిస్తుంది. ‘పాలాల్’, ‘డాయిల్ గట్రా’, ‘యెలచ్చన్’ (ఎరెక్షన్) ‘ఇంకిల్ మెంట్లెవ్ లేవండి’ వంటి పదాల్లో రేఫ ‘ల’ కారాల పర్యాయరూపత చూడొచ్చు.

వర్ణ సమీకరణం :- ‘స’ కారానికి ‘త’ కారం పరమైనప్పుడు ‘స’ కారం ‘త’ కారంలోకి సంపూర్ణ సమీకరణం చెందడం కింది పదాల్లో గమనించాలి. ‘అలా గొత్తది’, ‘మీవ్’, ‘శత్తానవు’, ‘మైలీ పిలిస్తడన్ కోండి’, ‘ఎలిగొత్తయండి’ మొదలై నవి. ‘ష’ కారానికి ‘ట’ కారం పరమైనప్పుడు ‘ష’ కారం ‘ట’ కారం లోకి సంపూర్ణంగా సమీకరణం చెందుతుంది: ‘కట్టపడ్డన్నయ్’, ‘కట్టపడుకోని’, ‘యదుట్టువ్’, ‘నట్టపలాలావ్’. ఏవర్ణానికైనా ‘య’ కారం పరమైనప్పుడు ఆవర్ణం తాలవ్యీకరణం చెందడం జరుగుతుంది: ఉదా. ‘మజ్జెనీ (మధ్యనీ)’, ‘మెజ్జెనున్నయ్ గద’. ఈ ప్రయోగాల్లో ‘య’ కారం (జ) కారంగా సమీకరణం జరగడం కూడా చూడొచ్చు.

‘స’ కారాలు ‘ప’ కారాలుగా మార్తాయి : ‘ఆపిశడ్లు’, ‘నేట్రాపి’ (లేబర్ ఆఫీసర్), పేటిల్/పేటేర్ (పేట్రిలు). పదాదినా పదమధ్యన సంయుక్తాక్షరాలు సూక్ష్మీకరణం చెందడం ఇతనిభాషో విశేషంగా కనిపిస్తుంది. ఇది ఇంగ్లీష్ పదాలకి

కూడా వర్తించడం గమనించదగింది. ట్రోప్ లయపోండు (స్ట్రోప్ అయి పోండు). 'తలీదాండికి', 'వెజిల్' (ప్రజల్), 'పీనిగా' (పూనుగా), 'రాష్ట్రపతికో', 'యెంటికల్', 'కిట్ట' (స్కీల్డ్), 'పెతినిదిగా', 'పాయెశిన్లివ్డవు'.

ప్రతిరీత్యా ఇంగ్లీష్ పదాలవాడుక ఎక్కువగా కనిపిస్తుంది. అరువు పదాలన్నీ కూడా స్వభాషా ఉచ్చారణ పద్ధతిలోనే ఇమిడిపోవడం గమనించాలి. అంటే హలంతాలన్నీ అజంతా లోతాయి. ఉర్దూపదాలు కొన్ని ఇతని వ్యవహారంలో కనబడడం ఆశ్చర్యం : ఉదా. 'జూటాకారి', 'అమదాన', 'శాగేమేలు', 'ఉట్టా పట్టా గంటాడెలా' ...

ఉత్తమ పురుష ఏకవచనంలో 'నీను' (నేను), బహువచనంలో 'మాన్' (మేం) వాడుక శిష్టేతర వ్యవహార లక్షణం. అదేవిధంగా 'నీవు' (నువ్వు).

భూతకాలంలో భిన్న ప్రత్యయాల వాడకం ఇతల్లో కూడా కనిపిస్తుంది : 'తీశ్చెరు', ఒచ్చేవు, పిలిశేరండి, చెప్పేరండి, ఇచ్చేరు, ఒగ్గీశేరు, చేపొచ్చేవ్. ఏ, 'ప్ర' ల పర్యాయరూపతకు కొన్ని నిదర్శనాలు: 'నేర్చినవ్', 'ఒడిగినారు' లలో 'న' కారం నిలవడం ముఖ్యంగా గమనించదగింది.

తదర్థంలో ప్రథమపురుష ఏకవచన అమహత్ ప్రత్యయం 'త' ఉండి 'తున్' ప్రత్యయం వాడుక అసలు లేకపోడం ఇతని వ్యవహారంలో విశేషంగా చెప్పాలి. అదేవిధంగా వర్తమానకాలిక రూపాల ఉపయోగం 'పిడించితింతాంటు, లేప్తాను, అంతాను, అడుగుతుంతాన్నవు, పనావ్తంది, తీసుకుంటాడు, శెప్పి తాన్నరు, సరిపోతంది, అవుతాంది, కనడతాంది, దిగుతాంది/దిగితంది'.

క్రియాపదాది 'పరుషాలు', 'సరళాలు'గా మార్తాయి : 'అటిటుబోండ్లు, పంజేత్తన్నగాని దారబోత్తనవు, మీవేటి జేత్తవ్, చెలిదునెండి, మత్తర బిలితాను.' పరవర్ణం అనునాసికం అయితే, నాదత నిత్యం.

పదమధ్య 'క' కార 'గ' కారాలు తరుగుగా లోపిస్తుంటాయి. లేపోతే, నారూతదనె, ఇయ్యెపోతే, తిరితార్ కాదండి, దీపోతెలగ, అడియ్తె, ఇయ్యె రవ్ వంటి పదాలు ఉదాహరించవచ్చు.